

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is positioned above "Polis".

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 54 (2014) Nr. 4

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana BORODATÎI;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Valeriu RUSNAC

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; http://bibliopolis.hasdeu.md

Editura „TEHNICA-INFO”. Tel.: 069 075 268

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ / EDITORIAL

Vlad POHILĂ

Neuitarea, datoria noastră profesională și morală
 Не забыть – это наш профессиональный и
 нравственный долг
 Don't forget – is our profesional and moral
 duty..... 7

STUDII ȘI CERCETĂRI / ИССЛЕДОВАНИЯ / STUDIES AND RESEARCH

Mariana HARJEVSCHI

Evoluția politicilor în Sistemul Național al
 Bibliotecilor din Republica Moldova
 Эволюция политик в Национальной
 библиотечной системе Республики
 Молдова
 The evolution of Policies within National
 Library System in Republic of Moldova 11

Eugen MARTIN

O viziune documentară nouă asupra evoluției
 politicilor de bibliotecă în Republica Moldova
 Новый обоснованный взгляд на
 эволюцию библиотечных политик в
 Республике Молдова
 A new documentary vision of the
 evolution of library policies in
 the Republic of Moldova 29

Angela REPANOVICI

Politicile de bibliotecă din Republica Moldova:
 secțiune transversală istorică
 Библиотечная политика в Республике
 Молдова в историческом разрезе
 Library policies in the Republic of Moldova:
 historical transverse vue..... 35

Natalia CHERADI

Orientarea de marketing ca strategie de
 dezvoltare a bibliotecilor universitare din
 Republica Moldova
 Маркетинговая ориентация как стратегия
 развития университетских библиотек в
 Республике Молдова
 Marketing Orientation as a Strategy
 for the Development of University Libraries
 in the Republic of Moldova 39

Lidia KULIKOVSKI

Valențe contemporane ale orientării de
 marketing în bibliotecile universitare din
 Republica Moldova
 Современные аспекты маркетинговой
 ориентации в университетских библиотеках
 Республики Молдова

The contemporary feature of marketing
 orientation in university libraries from the
 Republic of Moldova..... 60

Angela REPANOVICI

Strategia de dezvoltare a bibliotecilor
 universitare din Republica Moldova sub
 semnul orientării de marketing
 Стратегия развития университетских
 библиотек Республики Молдова под
 знаком маркетинговой ориентации
 The development strategy of university
 libraries marked by marketing orientation ... 65

Liliana MOLDOVAN

Managementul organizării evenimentelor
 comunitare
 Менеджмент проведения коммунитарных
 мероприятий
 The Management of Community Events
 in Libraries 69

Lidia KULIKOVSKI

Liviu Rebreanu – creator de destine.
 Semnificațiile unei bibliografii
 Ливиу Ребряну – создатель судеб или о
 значении библиографии
 Liviu Rebreanu – destiny creator. The role of a
 bibliography 87

Radu MOȚOC

Academia Domnească din București
 Первая высшая школа в Бухаресте
 The first High school in Bucharest 97

Veronica BOLDIȘOR

File din viața unei biserici și a unui mitropolit (IV)
 Страницы деятельности бессарабской
 церкви и ее митрополита (IV)
 Pages from the Life of one Church and one
 Metropolitan (IV)..... 101

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

Lidia KULIKOVSKI

FedEx – instrumentul inovator de stimulare și
 încurajare a inovației a fost validat: impactul
 cifric, social și profesional
 FedEx – инновационный инструмент
 стимулирования и поощрения
 утвержден: цифрами, социальными и
 профессиональными результатами
 FedEx – an innovative tool for stimulation and
 encouragement of innovation has been validated
 by figures, social and professional impact..... 115

- Margareta ȘCELCHKOVA / Margareta ȘCELCHKOVA*
 Культурные инновации в Библиотеке
 им. «М.В. Ломоносова»
 Inovații culturale la Filiala „M. Lomonosov”
 Cultural innovations at the M. Lomonosov
 Library 120
- Эвелина БОКАНЧА / Evelina BOCANCEA*
 Баркодирование: некоторые практические
 аспекты
 Barcodarea colecției: aspecte practice
 Collection Barcoding: some Practical Issues .. 127
- DOCUMENTE / ДОКУМЕНТЫ / DOCUMENTS**
- Declarația de la Lyon privind accesul la
 informare și dezvoltare
 Лионская декларация о доступе к
 информации и развитию
 Lyon Declaration on access to information
 and development 130
- VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ /
 LIBRARY'S BRANCHES LIFE**
- Victoria FONARI*
 2014 – Anul Dumitru Matcovschi la Sediul
 Central al BM „B.P. Hasdeu”
 2014 – Год Думитру Матковски в
 МБ им. Б.П. Хашдеу
 2014 – The Year of Dumitru Matcovschi at
 the B.P. Hasdeu Municipal Library..... 133
- Diana DROZDOVSCHI*
 E-siguranță și e-protecție. Luna securității pe
 internet
 E-безопасность и e-защита. Месячник
 безопасности в интернете
 E-security and e-protection. Internet security
 month 136
- Cristina ROGALNICOV*
 Expoziții de artă și imagini la Biblioteca
 Centrală – instrument al implicării și
 promovării tinerelor talente
 Выставки картин и фотографий как инстру-
 мент участия и продвижения молодых
 талантов
 Exhibition of pictures at the Main Library as
 a tool of involving and promoting young
 talents 140
- Vitalie RĂILEANU, Margareta CEBOTARI*
 Colaborarea Bibliotecii „Onisifor Ghibu” cu
 scriitori și edituri din România
 Сотрудничество библиотеки им. О. Гибу с
 читателями и издательствами из Румынии
 Collaboration of O. Ghibu Library with
 writers and Publishing houses
 from Romania..... 143
- Lina IFTODI*
 O săptămână de taină și lumină...
 Таинственная и светлая неделя...
 A week of Mystery and Light..... 150
- Natalia GRÎU, Angela TIMUȘ*
 Dezbateră educațională – un exercițiu de
 empatie lectorală și de formare a competenței
 de relaționare
 Академическая дискуссия – упражнение
 в сопереживании прочитанного и
 формировании реляционных компетенций
 The Academic debate – an Exercise in the
 formation of relation competencies 155
- Viorica MORARU, Ion BORS*
 Vreau să-mi citești – un proiect duminical de
 relații intergeneraționale
 Почитай мне – отличный проект
 отношений между поколениями
 Read to me – a intergenerational reading
 project..... 158
- Tatiana ȘATRAVCA*
 Săptămâna ușilor deschise la Filiala
 „Târgu-Mureș”: tradiție și inovație
 Неделя открытых дверей в филиале
 «Тыргу-Муреш»: традиции и инновации
 „Targu-Mures” Library Open Doors Week:
 traditions and innovations 162
- Galina TARTACOVSKI*
 Nocturna bibliotecilor – o campanie de bun
 augur
 Первая Библионочь в Кишиневе
 Night of Libraries – an Auspicious
 campaign..... 167
- Parascovia ONCIU*
 Parteneriatul cu colegii clujeni, o cheazășie a
 realizărilor Filialei „Transilvania”
 Партнерство с коллегами из уезда Клуж,
 Румыния, залог достижений Филиала
 «Трансильвания»
 The Partnership with Colleagues from
 Cluj County, Romania – a Guarantee of a
 Transilvania Library Achievements..... 170
- Ludmila CAPIȚA*
 Uși deschise spre lumina Cărții
 Открытие дверей к свету книги
 Open Doors to the Book's Light 172
- Savela STARCIUC*
 Talentul – un atu al bibliotecarului
 contemporan
 Талант – обязательное качество
 современного библиотекаря
 The Talant – an Asset of Contemporary
 Librarian 175

**MANIFESTĂRI CULTURALE / КУЛЬТУРНЫЕ
МЕРОПРИЯТИЯ / EVENTS***Elena CALDARE*

Vladimir Beșleagă este unul dintre cei mai reprezentativi scriitorii ai literaturii române din Republica Moldova
Владимир Бешлягэ – один из самых видных представителей румынской литературы Республики Молдова
Vladimir Beșleaga – one of most representatives Writers from Republic of Moldova... 180

Anastasia MOLDOVANU

Reflecții de la discuția cărții *Voiaj de nuntă în trei*
По поводу обсуждения книги *Трое в свадебном путешествии*
Reflections about the discussion on the book *Voiaj de nuntă în trei (Travel wedding in three)* 183

Svetlana JAVELEA

Iulian Filip: „Ce fel de urme înțelegi să lași pe lume?”
Юлиан Филип: «Какие следы хочешь оставить на свете?»
Iulian Filip: What Traces want to Keep in the World 187

Andrei BUTUCENEANU

Colaborare fructuoasă între două biblioteci românești
Плодотворное сотрудничество между двумя румынскими библиотеками
Fruitful Collaboration between two Romanian Libraries 190

Valeriu RAȚĂ

Lansarea la Chișinău a albumului etnofotografic al comunei Miroslăvești din județul Iași
Презентация в г. Кишинэу этнофотографического альбома села Мирослэвешть Ясского уезда
The launch in Chisinau of Ethnographic Album about Miroslăvești village, in Yassy district 194

OMAGIERI / ГОДОВЩИНЫ / ANNIVERSARY*Vlad POHILĂ*

Admirabilele tăceri ale lui Alecu Reniță
Восхитительное молчание Алеку Реницэ
Alecu Renita's Admirable Silence 198

Ionel CĂPIȚĂ

Miracolul iubirii
Прелесть любви
The Charm of Love 201

Valeriu RAȚĂ

Nu-n zadar de-o Țară e cinstit
Недаром в стране почитаем
Not in vain is esteemed 202

**FILE DE ISTORIE / СТРАНИЦЫ НАШЕЙ
ИСТОРИИ / CHAPTERS OF OUR HISTORY***Ilie ȘANDRU*

Cotul Donului, 1942 – marea tragedie românească
Великая румынская трагедия возле излучины Дона в 1942 г.
The Great Romanian Tragedy near the bend of the Don..... 203

**MALURI DE PRUT / ПРУТ, ОБЪЕДИНЯЮЩАЯ
РЕКА / PROUTE, THE UNION RIVER***Radu THEODORU*

Miracolul săvârșit de un strateg al romănității...
Чудо, совершенное стратегом национальной идеи...
The Miracle Committed by a Strategist of the Romanity..... 205

**DIALOGURI MAGISTRALE / ТВОРЧЕСКИЕ
ДИАЛОГИ / THE CREATIVE DIALOGUE**

Bogdan Crețu: „Alegerea va cîntări enorm”
(*Consemnare: Ghenadie NICU*)
Богдан Крецу: «Выбор будет стоить многого»
Bogdan Crețu: The Choice will be Considerably Appreciated..... 207

Vasile S. Popa: „Cînd inspirația îți dă ghes, găsești timp și pentru a face literatură...”
(*Consemnare: Daniel DRAGOMIRESCU*)
Разговор о вдохновении с военным писателем Василе С. Попа
The Conversation about Inspiration with the Military Writer Vasile S. Popa..... 213

REMEMBER*Liuba-Drăgostița BUJOR*

Lumină călăuzitoare
Направляющий свет
Guiding light..... 217

Vlad POHILĂ

Flori de tei eminescian la mormîntul academicianului Constantin Popovici
К 90-летию одаренного ученого и писателя Константина Поповича
Acad. Constantin Popovici at 90 years 221

**BIBLIOLOGI, BIBLIOPILI ȘI COLECȚI-
NARI / БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ,
КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ / LIBRARIUS, BIBLIOPHI-
LES, COLLECTORS***Iurie COLESNIC*

Cel mai mare animator al cooperației basarabene și bibliofil
Самый большой вдохновитель бессарабской кооперации и библиофил
The Biggest Promoter of cooperatives in Bessarabia and Bibliophile 227

**PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN /
СОВРЕМЕННЫЙ ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС /
THE CONTEMPORARY LITERATURE PROCESS**

Un panoramic al aparițiilor editoriale (III)
(*Vitalie RĂILEANU*)
Обзор издательских новинок (III)
An Overview of the New Publications (III) .. 228

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / РЕЦЕНЗИИ И
ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES**

Fața luminoasă a Sfinților Martiri Brîncoveni
dintr-un roman contemporan (*Valeriu RAȚĂ*)
Светлое лицо Святых Мучеников
Брынковяну в современном романе
A Bright Face of Holy Martyrs Brancoveanu in
the modern novel..... 235

Orgoliul singularității (*Ghenadie NICU*)
Тщеславие одиночества
The Vanity of Solitude 239

Miroslăvești – sat unic, cu trei monografii
(*Vasile ȘOIMARU(-NĂVRĂPESCU)*)
Мирославешть – уникальное село с тремя
монографиями
Miroslăvești – an Unique Village with three
Monographies..... 241

**IMPRESII DE LECTURĂ / О ПРОЧИТАННОМ /
IMPRESSIONS**

Marginea lacrimii în creația Leonidei Lari
(*Vitalie RĂILEANU*)
Край слезы в творчестве Леониды Лари
The Edge of Tears in the Works of Leonida Lari .. 244

Poetul Serafim Belicov: un propriu aisberg al
dramei proprii (*Lidia GROSU*)
Поэт Серафим Беликов: собственный
айсберг собственной драмы
The Poet Serafim Belicov: a Drama of Their
Own Iceberg 245

Firea moldoveanului... (*Veronica BURBULEA*)
Душа молдованина...
The nature of the Moldavian 250

IN MEMORIAM

Ne-a părăsit cercetătorul literar Pavel Balmuș
(*Colectivul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*)
Ушел в мир иной литературный критик
Павел Балмуш
Pavel Balmuș, the Literary Critic passed
away..... 252

Pavel Balmuș. Portret la trecut
(*Lidia KULIKOVSKI*)
Павел Балмуш. Портрет в прошедшем
времени
Pavel Balmuș. Portrait in the Past..... 253

Cînd pleacă un asemenea om...
(*Vitalie RĂILEANU*)
Когда уходит такой человек
When such a Man goes..... 255

S-a stins din viață liderul incontestabil al presei
autohtone
Ушел из жизни неоспоримый лидер
коренной прессы
Passed away the Undisputed Leader of
National Press..... 257

„Cum să moară acest român cu inima
cît toată Moldova?!” (*Florin PIERSIC*)
He может умереть этот румын с сердцем
размером с Молдовой
How could a Romanian with a great Heart
passed away..... 258

MISCELLANEA

Tiraspol (*George ANCA*)
Тирасполь
Tiraspol 259

Ascult timpul (*Constanța ABĂLAȘEI-DONOSĂ*)
Слушаю время
Listening the Time 260

Glasul mioritic (*Ștefan SILVA*)
Голос из баллады
The Mioritic Voice 261

Sorcova pentru Basarabia (*Gheorghe PĂRLEA*)
Соркова для Бессарабии
Sorcova in Bessarabia..... 262

Urări cu ocazia Anului Nou 2015
(*Maria OSOIANU-NICONOV*)
Поздравления с Новым 2015-м годом
New Year's Wishes..... 262

NEUITAREA, DATORIA NOASTRĂ PROFESIONALĂ ȘI MORALĂ

Vlad POHILĂ

S-a spus, cu diferite ocazii – și pe bună dreptate –, că bibliotecile sînt depozitele seculare, dar și milenare, ale memoriei colective, fie că e vorba de localități concrete, fie de țări, popoare, uniuni sau asociații de state etc. Nu numai cărțile, presa periodică, manuscrisele, CD-urile, videocasetele și alte documente sînt componentele respectivului depozit al memoriei umane. Într-o măsură covârșitoare contribuie la perpetuarea, îmbogățirea, diversificarea acestui memorial și cele mai diferite manifestări organizate de către bibliotecari. An de an, pe agenda bibliotecilor noastre, am impresia, este tot mai mare numărul de activități omagiale și de comemorare a unor personalități marcante din trecut și contemporane, conferindu-se acestor manifestări, pe lângă aspectul informativ-estetic, și un tot mai subliniat substrat instructiv, educativ, moral, dacă vreți. Omagiind și comemorînd personalități, evenimente și instituții, bibliotecile le includ, astfel, într-un **circuit al cinstirii memoriei**, dar și **al prețuirii, al (re)punerii în valoare, al (re)descoperirii**, din punctul de vedere al percepției contemporane, a unor talente, opere sau capodopere, a unor fapte de importanță majoră pentru istoria, pentru însăși existența comunității. A pune în valoare și a menține personalități, instituții, evenimente majore într-un **circuit al neuitării** este, de fapt, o datorie profesională a bibliotecarilor – ca și a muzeografilor, a istoricilor sau a jurnaliștilor, fiecare avînd grila proprie de marcaj. Este însă și o datorie morală a bibliotecarilor să mențină nestinsă flacăra neuitării și cinstirii înaintașilor, dar și a contemporanilor ajunși la o cotă a împlinirilor. Această datorie își va păstra va-

labilitatea atîta timp cît trăiesc oameni ce-și îndreaptă pașii spre bibliotecă fiind convinși că ei merg într-o instituție distinctă de cultură, unde găsesc un alt fel de socializare – dar și un alt fel de intimitate – decît la muzeu, la teatru, la filarmonică, la școală, la Academie etc. Ca să nu mai vorbim de internet, unde găsești cam de toate, însă cam toate sînt concepute altfel decît își doresc reprezentanții cîtorva generații obișnuite cu valorile erei dinaintea răspîndirii masive a „păienjenişului” electronic.

După cum pot deduce din observațiile proprii, de-a lungul anilor, cei mai mulți bibliotecari din rețeaua Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” vădesc destule abilități în a organiza manifestări culturale cu caracter omagial-comemorativ. Contează mult, în această ordine de idei, alegerea personalității ce devine obiect al evenimentului. De obicei, cei omagiați sau comemorați sînt scriitori, artiști, oameni de cultură sau de știință, mai rar fruntași ai vieții sociale, ajunși la o aniversare, numită la noi „rotundă”: a 50-a, a 60-a, a 75-a, a 100-a, a 150-a ș.a.m.d. de la nașterea, în unele cazuri – și de la decesul acestora. Surse de inspirație, adică de informare, ne servesc dicționarele, enciclopediile, instituțiile mass-media, inclusiv internetul. De aproape un sfert de secol se editează, sub auspiciile Bibliotecii Naționale a R. Moldova, *Calendarul Național* care, ca și *Aniversări culturale*, elaborate de Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, sînt de un real folos pentru toți bibliotecarii. Departamentul „Memoria Chișinăului” din cadrul BM alcătuiește de cîțiva ani buni ghidul *Chișinăul în date și evenimente*, ce-i drept, numai în versiune electronică, dar a cărui

utilitate este tot mai evidentă. La acest sfârșit de an deja vechi, 2014, vom face și noi o succintă trecere în revistă a unor aniversări culturale din 2015, care ni se par demne de atenția bibliotecarilor, respectiv, a utilizatorilor noștri. Nu căutați în listele de mai jos decât niște repere, niște sugestii pentru posibile manifestări culturale – de la acțiuni cu largă desfășurare pînă la reviste bibliografice pentru o mai bună orientare a cititorilor în tot mai copleșitoarea avalanșă informațională: cărți, autori, curente, grupări, școli și alte fenomene literar-artistice, culturale, științifice, sociale etc.

Vom începe, în mod firesc, cu scriitorii aniversați în 2015. Nu numai pentru că literații sînt, probabil, principalii actori ai spectacolului bibliologic, dar și pentru că mulți dintre ei, contemporanii noștri, au devenit fideli și generoși prieteni ai Bibliotecii Municipale, inclusiv ai tuturor filialelor acesteia, de obicei, conform situației bibliotecilor din sectoare, respectiv, potrivit locului de trai al condeierilor.

Vom menționa că la momentul apariției acestui număr de *BiblioPolis*, unele aniversări vor fi deja trecute, or, aceasta nu poate fi un prilej de indispoziție: a felicită pe cineva, a-l omagia, a-i pune în evidență opera, este un gest oricînd binevenit, aici ordinea filelor din calendar își pierde din valoarea intrinsecă. Așadar, au în acest an „date rotunde” de la naștere Ion Iachim, Nicolae Esinencu, Ion Ciocanu, Gheorghe Calamanciuc, Petru Cărare, Haralambie Moraru, Theodor Codreanu de la Huși, Val Butnaru, Ion Diordiev, Alexandru Donos, Liuba-Drăgostița Bujor, Claudia Partole, Leo Bordeianu, Catinca Aghache din Iași, Iurie Colesnic, Andrei Strâmbeanu, Vsevolod Ciornei, Vasile Tărățeanu de la Cernăuți, Paul Goma de la Paris, Dumitru Apetri, Pavel Darie, Ion Anton, Iurie Donici ș.a. Dintre reprezentanții minorităților naționale de la noi au ajuns la aniversări demne de reținut Gheorghe Barbarov, poet de expresie bulgară; Boris Sandler, scriitor și tradu-

cător evreu, stabilit în Israel, apoi în SUA; Todur (Feodor) Angheli, poet, publicist și traducător găgăuz, decedat în anul trecut.

Ar fi marcat în 2015 diferite aniversări și unii scriitori plecați relativ recent dintre noi, în lumea celor dreupți: Arhip Cibotaru, Serafim Saka, Alexandru Gromov, Anatol Ciocanu, Valeria Grosu, Ion Proca, Valeriu Babansky...

Lista scriitorilor clasici aniversați în 2015 nu este prea lungă: Ion Neculce, Titu Maiorescu, Ion Pillat, C. Dobrogeanu-Gherea, Victor Crăescu... Ultimul din acest șir, născut, de altfel, la Chișinău, pelerin prin America de Nord și stabilit cu traiul în Dobrogea, este un scriitor original, un veritabil maestru al prozei scurte, comparabil cu Cehov sau O'Henri. Cu regret, V. Crăescu este în ultimul timp un nedreptățit: rar editat, rar citat și, probabil, rar recitat, deși, cu certitudine, ar fi pe placul multora. La această listă de clasici, modestă, după cum am menționat, se vor adăuga numele a trei personalități ce vor domina, neîndoios, gala manifestărilor de omagiere-comemorare: Constantin Stere, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu.

Deși... la drept vorbind, anul curent va fi dominat de personalitatea și creația lui Grigore Vieru, care ar fi împlinit 80 de ani. Se va afla în centrul atenției generale nu numai că 2015 este declarat, fie și semioficial, Anul Grigore Vieru. Chiar fără această consacrare, dragostea și prețuirea de care se bucură, de cîteva decenii bune, opera vieriană în întreg spațiul românesc, îi vor asigura o frumoasă și constantă prezență la cele mai diferite manifestări desfășurate în numeroase instituții, inclusiv în biblioteci. Deși a fost, și rămîne, un „poet al tuturor”, Gr. Vieru a fost deosebit de sensibil față de un segment aparte al populației: copiii și adolescenții, poate cei mai harnici și mai devotați utilizatori ai bibliotecilor, tot ei și cei mai siguri cititori ai zilei de azi și ai celei de mîine.

În cele din urmă, însă, Grigore Vieru, ne-a dat atît de mult: poezii, cîntece, idei, repere, modele ș.a.m.d., încît, acum, cînd a

venit timpul să-i răsplătim generozitatea, sîntem datori să o facem cu mult suflet, așa cum i-ar plăcea și inconfundabilului nostru poet, învățător, purtător de făclie pe drumul greu pentru dreptate și frumos.

Două aniversări „rotunde” are în 2015 Paul Celan (1920-1970) – un scriitor cu statut național incert, poet și eseist de limbă germană, născut în România, la Cernăuți, mort la Paris. Este un scriitor de certă valoare europeană, ba chiar universală. A fost și un iscusit traducător: a tălmăcit, bunăoară, în premieră, proza lui F. Kafka în română, iar din română în germană a transpus versuri de Tudor Arghezi.

Familiarizarea cititorilor noștri cu opera unor scriitori ca P. Celan s-ar înscrie perfect și în conceptul de **An al promovării valorilor europene**, la care subscriu în 2015 și bibliotecile.

Dintre străini merită a ne aminti de grecul Nikos Kazantzakis, rusul evreu Boris Pasternak, japonezul Yukio Mishima, francezul Rolan Barthes, la care fac trimitere cam toți criticii literari de la noi și din alte părți. Pentru amatorii de literatură SF vom aminti de aniversarea lui Arkadi Strugațki, unul din cei doi frați ruși-evrei cu ale căror opere s-au delectat mai ales cititorii de după „cortina de fier”: din Rusia, din alte republici ale URSS, din statele așa-zisului „lagăr socialist”. În Franța se va marca la nivel național aniversarea celui care ne-a povestit despre Tartarin din Tarascon: Alphonse Daudet (1840-1897); în Bulgaria se vor aduce omagii poetului, prozatorului și publicistului Ivan Vazov (1850-1921), a cărui viață este strîns legată și de România. Letonii au declarat anul 2015, inclusiv prin calendarul UNESCO, drept An al poetului și dramaturgului național Jānis Rainis (1865-1929) și al soției sale, scriitoarea cunoscută sub pseudonimul Aspazija (1865-1943).

De la scriitori, vom trece la oamenii de artă, menționînd că în 2015 avem prilejul de a-i felicita pe Maria Mocanu, Sandu Grecu, Victor Voinicescu-Soțchi, Stela Po-

pescu, Tudor Gheorghe, Vasile Iovu, Ion Ungureanu, George Ciolpan, Ion Paulencu, Vladimir Curbet ș.a. Îi vom comemora pe artiștii de teatru și film, cîntăreții și muzicienii Chiril Știrbu, Petre Teodorovici, Constanța Târțău, Sergiu Nicolaescu, Maria Bieșu, Titus Bogdan-Jucov, Constantin Notarra, Sandri-Ion Șcurea...

Zăbovind nițel în dreptul artiștilor plastici, amintim de numele unor personalități marcante ale genului precum Isai Cărmu, Ion Tăbărtă, Valentina Brâncoveanu, Ion Moraru, Valentina Rusu-Ciobanu, Andrei Sârbu, Valeriu Herța, Tudor Zbârnea ș.a.

Dintre oamenii de artă străini, merită a fi comemorați: pictorul postimpresionist franco-olandez Vincent Van Gogh, actorul și cîntărețul american Frank Sinatra, pictorul și desenatorul rus Kazimir Malevici – teoretician și promotor al suprematismului, cunoscut mai ales ca autor al absurdei lucrări *Pătratul negru*. Un nume de rezonanță în arta europeană din sec. XX este cel al lui Ossip Zadkine (Iosif Țadkin), sculptor francez, din evreeii de la Vitebsk, Bielorusia (ca și pictorul Marc Chagall), autor de creații în manieră cubisto-expresionistă: *Mica Pieta*, *Orfeu*, monumentul lui Van Gogh, *Orașul distrust* – la Rotterdam, Olanda. Ne oferă un prilej de repunere în atenție și Le Corbusier (1887-1965; pe numele adevărat Charles-Édouard Jeanneret-Gri), arhitect, pictor și designer francez de origine elvețiană, pionier al avangardei în arhitectură, părintele funcționalismului în construcțiile urbane. Este „zidarul” care a lansat un extraordinar apel către șefii de stat: „Dați cetățenilor voștri case! Căci omul fără casă își pierde omenia.” A ajuns la 75 de ani și aparent mereu tînărul actor polonez Daniel Olbrychski, cel care a conferit strălucire multor filme de faimosul regizor Andrzej Wajda, dar și de alți mari cineaști din Polonia, Germania, Franța sau Rusia.

Din șirul oamenilor de știință aniversați în 2015, dorim să desprindem numele a cîțiva istorici, toți buni prieteni ai

bibliotecilor, și ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” poate în mod deosebit: acad. Ioan-Aurel Pop, rectorul faimoasei universități din Cluj-Napoca, Gheorghe Palade de la USM, Gheorghe Negru, Valentina Eșanu, Nicolae Enciu de la AȘM, Anuța Boldureanu de la Muzeul Național de Istorie... Două aniversări stau în dreptul lui Nae Ionescu (1890-1940) – filozof, logician, profesor, jurnalist, dar și o conștiință și o jertfă. Nae Ionescu trebuie scos din umbra uitării sau neglijării măcar și pentru că a fost capabil să adune în jurul său și să eleveze o pleiadă de membri ai generației de aur interbelice a literaturii și gândirii românești: Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Vasile Moisescu, George Murnu ș.a.

Nu vom uita nici de colegii de breaslă, bibliotecari și bibliologi: Ion Șpac, veteran al bibliografiei naționale, Nelly Țurcan de la USM, Tatiana Ischimji de la Biblioteca evreiască „Ițic Mangher”, Vera Osoianu de la BNRM, Elena Harconiță de la Universitatea din Bălți, Lidia Sitaru de la Orhei, Elena Corotenco de la AȘM. Un omagiu aparte merită să aducem lui Ion Madan, prodigiul bibliograf și învățător al tuturor bibliotecarilor basarabeni, studenții lui în anii 1970-2000. În ultima zi de vară ne vom aminti din nou de Traian Brad, cel cu atâtea merite față de noi și care a plecat atât de repede din această lume...

Este destul de mare lista lingviștilor aniversați în 2015: Maria Cosniceanu, Vitalie Marin, Nicolae Corlăteanu, Nicolae Mățaș (tot el și un remarcabil poet și fruntaș al vieții publice), Andrei Avram de la București, neînfricatul apărător al limbii române din Basarabia sub ocupație sovietică Valentin Mândăcanu, Valeriu Rusu, basarabeanul care ne apăra valorile naționale din Franța... Alături de ei se înscrie și Klaus Heitmann (n. 1930), un viguros lingvist și filolog german, romanist și românist, autor al unor monografii despre limba, literatura și mentalitatea românilor. Fiind

pasionat – după cum a declarat într-un interviu – în egală măsură de Eminescu și de Basarabia, K. Heitmann a denunțat încă în anii '60-'70 ai secolului trecut falsul limbii „moldovenești”, din care motiv a devenit în URSS un „nume odios”. Este momentul să-l omagiem pe merit; Academia de Științe a Moldovei, credem, ar putea să o facă cel mai frumos, acordându-i titlul de membru de onoare.

În Polonia, toamna, iar în Franța – iarna, se vor marca 250 de ani de la nașterea muzicianului Michał Kleofas Ogiński (1765-1833), respectiv, un centenar de la venirea pe lume a celebrei cântărețe Edith Piaf (1915-1963). Doar *Balada* lui Ciprian Porumbescu și *Rapsodia română* a lui George Enescu poate fi mai plăcută auzului nostru decât *Poloneza* lui Ogiński; numai cîntecele Mariei Tănase pot fi ascultate mai cu nesăț decât piesele incluse în repertoriul șansonetei franceze. La 28 octombrie va împlini 60 de ani faimosul Bill Gates, cofondatorul (cu Paul Allen) al Corporației „Microsoft”, cel mai bogat om din lume, și nu numai în privința capitalului. Merită sincerele, călduroasele noastre felicitări și urări de bine pentru că ne-a adus în case internetul, iar mai recent, împreună cu soția, dna Melinda Gates, derulează programe eficiente de computerizare a bibliotecilor din România, apoi și din R. Moldova.

Există însă personalități și evenimente ce se situează dincolo de orice aniversări, mai presus de orice dată fixă. Oricît de tentant ar fi să întocmim aici o listă lungă, cuprinzătoare, ne vom limita la doar o personalitate și la o zi, ambele semnificative, mereu majore, pentru noi: Mihai Eminescu și 31 August – Ziua Limbii Române. À propos, de cîtiva ani, ziua de naștere a lui Eminescu, 15 ianuarie, coincide cu Ziua culturii naționale. De fapt, nu este o simplă coincidență, este mai curînd o legitate, o legitimitate, în a cărei realizare sîntem implicați direct și noi, lucrătorii din rețeaua de biblioteci.

EVOLUȚIA POLITICILOR ÎN SISTEMUL NAȚIONAL AL BIBLIOTECILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA*Mariana HARJEVSCHI***Abstract**

Policy Development within the National Libraries' System in Moldova aims to reveal the problems related to establishing, developing and harmonization of state policy in the field of libraries as a factor of modernization of libraries. Scientific novelty of the results lies in conceptualizing specific library policy; description of policy developments from legal and librarianship prospective during 1991-2013.

Keywords: *culture policy, policies in the national library system, strategy/programs for libraries, regulatory library framework, legal culture, library community.*

* * *

Performanțele tehnologice și cele informaționale din ultimul timp au oferit bibliotecilor variate posibilități pentru dezvoltare, au reconsiderat rolul bibliotecii în societate. Bibliotecilor, în calitatea lor de instituții social-culturale și educaționale, le-a revenit un rol important în perioada de tranziție la valorile democratice de formare a noii mentalități și implicării civice a populației Republicii Moldova. Aflându-se în esență instituții publice, bibliotecile nu pot fi supuse cercetării decât prin prisma evoluției social-politice, strategiilor economice și politice permanente la nivel de stat, pe parcursul perioadei cercetate.

Conștientizând importanța bibliotecii în societatea informației și cunoașterii, am decis să efectuăm o analiză a stării de fapt în domeniul biblioteconomic în Republica Moldova. Lucrarea de față își

propune spre abordare evoluția politicii în domeniul bibliotecilor, cu referire preponderent la experiența Republicii Moldova. Studiul se axează pe premisa că întreg cadrul de reglementare în domeniul biblioteconomic constituie temelia pentru elaborarea unei politici naționale în acest domeniu. Prin prezentul demers dorim să accentuăm importanța și necesitatea finalizării reformelor sectoriale biblioteconomice, analizând starea de facto a cadrului juridic și normativ-metodologic al bibliotecilor, a evoluției politicilor în acest domeniu la noi în țară. Pentru realizarea obiectivelor propuse, studiul abordează aspecte majore, dar și tendințe conexe ale cadrului de reglementare de bibliotecă, ilustrează etapele-cheie și tranzitorii în elaborarea politicilor și evaluarea acestora, iar pentru argumentarea unor idei și propuneri au fost analizate politicile și cadrul de reglementare ale unor țări europene în domeniul respectiv.

Cercetarea politicii în domeniul bibliotecilor se impune a fi deosebit de actuală având în vedere transformările sociale, economice, politice care au avut loc după declararea, în 1991, a independenței Republicii Moldova. Reorganizarea Sistemului Național de Bibliotecă (SNB), armonizarea legislației de bibliotecă la cerințele societății contemporane, ajustarea ființării instituțiilor bibliotecare la standarde europene, extinderea accesului la informație prin intermediul instituțiilor infodocumentare reprezintă fundamentul axiologic al formulării politicii naționale în domeniul bibliotecilor.

Totodată, analiza diverselor cercetări ale evoluției politicii în domeniul culturii a determinat caracterizarea funcționalității cadrului de reglementare specific bibliotecilor și măsura în care acel sistem juridic ar avea impact la nivel național, inclusiv cum poate contribui la soluționarea problemelor biblioteconomice.

În Republica Moldova, au fost lansate și promovate diverse programe de reformă a culturii printre care: *Dezvoltarea și ocrotirea culturii și artei în Republica Moldova pentru anii 1993-2000*, *Dezvoltarea și ocrotirea culturii și artei în Republica Moldova pentru anii 1997-1998*, programe care, cu regret, nu cuprind și domeniul bibliotecilor. În ultimii ani, îndeosebi după 2004, guvernul a adoptat mai multe planuri naționale pentru redresarea situației țării, printre care: *Programul Național „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”*, *Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006)*, *Planul de acțiuni „Republica Moldova – Uniunea Europeană”*, *Programul național „Satul moldovenesc” (2005-2015)*, *Planul Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (2004-2008)* ș.a. Printre cele mai recente menționăm *Programul Național de informatizare a sferei culturii (2012-2020)*, *Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova (2013-2020)*, *„Cultura XXI/20”* etc. Programele respective au urmărit înlăturarea elementelor negative, dar și depistarea unor soluții alternative pentru ajustarea la cerințele europene și necesitățile bibliotecilor. Menționăm că statele cu sisteme avansate în domeniul bibliotecilor – Danemarca, Finlanda, Marea Britanie etc. – au conturat politici specifice în domeniul bibliotecilor, oferind inițial un cadru eficient de reglementare. Avantajul Republicii Moldova constă în valorificarea experiențelor țărilor dezvoltate care au parcurs deja această cale.

În context, considerăm că este necesară, în primul rând, formularea unei po-

litici distincte în domeniul bibliotecilor. Constatăm că elaborarea unor modele de politici în domeniu și implementarea acestora este greu de realizat din cauza lipsei implicării societății profesionale și civile, neglijării instituției bibliotecare și insuficienței mobilității guvernului privind adoptarea unei politici speciale de stat în domeniul bibliotecilor. Astfel, devine iminentă elaborarea unei politici specifice în domeniul respectiv.

Examinând gradul de cercetare a subiectului propus spre investigație ce vizează problemele cardinale ale evoluției politicii în domeniul bibliotecilor în perioada vizată, constatăm că tematica a fost puțin studiată în spațiul autohton. Astfel, în scopul conceptualizării politicilor în domeniul bibliotecilor am abordat tema și în planul cercetărilor internaționale. Aspectele de abordare teoretică și metodologică a politicii în domeniul bibliotecilor s-a referit la aspectele: istoric (etapele evoluției), social-politic (funcțiile bibliotecii), juridic (norma juridică) și tehnologic (aplicarea tehnologiilor informaționale în biblioteci). Constatăm că politica în domeniul bibliotecilor cunoaște două direcții generale de abordare: prima este realizată din perspectiva politico-juridică, care include formarea și dezvoltarea legislației și politicii în domeniul bibliotecilor în contextul dezvoltării sociale, politice, legislative, iar cea de-a doua – din punct de vedere biblioteconomic, prin perceperea formării și evoluției domeniului respectiv. Astfel, elucidarea aspectelor referitoare la specificul proceselor legislative în domeniul bibliotecilor pe plan internațional au fost în atenția biblioteconomilor, precum F. Gardner, R.L. Mittal, M. Yaakobi, ale căror rezultate au contribuit la determinarea celor mai importante norme care necesitau a fi reflectate în legislația de bibliotecă. În cadrul mai multor direcții de cercetare

problema respectivă a fost abordată și de biblioteconomii S.N. Sadhu și S.R. Ranganathan, care au sintetizat evoluția legislației în arealul asiatic. Studiile autorilor J. Petersen, B. Heie, E. Granheim și K. Petrusdottir au vizat legislația de bibliotecă, în special pe cea caracteristică bibliotecilor publice în unele țări europene (Norvegia, Danemarca, Suedia etc.). Printre studiile publicate menționăm pe cele ale lui I. Papp, M. Koren, G. Vitiello, Gh. Buluță, M. Regneală, V. Krasilșcikova, V. Firsov. Aspecte generale cu referire la particularitățile legislației, sistemul de reglementare sub aspectul eficienței acestuia la nivel național, dimensiuni ale integrării legislației în politicile publice au fost reiterate în cercetările efectuate de O. Nebenzahl, I. Stoica, I. Kanić, L. Șcennikova, O. Boikova, E. Kuzmin.

Totodată, remarcăm studiile ce au fost orientate spre cercetările cu valoare tangențială domeniului biblioteconomic: dreptul de autor (T. Hackett, I. Mauritzen, P. Racu, S. Ghinculov, R. Pâravu), dreptul de împrumut public (C. Henriksen), depozitul legal (A. Sofroni, L. Hesselager) etc. Însă fundamentarea științifică a politicii în domeniul bibliotecilor în biblioteconomia modernă continuă a fi controversată, impunând variate conotații. Astfel, unele lucrări ale autorilor G. Vitiello, T. Manilova, E. Martin, H. Kartașov consideră fenomenul politicilor și particularitățile acesteia în domeniul bibliotecilor drept o sferă distinctă de cercetare. Alți doctrinari, precum E. Kuzmin, V. Firsov cercetează paradigmele politicii bibliotecilor prin prisma orientărilor socioeconomice, iar cercetătorii S. Mundy, E. Martin consideră această politică ca parte componentă a domeniului culturii. Contribuții esențiale privind abordarea politicii în domeniul bibliotecilor în cadrul politicii informaționale aduc autorii V. Kopilov, A. Pașin, V. Fiodorov, T. Berestova. În Republica Moldova referințe privind

accesul la informație ca o componentă indispensabilă a politicii în domeniul bibliotecilor se regăsesc în lucrări ale unor autori precum: V. Osoianu, A. Rău, L. Kulikovski. Remarcăm studiile autoarei V. Ursu în domeniul politicii culturale, care a analizat componentele politicii culturale în perioada 1944 și 1956. Totodată, numeroase articole publicate în mass-media au sensibilizat necesitatea reformării cadrului de bibliotecă și a accesului la informație.

Cercetarea istorică a permis elucidarea evoluției celor mai importante politici care au pus bazele metodologice ale domeniului biblioteconomic, a oferit posibilitatea de a stabili că în perioada de tranziție este necesar de a îmbunătăți sistemul de acte reglementatoare din domeniul biblioteconomic și ajustarea acestuia la potențialul necesităților acestuia.

Analiza comparativă a politicilor a oferit posibilitatea stabilirii mecanismelor de elaborare a acestora și a elementelor cadrului de reglementare în acest domeniu. Reperele-cadru în domeniul respectiv au fost deduse din textele actelor normative, instrucțiunilor și ale altor acte reglementatoare. Determinarea funcționalității anumitor modele a fost facilitată prin studierea cadrului de reglementare biblioteconomic din diverse țări, precum și a politicilor în domeniul bibliotecilor.

Analiza studiului sociologic *Impactul cadrului juridic național și internațional de reglementare a activității instituțiilor bibliotecare*, realizat în iunie-august 2006, ne-a permis confruntarea datelor obținute în teren cu datele statistice urmate de formularea unor propuneri, capabile să asigure îmbunătățirea cadrului de reglementare și a politicii în domeniul bibliotecilor în general. Un alt studiu, aplicat în perioada noiembrie 2012 – octombrie 2013, a reprezentat investigația sociologică în cadrul proiectului *Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci*,

implementat de către Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului *Novateca* în Republica Moldova. Studiul a vizat studierea eficienței activității ABRM din perspectiva atitudinii, viziunilor actualilor și potențialilor membri ai asociației profesionale în scopul consolidării și dezvoltării capacității instituționale aplicate de asociația profesională pentru bibliotecari în vederea susținerii inițiativelor de advocacy necesare pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru bibliotecari, dar și a politicilor în domeniu.

Studiul reprezintă elucidarea problemelor privind inițierea, elaborarea și armonizarea politicilor în sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova ca factor al modernizării bibliotecilor. Totodată, stabilește elemente definitorii ale politicilor specifice sistemului național de biblioteci din Republica Moldova; definește noțiuni de politici în domeniul bibliotecilor; determină importanța politicilor pentru sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova; cercetează și analizează structura și conținutul politicilor statului în domeniul bibliotecilor; examinează evoluția procesului de reglementare juridică a politicilor în acest domeniu; cercetează, în plan evolutiv, privind crearea politicilor în domeniul bibliotecilor în diferite țări; analizează cadrul de reglementare pentru Sistemul Național al Bibliotecilor din Republica Moldova privind asigurarea funcționării politicilor; cercetează cultura juridică a bibliotecarilor, ca element al formulării politicilor în domeniul bibliotecilor; formulează propuneri și recomandări în vederea perfecționării cadrului juridic privind politicile în domeniul infodocumentar; oferă recomandări privitor la elaborarea politicilor pentru sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova.

Noutatea științifică a studiului rezidă în conceptualizarea specificului politicilor în domeniul bibliotecilor promovate de către stat prin expunerea în temeiul studiilor efectuate; descrierea evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor prin evidențierea celor două direcții generale de abordare: prima este realizată din perspectiva politico-juridică, care include formarea și dezvoltarea legislației și politiciii în domeniul bibliotecilor în contextul dezvoltării sociale, politice, legislative, iar cea de-a doua – din punct de vedere biblioteconomic, prin perceperea formării și evoluției domeniului respectiv; formularea definiției de politici în domeniul bibliotecilor ce vizează atât caracterul teoretic, cât și caracteristici practico-aplicative; identificarea instrumentelor de realizare a politicilor în domeniul bibliotecilor ce vizează perioada anilor 1991-2013; elaborarea liniilor directe cu privire la politicile în domeniul bibliotecilor ajustate la rigorile instituției bibliotecare actuale și în corespundere cu cerințele internaționale.

Problema științifică importantă soluționată constă în evidențierea și fundamentarea elementelor-cheie ale politicilor sistemului național al bibliotecilor din Republica Moldova prin prisma evoluției acestuia și armonizarea politicilor la cerințele internaționale, fapt ce a contribuit la dezvoltarea inițiativelor naționale în domeniul bibliotecarilor și științei informării, inclusiv mobilizarea comunității profesionale.

Semnificația teoretică a studiului constă în cercetarea fenomenului de politici în domeniul bibliotecilor, au fost elaborate bazele teoretico-metodologice ale formării și realizării politicilor în domeniul bibliotecilor. Sunt relatate tendințele la nivel european ale politicilor și cadrului de reglementare în domeniul bibliotecilor, precum și posibilitățile oferite de societatea informațională și cunoașterii. Con-

tribuția teoretică a lucrării la dezvoltarea științei biblioteconomice rezidă în definierea politicilor în domeniul bibliotecilor, în stabilirea corelației dintre politici și cadrul de reglementare biblioteconomic, precum și în oferirea unor recomandări de eficientizare a politicilor pentru sistemul național de biblioteci.

Valoarea aplicativă a studiului este reflectat în stabilirea unor repere ale etapelor de elaborare a politicilor în domeniul bibliotecilor, eficientizând proiectarea unui model dinamic, precum și elaborarea unor obiective integrale din perspectiva cerințelor europene.

Unele aspecte ale lucrării au fost reflectate în câteva acțiuni: coordonarea Proiectului Advocacy pentru îmbunătățirea dreptului de autor și drepturilor conexe. Rolul bibliotecilor (2009-2010) ce a contribuit la includerea excepțiilor și limitărilor pentru biblioteci în contextul noului proiect al *Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe*; implementarea proiectului *Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci*, realizat în cadrul ABRM în parteneriat cu IFLA și cu suportul Programului *Novateca* în Republica Moldova, ce a vizat eficientizarea activității ABRM din perspectiva atitudinii, viziunilor actualilor și potențialilor membri ai asociației profesionale în scopul consolidării, dezvoltării capacității instituționale aplicate de asociația profesională pentru bibliotecari, inclusiv mobilizarea acestora în inițiativele de advocacy.

Cercetările și evaluările politicilor Sistemului Național de Biblioteci și-au dovedit aplicabilitatea în cadrul evaluărilor și studiilor realizate de către Secțiunea cadrul de reglementare și protecție socială a ABRM (2006-2008), Secțiunea politici și legislație a Consiliului Biblioteconomic Național (2014 – prezent), precum și Comisia pentru drept de autor și probleme juridice din cadrul IFLA.

În perioada iunie-august 2010 autoarea a fost membră a Comisei sectoriale pentru elaborarea *Strategiei culturii pe segmentul biblioteci* (autor de proiect Eugen Martin). În perioada mai-noiembrie 2012, autoarea a fost membră a grupului de lucru inițiat de către Ministerul Culturii al Republicii Moldova în vederea elaborării amendamentelor la *Legea cu privire la biblioteci* (coordonator Alexe Rău).

La fel, autoarea a contribuit la elaborarea celei de-a treia culegeri – *Standarde naționale referitoare la biblioteconomie, informare, documentare*, publicată în 2007.

Aspectele de bază și concluziile studiului au fost prezentate și discutate în cadrul unor forumuri și conferințe internaționale, printre care: conferința *Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge* (16-22 august 2014, Lyon, Franța) la care au fost prezentate rezultatele studiului cu privire la consolidarea comunității bibliotecare în vederea promovării inițiativelor de implicare în elaborarea și promovarea politicilor de bibliotecă; conferința *Libraries beyond libraries: Integration, Innovation and Information for all* (13-18 august 2011, San Juan, Puerto Rico) unde au fost oferite rezultatele privind includerea excepțiilor și limitărilor pentru biblioteci în contextul noului proiect al *Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe*; forumul *Libraries driving access to knowledge: action for Europe* (13-18 august 2011, Haga, Olanda) în cadrul căruia au fost propuse rezultatele studiului cu privire la dreptul de autor în Republica Moldova și alte probleme juridice de importanță internațională ale bibliotecilor, întrunirea Comisiei Organizației Mondiale privind Proprietatea Intelectuală, 10-12 martie 2008, Geneva, Elveția, unde a fost prezentată *Declarația Consorțiului eIFL Direct Moldova și a ABRM privind excepțiile și limitările pentru biblioteci* în contextul noului proiect de *Lege a Republicii Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe*, cea de-a XI-a con-

ferință anuală «Крым 2004»: Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса la care a prezentat comunicarea *Приоритеты государственной библиотечной политики в Республике Молдова*.

Concluziile cercetării au fost prezentate în comunicările din cadrul conferințelor naționale, printre acestea: Conferința științifică internațională *Învățământul superior și cercetarea – piloni ai societății bazate pe cunoaștere* (28 septembrie 2006, Chișinău); Conferința *Bilanțul activității științifice a USM în anii 2000-2002: interfețe universitare – integrare prin cercetare și inovare* (30 septembrie – 6 octombrie 2003, Chișinău); Conferința științifică *Dezvoltarea durabilă a României și Republicii Moldova în context european și mondial* (21-23 septembrie 2006, Chișinău); Conferința *Învățământul universitar din Republica Moldova: dezvoltare și tendințe de reformare în context european* (19 aprilie 2006, Chișinău), a participat la Conferința corpului didactico-științific *Bilanțul activității științifice a USM 2002* cu comunicarea *Linii directoare internaționale: exigențe pentru o legislație modernă de bibliotecă*.

Materialele cercetării au fost folosite la elaborarea lucrărilor *Standarde naționale referitoare la biblioteconomie, informare, documentare publicate* (2011); *Accesul la informație și dreptul de autor* (2010) și *Advocacy pentru accesul la cunoaștere: dreptul de autor și bibliotecile, Manual cu privire la dreptul de autor și alte probleme juridice conexe bibliotecilor* (2009).

În scopul promovării culturii juridice, au fost inițiate și organizate seminare pentru diferite biblioteci din cadrul sistemului național de biblioteci, referitoare la subiectul cercetării: *Împrumutul de cărți la domiciliu în cadrul bibliotecilor. Reglementări juridice actuale* (Biblioteca Publică de Drept, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, 2 aprilie 2008), *Bibliotecile în me-*

diul electronic. Accesul la informație și dreptul de autor (23 aprilie 2007).

În baza materialului cercetat a fost elaborat cursul *Cadrul de reglementare de bibliotecă* la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, susținut în cadrul Modulului *Legislația și deontologia comunicării* pentru ciclul I, precum și al celui cu referire la politici culturale și informaționale din cadrul programului de master *Managementul instituției infodocumentare* pentru ciclul II.

În *Introducerea* studiului este prezentată actualitatea, importanța teoretică și practică a cercetării efectuate, gradul de studiere a temei, precum și sunt determinate obiectivele și sarcinile lucrării, incluzând și descrierea suportului ei metodologic și teoretico-științific despre elucidarea problemelor privind inițierea, elaborarea și armonizarea politicii de stat în domeniul bibliotecilor ca factor al modernizării bibliotecilor.

În primul capitol *Evoluția conceptelor de politici în sistemul național al bibliotecilor* se prezintă o analiza a istoricului și suportul metodologic privind politicile în sistemul național de biblioteci în Republica Moldova. Sunt examinate delimitările evolutive ale politicii în domeniul bibliotecilor.

Studiul demonstrează că pe parcursul ultimelor decenii, politicile sistemului național de biblioteci a parcurs evoluții complexe datorită unui șir de factori sociali, economici, politici ș.a. La rândul lor, bibliotecile au fost profund influențate de tendințele globale din diversele domenii precum cultura, informatizarea, învățământul, știința etc. Din aceste considerente, cercetarea politicilor a suscitât un interes deosebit, devenind o investigație științifică și praxiologică actuală.

Aspectele legate de cercetarea diacronică a politicilor sistemului național de biblioteci, promovate pe parcursul ultimelor

decenii, nu au constituit obiectul unui studiu aparte – argument ce a solicitat necesitatea cercetării acestei probleme. Având în vizor schimbarea de paradigme ale politiciilor în diverse domenii derulate la începutul anilor '90 ai secolului trecut și până în prezent, s-a reușit identificarea profilului general al bibliotecilor și dimensiunile reformării acestor instituții din Republica Moldova. Politicile bibliotecilor pe parcursul a 20 de ani au evoluat în două etape: 1991-2000 și 2001-2013. Primul cadru cronologic începe în anul 1991 cu stabilirea vectorilor dezvoltării politicii în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova. În baza acestora am optat în favoarea etapizării sus-numite. Printre evenimentele majore care au avut loc în acel an în țară amintim: legiferarea *Declarației de Independență* (27 august 1991), precedată de aprobarea legilor privind revenirea la grafia latină (31 august 1989) și funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești (1 septembrie 1989), reglementarea autoadministrării locale (22 iulie 1991) etc.

Așadar, evenimentele desfășurate caracterizate printr-o multitudine de procese au determinat o serie de transformări și în domeniul biblioteconomic: necesitatea elaborării politicii bibliotecilor, crearea unui cadru de reglementare a bibliotecilor, instituționalizarea sistemului național de biblioteci. Printre actele care au pus bazele restructurării domeniului enumerăm: *Modelul strategic al sistemului național de biblioteci al Republicii Moldova* (27 decembrie 1991), *Reorientarea completării fondurilor și excluderea publicațiilor superflue, depășite moral, nesolicitate de cititori și care nu țin de profilul de activitate al bibliotecilor publice* (18 aprilie 1991), *Revenirea la Clasificarea Zecimală Universală a publicațiilor intrate în biblioteci* (8 octombrie 1991). Ținem să remarcăm că în această perioadă au fost aprobate un șir de acte legislative care vizau bibliotecile, printre acestea,

în ordine cronologică: *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturi conexe* (1994), *Legea cu privire la biblioteci* (1995), *Legea cu privire la învățământ* (1995), *Codul cu privire la contravențiile administrative* (1995) și *Legea culturii* (1999). Pornind de la această realitate, în perioada vizată au fost elaborate următoarele programe sectoriale de stat ce vizau bibliotecile: *Programul guvernamental de dezvoltare a Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova* (1991) și *Programul de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova* (1997), care au avut ca finalitate anul 2000, fapt ce conturează segmentul cardinal al primei etape a evoluției politiciilor în domeniul bibliotecilor în perioada de tranziție.

Cel de-al doilea cadru cronologic a fost determinat de evenimentele ce s-au produs în perioada anilor 2001-2013, caracterizat prin diferența din perspectiva conținutului programelor de stat promovate prin intermediul politiciilor: *Strategia națională de edificare a societății informaționale* (2004), *Planul de acțiuni în domeniul drepturilor omului* (2004), *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005), *Programul național „Satul moldovenesc”* (2005); spectrului de priorități abordate de comunitatea bibliotecară: *Programul național de ameliorare a activității bibliotecilor sătești* (2001), *Programul de automatizare a bibliotecilor* (2001), *Strategia de dezvoltare a bibliotecilor* (2004), *Programul de consolidare a rolului bibliotecilor în edificarea societății informaționale* (2006), *Strategia de dezvoltare a sistemului național de biblioteci din Republica Moldova* (2007); a gradului de influențare a actelor legislative: *Legea cu privire la biblioteci* (2006), *Codul contravențional* (2009), *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturi conexe* (2011); precum și a unui șir de acte ce țin de activitatea bibliotecilor: *Regulamentul de funcționare a Depozitului Legal în Moldova* (2004), *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare cadrelor*

bibliotecare (2005), *Nomenclatorul serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate* (2005), *Regulamentul cu privire la selectarea, editarea și achiziția cărții naționale din mijloacele financiare prevăzute în Bugetul de Stat* (2013) cu termen de implementare în perioada vizată.

Analiza literaturii – studii monografice [2; 3; 6; 13; 24; 27; 28], articole științifice [8; 9; 11; 12; 14; 15; 17], materiale din cadrul conferințelor organizate de către specialiștii în domeniu [1], analize statistice referitoare la situația bibliotecilor ce au tratat subiectul vizat [4], reglementări juridice și metodologice în domeniul bibliotecilor, rapoarte [16], analize, studii naționale [26] și internaționale [20] care vizează bibliotecile precum și strategiile, programele naționale în domeniul bibliotecilor, materiale documentare inedite de arhivă – a permis să depistăm reperele surselor conceptuale privind evoluția studierii politicilor sistemului național de biblioteci. Astfel, concluziile converg spre ideea că diversitatea surselor existente în arealul editorial autohton, precum și în cel extern ne permite să efectuăm atât o analiză reprezentativă a nevoii de fundamentare din punctul de vedere al raționamentului științific al politicii sistemului național de biblioteci, cât și al imperativului praxisului în domeniul respectiv.

Atât studiile științifice, cât și inițiativele practice din domeniul biblioteconomic nu au conturat o definiție unanim acceptabilă. Astfel, într-o accepțiune generală, în biblioteconomia modernă fundamentarea științifică a noțiunii de politici continuă a fi diferită, impunând variate conotații. Cu toate acestea, din spectrul larg de abordări, noțiuni, concepții, teorii unele au contribuit la procesul de formulare a unei definiții distincte în domeniul bibliotecilor, proces relevant și în prezentul studiu. Totodată, prezentarea evolutivă a termenului de politici în domeniul bibliotecilor

a devenit o sarcină inerentă domeniului biblioteconomic atât în plan teoretic, cât și praxiologic.

Ținem să precizăm că în literatura științifică termenul *politică* este utilizat la forma de plural – *politici* – autorii deseori referindu-se simultan la mai multe domenii adiacente. Astfel, politicile culturale reprezintă un termen folosit la forma de plural, acesta înscriindu-se în marea categorie a politicilor publice considerate ca măsuri luate de către diferite instituții publice și în domeniul bibliotecilor.

Conceptul de politică, a cunoscut o serie de interpretări. Una dintre explicații ar fi că termenul este împrumutat din limba engleză – *policy* – fără a exista o altă traducere în limba română, decât, în primul rând, cea de *politică*, iar în al doilea rând, *linie de conduită, obiectiv, orientare, care*, în ultimă instanță, înseamnă tot *politică*. Repere teoretice ale conceptului de politică în domeniul bibliotecilor au fost tangențial lansate făcându-se referiri la termenul de politică publică, susținut de către diverși cercetători. Astfel, autoarea L. Varbanova [24], în lucrarea privind planificarea strategică a organizațiilor culturale, menționează că politicile culturale fac parte din ansamblul politicilor publice. Așadar, în sens restrâns putem considera politicile în domeniul bibliotecilor ca parte a politicilor publice ale unei țări. Toate politicile publice se fondează pe un larg consens privind legitimitatea intervenției statului într-un sector particular al vieții sociale [30].

În urma examinării surselor utilizate, studiul a demonstrat că până în prezent politicile în domeniul bibliotecilor nu a constituit o problemă de studiu specifică în nicio lucrare cu caracter monografic. Totodată, unele subiecte abordate aveau o acoperire superficială. În studiile dedicate politicilor în ansamblu a fost acordată o atenție minoră politicii Sistemului Național de Biblioteci. În prima etapă, 1991-1992, diverse aspecte

au fost abordate prin prisma reformelor și inițiativelor de fundamentare a domeniului bibliotecilor după colapsul URSS. Astfel, inițiativele derulate au anulat toate postulatele existente până la acel moment (ideologizarea, determinismul sovietic ș.a.) și au promovat idei ce conțineau principii noi de activitate bibliotecară (libertatea, autonomia, neangajarea politică, identitatea culturală națională). Ulterior, în perioada 1993-1996, se intensifică caracterul științific al preocupărilor ce țin de politicile culturale, problema fiind abordată într-o măsură mai mare sau mai mică atât în lucrările de sinteză, cât și în cele cu caracter particular, iar politicile în domeniul bibliotecilor, după cum am menționat, au fost considerate un concept abordat prin prisma funcțiilor pe care această instituție le desfășura. Astfel, politicile în domeniul bibliotecilor au evoluat consecutiv, începând cu 1991, inițial fiind considerate parte componentă a domeniului culturii.

Ulterior, pe parcursul anilor 1997-2013, atât cercetătorii, cât și practicienii abordează bibliotecile prin prisma politicilor din domeniul informaticii, învățământului, științei. Convingerile cercetătorilor de necesitatea investigării subiectului continuă a fi destul de importante, reliefând următoarele aspecte: definirea și precizarea unor caracteristici specifice politicii; clarificarea particularităților acesteia prin intermediul politicilor din domeniul culturii, apoi, în 1999, parțial ca o componentă a sferei informaționale și a celei din domeniul educațional, obținând independență în anumite perioade ale evoluției. Totodată, remarcăm că în decursul anilor 2001-2013, politicile în domeniul bibliotecilor au fost abordate divers, remarcându-se totuși printr-o tratare specifică.

Revenind asupra celor mai importante aspecte ale politicii în domeniul bibliotecilor care au fost elucidate pe parcursul acestui capitol, precizăm că spectrul de

noțiuni și abordări a fost unul ce include mai multe fațete. Istoriografia modernă dedicată studiilor politicilor în domeniul bibliotecilor denotă abordări teoretice, concentrându-se mai mult în texte oficializate, care nu au la bază o metodologie clară de cercetare. Astfel, cercetările din perioada 1991-2013 din Republica Moldova nu depășesc nivelul de acumulare a materialului factologic și nu au reușit să evalueze conform rigorilor științifice decât luând forma cadrului de reglementare, acesta reprezentând o expresie a politicilor în domeniul bibliotecilor, reflectând totodată atitudinea guvernului față de sistemul de biblioteci (tabelul 1).

În același timp, s-a demonstrat că elaborarea unei definiții a politicilor sistemului național de biblioteci este necesară pentru a conștientiza caracterul reducionista al sensurilor atribuit noțiunii. Astfel, acestea pot avea mai multe înțelesuri: ca expresie a scopului general sau a stării de fapt, propuneri specifice, decizii ale Guvernului, autorizare oficială, programe, politici, produse, rezultate, teorii sau modele, procese. Din rândul acestora menționăm pe cele ce țin de implementarea reformelor, inițierea programelor, strategiilor în domeniul bibliotecilor în perioada abordată.

În baza analizei literaturii de specialitate au fost formulate reperele conceptuale și metodologice pentru a propune o definiție proprie, deși constatăm că ideea de politici a sistemului național de biblioteci nu a rămas o noțiune statică, ci a evoluat în timp, în funcție de interacțiunea cu alte domenii.

Din punctul nostru de vedere, politicile în domeniul bibliotecilor reprezintă *un ansamblu de măsuri elaborate atât de structurile de stat, cât și de societatea civilă, în corespundere cu principiile internaționale, care contribuie la dezvoltarea întregului sistem de biblioteci*. Ele prevăd, în general, o concertare a diferiților actori și o corelare a experiențelor instituționale și ale

societății civile și pot lua deseori forma reglementărilor sau a altor instrumente determinate de mediul social, politic, economic și, desigur, cultural.

Capitolul al doilea *Politicile în sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova (1991-2000)* este dedicat studierii procesului de instituționalizare a elaborării politicilor sistemului național de biblioteci și coeziunii acestuia cu societatea civilă. Sunt identificate particularitățile valorificării instrumentelor de reglementare pentru biblioteci. Totodată, sunt analizate inițiativele naționale privind elaborarea sistemului național de biblioteci.

Sub acest aspect, prin prisma cadrului de reglementare cu referire la bibliotecă, dar și a situației de facto a bibliotecilor, am

examinat consolidarea politicii în domeniul acestor instituții.

Diversitatea, structura și amploarea politicilor în orice domeniu sunt un indicator al democrației unei societăți. Din această perspectivă, se impune o analiză a politicilor în sistemul național de biblioteci sub două aspecte, cel al democrației culturale, ca proces al aplicării inovațiilor și de conservare a patrimoniului, precum și cel al democratizării culturii, ca acces la informații, colecții etc.

Bibliotecile în calitate de instituții sociale permanente trebuie să răspundă cerințelor unei epoci, menționează cercetătorul prof. dr. Ion Stoica [22]. Autorul accentuează în studiul său cadrul legislativ în care își desfășoară activitatea bibliotecile, pre-

Tabelul 1. Evoluția politicii în domeniul bibliotecilor (1991-2013)

1991-2000	2001-2013
<p><i>La nivel de abordare</i> Accent pe elaborarea cadrului de reglementare specific bibliotecilor. Centrarea spre înființarea instituțiilor civice. Orientare spre reglementări metodologice de specialitate. Înclinație spre elaborarea programelor naționale orientate pe întreg sistemul de biblioteci.</p> <p><i>La nivel de rezultate</i> Fundamentarea potențialului de reglementare și metodologic al bibliotecilor. Reformarea colecțiilor de bibliotecă. Reașezarea sistemului național automatizat de biblioteci. Planificarea activității științifice în domeniul biblioteconomic.</p>	<p><i>La nivel de abordare</i> Accent pe armonizarea cadrului de reglementare cu <i>acquisul european</i>. Interes pentru integrarea instituțiilor civice de specialitate în structurile profesionale de specialitate internaționale. Tendință spre elaborarea programelor naționale orientate pe biblioteci publice. Inițiative de abordare a bibliotecilor în cadrul strategiilor naționale.</p> <p><i>La nivel de rezultate</i> Armonizarea cadrului legislativ-normativ. Restructurarea concepției Sistemului Național de Biblioteci. Comunicarea și conservarea colecțiilor. Dezvoltarea serviciilor pentru utilizatorii bibliotecilor. Informatizarea bibliotecilor și modernizarea infrastructurii tehnologice. Instruirea personalului de bibliotecă. Asigurarea cu spații și dotare tehnică a bibliotecilor. Susținerea parteneriatelor prin cooperare și coordonare.</p>

cizând: „Aceste instituții sunt supuse unui permanent proces de transformare în funcție de interesele și mentalitatea epocii respective.” Crearea cadrului normativ trebuie să reprezinte prioritatea strategică pentru a începe o nouă reformă, subliniază V. Osoianu [13] într-un studiu cu referire la aspectul diacronic și tipologia serviciilor prestate de bibliotecă în anii reformei bibliotecare și ai tranziției. Referindu-se la situația specifică din Republica Moldova, autoarea reiterează ideea că elaborarea bazei legislative și documentare a fost considerată temelia pe care s-a dezvoltat biblioteconomia națională, aliniată la normele și principiile biblioteconomice internaționale.

În absența unei legi speciale a bibliotecilor, toate tipurile de bibliotecă au funcționat în baza unor diverse acte normative, parțial tangente, emise de diverse structuri instituționale, cu menire socială, culturală, de informare și educare. Or, bibliotecile corespund exigențelor unei anumite perioade și sunt conformate transformărilor în funcție de dezvoltările sociale, economice, tehnologice etc.

În perioada ce s-a scurs după declararea independenței Republicii Moldova, s-a elaborat un sistem complex de acte juridice în domeniu, remarcabil fiind caracterul tehnologic în care acestea au apărut, demonstrând o succesiune organică și logică. În perioada sovietică, biblioteca era percepută diferit prin prisma actelor care dominau această instituție, mult diferit de înțelegerea actuală. În 1984, Prezidiul Sovietului Suprem al URSS a aprobat *Regulamentul cu privire la bibliotecile din URSS*, în care acestea erau tratate ca „instituții ideologice, culturale, educaționale și științifico-informaționale ce asigurau utilizarea cât mai completă și eficientă a fondurilor lor în scopul susținerii progresului economic, social-politic și spiritual al societății sovietice, educarea cetățenilor în spiritul normelor și principiilor socialismului”.

Abordarea sub aspectul politicului a bibliotecii s-a dovedit a fi urmare a ideologiei susținute de URSS, iar politicile, promovate până la începutul anilor '90, au avut efecte dezastruoase asupra bibliotecilor: colecții ideologizate, acces limitat la colecțiile bibliotecii etc.

În materialul analizat abordat, legat de legislația în domeniul bibliotecilor, fără pretenția de a fi epuizat subiectul, putem concluziona că baza juridică a domeniului bibliotecilor din Republica Moldova nu este uniformă și sistematizată, ceea ce creează lipsă de unicitate și principii. Astfel, actele normative din Republica Moldova ce au conexiune cu domeniul biblioteconomic pot fi divizate în baza clasificării din tabelul 2.

Reiterăm că diverse instituții au fost implicate în susținerea și promovarea politicilor sectoriale. În perioada vizată în acest capitol, 1991-2000, asemenea instituții au fost înființate atât la nivelul administrației publice centrale, cât și al societății civile pentru a fundamenta politicile sistemului național de bibliotecă. Astfel, Consiliul Biblioteconomic Național din Republica Moldova (CBN), alături de ABRM, au fost cele mai active structuri care au depus eforturi pentru a promova mai insistent interesele bibliotecilor.

Organizațiile nonguvernamentale ca instituții delegate pentru promovarea politicilor în domeniul bibliotecilor, trebuie să instituie programe de promovare a culturii juridice în mediul bibliotecarilor și campanii de advocacy pentru a influența politicile în domeniul bibliotecilor. Studiul realizat în perioada august-septembrie 2006, ce a cuprins 102 respondenți, a analizat evaluarea situației culturii juridice în domeniul biblioteconomic a bibliotecarilor și aprecierea cadrului național biblioteconomic de reglementare și politici în domeniu asupra activității instituțiilor bibliotecare. Rezultatele au relevat că succesul unei politici este asigurat atât de către

structurile specializate, cât și de implicarea societății civile. În contextul decizional instituționalizat privind promovarea politicii sistemului național s-au evidențiat mai mulți actori prin eforturile cărora au fost lansate diverse inițiative profesionale. Atât teoriile referitoare la relațiile internaționale, cât și cele generate de analiza procesului național de elaborare a politicii se caracterizează prin abordări care reliefează importanța instituțiilor coordonate de anumiți actori într-un anumit domeniu. Aceasta se întâmplă deoarece instituțiile reprezintă un ansamblu de structuri create, organizate în societate pentru gestionarea afacerilor publice, iar în cazul cercetării, a domeniului bibliotecilor. Constituirea ABRM a reprezentat o punte de comunicare profesională în demersurile sale de inițiative ale politicilor publice din-

tre comunitatea bibliotecară și Ministerul Culturii. Printre acțiunile ABRM care au contribuit la elaborarea cadrului normativ al bibliotecilor amintim: oferirea propunerilor de îmbunătățire a situației din domeniul bibliotecilor, elaborarea declarațiilor privind urgentarea anumitor acțiuni, precum achiziția de carte, informatizarea bibliotecilor, prezentarea avizelor referitoare la mai multe proiecte de legi care au în vizor bibliotecile. Totodată, ABRM a reușit să susțină acțiuni la nivel internațional privind colaborarea asociațiilor similare – aderarea la IFLA, EBLIDA, ANBPR. Totuși, formula strategică a unei asociații obștești nu a fost una suficientă pentru a susține plenar rezolvarea problemelor complexe și plenitudinea inițiativelor bibliotecarilor.

Pentru o analiză temeinică am recurs la mai multe metode de investigare, care

Tabelul 2. Clasificarea actelor legislative conexe sistemului național de biblioteci

Nr. crt.	Categoria	Acte juridice
1.	Acte legislativ-normative de valoare generală (specifică) pentru domeniul biblioteconomic	<i>Constituția Republicii Moldova</i> (1994), care, prin art. 34, garantează dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public, <i>Legea Republicii Moldova cu privire la biblioteci</i> (1994) etc.
2.	Acte legislativ-normative de valoare tangențială pentru domeniul biblioteconomic	<i>Legea Republicii Moldova cu privire la dreptul de autor și a drepturilor conexe</i> (art. 21) (1995), <i>Legea Republicii Moldova cu privire la activitatea editorială</i> (art. 18) (2000), <i>Legea Republicii Moldova cu privire la cultură</i> (art. 3) (1999), <i>Legea cu privire la învățământ</i> (art. 39) (1995), Hotărârea Guvernului RM <i>Cu privire la aprobarea nomenclatoarelor serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate</i> (2005), <i>Decretul Președintelui Republicii Moldova Privind instituirea sărbătorii profesionale – Ziua bibliotecarului</i> (2000) etc.
3.	Acte legislativ-normative de valoare nespecifică pentru domeniul biblioteconomic, privind angajarea în câmpul muncii etc.	<i>Codul muncii</i> (2003), <i>Codul civil</i> (2003), <i>Codul contravențional</i> (2012) etc.

au permis prezentarea într-o manieră sintetică a informațiilor referitoare la modul în care au fost elaborate și dezvoltate politicile în domeniul bibliotecilor în perioada 1991-2000.

Un caracter complex a atribuit studierii inițiate în acest compartiment aplicarea metodei analizei de conținut. Pe această filieră, am cercetat conținutul cadrului juridic specific și tangențial bibliotecilor elaborat în perioada vizată, precum și al programelor guvernamentale, naționale și locale, fapt ce ne-a permis să observăm prezența unor aspecte pozitive, precum și să sesizăm unele aspecte negative, dar esențiale în raport cu bibliotecile. Deopotrivă, metoda a permis analiza conținutului prevederilor normative europene privind legislația și politicile în domeniul bibliotecilor, ceea ce a constituit o fundamentare teoretică mai concludentă a politicii în domeniul bibliotecilor și sesizarea unor inițiative internaționale privind politicile de bibliotecă. Analiza cadrului de reglementare creat în perioada anilor 1991-2000 ne permite să concluzionăm că constituirea acestuia a decurs cu ritmuri rapide. Principalele instituții, precum CBN, ABRM formate în primii ani de reforme demonstrează deschiderea spre reformare a administrației publice centrale, capacitatea intelectuală a comunității bibliotecare, precum și implicarea societății civile prin intermediul Asociației Bibliotecarilor.

Analizând cadrul juridic elaborat în anii '90 în domeniul bibliotecilor, constatăm că acesta a devenit factorul de influență asupra politicii generale naționale, orientate către democratizare. Cu regret, ca urmare a acestui fapt a fost scăderea nivelului de dezvoltare a bibliotecilor. În acea perioadă instituția bibliotecară era concepută drept o instituție complexă care întrunea trei funcții majore: de informare, de culturalizare și de educare [28]. Credem că o astfel de percepere a bibliotecii, care a fost și legi-

ferată obținând astfel statut oficial, poate fi considerată și obiectivă, pentru că reflectă o realitate. Astfel, susținem că biblioteca trebuie să fie reflectată în politicile de stat cu caracter unic cu privire la biblioteci.

Dezvoltarea bibliotecilor a fost determinată de politicile în domeniul bibliotecilor care au avut un caracter tranzitoriu sub însemnul divergențelor dintre formele vechi de organizare a activității de bibliotecă și noile principii de funcționare caracteristice societății democratice: eliminarea colecțiilor de literatură învechită, obținerea autonomiei juridice, reorganizarea internă a bibliotecilor, automatizarea funcțiilor bibliotecilor și altele.

Al treilea capitol *Dimensiunile politicii naționale în domeniul bibliotecilor în perioada 2001-2013* prezintă direcțiile privind corelarea politicii instrumentaliste de stat în domeniul bibliotecilor. De asemenea, autorul abordează problema privind promovarea politicii unitare în domeniul bibliotecilor, inclusiv a prevederilor normative europene privind legislația și politica în domeniul bibliotecilor. Sunt studiate tendințele de dezvoltare a politicii în domeniul bibliotecilor.

Analiza se axează cu prioritate pe studiul programelor ce au avut în vizor bibliotecile și, respectiv, pe modalitățile în care acestea și-au găsit concretizare în perioada anilor 2001-2011. Abordarea subiectului a impus o prezentare sumară a mecanismelor de derulare și de stabilire a priorităților domeniului bibliotecilor, dar și a obiectivelor generale care au structurat ansamblul de acțiuni și evenimente pe parcursul acestei perioade. Demersul s-a focalizat pe efectele pe care politicile culturale în general și cele particulare, în special pentru domeniul bibliotecilor, le-au produs la nivel național și local. Pentru a evalua performanțele, am întreprins analiza strategiilor în consens cu derularea planurilor de acțiune propriu-zise.

În parametrii analizei, referirile sunt cu prioritate axate pe ceea ce se înțelege la etapa actuală prin politici, menționate anterior în lucrare, iar referirile la cadrul mai larg al politicilor publice au fost amintite doar în scopul de a întări ideea conform căreia, pe de o parte, bibliotecile din ce în ce mai slab sunt reflectate în programele naționale, iar pe de altă parte, ele sunt condiționate de ansamblul praxisului social, fiind ignorate de actorii politici și de societate.

Astfel, pe parcursul anilor 2001-2013, politicile instituțiilor bibliotecare pot fi desprinse din programele derulate la nivel de stat care au cuprins arealul național: *Programul național „Satul Moldovenesc”* (2005-2015), *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005-2009), *Planul de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană* (2005-2007); *Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului* (2004-2008), *Orientările strategice de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova* (2005); *Strategia națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, inclusiv Programul E-cultura* (2004-2010); *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare* (2009-2013, ulterior 2015); *Programul de dezvoltare a accesului la internet în bandă largă* (pe anii 2010-2013); *Programul național de informatizare a sferei culturii* (2012-2020), *Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova* (2013-2020). Fiecare dintre acestea a plasat biblioteca în domeniul culturii, și nicidecum nu a tratat-o drept instituție prioritară necesară societății informaționale.

Un alt bloc de programe care au ghidat dezvoltarea bibliotecilor a cuprins: *Programul de dezvoltare strategică al Ministerului Culturii* (2012-2014), *Planul de dezvoltare instituțională* (2009-2011), *Planul de activitate al Ministerului Culturii* (2011-2010). Acest set de documente a prevăzut continuarea proceselor de creare a cadrului legislativ din domeniul culturii, inclusiv a

sistemului național al bibliotecilor, elaborarea unui șir de documente.

Analizând programele, considerăm că impactul pe care l-au avut acestea asupra bibliotecilor din țară este minim. Aceste programe concrete bine argumentate și, desigur, conforme realităților din țară, strategiilor sau politicilor sociale promovate de stat, devin finalmente minime, chiar absente pentru domeniul bibliotecilor.

De aceea și punem problema raportului dintre cultură, economie, societate informațională, drepturile omului care, la rândul lor, cuprind două mari componente: cel al relației complexe dintre cele două sectoare – economia țării și rolul distinct al acestui segment intitulat bibliotecă, care tind să cuprindă o arie tot mai largă de activități, cele din sfera educației, științei etc. (figura 1).

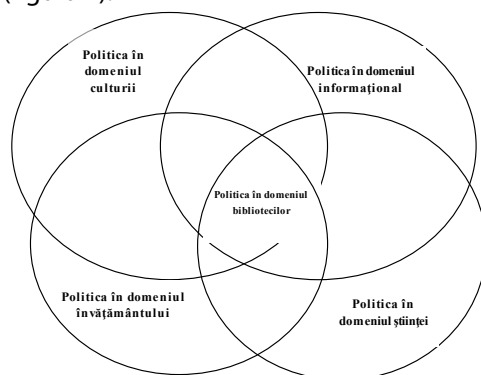

Figura 1. Convergența politicii în domeniul bibliotecilor cu alte domenii de activitate

O analiză a acestor programe din perspectiva importanței bibliotecilor pentru dezvoltarea societății informaționale denotă cu precădere subestimarea importanței bibliotecilor în sensul cel mai larg.

Ținem să menționăm că politicile informaționale în Republica Moldova au fost orientate mai mult spre asigurarea unui nivel informațional al instituțiilor specializate din sfera bugetară și al economiei în general. Important este ca informatizarea

să fie începută din sfera socială, domeniile culturii și ale învățământului, în acest fel vor fi cuprinse și bibliotecile, muzeele, arhivele etc. Realizarea acestor prevederi necesită, desigur, voință politică, promovarea reformelor în domeniul bibliotecilor și un plan concret de acțiuni.

În concluzie, precizăm că evoluția politicii unitare în domeniul bibliotecilor a fost inițiată de diferiți actori. Atât comunitatea profesională, reprezentată de ABRM, cât și CBN au propus strategii de mobilizare a dezvoltării domeniului biblioteconomic, iar instituțiile bibliotecare la nivel individual au oferit o strategie unică pentru domeniul biblioteconomic.

Totuși, lipsa susținerii din partea autorităților centrale și locale a unei politici unitare în domeniul bibliotecilor rămâne a fi o problemă. Lista dispozițiilor reglementatoare, a directivelor, a convențiilor și a altor măsuri politice abordate în studiul nostru este departe de a fi exhaustivă, scopul acestuia fiind mai curând de a evidenția vastitatea câmpului pe care îl acoperă legislația și politicile bibliotecilor. Menționăm că studiile referitoare la politicile europene din domeniul bibliotecilor se referă la depozitul legal, accesul la informație, dreptul de autor etc.

Politicile în domeniul informării devin o prioritate pentru organismele europene și internaționale, fiind reflectate în diverse tratate, convenții, recomandări, acte normative, iar participarea Republicii Moldova la acest proces denotă o implicare mai activă pe arena internațională și speranța în ajustarea legislației naționale la cea internațională, precum și corelarea cu politicile europene în domeniul bibliotecilor.

În perioada dintre anii 2001-2010 orientarea spre normele și politicile internaționale este impusă atât de politicile în domeniul bibliotecilor la nivel național, cât și de imperativul de integrare europeană a Republicii Moldova. De aceea, politicile de

stat în domeniul bibliotecilor în Republica Moldova trebuie să fie realizate chibzuit, să cuprindă tendințele în domeniul bibliotecilor și transformările ce au loc în societate, fiind elaborate atât de guvern, cât și de societatea civilă.

Deși politicile de stat în acest domeniu reprezintă o funcție integrală a politicii statului în diverse domenii, printre care mai importante trebuie să fie cele ale informării, culturii, învățământului, totuși, politica în domeniul bibliotecilor trebuie să fie una separată.

Specific pentru domeniul bibliotecilor în perioada de tranziție este modernizarea bibliotecilor în baza tehnologiilor informaționale în corespundere cu dezvoltarea societății informaționale, ceea ce permite extinderea posibilităților accesului populației la informație.

Actuala politică nu include întregul SNB, ba mai mult, nici el nu este reflectat integral în programele naționale, astfel fiind nevoie de o reevaluare a poziției bibliotecilor în cadrul acestor programe și poziționarea lor în așa fel încât să li se acorde în mod prioritar susținere financiară și profesională.

Pe parcursul ultimului deceniu au fost întreprinse o multitudine de acțiuni privind reșezarea organizatorică a activității bibliotecare și armonizarea domeniului biblioteconomic din Republica Moldova cu standardele și tehnicile biblioteconomice contemporane promovate pe plan internațional. Cea mai mare realizare a perioadei de tranziție a fost conturarea principiilor fundamentale ale biblioteconomiei naționale de către comunitatea bibliotecară. Totuși insuficiența conștientizare de către conducerea centrală privind importanța strategică a bibliotecilor, precum și lipsa încorporării în politicile de stat a unor planuri de acțiuni privind bibliotecile, subminează dezvoltarea sistemului național de biblioteci. Ca urmare

a cercetărilor efectuate, am tras următoarele **concluzii**:

1. Conceptul de politică în domeniul bibliotecilor inițial a fost perceput prin intermediul de politici publice, evoluând consecutiv de la considerarea acesteia ca parte componentă a domeniului culturii, a sferei informaționale și, în sfârșit, a celei din domeniul educațional, obținând independență în diferite perioade ale democrației.
2. Legislația care reglementează direct și / sau tangențial activitatea de bibliotecă este un angajament pe care și-l asumă guvernul la nivel național pentru susținerea dezvoltării bibliotecilor.
3. Programele și strategiile în domeniul bibliotecilor sunt o expresie a politicii naționale ce reflectă atitudinea guvernului și a societății civile față de sistemul de bibliotecă.
4. Structurile internaționale (ONU, UNESCO etc.), dar și cele profesionale ale bibliotecarilor (IFLA, EBLIDA, ABRM), au depus eforturi în fundamentarea teoretică și elaborarea unor principii ale cadrului de reglementare și a politicii în domeniul bibliotecilor.
5. Criteriile de convergență, mondializarea / globalizarea și participarea trebuie să se regăsească în politicile și legislațiile bibliotecilor pentru că sunt în egală măsură prezente în inițiativele europene cărora le datorăm principalele directive politice în domeniul bibliotecilor.
6. Cultura juridică a bibliotecarilor deține un rol important în promovarea politicilor în domeniul bibliotecilor.
7. Desfășurarea campaniilor de advocacy de către bibliotecari poate susține promovarea unor idei, strategii, politici în domeniul bibliotecilor.
8. Orientarea Republicii Moldova spre normele și politicile internaționale este iminentă atât pentru politicile în

domeniul bibliotecilor la nivel național, cât și ca o cerință pentru integrarea europeană.

9. Cadrul de reglementare în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova nu este sistematizat, ceea ce a creat lipsă de unicitate.
10. Politicile în domeniul bibliotecilor în Republica Moldova trebuie să fie realizate conform specificului necesităților din domeniu și tendințelor ce au loc în societate, fiind elaborate atât de guvern, cât și de societatea civilă și asociațiile profesionale.

În vederea eficientizării procesului de elaborare a unei politici în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova, considerăm oportună elaborarea unei serii de recomandări atât la nivelul factorilor de decizie, cât și la nivelul actorilor comunității profesionale bibliotecare și la nivelul utilizatorilor / nonutilizatorilor de bibliotecă.

Pornind de la concluziile care s-au conturat, se propun următoarele **recomandări**:

1. La nivelul factorilor de decizie din cadrul administrației publice centrale (Ministerul Culturii, Ministerul Educației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei etc.):

– corelarea strategiilor sectoriale de dezvoltare, precum *Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni, Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional / tehnic pe anii 2013-2020, Strategia inovativă a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”, parte a Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova – 2020”, la programele specifice domeniului biblioteconomic;*

– inițierea noii *Legi cu privire la bibliotecă* care ar susține dezvoltarea bibliotecilor din Republica Moldova, în mod special, ajustarea acesteia la *Linii directoare cu privire la legislația și politi-*

cile în domeniul bibliotecilor prin prisma principiilor de convergență, globalizare și participare;

- actualizarea cadrului de reglementare de bibliotecă, conform specificului bibliotecilor din țară, armonizat cu tendințele internaționale ce vizează: asigurarea unui mecanism eficient pentru achiziții de carte, inclusiv a exportului și importului publicațiilor, garantarea unui sistem de finanțare, dotarea graduală cu TI, susținerea instruirii continue a personalului de bibliotecă etc.;

- asigurarea interacțiunii eficiente și unitare a Sistemului Național de Biblioteci prin intermediul Consiliului Biblioteconomic Național, organ colegial consultativ, care funcționează pe lângă Ministerul Culturii.

2. La nivelul factorilor de decizie din cadrul administrației publice locale, al fondatorilor (primării, universități și alte instituții):

- menținerea mecanismelor necesare organizaționale pentru a susține funcționarea adecvată a bibliotecilor pentru comunitățile pe care le deservesc;

- furnizarea structurilor clare pentru toate tipurile de biblioteci, clarificând rolurile, funcțiile și responsabilitățile organismelor ce guvernează bibliotecile;

- dezvoltarea infrastructurilor necesare pentru a sprijini cooperarea dintre diferite tipuri de instituții infodocumentare recunoscând misiunile și acțiunile lor speciale într-un cadru mai larg privind susținerea politicilor naționale informaționale;

- susținerea bugetelor bibliotecilor în corespundere cu standardele din domeniul informării și documentării ca să reflecte impactul noilor tehnologii, instruire eficiente a personalului și utilizatorilor bibliotecii.

3. La nivelul comunității bibliotecare (asociații profesionale):

- implicarea activă în dezvoltarea politicilor în domeniul bibliotecilor prin

diverse campanii naționale și activități locale de advocacy;

- menținerea unui dialog consecvent între ministerele de resort și reprezentanții bibliotecilor prin intermediul Comisiei politice, advocacy și fundrising din cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în scopul asigurării procesului de elaborare și promovare a politicilor ce vizează Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova;

- promovarea culturii juridice pentru comunitatea bibliotecară prin diverse acțiuni de instruire în cadrul Centrului de Excelență Profesională pentru Bibliotecari și alte centre de formare regională din republică;

- asigurarea studiilor și cercetărilor în domeniul politicilor specifice Sistemului Național de Biblioteci care ar determina principiile și direcțiile prioritare ale dezvoltării domeniului în contextul integrării europene.

4. La nivelul instituțiilor specializate de formare profesională și centre de formare profesională continuă, precum și al instituțiilor care nu sunt specializate în această activitate sau nu au centre de formare profesională continuă:

- elaborarea programelor de studii cu privire la politicile în Sistemul Național de Biblioteci pentru a asigura dezvoltarea de aptitudini de planificare strategică, monitorizare a politicilor publice în domeniul respectiv, inclusiv ar oferi posibilitatea să deprindă tehnici de gândire strategică;

- organizarea diverselor forme de instruire formală și nonformală ce ar asigura cunoștințe și practici de abordare sistemică a politicilor culturale în contextul politicilor interne și externe a statului; abilitatea de a racorda tendințele de integrare europeană cu politicile Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova etc.

Referințe bibliografice

1. *Biblioteca publică: Linii directoare IFLA / UNESCO pentru dezvoltare*. Trad. din lb. eng. I. Dîgodî, V. Dunduc; red. șt. E. Bejan. Chișinău: Epigraf SRL, 2007. 92 p.
2. BULUȚĂ, Gheorghe; PETRESCU, Victor. *Vademecum legislativ pentru bibliotecă*. Târgoviște: Ed. Bibliotheca, 2004. 212 p.
3. COSTIN, C. *Politicile culturale și calitatea vieții*. Timișoara: Editura de Vest, 1996. 302 p.
4. *Cultura în Republica Moldova: Culeg. statistică*. Chișinău: Statistica, 2005. 24 p.
5. KOREN, Marian. *Political perceptions of public libraries in the Netherlands*. The Hague: Stadsmonitor Vlissingen, 2002. 20 p.
6. KULIKOVSKI, Lidia. Cadrul legislativ al activității de bibliotecă din Finlanda. În: *Cartea, modul nostru de a daînui. Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic*. Chișinău: Reclama, 2006, p. 246-248.
7. LOR, Peter. International advocacy for information ethics: the role of IFLA. In: *International Review of Information Ethics*. 2007, vol. 7, p. 7-17.
8. MARTIN, Eugen. Orientările fundamentale în elaborarea unei legislații și promovarea unei politici de stat în domeniul dezvoltării bibliotecilor. În: *Magazin bibliologic*. 2001, nr. 4, p. 23-25.
9. MARTIN, Eugen. Republica Moldova își trasează politica culturală pentru mileniul trei. În: *Dialog*. 2000, 8 sept., p. 5.
10. MCCALL, Vikki. Social Policy and Cultural Services: A Study of Scottish Border Museums as Implementers of Social Inclusion. In: *Social Policy and Society*. 2009, nr. 8, p. 319-331.
11. OSOIANU, Vera. Biblioteca, legislația și ideea de democratizare. În: *Biblioteca*. 1999, nr. 5, p. 135-136.
12. OSOIANU, Vera. Bibliotecile în oglinda cifrelor. În: *Magazin bibliologic*. 2000, nr. 1, p. 16-17.
13. OSOIANU, Vera. *Un deceniu sub semnul reformei*. Chișinău: BNRN, 2005. 182 p.
14. PĂRVU, R. Dreptul la informare și limitele dreptului de autor (I). În: *Biblioteca*. 2004, nr. 8, p. 236-237.
15. PĂRVU, R. Dreptul la informare și limitele dreptului de autor (II). În: *Biblioteca*. 2004, nr. 9, p. 274-275.
16. *Politica culturală în Republica Moldova = Cultural Policy in Republic of Moldova*. Chișinău, 2002. 268 p.
17. RĂU, Alexe. Gânduri despre cadrul juridic de reglementare a bibliotecilor din Republica Moldova. În: *Magazin bibliologic*. 2001, nr. 4, p. 4-6.
18. RĂU, Alexe. Reforma bibliotecară în Moldova (unele aspecte teoretice). În: *Magazin bibliologic*. 1995, nr. 1-2, p. 2.
19. *Rigorile internaționale actuale ale organizării și funcționării bibliotecilor publice* (Expozeu și comentarii asupra Ghidului IFLA-UNESCO). Chișinău: BNRN, 2007. 154 p.
20. SIMON, Mundy. *Politica culturală: Ghid succint*. Chișinău: Consiliul European, 2000. 95 p.
21. Sistemul Național de Bibliotecă al Republicii Moldova (SNB). Model strategic. În: *Biblioteconomie: Cadrul de reglementare*. Chișinău: BNRN, vol. I, p. 7-49.
22. STOICA, Ion. Legislația bibliotecilor și exigențele sistemismului. În: *Biblioteca*. 2001, nr. 2, p. 38-39.
23. URFALINO, Philippe. L'invention de la politique culturelle. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*. 1997, nr. 2, p. 112-113.
24. VARBANOVA, Lidia. *Planificarea strategică a organizației culturale ca sistem de învățare deschis*. Chișinău: ARC, 2010. 472 p.
25. VITIELLO, Giuseppe. Library Policy and Legislation: a European Perspective. In: *The International Information & Library Review*. 2000, vol. 32, issue 1, p. 1-38.
26. *Viziuni de viitor: politica culturală a Republicii Moldova de la schimbări la viabilitate = Взгляд в будущее: культурная политика Республики Молдова от перемен к стабильности = Visions on cultural policy of Moldova: from changes to sustainability*. Chișinău: ARC, 2009. 158 p.
27. КУЗЬМИН, Евгений. *Библиотечная Россия на рубеже тысячелетий. Государственная политика и управление библиотечным делом: смена парадигмы*. Москва: Либерея, 1999. 224 с.
28. КУЗЬМИН, Евгений. *Государственная информационная политика и библиотеки: к проблеме взаимодействия*. В: *Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества*: материалы 7-ой междунар. конф. «Крым 2000». Судак, 2000, т. 1, с. 9-17.
29. ФЕДОРОВ, В.В. Культурная и информационная политика государства: взгляд из библиотеки. В: *Библиотековедение*. 2005, № 1, с. 21.
30. ФИРСОВ, Владимир. *Государственное законодательное регулирование деятельности библиотек*. Санкт-Петербург: РНБ, 2000. 256 с.

O VIZIUNE DOCUMENTARĂ NOUĂ ASUPRA EVOLUȚIEI POLITICILOR DE BIBLIOTECĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Doctor în științe pedagogice Eugen MARTIN,
șef secție marketing și contracte, ÎS „MoldData”*

Abstract

The research POLICY DEVELOPMENT IN THE NATIONAL LIBRARY SYSTEM OF MOLDOVA prepared by Mariana Harjevschi has a special significance for the development of society, social progress and culture development. It is listed the strengths of the paper – review from the practical knowledge of all policy elements, opinions of experts in the field, but as well the international prospective.

It is noted its value for the policy development of the National System of Libraries and excellency of practical approach, based on solid theoretical foundation related to the definition of policies of the national libraries, establishing the correlation of library policies and regulatory framework, as well as offering innovative products (ex. model Guidelines for Strategy development on libraries) recommendations on different levels of management libraries to streamline the national policy for libraries.

Keywords: *cultural policies, library policies, library strategies/programs, library legislation, legal literacy, library community.*

* * *

În ultimii ani, în special după 2009, s-a remarcat o tendință în administrarea afacerilor publice – de a elabora și a aproba la nivel de Guvern, iar uneori și la nivel de Parlament, diverse concepții și strategii de dezvoltare a multiplelor domenii de activitate. În context, nu face o excepție nici domeniul culturii. Cel mai recent document de „politici”, aprobat, este **Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova: 2013-2020 „Cultura XXI/20”**.

Importanța documentelor de dezvoltare strategică, mai cu seamă a celor aprobate la nivel guvernamental, este incontestabilă. Un document strategic gândit sistemic și implementat în practică are un potențial inestimabil în realizarea obiectivelor fixate. Planificarea strategică este larg folosită în lume și este indispensabilă unui management eficient.

Strategia menționată mai sus este de parte de a fi primul document de acest gen în domeniul culturii, elaborat în perioada de după 1991. Astăzi, după două decenii de independență, cu o experiență de lungă durată a „perioadei de tranziție”, cu rezultate mai importante sau mai modeste în guvernarea afacerilor statului, avem posibilitatea să ne permitem o viziune retrospectivă asupra fundamentului teoretic și practic al actului de guvernare din ultimele decenii. Fără aprecieri și preferințe față de anumiți actori politici, deseori ne punem întrebarea referitoare la calitatea acestuia, atât la mod general, cât și în anumite domenii specifice.

În teza sa de doctor în științe, autoarea și-a asumat responsabilitatea de a supune analizei științifice evoluția politicilor într-un domeniu, care deseori este tratat de opinia publică ca fiind unul destul de îngust – cel al bibliotecilor. Mediul specialiștilor însă este de mult în așteptarea unei radiografii a politicilor din acest domeniu, fiind absolut conștienți de faptul că documentele de politici reușite au capacitatea să stimuleze dezvoltarea ramurii, iar cele nereușite, viceversa – de a stagna sau chiar a duce la degradarea acesteia.

Autoarea prin munca efectuată dă dovadă de un act de curaj civic, deoarece creatorii politicilor supuse analizei științifice sînt în preajmă și ar putea dezaproba unele concluzii ale tezei din simpla dorință de a-și justifica deciziile adoptate la vremea lor, precum și consecințele care au urmat.

Cu atît mai importantă și actuală este lucrarea științifică avizată, deoarece numai o astfel de analiză, obiectivă, științific argumentată poate reduce pe viitor riscurile unor acte de guvernare și management mai puțin inspirate.

Pe lîngă curajul civic, autoarea dă dovadă și de curaj științific – abordează un șir de probleme complexe, care anterior nu au fost subiecte ale unor cercetări științifice. Începînd de la definirea noțiunii de „politici în Sistemul Național de Biblioteci” și terminînd cu concluziile și recomandările care rezultă din cercetare, teza dnei Mariana Harjevschi poartă o amprentă inovativă accentuată.

Fundamentul științific al tezei îl constituie abordarea sistemică, multidimensională, fiind reflectate aspectele: istoric (etapele evoluției), social-politic (funcțiile bibliotecii), juridic (situația normativ-juridică) și tehnologic (aplicarea tehnologiilor informaționale în biblioteci).

Autoarea își argumentează metodologia de cercetare și modalitatea de abordare a obiectului și subiectului tezei, călăuzindu-se de lucrările științifice ale unui număr impunător de autori din țară și străinătate. Diapazonul cultural și profesional larg al autoarei i-a permis să extindă aria de cercetare istoriografică mult peste hotarele geografice și lingvistice tradiționale. Pe lîngă lucrările teoretice ale autorilor din România, Rusia, SUA, autoarea analizează teoriile și practicile existente în Norvegia, Suedia, Danemarca, India, în multe alte țări.

Aspectul pluridisciplinar trece ca un fir roșu prin toată lucrarea și acoperă pe lîngă domeniul pur biblioteconomic, cele mai

relevante domenii care au tangență cu problemele abordate în lucrare: dreptul de autor, accesul la informație, dreptul de împrumut public, dreptul legal etc.

Structura lucrării, impecabil gîndită pentru a atinge obiectivele formulate, include introducerea, trei capitole, zece paragrafe, o sinteză, recomandări și bibliografie.

În *Introducere* autoarea reflectă aspectele principale ale lucrării, argumentează fundamentarea teoretică, trecînd în revistă cele mai relevante lucrări ale autorilor autohtoni și străini, importanța și actualitatea temei, determină obiectivele și sarcinile fixate. Impresionează volumul obiectivelor cercetării, fiecare din ele constituind un obiect de studiu complex și absolut nevalorificat anterior: elementele definitorii ale politicilor sistemului național de biblioteci, noțiunea de politici în domeniul bibliotecilor, analiza structurii și conținutului politicilor statului în domeniu, evoluția procesului de reglementare juridică, cultura juridică a bibliotecarilor etc.

Punîndu-și drept scop analiza unei game atît de largi de obiective, autoarea absolut conștient și-a asumat o sarcină extrem de dificilă – de a structura și a analiza o multitudine de probleme și fenomene, abordarea cărora nu a avut precedente.

Cu toate că autoarea și-a asumat o povară deloc ușoară, pregătirea teoretică, capacitatea de gîndire logică și analitică, precum și bogata experiență practică profesională, socială și administrativă a dumeaiei, i-a permis să exploreze strat cu strat toate aspectele obiectivelor fixate.

Capitolul 1. Evoluția conceptelor de politici în Sistemul Național al Bibliotecilor. Etapizarea evoluției politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor

Primul lucru, care pare, la prima vedere, să fie atît de evident este etapizarea cronologică a politicilor în domeniul bibliotecilor pe parcursul celor douăzeci și doi de ani reflectați în studiu. Însă, intuitiv, fără o ana-

liză minuțioasă a masivului de documente științifice și politice apărute în această perioadă, delimitarea evolutivă a politicilor în Sistemul Național de Biblioteci n-ar fi putut fi definită relevant. Autoarea evidențiază două etape principale a evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor: prima etapă constituie perioada 1991-2000, iar cea de-a doua – 2000-2013 (p. 18).

Însăși autoarea acestor rînduri, cu o experiență de activitate în administrarea publică centrală din domeniul culturii și implicare directă în procesul de elaborare a politicilor în domeniul culturii, în general, și a domeniului bibliotecilor, în particular, s-a confruntat nu o dată cu anumite dificultăți în etapizarea fenomenului evoluției politicilor în Sistemul Național de Biblioteci. Autoarea tezei a găsit soluția cea mai relevantă, după părerea noastră, pentru a evidenția sfîrșitul primei etape, cel mai dificil de definit – anul 2000, bazîndu-se pe unul din principalele documente strategice ale acestei perioade – *Programul de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova* (1997), care au avut ca finalitate anul 2000 (p. 19).

Mai mult decît atît, și cea de-a doua perioadă, care se finalizează cu anul 2013, nu rezultă doar din anul finisării tezei, dar are o continuare logică prin anul curent și anul viitor care, după părerea noastră, pot fi calificate drept început al unei noi etape de evoluție a politicilor în domeniu, avînd drept reper de bază internaționalizarea acestor politici și procese de integrare europeană, caracteristice pentru societatea noastră. În cazul cînd autoarea va continua cercetările, peste un anumit interval de timp va putea confirma sau infirma această supoziție.

Definirea noțiunii de „politici în sistemul național de biblioteci”

O altă problemă-cheie, pe care autoarea a soluționat-o cu brio, este definirea noțiunii de „politici în sistemul național de biblioteci”. Complexitatea acestei sarcini constă nu numai în faptul cum menționa-

ză autoarea în cercetarea sa, că în literatura de specialitate, politicile în domeniul bibliotecilor nu reflectă un punct de vedere unitar, ci și printr-o anumită ostilitate care persista la începutul anilor '90 față de sintagmele care uneau noțiunile de „cultură” și „politică”, afirmîndu-se că acești termeni sînt incompatibili, deoarece cultura este apolitică. Numai după aderarea Republicii Moldova la Convenția Culturală Europeană în mai 1994 și participarea experților din diverse domenii ale culturii la reuniuni și acțiuni internaționale, noțiunea de „politică” asociată cu domeniul culturii încetul cu încetul a început să se instituționalizeze în vocabularul funcționarilor și experților.

Faptul că noțiunea de „politică” în diverse domenii a început să fie mai des utilizată atît la nivel oficial, cît și în lucrări științifice și didactice, deloc nu a simplificat situația la nivel de abordare teoretică. Politicile în domeniul bibliotecilor, după cum menționează absolut corect autoarea, au căpătat „mai multe înțelesuri: ca expresie a scopului general sau a stării de fapt, propuneri specifice, decizii ale Guvernului, autorizare oficială, programe, politici, produse, rezultate, teorii sau modele, procese” (p. 44).

Prin analiza minuțioasă a definițiilor formulate de diverși autori, atît cu nume notorii, cît și mai puțin cunoscuți (p. 32-43), autoarea ajunge la concluzia că noțiunea care urmează a fi consacrată științific pentru domeniul studiului este de „politici”, la forma ei de plural, și elaborează propria definiție a fenomenului: „*ansamblu de măsuri elaborate atît de structurile de stat, cît și de societatea civilă, în corespundere cu principiile internaționale, care să contribuie la dezvoltarea întregului sistem național de biblioteci*”.

Abordarea inovatoare de care dă dovadă autoarea constă nu numai în formularea adecvată a noțiunii și definirea acesteia, dar și în însuși conținutul ei, prin care societății civile pentru prima dată i se atribuie rolul de actor activ, deopotrivă

cu structurile de stat, în elaborarea și promovarea politicilor.

Subiectul cercetării, pe care autoarea îl definește ca fiind „evoluția politicilor ce vizează bibliotecile din Republica Moldova” este pe larg desfășurat pe parcursul capitolului 2 și 3 ale tezei.

Capitolul 2. Politicile în sistemului național al bibliotecilor din Republica Moldova (1991-2000)

În scopul argumentării tezei sale principale pentru caracterizarea primei etape de evoluție a politicilor în domeniul bibliotecilor și anume a faptului că această perioadă este profund marcată de procesul de democratizare a bibliotecilor, de deideologizare a conținutului activității acestora, autoarea analizează fenomenul de consolidare a politicii în domeniul instituțiilor bibliotecare prin prisma cadrului de reglementare cu privire la biblioteci.

Cu referire la cercetătorul din România M. Regnelă, care afirmă că bibliotecile „sînt supuse unui permanent proces de transformare în funcție de interesele și mentalitatea epocii respective”, autoarea tezei dezvoltă și supune unei analize complexe procesul de transformare a bibliotecilor din instituții ideologice, cum erau ele definite în perioada sovietică, în instituții infodocumentare cu un spectru larg de funcții specifice, bazate pe un fundament democratic și de implicare socială largă.

Trebuie de menționat faptul că, bazîndu-se pe materialele disponibile, autoarea a dedus, iar în unele cazuri a intuit adecvat atmosfera social-politică din perioada anilor 1991-2000, fapt care i-a permis să evidențieze problemele majore caracteristice acestei etape de evoluție a politicilor în domeniul Sistemului Național de Biblioteci, printre care:

- dezideologizarea activității instituțiilor bibliotecare;
- crearea cadrului legislativ și normativ juridic al activității bibliotecilor;

- racordarea la cerințele și principiile internaționale;
- asigurarea unității naționale în biblioteconomia Republicii Moldova;
- promovarea conceptului de societate civilă în mediul profesionist și crearea progresivă a instituțiilor acesteia.

În argumentarea abordării sale autoarea nu se limitează la tratarea documentelor de politici și a lucrărilor, publicate de o pleiadă de autori în perioada respectivă, ci propune și o clasificare proprie a actelor normative din Republica Moldova ce au conexiune cu domeniul biblioteconomic, evidențiind trei categorii ale acestora: *acte legislativ-normative de valoare generală (specifică) pentru domeniul biblioteconomic, acte legislativ-normative de valoare tangențială pentru domeniul biblioteconomic, acte legislativ-normative de valoare nespecifică pentru domeniul biblioteconomic* (p. 56).

Această abordare i-a permis autoarei să extindă aria cercetărilor efectuate și să includă în spectrul analizei efectuate materiale din domeniul dreptului civil, dreptului administrativ, dreptului de autor, dreptului internațional etc.

Autoarea, cu lux de amănunte, supune analizei evoluția instituțiilor specifice din domeniu – Asociației Bibliotecarilor din RM, Consiliului Biblioteconomic Național, structurilor de specialitate ale organelor de administrare centrale și locale. Fără o evaluare a rolului acestor instituții prin prisma evoluției și contrapunerii cu situația social-politică și mediul profesional din perioada supusă analizei, ar fi mult mai dificil de stabilit liniile directorii ale activității lor pe viitor.

Un interes deosebit pentru perceperea complexității problemelor abordate de către autor îl constituie studiul efectuat *Impactul cadrului de reglementare asupra activității de bibliotecă* (p. 76-85), care îmbogățește cercetarea cu un material factolo-

gic inedit. Autoarea și-a propus să supună analizei științifice perceperea de către specialiști a cadrului legislativ și normativ juridic din domeniul bibliotecilor. Prin măsurările efectuate cu ajutorul chestionarelor elaborate, autoarea reproduce un tablou complex al reacției la documentele de politici a celorla, a căror menire este să se călăuzească de ele în activitatea sa practică.

Materialul acumulat și supus analizei științifice creează o platformă foarte utilă din punct de vedere practic la capitolul ameliorării legislației și actelor normative care urmează să apară pe viitor. Studiul efectuat demonstrează clar concordanța obiectivelor pe care și le-a fixat autoarea documentului de politici cu impactul pe care acestea le au asupra mediului profesionist. Studiul contribuie la depistarea problemelor și lacunelor din documentele de politici supuse analizei. Valorificarea rezultatelor acestui studiu în procesul redactării și rescrierii eventuale a *Legii cu privire la biblioteci* este imperativ necesară și asupra lui urmează a fi atrasă atenția factorilor de decizie din domeniu. Aplicarea practică a acestui studiu se va regăsi și în sistemul de formare și perfecționare a specialiștilor din instituțiile infodocumentare. Sîntem întru totul de acord cu afirmația autoarei că „orice lege adoptată trebuie să schimbe calitativ activitatea instituțiilor spre care este îndreptată. Dacă legea nu schimbă situația existentă, ea are un efect negativ” (p. 90).

Capitolul 3. Dimensiunile politicii naționale în domeniul bibliotecilor în perioada 2001- 2013

Expertul internațional în domeniul politicilor culturale, Simion Mundy, caracterizează politica culturală a unui stat cu un șir de acțiuni pe care le întreprinde sau nu le întreprinde un guvern în vederea dezvoltării și promovării culturii. „Dacă ar fi cultura la fel de importantă precum reiese din multe discursuri guvernamentale, susține

expertul, ar avea un buget pe măsura celui de la protecția socială sau apărare. Desigur, în realitate, acest lucru nu se întâmplă niciodată” (S. Mundy, *Politici culturale: un scurt ghid*, Consiliul Europei, 2000).

Cu părere de rău, dimensiunea politicii în domeniul bibliotecilor din perioada anilor 2001-2013 denotă o indiferență și drept urmare, o marginalizare a domeniului bibliotecilor în politicile guvernamentale.

Autoarea tezei efectuează o radiografie a politicilor statului din această perioadă și conducîndu-se de principiul obiectivității, anunțat la începutul studiului, este nevoită să remarce că pachetul de programe elaborate și aprobate la nivel de guvern, cum ar fi: *Programul național „Satul Moldovenesc”* (2005-2015), *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005-2009), *Planul de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană* (2005-2007); *Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului* (2004-2008), *Orientările strategice de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova* (2005); *Strategia națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, inclusiv Programul E-cultura* (2004-2010); *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare* (2009-2013, ulterior 2015); *Programul de dezvoltare a accesului la internet în bandă largă pe anii 2010-2013*, demonstrează faptul că subestimarea rolului bibliotecilor în societate, chiar și în documentele de politici în domeniul informatizării și edificării societății informaționale, rămîne a fi un handicap al actului de guvernare.

Sîntem nevoiți să susținem această afirmație a autoarei, precum și discrepanța enormă între viziunile strategice promovate pe plan regional și mondial de diverse organisme internaționale cu cele simple și lacunare, elaborate la nivel național.

Totodată, activismul comunității de bibliotecari, care nu au renunțat nici pentru o clipă la inițiative adresate structurilor guvernamentale în promovarea interese-

lor instituției bibliotecare, demonstrează cu prisosință rolul mediului de specialiști și al societății civile în calitatea lor de actori importanți în elaborarea și promovarea politicilor din domeniu. Cu toate că majoritatea inițiativelor manifestate au fost trecute cu vederea de către autorități, importanța acestor actori în definirea politicilor de interes național rămâne a fi substanțială.

Faptul că autoarea tezei de doctor deține și funcția de președinte al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și are în spate o experiență foarte bogată în cadrul acestei structuri, amplifică importanța practică a cercetării.

Nu putem să nu fim de acord cu teza enunțată de către autoare că „fără un parteneriat strategic între guvern, parlament și sectorul cultural specializat orice politică culturală este inefficientă, lipsită de vigoare, promovează autoizolarea, marginalizează dezvoltarea bibliotecilor”.

Spiritul în întregime al cercetării este unul al deschiderii, al orientării spre viitor și al dezvoltării perpetue a domeniului bibliotecilor.

Cu părere de rău, volumul recomandat pentru aviz nu ne permite să reflectăm absolut toate aspectele tezei.

În încheiere, vom conchide că:

- structura și conținutul lucrării corespund întru totul obiectivelor formulate în teză;
- obiectivele enunțate au fost atinse;
- lucrarea este scrisă într-un stil științific elevat, care denotă un înalt grad de maturitate academică a autoarei;
- formulările, deducțiile și afirmațiile expuse de către autor sînt coerente, obiective și concludente;
- concluziile formulate atît la finele fiecărui capitol, cît și cele generale rezultă din cercetările efectuate;
- studiul este bazat pe analiza unui volum impunător de surse bibliografice

– 208, în limbile română, engleză, franceză și rusă, avînd un spectru tematic larg: monografii și articole, documente de politici și administrative, inclusiv din cele mai recente.

Ca urmare a celor expuse, ținem să afirmăm cu certitudine că conținutul tezei corespunde întocmai temei aprobate, sînt reflectate integral în publicațiile științifice ale autoarei. Autoreferatul tezei, la rîndul său, prezintă fidel spiritul inovativ și conținutul acesteia.

Aspectele de bază și concluziile au fost prezentate în cadrul multiplelor foruri de specialitate naționale și internaționale și au stat la baza unor cursuri universitare susținute de autor.

Concluziile teoretice, recomandările pe care le propune autoarea, precum și anexele care conțin produse științifice și practice de valoare, cum ar fi *Modelul strategic al sistemului național de biblioteci, Ciclul de viață al procesului politicilor publice, Remodelarea Consiliului biblioteconomic național din Republica Moldova, Proiectul alternativ al liniilor directoare pentru Sistemul Național al Bibliotecilor (2011-2016)* ș.a. au o importanță practică sporită pentru ameliorarea sistemului de elaborare a politicilor în domeniul bibliotecilor.

Obiecții și sugestii:

- Concluziile capitolului II nu reflectă suficient de amplu conținutul studiilor efectuate, lăsînd, involuntar în umbră unele aspecte importante, abordate în această parte a lucrării, cum ar fi clasificarea actelor normative și percepția de către bibliotecari a cadrului juridico-normativ. Efortul de analiză și sinteză, pe care l-a făcut autoarea în elaborarea capitolului rămîne, cu părere de rău, fără reflectare exhaustivă în concluzii.
- Cu toate că pe parcursul textului lucrării s-au strecurat unele greșeli de tipar, scăpări de litere, stilul tezei și logica expunerii nu au avut de suferit, textul

avînd un înalt grad de integritate și concludență.

- Sugestie pentru viitoarele studii în domeniu: perceperea activității instituțiilor infodocumentare în calitate de subiect al industriilor culturale, prin intermediul cărora pot fi prestate servicii informatice, inclusiv contra plată. Biblioteca de viitor poate deveni o specie de instituție TIC, care ar fi capabilă să presteze servicii informaționale, informatice și multimedia. Varietatea acestor servicii poate fi foarte multiplă – de la digitizarea conținutului, pînă la elaborarea unor aplicații specifice și consultanță în utilizarea diverselor gadgeturi. Atribuirea către biblioteci a unor astfel de funcții, ar cere revederea politicii tradiționale de dezvoltare a bibliotecilor și revoluționalizarea procesului de formare a specialiștilor instituțiilor infodocumentare cu accentuarea pre-

gătirii tehnice și tehnologice. Cred că în unele tipuri de biblioteci ponderea specialiștilor cu studii tehnice ar putea la un moment dat să prevaleze celor cu studii umanitare. O schimbare la față a bibliotecii în Societatea Informațională. Indiferent de atitudinea autoarei față de această supoziție, direcția de cercetare urmează a fi menținută și dezvoltată în continuare.

- Teza de doctor merită să fie propusă spre publicare în formă de monografie și materiale didactice.

Concluzionînd cele expuse, considerăm că teza doamnei Mariana Harjevschi *Evoluția politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor din Republica Moldova* la specialitatea 572.02. *Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării* corespunde cerințelor înaintate, iar autoarea a demonstrat că merită să-i fie atribuit titlul științific de doctor în științe ale comunicării.

POLITICILE DE BIBLIOTECĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: SECȚIUNE TRANSVERSALĂ ISTORICĂ

*Prof. univ. dr. ing., dr. marketing Angela REPANOVICI,
Universitatea „Transilvania”, Brașov*

Abstract

The research POLICY DEVELOPMENT IN THE NATIONAL LIBRARY SYSTEM OF MOLDOVA prepared by Mariana Harjevschi has a special significance for the development of society, social progress and culture development. It is listed the strengths of the paper – review from the practical knowledge of all policy elements, opinions of experts in the field, but as well the international prospective.

It is noted its value for the for policy development of the National System of Libraries and excelency of practical ap-

proach, based on solid theoretical foundation related to the definition of policies of the national libraries, establishing the correlation of library policies and regulatory framework, as well as offering innovative products (ex. model Guidelines for Strategy development on libraries) recommendations on different levels of management libraries to streamline the national policy for libraries.

Keywords: *cultural policies, library policies, library strategies/programs, library legislation, legal literacy, library community.*

* * *

Subsemnata, **Angela Repanovici**, prof. univ. dr. ing., dr. marketing la Universitatea „Transilvania” din Brașov, în calitate de referent științific în comisia de evaluare și susținere a tezei de doctorat ***Evoluția politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor din Republica Moldova*** în domeniul **Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării** elaborată de **drd. Mariana Harjevschi**, având **conducător științific** pe doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar **Nelly Țurcan**, în urma analizei lucrării, ținând seama de prevederile legale în vigoare, refer următoarele:

1. Importanța, scopul și actualitatea tezei

Temă abordată are însemnătate deosebită pentru dezvoltarea societății, progresului social și promovarea culturii naționale. Analiza legislativă și a reglementărilor existente într-un domeniu la un anumit moment este un barometru pentru măsurarea și evaluarea societății. Analiza din cazul bibliotecilor ne furnizează elemente privind starea economiei naționale, dacă aceasta este favorabilă, există și finanțare în domeniul cultural și educațional, elemente privind nivelul profesional și recunoașterea importanței instituțiilor infodocumentare, elemente privind strategia națională de conservare și prezervare a culturii naționale. Pentru dezvoltarea politicilor trebuie pregătit cadrul legislativ. Autoarea tezei de doctorat realizează o analiză competentă privind situația din acest punct de vedere din Republica Moldova. Este evident faptul că doctoranda este o profesionistă, abordarea se face cunoscând din practică toate elementele ce trebuie analizate, reacțiile și opiniile specialiștilor din domeniu, dar și situația la nivel internațional.

Tema tezei de doctorat elaborată de doamna **Mariana Harjevschi** este de

mare actualitate și deosebit de importantă pentru dezvoltarea politicilor din Sistemul Național de Biblioteci. **Actualitatea temei tezei** este evidentă prin analiza societății informaționale prin prisma importanței bibliotecilor în dezvoltarea acestei societăți. **Valoarea aplicativă a lucrării** constă în analiza bazată pe fundament teoretic solid cu privire la definirea politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor, în stabilirea corelației dintre politici și cadrul de reglementare biblioteconomică, precum și în oferirea unor recomandări de eficientizare a politicilor pentru Sistemul Național de Biblioteci. Remarcăm puterea de muncă și sinteză a doctorandei, experiența dobândită prin anii de muncă în acest domeniu, dar și pregătirea interdisciplinară și rezolvarea complexă a obiectivelor propuse. Pornind de la aceste considerații, **teza doctorală** intitulată ***Evoluția politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor din Republica Moldova*** elaborată de **Mariana Harjevschi este actuală** și de luat în considerare de toți factorii implicați în societatea civilă.

2. Conținutul tezei de doctorat

Teza de doctorat cuprinde o introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, adnotări în trei limbi, 13 anexe, bibliografia din 206 titluri, 122 de pagini.

Structura lucrării este unitară, judicios structurată și corespunde întocmai problematicii temei impuse prin titlu. Astfel, lucrarea este structurată în trei capitole.

În **Capitolul 1 – *Evoluția conceptelor de politici în sistemul național al bibliotecilor*** – autoarea ne prezintă situația cadrului legislativ din Republica Moldova punctând evenimentele de importanță majoră, cruciale din istoria Moldovei din ultimii 30 de ani. Cadrul juridic în domeniul bibliotecilor (1990-2013) este prezentat din perspectiva conținutului programelor de stat promovate prin intermediul politicilor. Numărul redus de studii monografice ce au

tratat tematica direct vizată, precum și lipsa unei lucrări integrale dedicate acestei tematici a determinat o analiză foarte atentă a literaturii existente. Reglementările juridice și metodologice în domeniul bibliotecilor au constituit o sursă importantă pentru studiul realizat. O categorie de izvoare adecvate studiului au constituit strategiile, programele naționale în domeniul bibliotecilor. În context, dintre aspectele referitoare la politicile în domeniul Sistemului Național de Bibliotecă este faptul că acestea pot fi văzute atât ca proces analitic (rezolvarea unei probleme), cât și ca proces politic. Politicile de stat elaborate de guvern „constituie un ideal spre care trebuie să tindă întreaga societate, în mod special organele de administrare a bibliotecilor” concluzionează autoarea. S-a demonstrat că elaborarea unei definiții a politicilor în domeniul bibliotecilor este necesară.

Capitolul 2 – Politicile în Sistemul Național de Bibliotecă din Republica Moldova (1991-2000) – este dedicat prezentării modelelor strategice ce au existat în Republica Moldova, aspectelor principale, legate de legislația în domeniul bibliotecilor. Studiul cu privire la *impactul cadrului de reglementare asupra activității de bibliotecă* a scos în evidență diverse aspecte pe care autoarea le analizează și concluzionează că Sistemul Național de Bibliotecă dispune de un cadru normativ adecvat care permite funcționarea bibliotecilor din Republica Moldova, dar sunt și necesități imediate pentru inițierea unor acte normative, cum ar fi: digitizarea colecțiilor de bibliotecă, securitatea colecțiilor de bibliotecă, prestarea serviciilor cu plată, protejarea patrimoniului cultural, asigurarea bugetelor bibliotecilor, includerea excepțiilor și limitărilor dreptului de autor, atestarea angajaților bibliotecii, instruirea continuă, dezvoltarea sistemului de împrumut interbibliotecar.

Al treilea capitol – Dimensiunile politicii naționale în domeniul bibliotecilor

în perioada 2001-2013 – prezintă direcțiile privind corelarea politicii instrumentariste de stat în domeniul bibliotecilor. Pe parcursul perioadei de cercetare autoarea a constatat că potențialul organizatoric al pușinelor organizații nonguvernamentale din domeniul biblioteconomie a crescut. Analizând situația internațională din literatura de specialitate este evidențiat faptul că politicile în domeniul informării devin o prioritate pentru organismele europene și internaționale. Speranța situației Republicii Moldova în ajustarea legislației naționale la cea internațională, precum și corelarea cu politicile europene în domeniul bibliotecilor este mare și implică o prezență mai activă în organismele internaționale. Cea mai mare realizare a perioadei de tranziție a fost conturarea principiilor fundamentale ale biblioteconomiei naționale de către comunitatea bibliotecară.

În **Concluzii generale și recomandări** este prezentată o sinteză a problemelor abordate și se determină căile de elaborare a politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor. Se prezintă un model de *Linii directoare pentru o Strategie de dezvoltare a bibliotecilor (2011-2016)*, luând în considerație diferite nivele ale factorilor de decizie, și anume:

- din cadrul administrației publice centrale (Ministerul Culturii, Ministerul Educației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei etc.);
- la nivelul factorilor de decizie din cadrul administrației publice locale, al fondatorilor (primării, universități și alte instituții);
- la nivelul comunității bibliotecare (asociații profesionale);
- la nivelul instituțiilor specializate de formare profesională și centre de formare profesională continuă și al instituțiilor care nu sunt specializate în această activitate sau nu au centre de formare profesională continuă.

3. Precieri asupra tezei de doctorat

Pe parcursul elaborării tezei de doctorat, doctoranda a dovedit o preocupare constantă pentru acumularea și sedimentarea unui bogat bagaj de cunoștințe din domeniul politicilor din Sistemul Național al Bibliotecilor.

De asemenea, se arată valorificarea rezultatelor obținute prin studiul efectuat în domeniul tezei și în domeniile conexe prin publicarea de articole în volumele diverselor manifestări științifice la care autoarea a participat pe parcursul derulării studiilor doctorale.

Cercetările întreprinse până în prezent reprezintă o etapă în dezvoltarea cunoașterii în domeniul vast al politicilor din sistemul biblioteconomic.

Documentația bibliografică studiată a necesitat cunoștințe dintr-un spectru larg, și anume: științe ale comunicării, legislație, sociologie. Se poate observa astfel complexitatea temei doctorale care cuprinde referințe variate.

Volumul mare al lucrării nu a permis realizarea unui ghid cu privire la evoluția legislației în domeniul biblioteconomic din Republica Moldova, dar recomandăm autoarei ca în cercetările ulterioare să aibă în vedere realizarea acestui instrument important pentru analiză și documentare.

4. Concluzii

Parcursând în mod exigent și analizând critic fiecare capitol al tezei de doctorat, evaluând obiectiv concluziile exprimate, și apreciind corespunzător aria investigațiilor științifice și actualitatea datelor utilizate, am ajuns la următoarele concluzii:

✓ *tema tezei de doctorat este de mare actualitate și este importantă, făcând parte dintr-un domeniu de interes general, având în vedere importanța acordată politicilor din sistemul biblioteconomic;*

✓ *autoarea a parcurs etapele specifice cercetării științifice aplicative, plecând de*

la identificarea, caracterizarea și analiza fenomenelor și ajungând la conceperea unor recomandări complexe;

✓ *lucrarea corespunde în conținut tematicii propuse și se ridică la nivelul cerut pentru o teză de doctorat;*

✓ *din conținutul tezei rezultă că doctoranda posedă o pregătire teoretică corespunzătoare în domeniu, are aptitudini nu numai de bun cercetător, dar și de bun practician, capabil să aplice rezultatele cercetărilor întreprinse;*

✓ *lucrarea analizată este de factură aparte, ea fiind o lucrare interdisciplinară, aflată la frontiera dintre biblioteconomie, legislație, politică și analiză socială. Această trăsătură conferă tezei originalitate și facilitează contribuții personale utile.*

Prin toată activitatea depusă în timpul stagiului de doctorat și prin nivelul științific și calitatea tezei elaborate, pot afirma că doamna doctorand **Mariana Harjevschi** dovedește calități de cercetător și un mare potențial de dezvoltare în viitor în acest domeniu.

Ținând seama de cele prezentate, de **actualitatea și importanța** temei abordate, de **valoarea științifică** a problemelor tratate, dar și de ansamblul lucrării, de **caracterul său aplicativ și interdisciplinar**, dar mai ales de **contribuțiile personale ale autoarei** la domeniul cercetat, consider că teza de doctorat analizată este o **lucrare valoroasă**, iar doctoranda este o cercetătoare ambițioasă și pricepută. Pe baza precizărilor din acest referat, **apreciez că teza de doctor prezentată și susținută** de doamna doctorand **Mariana Harjevschi** satisface **pretențiile și condițiile practice impuse unei astfel de lucrări și propun susținerea ei publică**. De asemenea, **sunt de acord și propun să i se atribue doamnei drd. Mariana Harjevschi titlul de DOCTOR** în domeniul **Științe ale comunicării** pentru teza prezentată.

Brașov, 6 noiembrie 2014

ORIENTAREA DE MARKETING CA STRATEGIE DE DEZVOLTARE A BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Natalia CHERADI

Abstract

The goal of research is to analyze the peculiarities of marketing orientation of the library in order to establish some methodological criteria for inserting the marketing tools in university libraries in the Republic of Moldova, to determine the factors that contribute to the estimation of the documentary heritage and the development of competitive information services. Research objectives: examining the theoretical and methodological framework on marketing extension in information research services; elucidating the impact of marketing environment on university libraries operations; identifying the factors of impact on the behavior of the user of information research services; identifying the marketing mix and integrating its components into the university library system in Moldova. Practical utility of research lies in the fact that the author has come up with the measures that would ensure the implementation of marketing technologies in the library sphere: developing the nomenclature of the library services; developing the methodology for calculating the tariffs of the library services; identifying the most efficient methods of distribution and promotion of information resources and services; formulating the regulatory framework of marketing within academic libraries; developing some suggestions on improving the image and information services in academic libraries in Moldova.

Keywords: *library marketing, information services market, information requirements, the user of the library services, consumer behavior, library supply, communication processes, marketing orientation, marketing policies, Information Literacy, Web technologies, cloud platform.*

* * *

Actualitatea temei. În ultimii ani se reconsideră atitudinea privind dezvoltarea domeniului științei informării, iar teoriile și metodele altor științe își găsesc o aplicare tot mai largă în acest sector de activitate. Experiența mondială a țărilor economice avansate reflectă rolul în creștere al bibliotecilor în procesul de democratizare a societății. Această înaltă misiune a bibliotecilor este condiționată de ritmul accelerat al dezvoltării funcțiilor lor informaționale, al acumulării de resurse informaționale, de necesitatea asigurării accesului la rețelele informaționale locale și internaționale. În climatul socioeconomic actual, când bibliotecile din Republica Moldova, ca și alte instituții din sectorul nonprofit, sunt puse în situația de a-și asigura supraviețuirea în condiții dificile, capătă o însemnătate tot mai mare orientarea de marketing, care ar permite soluționarea problemelor curente și realizarea unei strategii de dezvoltare adecvate. Marketingul facilitează pătrunderea instituțiilor infodocumentare pe piața informației, biblioteca devenind astfel una din organizații în care este interesată societatea.

Pentru a atinge scopul principal al marketingului – satisfacerea nevoilor publicului și, ca urmare, obținerea unui beneficiu material sau moral – este nevoie de a studia și de a valorifica piața serviciilor informaționale, de a crea un sistem de servicii infodocumentare în raport cu cererile utilizatorilor și cu posibilitățile bibliotecii de a le satisface. De asemenea, trebuie elaborate strategia și tactica de formare

a prețurilor, de promovare și desfacere a produsului informațional realizat în sfera infodocumentară.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În Republica Moldova activitatea de marketing în biblioteci nu a atins nivelul necesar de dezvoltare; se întreprind doar încercări de a introduce serviciile de marketing în practică, însă fără a se ține cont de specificul mediului de funcționare a instituției bibliotecare. Cercetarea de față constituie o tentativă de a schimba viziunea asupra activității de gestionare a bibliotecii prin asimilarea experienței mondiale, de aplicare în acest proces a instrumentelor și tehnicilor de marketing în contextul condițiilor social-economice ale Republicii Moldova.

În literatura de specialitate se discută intens problemele marketingului de bibliotecă. Spectrul acestor probleme poate fi sistematizat în patru blocuri principale: *extinderea surselor de finanțare a bibliotecilor și a activității lor antreprenoriale* (I. Bagrova, C. Baldock, S. Barral, K. Bierman, V. Kliuev, S. Kolegaeva, L. Kojevnikova, T. Maistrovici, J. Șadrina); *implementarea principiilor de marketing în practica bibliotecilor* (A. Andreasen, H. Angheliescu, P. Borchardt, G. Costache, I. Enache, T. Leisner, M. Moldoveanu, G. Norman, J.-M. Salaun, R. Savard, L. Gherasimova, O. Kokoikina, E. Iastrebova); *inovații în bibliotecă și diversificarea gamei de produse și servicii de bibliotecă* (D. Cartmill, P. Eiglier, E. Langeard, L. Kulikovski, A. Repanovici, N. Țurcan, A. Arzuhanov, M. Dvorkina, E. Kaceanova, E. Railean); *publicitatea și extinderea relațiilor publice* (B. Usherwood, S. Matlina).

În același timp, analiza publicațiilor demonstrează că bazele metodologice ale activității bibliotecii în condițiile actuale, ce se referă la produsele și serviciile de bibliotecă, la costurile lor, rămân necercetate, inadvertență ce a și determinat

actualitatea temei investigate, precum și tentația autorului de a înainta sugestii și recomandări întru valorificarea ei. Problema privind procesul de adaptare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova la transformările mediului extern necesită o abordare complexă, deoarece factorii mediului influențează cererea și oferta de servicii infodocumentare, performanțele unui serviciu de bibliotecă. În acest sens, prezenta lucrare are ca *problemă științifică* procesul complicat de adaptare a bibliotecii la mediul concurențial actual generat de noile tehnici de comunicare și de confruntare cu oferta competitivă a furnizorilor de servicii informaționale online.

Scopul cercetării rezidă în analiza particularităților orientării de marketing a bibliotecii în vederea stabilirii unor repere metodologice pentru inserția instrumentelor de marketing în practica bibliotecilor universitare din Republica Moldova, în determinarea factorilor ce contribuie la valorificarea patrimoniului documentar și la dezvoltarea serviciilor informaționale competitive. Atingerea scopului preconizat presupune realizarea următoarelor **obiective**:

- analiza structurală și funcțională a sistemului „Biblioteca” – obiect al orientării de marketing;
- examinarea cadrului teoretico-metodologic privind extinderea marketingului în sfera serviciilor infodocumentare;
- elucidarea impactului mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare și tendințelor pieței infodocumentare;
- identificarea factorilor de influență a comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare;
- relevarea mixului de marketing și integrarea componentelor sale în sistemul bibliotecilor universitare din Republica Moldova;
- elaborarea tipologiei și a sortimentului serviciilor prestate în bibliotecă;

- stabilirea metodelor de determinare a prețurilor pentru serviciile prestate de bibliotecă;

- formularea unor propuneri de strategii și politici de marketing privind valorificarea potențialului informațional și perfecționarea serviciilor informaționale în bibliotecile universitare din Republica Moldova.

Metodologia cercetării științifice.

Suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării îl constituie concepțiile științifice moderne privind legitățile dezvoltării societății umane. Investigația îmbină mai multe metode de cercetare: teoretice (documentarea științifică, analiza și sinteza, comparația, clasificarea, generalizarea, analiza teoriei și practicii naționale și internaționale privind problemele marketingului de bibliotecă); empirice (observarea directă a activității de marketing desfășurată în bibliotecile din Republica Moldova); sociologice (chestionarea, sondaje de opinii ale utilizatorilor și interviuarea managerilor din bibliotecile universitare). Fundamentul teoretico-științific se axează pe studiile unor specialiști elaborate în domeniile marketing, biblioteconomie, comunicare, știința informării.

Noutatea și originalitatea științifică

a lucrării consistă în: stabilirea unui cadru conceptual specific al marketingului de bibliotecă bazat pe misiunea ei socială, ținându-se seama de cerințele mediului sociocultural; identificarea modelului microeconomic de funcționare și administrare a bibliotecii; determinarea poziției competitive a bibliotecilor universitare pe piața serviciilor infodocumentare din Republica Moldova; distingerea mecanismului comportamental orientat spre regăsirea informației prin intermediul bibliotecii; analiza profilului și determinarea tipologiei utilizatorilor bibliotecii universitare; elaborarea structurii de bază a ofertei de servicii bibliotecare în noul mediu tehnologic; elaborarea

tipologiei serviciilor infodocumentare bazate pe principiul accesibilității și gratuității servicii bibliotecare; adaptarea instrumentelor și tehnicilor specifice de marketing la structura proceselor de bibliotecă.

Problema științifică importantă soluționată a cercetării rezidă în fundamentarea orientării de marketing a bibliotecilor universitare, fapt care a generat schimbările paradigmatică ale sistemului de servicii infodocumentare, în vederea valorificării patrimoniului documentar și consolidării poziției competitive pe piața serviciilor informaționale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în stabilirea direcțiilor, mijloacelor și procedeele activității de marketing pentru instituția bibliotecară; colectarea și interpretarea informațiilor necesare pentru conceperea politicilor și strategiilor mixului de marketing; dezvoltarea arsenalului de forme organizațional-metodice și de administrare ale activității de bibliotecă, legate de inovarea și ameliorarea calității serviciilor oferite de biblioteca universitară.

Valoarea aplicativă a cercetării își găsește exprimare în faptul că în ea sunt propuse măsuri menite să asigure derularea, în condiții optime, a procesului de implementare a tehnologiilor de marketing în sfera biblioteconomică, și anume: definirea direcțiilor aplicative ale marketingului în activitățile specifice bibliotecilor universitare în funcție de exigențele consumatorului; formularea politicilor de marketing în sistemul bibliotecilor universitare din Republica Moldova; elaborarea nomenclatorului serviciilor prestate de bibliotecă; elaborarea metodologiei de calculare a tarifelor la serviciile prestate de bibliotecă; relevarea celor mai eficiente metode de distribuție și promovare a resurselor și serviciilor informaționale de bibliotecă; reglementarea organizării și funcționării bibliotecii electronice și a repozitoriului instituțional în cadrul insti-

tuției de învățământ superior; formularea prevederilor politicii instituționale privind Accesul Deschis la informație; elaborarea unor propuneri privind ameliorarea imaginii și perfecționarea serviciilor informaționale în bibliotecile universitare din Republica Moldova.

Rezultatele științifice principale:

1. Studiarea aspectelor teoretice, metodologice și practice ale orientării de marketing a bibliotecii universitare determină soluționarea problemelor actuale de adaptare a acestei instituții la mediul extern și permite realizarea unei strategii de valorificare a patrimoniului documentar și de perfecționare a serviciilor informaționale.

2. Analiza practicii existente de servire infodocumentară permite să constatăm trecerea biblioteconomiei naționale la modele adaptabile de organizare și gestiune economică. Aceste modele se bazează pe utilizarea instrumentelor de marketing în prestarea serviciilor de bibliotecă.

3. Aplicarea tehnologiilor de marketing în bibliotecă face posibilă pronosticarea situației pe piață, studierea și simularea cererii informaționale, anticiparea necesităților informaționale ale utilizatorilor, elaborarea și înnoirea sistematică a nomenclatorului serviciilor de bibliotecă.

4. Orientarea de marketing, ca sistem de acțiune, contribuie la perfecționarea funcționării bibliotecii în mediul concurențial generat de noile tehnici de comunicare și de confruntare cu oferta competitivă a furnizorilor de servicii informaționale, la ameliorarea imaginii instituției infodocumentare și la consolidarea relațiilor cu utilizatorii de servicii informaționale.

Implementarea rezultatelor științifice. Materialele cercetării au fost folosite la elaborarea cursului *Marketing de bibliotecă. Promovarea instituției bibliotecare*, susținut în cadrul Centrului Național de Instruire Continuă a Bibliotecarilor; la elaborarea curriculumului *Marketing de*

bibliotecă din programul de master *Managementul instituției infodocumentare*; la elaborarea documentelor reglementare pentru biblioteci (*Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ superior*, aprobat prin Hotărârea Ministerului Educației nr. 7.4/6 din 7.05.2002; *Nomenclatoarele serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate*, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1311 din 12.12.2005; *Regulamentul-cadru privind prestarea de servicii contra plată în bibliotecă*, adoptat la Ședința Consiliului Biblioteconomic Național din 28.05.2004).

Aprobarea rezultatelor științifice.

Tezele principale, rezultatele și concluziile cercetării au fost prezentate în comunicările din cadrul conferințelor naționale și internaționale (peste 80 de conferințe în Republica Moldova, România, Norvegia, SUA, Germania, Israel, Franța, Rusia, Ucraina). Ideile fundamentale ale cercetării, abordările teoretice și recomandările practice au fost reflectate în articole publicate în reviste naționale și internaționale (88 de publicații științifice și metodice, cca 35,8 coli de autor).

În primul capitol **Delimitări conceptuale ale activității biblioteconomice din perspectiva marketingului** se prezintă o analiza structurală și funcțională a bibliotecii ca sistem sociocultural și ca obiect al cercetării de marketing. Este abordat conceptul de marketing, fiind examinat conținutul și specificul marketingului de bibliotecă. Tot aici este argumentată necesitatea implementării și posibilitățile de extindere a marketingului în sfera serviciilor infodocumentare.

Complexitatea crescândă a fenomenelor de bibliotecă impune abordarea sistemică a acesteia. Biblioteca este un sistem dinamic, evoluția și viabilitatea ei fiind determinate de modificările care se produc în cadrul sistemului, în relațiile lui

cu mediul. Pentru a înțelege corect rolul bibliotecilor universitare, este important să percepem, bazându-ne pe teoria generală a sistemelor elaborată de Ludwig von Bertalanffy [13, p. 6], că acestea funcționează ca sisteme deschise. Un sistem social este un „sistem cu echilibru dinamic” și în cadrul său subsistemele sunt capabile, ele însele, de schimbare. Dependențele funcționale pot fi analizate ca legi funcționale ale sistemului social [2, p. 21].

Autorul a folosit procedeul metodologic pentru prezentarea bibliotecii universitare în calitate de sistem (figura 1). Ca exemplu este aleasă structura sistemului „Biblioteca” ce include patru elemente: fondul infodocumentar (FI), utilizatorii (U), personalul bibliotecii (PB), baza tehnico-materială (BTM).

Sistemul „Biblioteca” poate fi clasificat în categoria unor sisteme complexe, care se caracterizează printr-o funcționare bine orientată, cu multe elemente ce se află, de asemenea, în interacțiune și cu legături informaționale determinate. Complexitatea sistemului este determinată prin structura sa și relațiile interne (din sistem) și externe (cu mediul ambiant), prin tipul de administrare a canalelor relațiilor interne și externe, caracteristica incertitudinii funcționale. Din punctul de vedere al structurii, biblioteca – un sistem complex, reprezintă

un ansamblu de elemente multiple care sunt unite pentru îndeplinirea funcției de servire a utilizatorilor cu documentele și informațiile necesare. Realizarea acestor obiective impune procesele de completare, prelucrare și organizare a fondului de bibliotecă care stau la baza informațională a servirii bibliotecare. Societatea influențează structura bibliotecii în așa mod, încât aceasta capătă o configurație dependentă de structura de grup și comunitară a societății. Prin urmare, relația societate-bibliotecă este o relație de influențare reciprocă, în care starea bibliotecii este determinată de legile sistemului social. Mediul de marketing al bibliotecii îl formează ansamblul de influențe ale tuturor factorilor mediului care acționează asupra bibliotecii și care influențează, într-un fel sau altul, administrarea acesteia.

Biblioteca universitară funcționează într-un context organizațional definit prin profilul instituției tutelare, numărul facultăților, organizarea spațială, care îi impune de cele mai multe ori structura [1, p. 10]. Privită ca sistem, biblioteca universitară este un sistem socioeconomic, întrucât reunește mijloacele de producție și forța de muncă prin intermediul cărora realizează produse, lucrări, servicii corespunzător comenzii sociale; este un sistem sociocultural, întrucât conține elementele

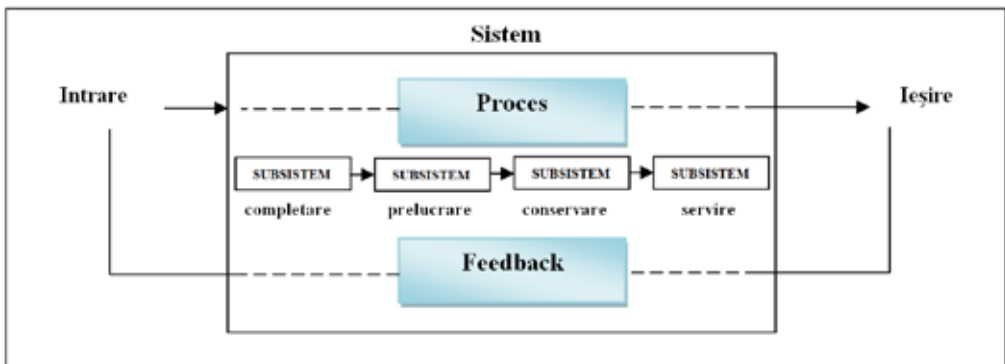

Figura 1. Funcționarea sistemului „Biblioteca”. Sursa: Adaptat după I.N. Stolearov [14]

ce definesc sistemul de valori, obiceiurile, tradițiile, credințele și normele de comportament; este un sistem complex, pentru că reprezintă numeroase legături ale diferitor componente care acționează în interconexiuni determinate de existența obiectivelor proprii întregului sistem. Biblioteca universitară reprezintă o latură a ansamblului organizațional, fiind un sistem deschis, adaptiv, ținând seama de faptul că este o componentă a unor sisteme mai mari cu care are legături bine stabilite.

Conceptul de perfecționare a activității unei organizații orientate spre marketing are la bază următoarele principii: cercetarea temeinică a pieței; fundamentarea segmentării pieței; punerea accentelor pe abordări și tehnologii inovatoare în activitatea și administrarea activității; analiza și evaluarea activității unei organizații și a condițiilor funcționării acesteia; planificarea, elaborarea și realizarea programelor de marketing. Logica administrării moderne a activității bibliotecii în baza principiilor de marketing corespunde conceptului elaborat încă în 1981 de către biblioteconomul englez B. Cronin pentru instituțiile necomerciale, biblioteci, centre de informare și documentare. El distinge marketingul bibliotecilor ca un tip special al marketingului nonprofit și, implicit, al celui cultural [12, p. 71]. După Thieri Giappiconi, marketingul de bibliotecă este un *domeniu biblioteconomic* care se ocupă de activități speciale, implicând tot ce ține de relațiile cu utilizatorii și ajustarea ofertei la cerințele acestora: *produs, distribuție, prețuri, promovare, cercetări de piață, politică tarifară, strategii operaționale* etc. [5, p. 19].

Implementarea marketingului în bibliotecă vizează conturarea unor strategii concrete care duc la eficientizarea și la optimizarea activităților. Piața actuală, în interiorul căreia activează și biblioteca, este atât de extinsă și variată, influența ei e atât de mare încât este nevoie să fie creat un

nou tip de activitate legat de instrumentele și tehnicile de marketing. Activitatea de marketing în biblioteci include sistemul de măsuri care influențează în mod activ utilizatorul și care au drept scop extinderea și diversificarea sortimentului de produse și servicii oferite de bibliotecă. Transferul „mecanic” al principiilor și al tehnologiilor de marketing comercial în domeniul activității bibliotecare nu doar nu este justificat, dar și denaturează esența activității bibliotecilor, înalta lor menire socială.

Pentru atingerea scopului de satisfacere a necesităților utilizatorilor astăzi în mai multe biblioteci se aplică marketingul mix sau un complex de mijloace constituite din patru componente: planificarea și crearea produselor și serviciilor, formarea prețurilor, selectarea canalelor de distribuție și promovarea. Strategia unui astfel de program de marketing – activizarea bibliotecii și a pieței; tactica acestui marketing – alegerea operativă a metodelor și realizarea acțiunilor care reacționează operativ la schimbările situației pe piață. În cadrul acestui program, bibliotecile trebuie să studieze și să analizeze serviciile (produsele) lor, costul lor, căile de dezvoltare, formele de interacțiune cu consumatorii [11; 13]. Sensul tuturor operațiunilor de marketing constă în a oferi serviciile în condiții ce ar conveni utilizatorului mai mult decât ofertele alternative. Dispunând de un arsenal considerabil de influențare asupra consumatorului, marketingul asigură formarea culturii informației. Marketingul de bibliotecă este conceptul general de administrare a bibliotecii, în cadrul căruia întreaga ei activitate este îndreptată spre satisfacerea consecventă a cerințelor reale și potențiale ale utilizatorilor și, prin urmare, spre realizarea obiectivelor bibliotecii. Marketingul de bibliotecă este o metodă universală, a cărei aplicare reglementează în mod eficient relațiile în sistemul de bază „bibliotecă-utilizator”.

Restructurarea și democratizarea vieții sociale, reformele social-economice au influențat puternic situația economică a bibliotecilor și au determinat alinierea lor la standarde noi de calitate și condiții de funcționare. Constituirea pieței serviciilor de bibliotecă devine un proces obiectiv și o realitate economică. Mecanismul economic al bibliotecilor se bazează pe aplicarea normativelor sociale durabile și presupune utilizarea noilor principii de planificare, finanțare și remunerare. La etapa modernă este necesară ajustarea bazei juridice, care ar garanta bibliotecilor adaptarea la condițiile economice actuale și construirea unui nou tip de relații ale bibliotecii cu utilizatorii. Respectiv, s-a modificat și rolul social al bibliotecilor, orientat astăzi spre satisfacerea nevoilor reale ale întregii comunități. Pentru identificarea lor, bibliotecile au desfășurat cercetări de amploare, astfel urmărind scopul de a cunoaște atitudinea utilizatorilor față de resursele și disponibilitățile bibliotecilor pentru satisfacerea cerințelor lor. Nevoia de informare, obiectiv maturizată în societate, a condiționat o dezvoltare rapidă a instituțiilor și canalelor informaționale, a căror activitate amenință existența bibliotecii și reduce din funcțiile ei. Noua abordare a obiectivelor și a problemelor unei biblioteci a pus în vizorul ei anume funcția informațională.

Bibliotecile sunt implicate în activitatea de marketing, deoarece zilnic participă în diverse relații de schimb cu instituții similare, organisme de stat, organizații publice, colective de muncă, utilizatori de servicii. Popularitatea scăzută a unor servicii, coordonarea slabă a activității de promovare sunt dovadă a faptului că bibliotecile se află la un început de cale spre o abordare a activității pe principii de marketing. Specialiștii în informare declară importanța strategică, economică și culturală a informației, subliniind influența ei pozitivă asupra eficacității economice. În acest sens, aplicarea princi-

piilor de piață în activitatea bibliotecilor poate fi profitabilă.

Rolul dominant al blocului de marketing în sistemul managerial al bibliotecii evidențiază rolul preponderent al marketingului, determinând activitatea tuturor subdiviziunilor: începând cu etapa primară de identificare a grupurilor prioritare pentru servirea și a necesităților utilizatorilor până la controlul calității de servirea. Abordarea activității bibliotecii în concepția de marketing este în întregime justificată, deoarece implică relațiile dintre serviciile oferite și cererile diferențiate ale utilizatorilor sau, altfel spus, relațiile de schimb. Marketingul regândește interiorul sistemului bibliotecar în scopul satisfacerii cât mai prompte a nevoilor de informare. În acest context, marketingul reprezintă o politică de adaptare a bibliotecilor la schimbări. Totodată, implementarea lui va contribui la promovarea mai rapidă a serviciilor bibliotecii pe piață și, ca rezultat, la sporirea nivelului de cultură a populației.

Capitolul al doilea **Fundamentarea strategiei de marketing pentru instituția infodocumentară** este dedicat analizei impactului mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare din Republica Moldova. Sunt identificate particularitățile pieței serviciilor infodocumentare în cadrul sistemului de învățământ universitar din Republica Moldova. Totodată, este studiat conținutul comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare în biblioteca universitară. De asemenea, sunt descrise rezultatele propriilor cercetări sociologice – ale anchetei prin sondaj realizate în cadrul bibliotecilor universitare din Republica Moldova.

Pentru fundamentarea strategiei de marketing în sfera serviciilor infodocumentare se cere cunoașterea pieței, a principalelor ei dimensiuni în funcție de structura, aria și capacitatea acesteia. Piața serviciilor de bibliotecă poate fi definită

în linii generale ca reprezentând spațiul de întâlnire a cererii cu oferta de servicii și produse de bibliotecă, incluzând și condițiile mediului extern circumscrise acestui spațiu. Pentru conducerea efectivă a activității de marketing în sfera infodocumentară se impune cercetarea tuturor factorilor pieței – atât a celor contextuali, care definesc mediul economic și socio-cultural în care se întâlnesc și se manifestă cererea și oferta de produse și servicii infodocumentare, cât și a factorilor structurali: factorii cererii, ai ofertei și ai consumului.

Factorii mediului extern care influențează performanțele unui serviciu de bibliotecă definesc macromediul serviciilor infodocumentare, care exprimă ansamblul condițiilor de natură eterogenă constituit din componentele mediului: economic, politic, sociocultural, demografic, tehnologic, natural și instituțional. Influența macromediului creează situații nefavorabile și în funcționarea bibliotecilor universitare: lipsa documentelor ce reglementează unele domenii de activitate bibliotecară; dezechilibrul dintre cerere și ofertă privind transmiterea-utilizarea informației; creșterea rapidă a prețurilor pentru achiziții de documente, consumabile, echipamente etc.; neasigurarea securității patrimoniului documentar și informațional; presiuni crescânde ale concurenței în mediul învățământului și al informației; climatul socio-politic instabil. Mediul extern al instituției bibliotecare este caracterizat printr-un dinamism accentuat, a cărui influență poate fi pozitivă sau negativă, după cum instituția bibliotecară se adaptează rapid sau nu cerințelor contextuale ale momentului.

Cu factorii din imediata apropiere, cei care alcătuiesc micromediul, biblioteca universitară întreține relații la fel de complexe. Funcționarea bibliotecii este influențată și de caracterul relațiilor cu utilizatorul, cu furnizorii, intermediarii, concurenții, organismele publice. Caracterul raporturilor

principale ale bibliotecii cu mediul este determinat de rolul pe care îl au astăzi bibliotecile, de noul conținut al valorilor reflectate în filosofia biblioteconomică.

Criza economică și financiară a impus reducerea bugetelor, mai ales printr-o raționalizare a cheltuielilor. În același timp, au sporit exigențele față de eficiență și calitate, ceea ce a amplificat importanța evaluării ca instrument managerial. În ultimii cinci ani tendința de micșorare a fondului de publicații și a bugetelor alocate se menține, numărul de utilizatori fiind în continuă descreștere. Conform datelor statistice pentru anul 2013, în Republica Moldova funcționau 19 biblioteci universitare în cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat și trei în cadrul învățământului superior particular. Analiza indicatorilor medii cuprinși în tabelul 1 demonstrează că bibliotecile universitare, în comparație cu rețeaua bibliotecilor publice, sunt mai dotate și vizitate mai intens.

În majoritate, bibliotecile universitare nu corespund standardelor promovate pe plan internațional privind diversitatea publicațiilor și informațiilor pentru public, varietatea și calitatea serviciilor oferite, a spațiilor de amplasare, a echipamentului tehnic etc. Analizând situația în care se află și funcționează cele opt biblioteci universitare – lideri în domeniu, constatăm că tendințele generale la nivel național se prezintă astfel: personalul total al bibliotecilor universitare a cunoscut o scădere de 3,5%; numărul de utilizatori înscriși în bibliotecile universitare a scăzut cu 8%; împrumuturile au scăzut cu 27%, vizitele la bibliotecă cu 32%. Publicațiile electronice în structura colecțiilor universitare constituie doar 0,1%, deși acest indice a cunoscut o ascensiune în ultimii ani, majorându-se de 7,1 ori față de anul 2000.

În condițiile economiei de piață nevoile consumatorului nu pot fi satisfăcute decât printr-o cooperare activă între bibli-

oteci. Dezvoltarea colecțiilor în cooperare este cea mai bună și eficientă cale (mai ales pentru resurse și ediții electronice), facilitând folosirea partajată a resurselor și prestarea de servicii, asigurând și accesul universal la publicații.

Analiza SWOT a bibliotecilor universitare din Republica Moldova ne sugerează unele generalizări: pentru integrarea eficientă în infrastructura informațională a țării și participarea activă la formarea spațiului informațional la nivel național și internațional este necesară stimularea cererii pentru servicii de bibliotecă și eliminarea obstacolelor legate de acces la informație și resurse. Activitatea bibliotecii universitare trebuie desfășurată în raport cu tendințele mondiale: diversificarea, personificarea și convergența serviciilor informaționale. Politica de stat asigurând un echilibru de interese ale societății, populației și actorilor pieței informaționale va permite bibliotecilor să aducă o contribuție semnificativă la dezvoltarea științei, educației și culturii, va accelera reformele socioeconomice, va potența competitivitatea pe piața informației.

Cunoașterea publicului este primul demers al activităților de marketing, necesar pentru asigurarea eficacității activității și pentru orientarea ofertei documentare. Sursele documentare ce vizează problemele marketingului subliniază în mod special rolul segmentării pentru succesul bibliotecilor [6; 8; 10]. Acest fenomen reprezintă divizarea totalității de utilizatori după diverse criterii – formale și neformale, semnificative pentru desfacerea serviciilor și produselor de bibliotecă. Pe lângă criteriile sociale, economice și demografice, segmentarea se bazează și pe principii psihologice, adică pe motivele care îi determină pe beneficiari să apeleze la anumite servicii de bibliotecă. Un alt aspect psihologic al segmentării pieței de servicii îl constituie orientarea (motivația) personalității, care îi determină decizia de a recurge la serviciile bibliotecii.

În funcție de diversitatea criteriilor, există și o tipologie diversă a consumatorilor de servicii bibliotecare. Studiile privind consumatorii de informații, nevoile lor, comportamentul și atitudinile acestora, în

Tabelul 1. Indicatorii de bază ai activității bibliotecilor publice și universitare în anul 2013

Indicatori	Biblioteci publice	Biblioteci universitare
Numărul de biblioteci în rețea	1368	22
Documente stoc	16912000	9205037
Achiziții	403000	75094
Utilizatori	827100	106796
Documente împrumutate	20087400	4083500
Vizite	8022600	2160898
Vizite virtuale	2965400	4288608
Personal	2419	491
Numărul total de calculatoare	1515	896
Indice mediu de lectură	24,3	38,2
Indice mediu de frecvență	9,6	20,2
Indice mediu de circulație a fondului	1,2	0,44
Indice mediu de înnoire a fondului	41,2	122,6
Documente împrumutate per bibliotecar	8304	8317
Utilizatori per personal	342	218
Indice de dotare	20,4	86,2

ultimele două decenii din ce în ce mai des monitorizate de biblioteci, au ca obiectiv identificarea categoriilor de utilizatori și a nevoilor lor specifice de informare.

Utilizatorul este privit astăzi ca un partener indispensabil, un agent de difuzare și de comunicare a informațiilor, un agent al stimulării, al ameliorării calității serviciilor și produselor lansate pe piața informării și documentării [6; 9]. Utilizatorii serviciilor informaționale, necesitățile lor de informare, comportamentul informațional, canalele de comunicare au devenit obiectul numeroaselor cercetări științifice pe plan internațional. Interesul major pentru studierea acestor probleme este determinat de schimbările radicale care s-au produs în domeniul biblioteconomic, incluzând: explozia informațională, modificarea suporturilor de informație și a metodelor și tehnicilor de organizare și de transmitere a informațiilor.

Există clasificări care consideră utilizatorul drept „un sistem psihologic” definit de factorii de vârstă, de sex etc., integrat într-un ansamblu de sisteme normalizate, lingvistice, politico-economice. Comportamentul celor încadrați în acest sistem psihologic este influențat, direct sau indirect, de situația socială, de activitatea pe care o exercită etc. În practica bibliotecilor universitare americane utilizatorii se împart în trei categorii: cercetători în domeniul științelor fundamentale; cercetători în domeniul științelor aplicate; manageri. Un segment esențial al publicului bibliotecii universitare îl constituie tineretul studios. Investigările realizate în ultima perioadă în bibliotecile din Republica Moldova vizează în special rolul complex și specific al bibliotecilor universitare ca sistem infodocumentar, cultural și formativ. Aceste studii, pe de o parte, reflectă realitățile mediului bibliotecii universitare și funcțiile ei în sistemul universitar, iar, pe de altă parte, scot în evidență și evaluează potențialul informațional și serviciile acordate utilizatorului.

Cercetarea și evaluarea ofertei în baza caracteristicilor cantitative și calitative sunt necesare pentru fundamentarea politicii de dezvoltare a bibliotecii și pentru cunoașterea poziționării ofertei ei în raport cu cerințele publicului sau cu oferta concurenților. Cercetarea ofertei bibliotecii se axează pe studierea: dimensiunilor ofertei; elementelor ei componente; calității produselor și a serviciilor oferite; schimbărilor la nivel de volum și structură a ofertei; factorilor care influențează oferta; raportului dintre oferta reală și cea potențială; strategiilor de ofertă; efectelor concurenței asupra structurii ofertei.

Dacă procedăm la analiza mișcării stocurilor, care arată evoluția cererii publicului în raport cu oferta, putem identifica raportul real dintre ofertă și cerere, condițiile de satisfacere integrală a cererii. Indicatorii eficacității demonstrează relația dintre gradul de utilizare și cantitățile de output-uri.

În figura 2 utilizarea medie per exemplar din stoc este demonstrată în raport cu bibliotecile universitare. La cercetarea ofertei culturale se impune utilizarea unui sistem de indicatori care să permită analiza complexă și obiectivă a elementelor ei structurale. Studiul realizat a servit pentru analiza ofertei bibliotecii universitare cu ajutorul a două categorii de indicatori: indicatori care definesc starea și funcționalitatea bibliotecii universitare: finanțare, săli de lectură și referință, acțiuni culturale, dotări cu echipamente, resurse umane, probleme manageriale; indicatori de evaluare a potențialului informațional al bibliotecii universitare: colecții, servicii informaționale, cursuri de cultura informației oferite utilizatorilor etc. Informațiile culese au permis elaborarea unei tipologii a ofertei bibliotecii în funcție de condițiile create în fiecare universitate.

Activitățile realizate în bibliotecile universitare sunt de o mare diversitate tipolo-

gică, ce reprezintă elementele structurale ale ofertei și componentele mixului comunicațional. La nivelul structurilor componente ale ofertei se produc modificări sistematice de natură cantitativă și calitativă. Explozia informațională și dezvoltarea tehnologiilor comunicaționale a dus la diversificarea și extinderea ofertei infodocumentare. Strategia de diversificare a ofertei cu scopul de a satisface cele mai exigente cerințe determină o percepție pozitivă a imaginii instituției bibliotecare. Dezvoltarea continuă a societății impune ordonarea fluxurilor informaționale și transmiterea lor pe căi optime. Biblioteca reacționează la schimbarea nevoilor utilizatorilor prin introducerea de noi servicii, însoțită de schimbări tehnologice în structura și organizarea servirii, de schimbări în micromediul bibliotecii.

Pe lângă evaluările de natură cantitativă, cercetarea consumului infodocumentar presupune studierea comportamentului consumatorilor. Biblioteca influențează indirect nevoile de informare ale utilizatorilor prin evaluarea continuă a cererilor, a activităților desfășurate și a condițiilor în care serviciile oferite satisfac cererile de informare înaintate de către utilizator.

Utilizatorul care a conștientizat nevoia de informare formulează o întrebare sau o cerință pe care le direcționează pe un canal de comunicare spre un sistem de informare în scopul de a primi un răspuns (ver-

bal, scris, vizual), care să-i satisfacă această nevoie. Deciziile cu privire la canalele de comunicare, la sistemele de informare și la modalitățile de utilizare a acestora constituie *comportamentul informațional al unui utilizator*. Nivelul culturii și aptitudinile sunt alți factori care influențează deciziile de adresare la serviciile informaționale. O sursă de ambiguități o reprezintă comportamentul utilizatorului de informații, care este adesea asimilat cu reacția sau atitudinea acestuia. Comportamentul consumatorului de informații se definește prin „caracteristicile dinamice care permit aprecierea acestuia” [5, p. 27].

Evaluarea comparativă a consumului infodocumentar, cunoașterea preferințelor pentru anumite publicații, a motivației opțiunilor, a satisfacțiilor și dezamăgirilor publicului oferă bibliotecilor informații importante pentru dezvoltarea strategiilor de marketing. În cercetările de piață bibliotecile pot identifica factorii ce stimulează implicarea utilizatorilor în activitatea bibliotecii legate de accesul la colecții, factorii ce creează atmosfera din bibliotecă, cei ce influențează sistemul de informare documentară, serviciile prestate și contactul cu bibliotecarul.

Satisfacția utilizatorului este condiționată, în primul rând, de capacitatea bibliotecii de a-i furniza informația și documentele solicitate și, respectiv, de capacitatea personalului de a regăsi informația. O eva-

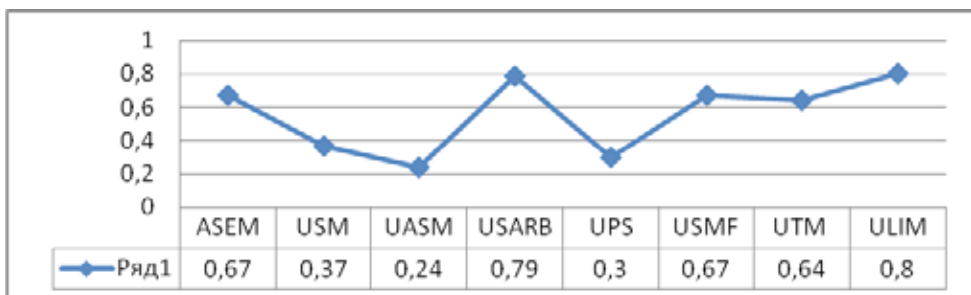

Figura 2. Gradul de utilizare a colecțiilor bibliotecilor universitare (2013)

luare calitativă a nevoilor și a satisfacției utilizatorului e greu de realizat, „produsul” bibliotecilor fiind de natură subiectivă. Interacționând cu biblioteca, utilizatorul își va forma o anumită imagine despre serviciile acordate de ea, calitatea lor. Așteptările diferă de la un utilizator la altul și pot fi modelate de diferite elemente: nevoile efective, experiențele serviciilor anterioare, reputația bibliotecii și publicitatea făcută serviciilor de bibliotecă.

În vederea determinării conținutului comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare și identificării căilor de optimizare a condițiilor de furnizare a acestor servicii, autorul a realizat un studiu la nivel național: *Tendențele și practicile serviciilor informaționale în bibliotecile universitare* (perioada mai-septembrie 2013). Universul eșantionului l-au constituit 901 respondenți: 686 studenți, 70 masteranzi, 145 profesori și cercetători din nouă instituții de învățământ superior din Republica Moldova (USM, ASEM, UASM, USARB, UPS, USMF, UTM, ULM, AAP). Eșantionul a fost calculat în baza datelor Biroului Național de Statistică (formularul statistic nr. 6-c), marja de eroare constituind $\pm 3,3\%$ cu o probabilitate de estimare de 95%.

Scopul cercetării rezidă în cuantificarea măsurii în care bibliotecile universitare din Republica Moldova folosesc anumite teh-

nici și mijloace de servire a utilizatorilor și în identificarea tendințelor consumului informațional. Obiectivele cercetării au fost direcționate spre: identificarea scopurilor consumului informațional și a factorilor ce orientează informarea, alegerea produselor și serviciilor informaționale; stabilirea canalelor prin care este satisfăcută nevoia de informare; determinarea factorilor ce favorizează sau nu consumul informațional.

Potrivit respondenților (62,5% dintre studenți, 70,4% dintre cadrele didactice), biblioteca universității este o sursă importantă de satisfacere a nevoilor informaționale (figura 3). Tineretul studios recurge la serviciile bibliotecii universitare cu scopul realizării unui studiu eficient (72,1%), în scopuri de cercetare (46,5%) și pentru informare în domeniul de interes (44,8%). Profesorii și cercetătorii apelează la serviciile bibliotecii pentru suport informațional la procesele educaționale (79,8%) și științific (88,4%). Cu toate acestea, tot mai des ei recurg la serviciile bibliotecii pentru organizarea evenimentelor științifico-didactice (39,7%), pentru a participa la acțiuni extracurriculare (28,8%), pentru instruire cu privire la utilizarea informației (19,5%) și pentru promovarea personală (18,7%).

Rezultatele chestionării permit configurarea unui profil al comportamentului utilizatorului bibliotecii universitare din

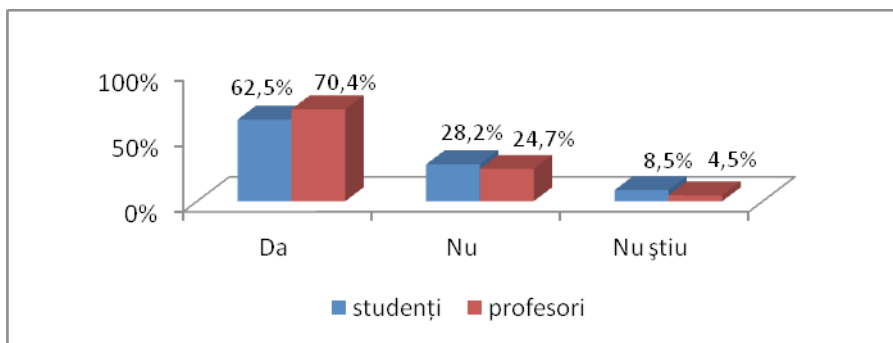

Figura 3. Opinia respondenților privind afirmația că biblioteca universitară este cea mai importantă sursă de satisfacere a nevoilor informaționale

țara noastră. Astfel, bibliotecile universitare constituie structuri multifuncționale în cadrul instituțiilor de învățământ, care satisfac diverse necesități informaționale și culturale ale tineretului studios și ale cadrelor didactice. Asocierile legate de bibliotecă, imagini alternative oferite de către respondenți în cadrul sondajului, reprezintă informații importante pentru elaborarea strategiei de poziționare a bibliotecii care trebuie să se bazeze pe activități permanente de instruire și de informare.

Internetul reprezintă o sursă de informații solicitată intens de către tineretul studios. Bibliotecile trebuie să utilizeze internetul în calitate de instrument care optimizează tehnologiile de servire și economisește resursele de timp ale consumatorilor. Barierele principale în utilizarea serviciilor de bibliotecă sunt, în viziunea respondenților, resursele de timp limitate, resursele informaționale insuficiente, asigurarea tehnică neadecvată. Biblioteca tradițională a format un tip autoritar de relații cu utilizatorul și a creat stereotipuri și prejudecăți în comportamentul consumatorilor de informații. Activitatea personalului de bibliotecă necesită o îmbunătățire continuă, iar dezvoltarea competențelor bibliotecarilor va satisface mai eficient nevoile informaționale ale utilizatorilor. Serviciile electronice de bibliotecă nu sunt suficient de populare în rândul utilizatorilor, cauza fiind calitatea scăzută a resurselor și complexitatea lor, numărul insuficient de calculatoare în bibliotecă și promovarea slabă. Satisfacția maximă a respondenților cu privire la consumul serviciilor de bibliotecă este condiționată de nivelul de acces la colecția bibliotecii, de calitatea serviciilor, de resursele electronice disponibile în bibliotecă.

Rezultatele studiului confirmă că se modifică paradigma de dezvoltare a bibliotecii universitare, care este concentrată pe transformarea potențialului informa-

țional în conformitate cu schimbările în micro- și macromediul, pentru a dispune o prezență mai activă pe piața informațională. Sondajul realizat a evidențiat faptul că, pe lângă oferta tradițională, utilizatorii așteaptă de la bibliotecă servicii noi, baze pe tehnologii informaționale avansate care schimbă modul de servire. Biblioteca trebuie să plaseze necesitățile clienței în centrul preocupărilor sale, deoarece utilizatorul poate să renunțe treptat la serviciile bibliotecii, dacă eficacitatea sistemului de informare nu va fi asigurată prin implementarea tehnologiilor informaționale de vârf.

Investigațiile noastre au demonstrat că un utilizator cu o deprindere pentru consum informațional bine formată este mai activ în relația cu biblioteca. Astfel de factori, precum diversitatea suporturilor de informație, amplasarea comodă a bibliotecii, virtualizarea ofertei, contribuie la popularizarea serviciilor de bibliotecă. Asigurarea calității în scopul satisfacerii utilizatorului presupune următoarele acțiuni: determinarea precisă a nivelului așteptării utilizatorilor și stabilirea precisă a caracteristicilor serviciului, în dimensiunile sale tehnice și funcționale. Rezultatele cercetării ne permit să evidențiem anumite modele de comportament orientat spre consumul informațional, care trebuie luate în considerare pentru fundamentarea strategiilor de marketing în sfera serviciilor informaționale.

Al treilea capitol ***Orientarea de marketing a bibliotecii universitare – condiție fundamentală a perfecționării serviciilor informaționale*** prezintă direcțiile principale de implementare a politicilor de marketing în bibliotecile universitare în vederea îmbunătățirii calității serviciilor oferite utilizatorilor. De asemenea, este abordată problema ce vizează tipologia și sortimentul produselor și serviciilor prestate în bibliotecă, metodologia determi-

nării prețurilor la serviciile bibliotecii. Tot aici se pune accentul pe importanța promovării serviciilor, produselor de bibliotecă, a metodelor și procedeele aplicate de bibliotecă privind distribuirea și promovarea resurselor și serviciilor informaționale în condițiile mediului concurențial actual.

Politica de marketing a instituției infodocumentare definește cadrul general de acțiune al acesteia, în vederea realizării întregii sale activități. Politica globală de marketing este alcătuită dintr-un număr de patru politici de bază, și anume: politica de produs, politica de preț, politica de distribuție și politica promoțională care în combinație reprezintă mixul de marketing în instituția infodocumentară. Au fost evidențiate politicile de marketing care pot fi utilizate în activitatea instituțiilor infodocumentare în vederea îmbunătățirii calității serviciilor oferite utilizatorilor de servicii informaționale.

Politica de produs. Oferta de servicii înlocuiește produsul dintr-o schemă a mixului de marketing pentru instituția infodocumentară. Serviciul de bibliotecă este menit, pe de o parte, să asigure formarea și satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor, iar pe de altă parte, să contribuie la realizarea și stimularea acestor necesități.

Există diferite clasificări ale serviciilor infodocumentare care determină serviciile de bibliotecă drept rezultat final al unui proces tehnologic al activității informațional-științifice sau care se fundamentează pe abordarea sistemică a acestora cu luarea în calcul a două particularități de bază: destinația și modul de realizare. Aceste tipologii evidențiază limitele între producerea și consumul serviciilor de bibliotecă. Examinând clasificările serviciilor, avantajele și neajunsurile lor, autorul a elaborat o proprie clasificare a serviciilor prestate în bibliotecă, punând la fundamentele ei cele mai importante particularități ale ser-

viciilor destinate utilizatorilor. Această clasificare a serviciilor de bibliotecă a stat la baza *Nomenclatorului-cadru pentru Sistemul Național de Bibliotecă*: servicii prestate gratuit și contra plată; servicii documentare; servicii informaționale și de referințe; servicii electronice; servicii comunicative. Documentele de reglementare adoptate la nivel național au delimitat serviciile de bibliotecă oferite gratuit de cele oferite contra plată.

Politica de preț. În viziunea de marketing, serviciile bibliotecii pot fi rentabile în cazul în care ea va pune în valoare tot ce are de oferit publicului, folosind pentru aceasta orice oportunitate. Trecerea bibliotecii la condiții de piață impune nu doar schimbarea mecanismului financiar, ci și a caracterului general al activității, inclusiv modificarea sistemului de relații cu utilizatorii. Implementarea serviciilor contra plată în practica bibliotecilor este legată de aprobarea la nivel național a unui set de documente, care au creat premise pentru trecerea bibliotecilor la acest gen de activitate. Determinarea prețurilor la produsele și serviciile bibliotecare constituie una dintre cele mai importante direcții ale marketingului de bibliotecă. Din aceste considerente, analiza economică a activității bibliotecii include și analiza costului unor activități bibliotecare speciale, prestate gratuit beneficiarilor. Printre acești indicatori se înscriu atât cei generali (costul servirii unui utilizator, cheltuielile pentru o vizită sau pentru împrumut de publicații), cât și cei specifici, care reflectă costul unor procese speciale (completarea colecției, prelucrarea documentelor, asistența bibliografică etc.). Calculele specifice pot fi operate atât în contextul integral al bibliotecii, cât și pentru o unitate „de producție” (costul de prelucrare a unei cărți, costul unei referințe bibliografice etc.). Evident, biblioteca trebuie să-și direcționeze activitatea în scopul utilizării

raționale a resurselor financiare, reducerii costurilor serviciilor prestate gratuit.

Determinarea prețurilor la unele servicii / produse de bibliotecă presupune evidența corelației factorilor: de gestiune economică (costuri), de piață (cerere), de concurență. Stabilirea, prin gestiune economică, a prețurilor se bazează pe identificarea cheltuielilor directe și indirecte, ținându-se cont de recuperarea costurilor sau de obținerea profitului. Principiul de stabilire a prețurilor la serviciile de bibliotecă îl constituie accesibilitatea lor. În activitatea de introducere în bibliotecă a serviciilor contra plată evidențiem următoarele etape: cercetarea pieței, elaborarea nomenclatorului de servicii, stabilirea prețurilor, publicitatea serviciilor oferite. *Metodologia de calculare a tarifelor pentru serviciile prestate de bibliotecă și Regulamentul-cadru privind prestarea serviciilor contra plată în bibliotecă* elaborate de autorul cercetării pot sta la baza reglementării acestei activități.

Politica de plasament. Plasamentul sau distribuția este definită, în mod tradițional, ca totalitatea activităților care permit punerea serviciilor la dispoziția utilizatorului final, în momentul și locul în care acesta le solicită, precum și a fluxurilor pe care le generează aceste activități. Specialiștii subliniază importanța pe care o are înnoirea serviciilor pentru plasament; accesibilitatea unui serviciu este deopotrivă o problemă de produs, dar și de plasament. În privința bibliotecilor, sub acest termen se înțelege oferta de spațiu și timp pentru clienți. Politica de distribuție se referă la anumite facilități pe care biblioteca ar trebui să le ofere utilizatorilor pentru a-i stimula să apeleze și să consume serviciile prestate în cadrul acesteia: amplasamentul bibliotecii, spațiul, programul de funcționare, condițiile de informare (cromatică, iluminatul, zgomotul, microclimatul, mobilierul etc.), atitudinea personalului [3; 8].

Dezvoltarea tehnologică și nevoia de informare tot mai intensă a utilizatorilor au impact și asupra plasamentului ofertei informaționale a bibliotecii. Biblioteca, adaptându-se la nevoile consumului informațional și ținând cont de virtualizarea relației subsistemului „bibliotecă-utilizator”, va trebui să dezvolte colecții și sisteme de acces în mediu virtual.

Biblioteca electronică (BE) este o tehnologie inovațională pentru distribuirea informațiilor în cadrul instituțiilor de învățământ superior. Funcționarea și dezvoltarea BE este definită prin factorii externi ai bibliotecii: nivelul tehnologiilor computerizate și de comunicații; nivelul de dezvoltare a societății, în special a economiei. Crearea BE în bibliotecile universitare este condiționată de următoarele obiective: implementarea noilor tehnologii informaționale în procesele de instruire și cercetare; crearea condițiilor pentru utilizarea activă a publicațiilor electronice de către studenți și profesori; dezvoltarea instruirii la distanță și asigurarea acestui proces cu materiale didactice electronice. Problemele privind structura BE, constituirea și dezvoltarea fondului BE, cerințele înaintate față de elaborarea publicațiilor electronice, distribuirea responsabilităților pentru funcționarea BE, accesul utilizatorilor și problemele legale ale BE sunt reflectate în *Regulamentul-cadru cu privire la BE a instituției de învățământ superior*, care este elaborat de autorul cercetării și poate sta la baza acestei activități în bibliotecile universitare din Republica Moldova.

Accesul Deschis (AD) este o tehnologie inovațională pentru distribuirea rezultatelor științifice pe baza principiilor de liberă circulație a informațiilor. Pentru a asigura AD la literatura științifică în măsură egală sunt susținute două strategii: *autoarhivarea (institutional repositories)* și *revistele pe bază de AD (open access journals)*. Bibliotecile universitare pot încuraja autorii

să publice rezultatele cercetărilor în AD și prin această activitate să ajute cetățenii în a-și exercita dreptul lor de a avea acces la cunoaștere produsă din finanțare publică.

Pentru implementarea AD în ASEM, autorul a elaborat două documente importante pentru a instituționaliza AD, care au fost aprobate prin Decizia Senatului ASEM din 24 decembrie 2012 *Politica instituțională a Academiei de Studii Economice din Moldova privind Accesul Deschis*, prin care este recunoscută importanța strategică a Accesului Deschis la informație pentru diseminarea cunoștințelor științifice; *Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Repozitoriului Academiei de Studii Economice din Moldova*, care definește Repozitoriul instituțional, determină scopurile, principiile creării, reglementează relația cu autorii articolelor științifice. Accesul la informații și schimbul de informații sunt esențiale pentru dezvoltarea cu succes a societății și bibliotecarii joacă un rol crucial, de lideri, pledând pentru promovarea accesului liber la informația științifică digitală. Formarea susținătorilor AD în rândul utilizatorilor bibliotecilor universitare va îmbunătăți calitatea învățământului, va asigura un suport informațional eficient pentru cercetarea academică și va asigura, prin intermediul depozitului digital instituțional și publicarea în AD, o mai mare transparență și promovare a autorilor în spațiul virtual de informare.

Politica de promovare. În sens general, comunicarea infodocumentară poate fi definită ca proces de transmitere de informații (mesaje) de la bibliotecă către clientela-țintă, folosind diferite mijloace de comunicație – mass-media sau de altă natură. Pentru a comunica eficient cu utilizatorii și cu organismele publice, o bibliotecă universitară modernă are nevoie de un sistem complex de comunicații de marketing. Promovarea, element al mixului de marketing, este privită ca o modalitate de a câștiga noi

clienți, de informare și persuasiune; este esențial ca biblioteca universitară să facă cunoscute și să reamintească utilizatorilor săi avantajele pe care le oferă serviciile sale. Instrumentele specifice de comunicare promoțională sunt integrate în mixul promoțional (mix de comunicații de marketing), principalele categorii fiind: reclama (publicitatea) media; promovarea vânzărilor (promoțiile); merchandising; publicitate directă, telemarketing; relații publice – PR.

Activitatea promoțională implică instrumentele specifice sistemului de comunicare a bibliotecii și reprezintă o strategie adecvată obiectivelor instituțiilor bibliotecare și ale clientelei. O campanie promoțională trebuie să pună în valoare toate instrumentele existente și, totodată, să fie asimilată cu activitatea de marketing a bibliotecii. Imaginea favorabilă este condiția pentru efectele ulterioare ale mesajelor emise prin diferite instrumente promoționale. Conceperea importanței acestei activități în bibliotecă va constitui pe viitor un adevărat suport pentru conturarea direcțiilor și acțiunilor în vederea îmbunătățirii atât a imaginii, cât și a calității serviciilor oferite publicului.

Un instrument eficient în promovarea online este *site-ul bibliotecii universitare*. Specialiștii în marketing și comunicare percep site-ul web al organizației ca un instrument strategic de marketing online. Site-ul bibliotecii trebuie să se integreze în concepția și compoziția site-ului universității. Rubricile *Biblioteca* și *Resursele bibliotecii* trebuie prezentate pe pagina de start a site-ului universității. Un site de bibliotecă care funcționează bine și eficient, cu timpul, se transformă în componentă importantă a sistemului de comunicare a universității.

Unele dintre site-urile bibliotecilor universitare sunt utilizate și ca mijloace de instruire a studenților. În meniurile acestora sunt prezentate diverse programe de instruire online, teste pentru verificarea

cunoștințelor, tururi ghidate, excursii online etc. Din acest considerent, cursul *Cultura informației* oferit în bibliotecile universitare poate fi tratat ca o formă viabilă de promovare a serviciului de bibliotecă. Formarea viitorului specialist în cadrul universității este un proces complex, cu multiple fațete, care se realizează prin întregul set de discipline predate la universitate și nu se limitează doar la dobândirea de cunoștințe și la formarea de abilități. Aceasta ar trebui direcționată spre educarea unui specialist cu o nouă cultură a informației, capabil să se orienteze în direcțiile prioritare ale progresului științific și tehnic, capabil să facă alegerile corecte în condițiile creșterii exponențiale a informației. Formarea culturii informației trebuie să se bazeze pe următoarele principii metodologice: cultural, sistemic, tehnologic, principii de integritate și de continuitate a educației. La baza paradigmei educaționale inovatoare se află formarea unei personalități inteligente, apte să extragă informații și să obțină cunoștințe noi, astfel încât să se simtă confortabil în mediul informațional al societății.

Mixul de marketing reprezintă baza de referință a orientării de marketing a bibliotecii universitare. În sfera serviciilor componentele mixului de marketing s-au extins și cuprind și alte politici: de personal, de proces și ambianța fizică. Bibliotecile universitare au nevoie de acest set de variabile controlabile pentru a valorifica potențialul informațional și a perfecționa serviciile oferite utilizatorilor de informații.

Bibliotecile actuale, pentru a deveni biblioteci ale viitorului, trebuie să învețe câteva soluții tehnologice și organizaționale: să introducă servicii mobile de bibliotecă; să învețe să activeze în mediul distribuit *Cloud computing*; să stocheze în siguranță informațiile digitale și, desigur, să fie capabile să facă față fluxului informațional în continuă creștere. Biblioteca „în nori” sau implicarea

activă a infrastructurii bibliotecilor în serviciile cloud computing este una dintre realitățile cele mai apropiate. Cloud computing este, de fapt, software și hardware care oferă utilizatorului servicii de internet, care-i permit să folosească interfața web pentru acces de la distanță la resursele selectate. Perspectiva platformelor cloud pentru biblioteci pare suficient de clară și creează baza pentru optimizarea, în continuare, a serviciilor de bibliotecă și pentru dezvoltarea tehnologiei informației.

Este necesar ca bibliotecile să depună maximum de eforturi pentru ca, în mediul digital și al comunicațiilor informaționale, să nu-și deterioreze pozițiile, să nu se transforme în instituții publice secundare. Schimbările în tehnologie și informare sunt inevitabile; astfel, promovarea și marketingul prestațiilor bibliotecilor universitare trebuie să fie permanent revizuite și redefinite. Extinderea serviciilor informaționale, perfecționarea calității și accesibilității acestora constituie obiectivul care determină nu doar competitivitatea, dar și viabilitatea bibliotecilor universitare. În acest context, orientarea de marketing, ca sistem de acțiune, este necesar să fie promovată în toate bibliotecile universitare din Republica Moldova, pentru a spori potențialul competitiv al acestor instituții.

Concluzii generale și recomandări.

Scopul prezentei cercetări a fost atins prin analiza complexă a particularităților orientării de marketing a bibliotecii universitare în condițiile socioeconomice actuale, prin stabilirea reperelor metodologice pentru implementarea instrumentarului de marketing în practica bibliotecilor universitare din Republica Moldova, prin determinarea factorilor ce contribuie la valorificarea patrimoniului documentar și la dezvoltarea serviciilor informaționale competitive. În acest context, *problema științifică*, care a fost soluționată prin intermediul acestui demers științific, se referă la fundamen-

tarea orientării de marketing în vederea adaptării bibliotecii universitare la mediul concurențial actual generat de noile tehnici de comunicare și consolidării poziției competitive pe piața serviciilor informaționale. Investigațiile teoretice, analiza rezultatelor studiului sociologic empiric, precum și evaluarea complexă a impactului mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare permit formularea următoarelor *concluzii* cu referire la tema abordată:

- necesitatea implementării instrumentarului de marketing în activitatea bibliotecilor este condiționată de schimbările mediului concurențial și vizează conturarea unor strategii care duc la eficientizarea și la optimizarea serviciilor. Scopurile principale ale marketingului de bibliotecă sunt: satisfacerea deplină a necesităților și a cerințelor informaționale;

- extinderea și dezvoltarea serviciilor de bibliotecă;

- formarea și menținerea unei imagini pozitive a bibliotecilor. Orientarea de marketing a bibliotecii este în întregime fundamentată, pentru că piața serviciilor informaționale este extinsă și variată, încât pentru a fi competitivă este nevoie să fie utilizate instrumentele și tehnicile de marketing.

În lucrare au fost analizați factorii pieței care definesc mediul economic și sociocultural, în care se întâlnesc și se manifestă cererea și oferta de produse și servicii infodocumentare. Factorii mediului extern influențează performanțele bibliotecilor prin ansamblul condițiilor de natură eterogenă. Biblioteca universitară întreține relații la fel de complexe cu factorii micromediului. Analiza SWOT a bibliotecilor universitare din Republica Moldova a determinat caracterul raporturilor cu mediul și a confirmat rolul pe care îl au bibliotecile în contextul sociocultural actual.

Utilizatorii serviciilor informaționale, necesitățile lor de informare, comporta-

mentul informațional, canalele de comunicare au constituit subiectele sondajelor realizate. Rezultatele sondajelor au confirmat ipotezele formulate în studiu privind situația actuală a consumului informațional, care este puternic influențat de schimbările produse în mediul tehnologic.

Studiul asupra nevoilor de informare ale consumatorului de servicii informaționale a identificat modalitățile și căile prin care aceste nevoi pot fi satisfăcute mai eficient și mai economic. Biblioteca trebuie să reacționeze la schimbarea nevoilor utilizatorilor prin introducerea de noi servicii, însoțită de schimbările tehnologice, schimbările în structura și organizarea servirii, schimbările în micromediul bibliotecii. Drept rezultat al cercetării au fost evidențiate modelele de comportament orientat spre consumul informațional, care trebuie luate în considerare la fundamentarea strategiilor de marketing în bibliotecile universitare.

Contribuția autorului la obținerea *rezultatelor științifice noi* consistă în stabilirea unui cadru conceptual specific al marketingului de bibliotecă bazat pe misiunea ei socială, în determinarea poziției competitive a bibliotecilor universitare pe piața serviciilor infodocumentare din Republica Moldova, în distingerea mecanismului comportamental orientat spre regăsirea informației prin intermediul bibliotecii, în elaborarea structurii de bază a ofertei de servicii bibliotecare în noul mediu tehnologic, în stabilirea direcțiilor de adaptare a bibliotecii universitare la mediul concurențial actual generat de noile tehnici de comunicare.

În cadrul cercetării a fost elaborată o clasificare a serviciilor prestate în bibliotecă care a stat la baza *Nomenclatorului-cadru pentru Sistemul Național de Bibliotecii*. Metodologia de calculare a tarifelor pentru serviciile prestate de bibliotecă este recomandată pentru aplicare în toate ti-

purile de biblioteci care prestează servicii contra plată. În lucrare sunt formulate propuneri privind tehnologiile inovatoare de bibliotecă: repozitoriile instituționale, Accesul Deschis la informație științifică și Biblioteca electronică, care schimbă modul de distribuire a informațiilor în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova.

Au fost formulate recomandări pentru ameliorarea modului în care biblioteca realizează relațiile cu utilizatorii prin instrumente online și prin cursul *Cultura informației*. Perspectiva platformelor cloud pentru biblioteci creează baza pentru optimizarea, în continuare, a serviciilor de bibliotecă. Pentru atingerea scopului de satisfacere a necesităților utilizatorilor, bibliotecile trebuie să aplice marketingul mix, reprezentând complexul de mijloace constituite din patru componente: planificarea și crearea produselor și serviciilor, formarea prețurilor, selectarea canalelor de distribuție și promovarea. Marketingul implementat în activitatea bibliotecilor reglementează în mod eficient relațiile în sistemul de bază „bibliotecă-utilizator” și reprezintă o metodă de adaptare a bibliotecilor la schimbări. Soluționarea problemei științifice cu referire la argumentarea măsurilor practice privind reglementarea și optimizarea orientării de marketing, precum și în scopul perfecționării sistemului de asigurare informațională a programelor de marketing în bibliotecile universitare a permis formularea unor **recomandări**:

La nivelul factorilor de decizie de nivel național (Parlament, Guvern):

1. *Aprobarea noii „Legi cu privire la biblioteci”* prin stipularea mecanismelor de adaptare a bibliotecilor la condițiile economice actuale și construirea unui nou tip de relații ale bibliotecii cu utilizatorii. Cadrul juridic al bibliotecilor trebuie raportat la cerințele Uniunii Europene (UE) și la noile medii de informare online.

2. *Revizuirea cadrului normativ de organizare și funcționare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ superior*, aprobat de Ministerul Educației în 2002, și armonizarea lui cu noul *Cod al educației* prin concretizarea mecanismului organizațional și economic eficient de prestare a serviciilor informaționale în condițiile extinderii marketingului în sfera de activitate a bibliotecilor.

3. *Introducerea amendamentelor în nomenclatoarele serviciilor cu plată* prestate de către Ministerul Culturii și instituțiile subordonate lui ținându-se cont de schimbările produse pe piața serviciilor informaționale.

4. *Prevederea activităților concrete în Planul de acțiuni la implementarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova-2020”* privind informatizarea bibliotecilor, digitizarea patrimoniului documentar al bibliotecilor universitare și implementarea serviciilor bibliotecare online pentru populație.

5. *Monitorizarea activității Consiliului Național Biblioteconomic* de către Comisia cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media a Parlamentului RM în vederea ameliorării situației bibliotecilor în ceea ce privește achiziția de cărți, abonarea la bazele de date științifice și organizarea Accesului Deschis la informația științifică în bibliotecile universitare.

La nivelul factorilor de decizie din sectorul bibliotecilor de nivel național (CBN, Consiliul Director al bibliotecilor instituțiilor de învățământ din Republica Moldova):

6. *Dezvoltarea politicilor sectoriale din Republica Moldova – cultură, învățământ, știință, tehnologii etc.* în vederea consolidării bazei materiale a bibliotecilor și finanțării resurselor informaționale online.

7. *Actualizarea și elaborarea normativelor pentru domeniul biblioteconomic* în corespundere cu cerințele actuale ale tehnologiei informației. Dezvoltarea regle-

mentărilor profesionale (regulamente, norme, standarde, ghiduri, linii directoare etc.), pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor de bibliotecă și de informare a publicului.

8. *Promovarea parteneriatului public privat* care ar susține inovarea bibliotecilor și diversificarea serviciilor bazate pe platforme online.

9. *Lansarea campaniilor de relații publice* care ar promova diverse idei și concepte privind importanța bibliotecilor pentru dezvoltarea culturală a populației, organizarea unor evenimente naționale ce ar promova experiențele de succes din cadrul servirii bibliotecare (concursuri, târgul inovațiilor, festivalul creativității, expoziții ale produselor informaționale de excelență etc.).

10. *Promovarea marketingului în cadrul învățământului biblioteconomic universitar* și al formării continue a bibliotecarilor.

11. *Realizarea unui proiect al rețelei informaționale* pentru cercetare și învățământ superior care ar permite schimbul de idei și informații între comunitățile de cercetare și, în același timp, accesul la baze de date științifice și la cataloagele online ale bibliotecilor universitare.

La nivelul învățământului biblioteconomic și al centrelor de instruire a bibliotecarilor:

12. *Flexibilizarea curriculei universitare* în conformitate cu standardele europene în vederea adaptării permanente la cerințele și tendințele mediului de marketing (mediul sociocultural, economic, tehnologic, politic-legislativ).

13. *Includerea în planurile de instruire continuă a studierii conceptului de marketing* și implementarea lui în biblioteci, determinarea direcțiilor aplicative ale marketingului în sfera serviciilor de informare, elaborarea recomandărilor metodice necesare cercetărilor de marketing, elaborarea și implementarea programelor de marketing – aceste și alte măsuri pot servi

drept bază a schimbărilor profunde în activitatea bibliotecilor.

14. *Studierea experienței avansate a bibliotecilor și a centrelor infodocumentare* care activează în baza principiilor de marketing.

La nivelul bibliotecilor universitare:

15. *Soluționarea complexă a trei componente ale marketingului:* obiectivele marketingului practic, administrarea și asigurarea informațională a activității de marketing. Perfecționarea în continuare a activității bibliotecilor pe principii de marketing presupune cercetarea multiaspectuală a unui set de probleme actuale, cum ar fi: particularitățile activității de marketing în biblioteci de diverse tipuri; direcțiile de formare a pieței serviciilor de bibliotecă; particularitățile managementului personalului bibliotecilor ce activează în baza marketingului; problemele de instruire în domeniul tehnologiilor de marketing; modalitățile de creare a bazei informaționale a marketingului în structura activităților bibliotecilor ș.a.

16. *Realizarea unei „inventarieri” a formelor și a instrumentelor organizațional-metodice de administrare a marketingului* utilizând diverse metode de cercetare (chestionare, discuții individuale și în grup, adresări către consumatori prin mass-media ș.a.). Perfecționarea evidenței, controlului și a analizei activității de marketing.

17. *Studierea cu regularitate a cererii de servicii de bibliotecă* și ajustarea sortimentului de servicii prestate la necesitățile reale ale segmentelor principale de utilizatori. Dimensionarea serviciilor de bibliotecă în raport cu nevoile, preferințele, gusturile, dorințele, așteptările publicului.

18. *Desfășurarea activității inovabile în bibliotecile universitare*, direcționate spre constituirea unor noi tipuri de servicii (repozitorii instituționale, Acces Deschis, biblioteci electronice, cataloage online distribuite).

19. *Dezvoltarea bazei materiale a bibliotecilor* prin extinderea volumului de servicii contra plată, sponsorizării, prin atragerea mijloacelor extrabugetare. Extinderea practicii de încheiere a contractelor cu utilizatorii serviciilor de bibliotecă, lărgind astfel piața serviciilor de bibliotecă.

20. *Optimizarea sferei de distribuție* prin crearea condițiilor speciale de documentare și informare, bazate pe tehnologii web și platforme cloud. Dezvoltarea și perfecționarea activității de promovare în forme specifice bibliotecilor.

21. *Studierea sistematică a mediului de funcționare a bibliotecilor*, înregistrarea schimbărilor economice, sociale, politice, demografice, instituționale etc. circumscrise spațiului de servire a utilizatorilor de informații. Planificarea strategică a activității bibliotecii, ținându-se cont de rezultatele cercetărilor efectuate, de materialele de statistică, de analiza experiențelor avansate etc.

22. *Instituirea unei subdiviziuni speciale de marketing* în structura funcțională a bibliotecii universitare pentru investigarea pieței informaționale, a procesului de informare și comunicare realizat prin intermediul bibliotecii.

23. *Organizarea instruirii continue a bibliotecarilor* în domeniul activității de marketing, familiarizarea cu tehnici și instrumente de marketing, selectarea celor care pot fi adaptate la condițiile instituției bibliotecare.

24. *Adaptarea continuă a politicilor de marketing* la cerințele mediului universitar. Promovarea unui management performant al resurselor umane și materiale care să stimuleze efectele sinergice ale valorilor și serviciilor bibliotecare.

Referințe bibliografice

1. BERCOVICI, Sanda. *Biblioteca universitară între tradiție și mondializare uniformizantă*. Constanța: Ex Ponto, 2007. 249 p. ISBN 978-973-644-673-3.

2. BONDREA, Aurelian. *Sociologia culturii*. Ed. a 5-a. București: Editura Fundației României de Măine, 2006. 320 p. ISBN 973-725-536-4.

3. ENACHE, Ionel. *Marketingul în structurile infodocumentare*. București: Editura Universității din București, 2006. 205 p. ISBN 973-737-217-4.

4. EWING, K.; HAUPTMAN, R. *The reference librarian and implication of mediation*. New York: Haworth Press, 1992. 196 p. ISBN 156024318X.

5. GIAPICONI, T. De la bibliothéconomie au management. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*. 1998, nr. 2, p. 26-34. ISSN 0006-2006.

6. KULIKOVSKI, Lidia. Inovația în management – soluția schimbării în domeniul infodocumentar: introspecție teoretică. În: *Biblioteca Septentrionalis*, 2011, nr. 2 (37), p. 127-129. ISSN 1221-3764.

7. MOLDOVEANU, Maria; IOAN-FRANC, Valeriu. *Marketing și cultură*. București: Expert, 1997. 227 p. ISBN 973-9222-09-1.

8. REPANOVICI, Angela. Cercetări calitative de marketing cu aplicații în biblioteca universitară. În: *BIBLIO Brașov*. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 2007, p. 251-260. ISBN 978-973-635-973-6.

9. STOICA, Ion. *Informație și cultură: Sinteze. Reflecții. Atitudini*. București: Editura Tehnică, 1997. 227 p. ISBN 973-31-1097-3.

10. Библиотечно-информационный маркетинг: сб. переводов; сост. и пер. К. Ключникова. Москва: ГПНТБ России, 1992. 53 с. ISBN 5-85129-175-3.

11. КАЧАНОВА, Е.Ю. Инновации в библиотеках: практическое пособие. С.-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств. СПб.: Профессия, 2003. 320 p. ISBN 5-93913-042-9.

12. КЛЮЕВ, В.; ЯСТРЕБОВА, Е. Маркетинговая ориентация библиотечно-информационной деятельности: маркетинг в системе управления библиотекой. Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1999. 144 p. ISBN 5-88283-016-8.

13. САВАР, Р. Основы маркетинга для библиотекарей, архивистов и документалистов: Руководство по преподаванию курса в высшей школе. Пер. с англ.; науч. ред. И. Михнова. Москва: Науч.-внедренческий центр «Библио-Маркет», 1992. 161 с. ISBN 5-88283-022-2.

14. СТОЛЯРОВ, Ю.Н. Библиотека – двухконтурная система. În: Научные и технические библиотеки. 2002, nr. 11, p. 5-25. ISSN 0130-9765.

VALENȚE CONTEMPORANE ALE ORIENTĂRII DE MARKETING ÎN BIBLIOTECILE UNIVERSITARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Abstract

The thesis Marketing orientation as a strategy for the development of university libraries in Moldova which is part of contemporary directions of library development. The author evaluates the work and highlights particular significance for higher education, the university library role in knowledge development, introduction of the library marketing problem as priority direction in the processus of improving the library management of today's conditions; emphasizes the relevance of the theme of the thesis, exemplifying each chapter of the book; the value of the work, the products. The recommendations will make efficient the National Library System.

Keywords: *marketing, strategy of development, library and information science, university library, thesis, efficiency, National Library System, Natalia Cheradi.*

* * *

1. Importanța, scopul și actualitatea tezei

Marketingul astăzi se bazează, în cea mai mare măsură, pe capacitatea de a simți schimbările care se produc în jurul organizațiilor, neliniștile oamenilor și dorințele înrădăcinate în creativitate, cultură, tradiție și mediu. Lumea trece printr-o perioadă de schimbări rapide și brutale care smulg lucrurile din loc. Ele au cuprins și instituția milenară – biblioteca, impunând o regândire majoră a activității și a marketingului în acest perimetru. Teza, prin tema abordată, vine să suplinească un gol imens a domeniului infodocumentar – orientarea de marketing a bibliotecii. Deși bazată pe cercetarea în bibliotecile

universitare, este validă și pentru alte tipuri de biblioteci, inclusiv publice, pe care le reprezintă. Ideea de marketing a fost abordată practic în biblioteci, dar, în acest perimetru niciodată, conceptualizată.

Studiul *Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova* a doamnei Natalia Cheradi este o cercetare actuală, cu o structură logică, desfășurată pe o schemă clasică, de la tabloul general al problemei la practica locală, universitară și apoi la soluții de perspectivă.

Scopul cercetării – analiza particularităților orientării de marketing în vederea stabilirii unor reperi metodologice pentru inserția instrumentelor de marketing în determinarea factorilor ce contribuie la dezvoltarea serviciilor competitive în practica bibliotecilor universitare – a fost realizat prin cercetarea cadrului teoretico-metodologic privind extinderea marketingului în sfera serviciilor infodocumentare; prin abordarea bibliotecii ca sistem, elucidarea impactului mediului de marketing asupra bibliotecilor universitare, identificarea factorilor de influență a utilizatorilor, elaborarea tipologiei serviciilor de bibliotecă, propunerea unor strategii și politici de marketing pentru modernizarea serviciilor în sistemul bibliotecilor universitare.

Abordarea acestui subiect, într-un timp de căutare a căilor de adaptare și chiar de supraviețuire a bibliotecilor, are însemnătate atât pentru învățământul superior, cât și pentru strategiile de adap-

tare, revitalizare, reinventare a bibliotecilor universitare și se înscrie în tendințele de dezvoltare a acestui domeniu. Teza de doctorat elaborată de doamna Natalia Cheradi este o primă abordare a conceptului de marketing în biblioteconomia basarabeană, împlinire care potențează actualitatea, importanța și caracterul de anvergură pentru domeniul biblioteconomic, pentru strategiile de modernizare a activității bibliotecilor universitare.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în măsurile propuse pentru implementarea tehnologiilor de marketing în domeniul biblioteconomic, în definirea direcțiilor aplicative ale marketingului în bibliotecă, în formularea politicilor de marketing în sistemul bibliotecar, elaborarea nomenclatorului serviciilor prestate de bibliotecă, elaborarea metodologiei de calculare a tarifelor serviciilor bibliotecare – utilizate de toate tipurile de bibliotecă, reglementarea organizării și funcționării bibliotecii electronice, a repozitoriului instituțional și formularea prevederilor politicii instituționale de Acces Deschis la informație.

2. Conținutul tezei de doctorat

Conținutul lucrării este bine gândit și structurat, cuprinzând introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 150 pagini, bibliografie cu 206 titluri, 13 anexe, 22 figuri și nouă tabele.

Capitolul 1 – Delimitări conceptuale ale activității biblioteconomice din perspectiva marketingului – conține o analiză structurală și funcțională a bibliotecii ca sistem, clasat de autoare, în categoria sistemelor complexe caracterizat printr-o funcționare bine orientată, cu multe elemente ce interacționează, cu legături informaționale determinate. Biblioteca universitară, privită ca sistem, este un sistem socioeconomic, sociocultural, deschis, adaptiv, complex. Natalia Cheradi susține, în baza surselor analizate,

experienței personale de aplicare a marketingului în activitatea bibliotecii universitare că conceptul de perfecționare a activității unei organizații orientate spre marketing se bazează pe principiile: cercetarea temeinică a pieței, fundamentarea segmentării pieții, utilizarea tehnologiilor inovatoare în administrarea activității, analiza și evaluarea activității, a condițiilor de funcționare, planificarea, elaborarea și realizarea programelor de marketing.

Autoarea demonstrează că marketingul în instituția infodocumentară este un marketing nonprofit, un marketing cultural, deși implică tot ce ține de relațiile cu utilizatorii (consumatorii) – produs, distribuție, prețuri, promovare, cercetări de piață, politici tarifare, strategii operaționale – specifice marketingului din sfera economică și care, aplicate în activitatea de marketing a bibliotecilor universitare, devin profitabile, în sens cultural și profesional. Marketingul în bibliotecă, în viziunea autoarei, orientat să regândească sistemul instituțional în scopul satisfacerii cât mai prompte a nevoilor de informare, poate conduce la o reinventare fundamentală a proceselor de bază și poate porni inovarea conceptelor de activitate concluzionând că marketingul reprezintă o politică de adaptare a bibliotecilor la schimbări.

Capitolul 2 – Fundamentarea strategiei de marketing pentru instituția infodocumentară, reflectă analiza impactului mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare din Republica Moldova. Factorii mediului extern influențează performanțele unui serviciu de bibliotecă și definesc macromediul serviciilor infodocumentare cu toate componentele sale – economic, politic, sociocultural, demografic, tehnologic, natural și instituțional. Micromediul influențează funcționarea bibliotecii, caracterul relațiilor cu utilizatorii, partenerii, instituțiile publice, intermediarii și

concreții. Este o primă analiză, în istoria biblioteconomică de la noi, din ultimii 25 de ani, a macro- și micromediilor în care activează / operează biblioteca. Caracterul relațiilor principale ale bibliotecii cu mediul, demonstrează autoarea, este determinat de rolul, de valorile, pe care îl au astăzi bibliotecile, exprimate în filosofia biblioteconomică. Analiza SWOT pune în lumină aspecte negative ale bibliotecilor universitare printre care indicatorii de activitate (numărul de personal, numărul de utilizatori, volumul împrumuturilor și vizitele) sunt în scădere și tendințele arată că vor scădea în continuare. Natalia Cheradi generalizează starea actuală sugerând bibliotecilor universitare integrarea și participarea mai eficientă la formarea spațiului informațional național și internațional, stimularea cererii pentru servicii, eliminarea obstacolelor legate de acces la informații și resurse; activitatea bibliotecilor universitare trebuie să se desfășoare în raport cu tendințele mondiale de dezvoltare a domeniului – diversificarea, personalizarea, convergența serviciilor informaționale. Scopul inovării (pentru că aceasta are în vedere Natalia Cheradi prin termenul „perfecționarea activității bibliotecilor”) conceptelor de activitate este introducerea varietății într-un domeniu sau într-o bibliotecă. Inovarea conceptelor de activitate este metainovație pentru că schimbă fundamentele competiționale într-un domeniu de activitate. Așa cum afirmă autoarea, perfecționarea activității prin orientarea de marketing schimbă fundamentele competiționale ale bibliotecii universitare.

Alt aspect pozitiv al tezei, evidențiat de autoare, este conceptul *primatul utilizatorului*, ca prim demers de marketing necesar pentru asigurarea eficacității activității și merită apreciere concluzia la care a ajuns autoarea tezei – utilizatorul este partenerul bibliotecii.

Analiza impactului mediului este completată de analiza particularităților pieței serviciilor infodocumentare pe care autoarea le identifică prin studiul *Particularitățile pieței serviciilor infodocumentare în cadrul sistemului de învățământ universitar din Republica Moldova*, necesar pentru fundamentarea strategiei de marketing, prin definirea conceptului de utilizator în general și în particular în biblioteca universitară. Toate succesele pe viitor ale bibliotecii universitare depind de capacitatea ei de a se adapta rapid la schimbările ce se produc în viața universității și în mediul în care funcționează.

Subcapitolul *Conținutul comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare în biblioteca universitară*, oferă rezultate de natură calitativă a studiului *Tendențele și practicile serviciilor informaționale în bibliotecile universitare* care au condus la configurarea unui profil generic al comportamentului utilizatorului bibliotecii universitare. Comportamentul utilizatorului este guvernat și determinat de satisfacția lui. Din aceste considerente autoarea oferă sugestii de orientare spre satisfacția utilizatorului indicând că trebuie să fie o condiție *sine qua non* a angajamentului instituțional de orientare de marketing.

Rezultatele studiului / studiilor din acest capitol confirmă, susține autoarea, că se modifică paradigma de dezvoltare a bibliotecii universitare. Banca de date, foarte valoroasă, rezultată din studiile sus-menționate, cu sugestiile, propunerile, tălmăcirile teoretice și propunerile poate constituiie temelia elaborării unei strategii de marketing pentru orice bibliotecă.

Capitolul 3 – Orientarea de marketing a bibliotecii universitare – condiție fundamentală a perfecționării serviciilor informaționale – se referă la direcțiile principale de implementare a politicilor

de marketing în vederea perfecționării calității serviciilor oferite utilizatorilor.

Natalia Cheradi pornește de la supoziția că politica de marketing a instituției infodocumentare definește cadrul general de acțiune al acesteia, în vederea realizării întregii sale activități. În acest sens, autoarea oferă un set de produse elaborate care să faciliteze aceste procese ca *Ghidul de recomandări practice în cadrul reglementar al activității de marketing în bibliotecile universitare* și altele cu rol de adjuvant ca *Metodologia de calculare a tarifelor pentru serviciile prestate de bibliotecă; Regulamentul-cadru privind prestarea serviciilor contra plată în bibliotecă; Regulamentul-cadru cu privire la Biblioteca Electronică a instituției de învățământ superior; Politica instituțională a Academiei de Studii Economice privind Accesul Deschis; Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Repozitoriului ASEM.*

Autoarea tezei adaptează și aplică politicile de produs, de preț, de plasament, de promovare, insistând asupra convingerii că aceste politici, corect elaborate, sunt necesare / obligatorii în efortul de a asigura calitate serviciilor și fortifică poziția de competitivitate a instituției bibliotecare. Ca practician și teoretician, Natalia Cheradi, consideră că prin crearea unui set potrivit de condiții, a unui set de instrumente se poate provoca nașterea unor lucruri extrem de ordonate și necesare bibliotecilor – strategiile care creează valoare.

3. Aprecieri asupra tezei de doctorat

Marketingul a evoluat la fel ca și societatea – de la centrarea pe produs la centrarea pe utilizator / client și acum la orientarea marketingului pe valori. Această evoluție o urmărim în studiul monografic al Nataliei Cheradi. Bibliotecile nu pot aplica marketingul ocazional, solitar, parțial – au nevoie de acțiune sistematică de cunoaștere și punere în operă a tot ceea ce se înțelege prin marketing infodo-

cumentar, prin ceea ce ne poate oferi, prin ceea ce pot și trebuie să facă bibliotecile în orientare de marketing ca strategie de dezvoltare. În sprijinul tezelor esențiale ale orientării marketologice, autoarea invocă în mod concludent și convingător procese de orientare către marketing infodocumentar, deși nu delimitează pe cele ale bibliotecii din alte țări, din alte tipuri de biblioteci, decât cele universitare (exemplul BM „B.P. Hasdeu”), consemnează și completează repere legislative care îi susțin ideile, experiențele care pun în evidență capacitatea managementului instituțional de a instrumenta și de a valorifica această paradigmă în activitatea bibliotecilor.

Partea concludivă și prospectivă a studiului monografic propune căi, politici, strategii a căror implementare poate conduce biblioteca universitară la succes în efortul de orientare de marketing ca strategie de dezvoltare.

Mai mult de un deceniu, asistăm la o schimbare profundă în mediul infodocumentar cu (de) sorginte socială, prin deplasarea accentului de la stabilitatea seculară și ofertele anacronice la piețe de servicii informaționale și către sporirea considerabilă a implicării active a utilizatorului în activitatea noastră în contrast cu rolul lui pasiv din trecut. În acest context, înțelegerea și găsirea răspunsurilor adecvate la necesitățile utilizatorului constituie răspunsul cel mai potrivit pentru transformarea bibliotecilor, adică schimbarea, adică inovarea. Suntem constrânși să evoluăm odată cu mediile aflate în schimbare, fapt evidențiat de autoarea tezei.

În ziua de azi, marketingul răspunde noii dinamici din mediul social. O sugestie în acest sens și o provocare pentru autoare să dezvolte acest aspect în cercetările ulterioare. O obiecție ar fi că puțin s-a accentuat, ca parte a strategiei de dezvolta-

re a bibliotecilor universitare, activitatea de promovare cu toate componentele ei. Utilizatorii (consumatorii, clienții) consideră ca bibliotecile trebuie să se bată pentru atenția lor.

Evidențiem rezultatele cercetărilor sub aspect științific, didactic și aplicativ:

Teza aduce o contribuție științifică esențială pentru domeniul biblioteconomic, în general, și un aport considerabil la implementarea conceptului orientării de marketing ca strategii de dezvoltare a bibliotecilor universitare, în particular.

Ca aport didactic stau rezultatele obținute din studiile prezentate, metodele și procedurile de cercetare aplicate care pot fi utilizate în elaborarea conținuturilor pentru instruirea studenților din domeniul științelor comunicării, precum și pentru bibliotecarii practicieni.

Succesul cercetărilor realizate reies din activitatea praxiologică corelată cu pregătirea teoretică a autoarei, a analizelor judicioase complexe a marketingului materializate în: (1) produse – *Ghidul de recomandări practice în cadrul reglementar al activității de marketing în bibliotecile universitare; Metodologia de calculare a tarifelor pentru serviciile prestate de bibliotecă; Regulamentul-cadru privind prestarea serviciilor contra plată în bibliotecă; Regulamentul-cadru cu privire la Biblioteca electronică a instituției de învățământ superior; Politica instituțională a Academiei de Studii Economice din Moldova privind Accesul Deschis; Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Repozitoriului ASEM*; (2) propuneri – elaborarea propunerilor referitoare la perfecționarea serviciilor informaționale în bibliotecile universitare.

Aspectul aplicativ al cercetării s-a mai materializat în valorificarea rezultatelor în procesul de învățământ universitar și în procesul de instruire continuă a bibliotecarilor din toate tipurile de biblioteci; la

elaborarea nomenclatoarelor serviciilor de bibliotecă și a documentelor de reglementare pentru biblioteci.

4. Concluzii

Ordinea într-un domeniu se naște din reguli profunde, dar simple – asta urmărim în metodologia de implementare a conceptului orientării de marketing a bibliotecilor universitare. Autoarea ne-a demonstrat prin produsele, propunerile, atitudinea ei că în era revoluției pentru inovație, asamblarea unei strategii de perfecționare a activității, prin orientarea de marketing, poate contribui la construcția unei biblioteci care este capabilă să creeze continuu concepte de activitate noi și să le reinvie pe cele vechi. Marketingul poate să contribuie la crearea contextului necesar, să operaționalizeze regulile de proiectare pentru crearea unei biblioteci realmente inovatoare – consideră autoarea, ca teoretician – prin crearea unui set potrivit de precondiții ce pot provoca nașterea unor lucruri extrem de ordonate – strategii care creează valoare.

Există câteva motive pentru care optez pentru teza doctorandului Natalia Cheradi. Autoarea, prin materialul teoretic și prin cel praxiologic, convinge că trebuie să dezvoltăm o capacitate instinctivă pentru inovația conceptelor de activitate – primo, se referă la posibilitatea de a construi o nouă bibliotecă universitară dezvoltată pe baza orientării de marketing; secundo – oferă trusa cu instrumente pentru a realiza implementarea; tertio – am descoperit un cercetător pasionat de subiect și consecvent în urmărirea rezultatelor; quatro – Natalia Cheradi oferă un text captivant, ușor de digerat și, totodată, de o ținută științifică conformă exigențelor care se impun unei teze de doctorat.

Chișinău, 7 noiembrie 2014

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE DIN REPUBLICA MOLDOVA SUB SEMNUL ORIENTĂRII DE MARKETING

*Prof. univ. dr. ing., dr. marketing Angela REPANOVICI,
Universitatea „Transilvania”, Braşov*

Abstract

The research Marketing Orientation as a Strategy for Developing University Libraries in the Republic of Moldova is part of current developments in the area of librarianship. The author evaluates the work and highlights particular significance for higher education, the university library role in knowledge development, marketing and enforcement problem library administration's priority in improving the conditions of today's library; emphasizes the relevance of the topic by exemplifying each chapter of the book; it underlines the practical value of the work, offers recommendations that streamline the National System of Libraries.

Keywords: *library marketing, information services market, information requirements, the user of the library services, consumer behavior, library supply, communication processes, marketing orientation, marketing policies, Information Literacy, Web technologies, cloud platform.*

* * *

Subsemnata, **Angela Repanovici**, prof. univ. dr. ing., dr. marketing la Universitatea „Transilvania” din Braşov, în calitate de referent științific în comisia de evaluare și susținere a tezei de doctorat **Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova** în domeniul **Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării**, elaborată de **drd. Natalia Cheradi**, având **conducător științific** pe doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar **Nelly ȚURCAN**, în urma analizei lucrării,

ținând seama de prevederile legale în vigoare, refer următoarele:

1. Importanța, scopul și actualitatea tezei

Tema abordată are însemnătate deosebită pentru învățământul superior, înscriindu-se în actualitatea contemporană a direcțiilor de dezvoltare a acestui domeniu, influențat puternic de tendințele în dezvoltarea tehnologiei informației și comunicațiilor, când bibliotecile universitare au un rol însemnat în dezvoltarea cunoașterii, iar problema marketingului de bibliotecă se impune ca o direcție prioritară în perfecționarea administrării biblioteconomice în condițiile de piață. Pentru prima dată se abordează conceptele de marketing aplicate în domeniul bibliotecii în contextul factorilor micro- și macromediu și concurența, analiza bibliotecii universitare ca un sistem socioeconomic complex, de aplicare în acest proces a instrumentelor și tehnicilor de marketing în contextul condițiilor social-economice ale Republicii Moldova. Conceptele de marketing sunt fundamentate printr-o analiză complexă a comportamentului producătorului și utilizatorului de informație, în mediul academic. Este evident faptul că doctoranda cunoaște foarte bine problemele cu care se confruntă societățile academice la nivel mondial și național și propune soluții.

Tema tezei de doctorat elaborată de doamna Natalia Cheradi este de actualitate și deosebit de importantă pentru dezvoltarea proiectelor de promovare a ser-

viciilor bibliotecilor. **Actualitatea** temei tezei este scoasă în evidență de fiecare capitol al lucrării, fiind abordate subiecte actuale din societatea informațională. **Valoarea aplicativă a lucrării** constă în faptul că utilizarea recomandărilor propuse va permite eficientizarea Sistemului Național de Biblioteci. Abordarea unei asemenea tematici a constituit o provocare științifică pentru care a fost necesară, în primul rând, sistematizarea, sintetizarea și corelarea cunoștințelor din domeniul științelor informării, comunicării, tehnologiei informației și marketing. Pentru realizarea tezei, doctoranda s-a documentat în literatura de specialitate din țară și străinătate. Remarcăm puterea de muncă și de **sinteză** a doctorandei, dar și **pregătirea interdisciplinară, precum și rezolvarea elegantă a problemei** abordate. Pornind de la aceste considerații, teza doctorală intitulată ***Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova***, elaborată de **Natalia Cheradi**, reprezintă o temă de **avangardă** și este de o foarte mare importanță prin **actualitatea ei**.

2. Conținutul tezei de doctorat

Teza de doctorat cuprinde introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 150 de pagini text de bază, bibliografia cu 206 titluri, 13 anexe, 22 de figuri și nouă tabele.

Conținutul lucrării este bine definit, lucrarea este unitară, judicios structurată și corespunde întocmai problematicii temei impuse prin titlu. Astfel, teza este structurată în trei capitole. În **capitolul 1 – Delimitări conceptuale ale activității biblioteconomice din perspectiva marketingului** – autoarea ne prezintă printr-o analiză detaliat mediul micro- și macroeconomic de dezvoltare a bibliotecii, conținutul și specificul marketingului în structura proceselor de bibliotecă, definește marketingul ca știință și filozofie de viață

și analizează intersecția acestuia cu bibliotecă, intersecția aceasta generează satisfacția utilizatorilor și generarea de progres științific. Marketingul de distribuire al informațiilor – *marketingul informațional* – este studierea complexă a cerințelor informaționale, precum și satisfacerea acestora. Specificul marketingului de bibliotecă constă în acordarea de servicii infodocumentare *gratuite* și în diversificarea sortimentului lor. Acest aspect al activității bibliotecii se bazează pe *marketingul social* și conformează bibliotecile la principiile *deontologice* ale marketingului. Se analizează modelul microeconomic al funcționării bibliotecii. Autoarea concluzionează că marketingul reprezintă o politică de adaptare a bibliotecilor la schimbări.

Capitolul 2 – Fundamentarea strategiei de marketing pentru instituția infodocumentară – începe cu analiza impactului mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare din Republica Moldova. Este analizat mediul economic, mediul politic, mediul sociocultural, mediul demografic, mediul tehnologic, mediul natural și mediul instituțional (juridic). Autoarea analizează foarte competent sursele de informații și concluzionează că în majoritate, bibliotecile universitare nu corespund standardelor promovate pe plan internațional privind diversitatea publicațiilor și informațiilor pentru public, varietatea și calitatea serviciilor oferite, a spațiilor de amplasare, a echipamentului tehnic etc. Analiza SWOT a bibliotecilor universitare din Republica Moldova ne sugerează unele generalizări: pentru integrarea eficientă în infrastructura informațională a țării și participarea activă la formarea spațiului informațional la nivel național și internațional este necesară stimularea cererii pentru servicii de bibliotecă și eliminarea obstacolelor legate de acces la informație și resurse. Datele pentru analiza activității bibliotecilor universitare pot fi asigurate de cercetările de marketing.

Se continuă cercetarea cu studiul *Particularitățile pieței serviciilor infodocumentare în cadrul sistemului de învățământ universitar din Republica Moldova, prin definirea conceptului de utilizator în general și în particular în biblioteca universitară*. Toate succesele pe viitor ale bibliotecii universitare depind de capacitatea ei de a se adapta rapid la schimbările ce se produc în viața universității și în mediul în care funcționează. În subcapitolul *Conținutul comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare în biblioteca universitară*, autoarea prezintă detaliat diferite cercetări privind modelele de comportament al consumatorilor de informații. Se analizează indicatorul calitativ satisfacția față de serviciile bibliotecii. Corelația **insatisfacțiilor cu opiniile despre calitățile unui serviciu bibliotecar** conturează imaginea bibliotecii, așa cum se proiectează ea în reprezentările publicului cititor. În vederea determinării conținutului comportamentului consumatorului de servicii infodocumentare și identificării căilor de optimizare a condițiilor de furnizare a acestor servicii, a fost realizat un studiu la nivel național – *Tendențele și practicile serviciilor informaționale în bibliotecile universitare*. Rezultatele chestionării permit configurarea unui profil al comportamentului utilizatorului bibliotecii universitare din Moldova. Sondajul realizat a evidențiat faptul că, pe lângă oferta tradițională, utilizatorii așteaptă de la bibliotecă servicii noi, bazate pe tehnologii informaționale avansate care schimbă modul de servire. Rezultatele cercetării evidențiază anumite modele de comportament orientat spre consumul informațional, care trebuie luate în considerare pentru fundamentarea strategiilor de marketing în sfera serviciilor informaționale. Metoda de cercetare poate fi folosită ca model și aplicată și în alte comunități științifice.

Capitolul 3 – Orientarea de marketing a bibliotecii universitare – condiție fundamentală a perfecționării serviciilor

informaționale – debutează cu subcapitolul *Implementarea politicilor de marketing în bibliotecile universitare din Republica Moldova*. Autoarea aplică politica de produs adaptând-o la mediul bibliotecii universitare și concluzionează că politicile de preț și de produs promovate corect constituie unul din factorii importanți ce condiționează stabilirea unui model microeconomic viabil al bibliotecilor, ca subiecți concurențiali pe piața serviciilor. Subcapitolul al doilea – *Problemele valorificării potențialului informațional al bibliotecilor universitare din Republica Moldova* – este destinat aplicării altor două politici de marketing: politica de plasament (distribuție) și politica de promovare care, fiind utilizate corect, pot îmbunătăți semnificativ calitatea serviciilor oferite utilizatorilor. Este prezent și un model de bună practică recunoscut internațional și anume diseminarea, promovarea și vizibilitatea rezultatelor cercetărilor științifice ale Academiei de Științe Economice din Moldova prin depozitul digital instituțional. Autoarea realizează și o analiză a activității promoționale a bibliotecilor universitare din Republica Moldova prin prisma analizării site-urilor web. Autoarea consideră că un mod foarte eficient de promovare a serviciilor și resurselor informaționale ale bibliotecii îl reprezintă cursurile de **cultura informației**. Formarea culturii informației trebuie să se bazeze, în opinia autoarei, pe următoarele principii metodologice: cultural, sistemic, tehnologic, principii de integritate și de continuitate a educației. Subcapitolul *Perfecționarea serviciilor infodocumentare în mediul concurențial actual generat de noile tehnici de comunicare* prezintă noile cerințe de dezvoltare și de preservare a colecțiilor prin digitizare și crearea depozitelor digitale. Se face apel la cooperarea internațională prin care se internaționalizează metodele și practicile dezvoltate în sistemul biblioteconomic.

În finalul tezei, autoarea propune un set de recomandări pentru diferitele nive-

le: la nivelul factorilor de decizie de nivel național (Parlament, Guvern), la nivelul factorilor de decizie din sectorul bibliotecilor de nivel național (Consiliul Biblioteconomic Național, Consiliul director al bibliotecilor instituțiilor de învățământ din Republica Moldova), la nivelul învățământului biblioteconomic universitar și al centrelor de instruire a bibliotecarilor, precum și la nivelul bibliotecilor universitare.

3. Aprecieri asupra tezei de doctorat

Pe parcursul elaborării tezei de doctorat, doctoranda a dovedit o preocupare constantă pentru acumularea și sedimentarea unui bogat bagaj de cunoștințe din domeniul științelor informării, tehnologiei informației și marketing. Autoarea dovedește o capacitate de sinteză și de detaliere care se îmbină admirabil. Doctoranda dovedește un profesionalism profund bazat pe studiu, analiză și multă documentare. Ideile autoarei expuse în teză au caracter științifico-aplicativ și sunt exprimate prin recomandări practice, constituie un rezultat al activității personale a autoarei. Dacă ar mai fi un subiect de abordat acesta ar fi marketingul ca formă de promovare a impactului și vizibilității universităților prin depozitele digitale instituționale. Considerăm că volumul tezei nu a permis această abordare și în acest context sugerăm autoarei să examineze subiectul respectiv în cercetările ulterioare.

Rezultatele cercetărilor prezintă utilitate științifică, didactică și aplicativă, acestea fiind relevate atât de contribuțiile aduse, cât și de următoarele aspecte:

✓ Din punct de vedere **științific**, acestea aduc un aport deosebit în domeniul cunoașterii fundamentale, prin dezvoltarea și aprofundarea cercetărilor referitoare la implementarea marketingului pentru promovarea serviciilor bibliotecilor.

✓ Din punct de vedere **didactic**, prezintă interes și utilitate atât rezultatele în sine, cât mai ales metodele și procedurile de cer-

cetare aplicate. Astfel, pe baza studiilor prezentate, se pot dezvolta seminarii la specializările din domeniul științelor comunicării.

✓ Din punct de vedere **aplicativ**, cercetările aduc, pe de o parte, o fundamentare științifică a cunoștințelor acumulate prin experiența practică, iar pe de altă parte, oferă un produs nou. Produsul constă în *Ghidul de recomandări practice* în cadrul reglementar al activității de marketing în bibliotecile universitare; elaborarea unor propuneri privind ameliorarea imaginii și perfecționarea serviciilor informaționale în bibliotecile universitare din Republica Moldova. Aceste recomandări au drept fundament aspectele esențiale ale cercetării teoretice, fiind elaborate în concordanță cu cerințele actuale ale domeniului biblioteconomic. Acesta reprezintă punerea în practică a rezultatelor unei analize complexe asupra aspectelor tehnice, economico-financiare și de marketing.

✓ Materialele cercetării au fost valorificate în procesul de învățământ biblioteconomic universitar la predarea cursurilor *Marketing de bibliotecă, Relații publice în bibliotecă*, în sistemul de dezvoltare profesională a bibliotecarilor, la elaborarea nomenclatoarelor serviciilor de bibliotecă și a documentelor reglementare pentru biblioteci.

4. Concluzii

Originalitatea lucrării **se remarcă prin:**

- **unicitatea cercetării la nivel național;**
- **abordarea holistică a temei;**
- **structurarea corectă a protocolului de studiu cu urmărirea judicioasă a fiecărei etape și utilizarea metodologiei propuse atât de evaluare, cât și de prelucrare statistică;**
- **evidențierea unor aspecte utile de identificare a metodelor și mijloacelor de îmbunătățire a serviciilor bibliotecii prin utilizarea tehnicilor de marketing în studierea profilului utilizatorului și promovarea serviciilor bibliotecii;**

– **publicarea rezultatelor și obținerea vizibilității activității de cercetare în domeniul marketingului bibliotecilor și a creșterii calității serviciilor în sistemul biblioteconomic din Republica Moldova.**

În ansamblul său, teza are o importanță valoare științifică argumentată de observațiile menționate privind conținutul, elementele de originalitate subliniate și o bibliografie actuală cu un număr important de materiale de referință. La aceasta se adaugă structurarea corectă și judicioasă a conținutului, redactarea materialului într-un stil fluent, tehnoredactarea și iconografia corespunzătoare.

În final, apreciez că teza de doctorat elaborată de **drd. Natalia Cheradi**, intitulată **Orientarea de marketing ca strategie**

de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova, este o lucrare științifică de o valoare deosebită, cu contribuții originale, ce face dovada excelenței pregătiri profesionale a doctorandei.

Pe baza precizărilor din acest referat, **apreciez că teza de doctor prezentată și susținută** de doamna doctorand **Natalia Cheradi corespunde exigențelor** care se impun unei teze de doctorat.

În aceste circumstanțe, propun acceptarea tezei de doctorat.

De asemenea, **sunt de acord și propun** să i se atribuie doamnei **drd. Natalia Cheradi** titlul de **DOCTOR** în domeniul **Științe ale comunicării** pentru teza prezentată.

Brașov, 3 noiembrie 2014

MANAGEMENTUL ORGANIZĂRII EVENIMENTELOR COMUNITARE

Liliana MOLDOVAN,
șef, Serviciul catalogare, Biblioteca Județeană Mureș, Târgu-Mureș

* * *

Abstract

In a changing world (technology, virtual) we are looking for a way to update the traditional values - national and universal in order to penetrate the consciousness of the general public to replant the seeds of traditional crops of high scientific, aesthetic, informational and educational, says the author. Essential in this respect, is the intervention of public libraries, in collaboration with other cultural institutions which feel the need to meet the challenges of the new millennium and should act as "cultural vehicles» strong but friendly, entering the community with valuable events attractive community projects, that must be consistent with the level of expectation cultural and educational information specific to the general public.

Keywords: *management, community, libraries, community support, projects, community campaign, coloboration public/private, community role of libraries.*

„Nu trebuie să fii trist că n-ai fost remarcat.
Fii trist că n-ai făcut nimic remarcabil.”
(Confucius)

Din perspectiva unei definiții spontane și de largă accesibilitate, prin noțiunea de „elită” desemnăm o categorie de persoane remarcabile, care s-au afirmat prin realizări valoroase, într-un domeniu de activitate sau creație. Extrapolând, pot spune că există atâtea categorii de elite, câte domeniile de gândire, cunoaștere sau activitate există. Fiecare epocă istorică sau culturală își desemnează elita specifică. Mai mult, pleiada oamenilor valoroși dintr-o epocă se împarte pe categorii diverse. În cadrul lor, facem distincție între elita științifică, elita politică, elita economică și elita culturală a unei nații, a unui popor. În temeiul unor noi domenii de activitate, oamenii de geniu, marii exploratori sau in-

ventatorii, personalitățile scilpitoare de pe scena istorică, politică, culturală sau economică a omenirii își găsesc întotdeauna un binemeritat loc pe palierul elitelor naționale și universale.

În privința criteriilor de selectare și delimitare a categoriilor de persoane menite să facă parte din clasa elitelor sociale și culturale, există cel puțin două criterii de evaluare: timpul și societatea în care se formează elitele respective. Criteriul timpului are un caracter universal. Timpul este un judecător obiectiv, nemilos și absolut. Dimpotrivă, criteriile epocilor istorice sunt subiective și trecătoare. De asemenea, termenii de evaluare și decantare a valorilor de nonvalori, diferă de la o generație la alta, de la o categorie socială la alta.

Secolul în care trăim se caracterizează printr-o creștere a numărului criteriilor de evaluare. Asistăm astăzi la o răsturnare periculoasă a sistemelor axiologice. Dacă în antichitatea greacă tinerii atenieni se formau în jurul unor mari măștri ai gândirii filosofice, societatea contemporană se mulțumește – după cum afirmă sociologul Francesco Alberoni – cu „elitele iresponsabile”. În cercetările sale, sociologul italian pornește de la premisa că „în orice societate există categorii de persoane care au o puternică influență asupra comunității”¹. Francesco Albertoni recunoaște că tinerii de astăzi încearcă să-și croiască destinele după modelul VIP-urilor. Fotbaliștii, afaceriștii vicleni, îmbogății peste noapte, reprezentanții subculturii iau locul modelelor de viață valoroase. Ne mișcăm în spațiul unui univers informațional aproape infinit în cadrul căruia internetul și televiziunea dețin supremația. Mijloacele de informare specifice societății actuale dezvoltă, din nefericire, o cultură mediocră, periculoasă și ușor de digerat. Contemporanii noștri,

europeni și americani, deopotrivă, suportă cu prea multă îngăduință efectele culturii consumiste și renunță prea lesne la valorile tradiționale.

În această situație, trebuie să găsim o cale de reactualizare a valorilor tradiționale – naționale și universale –, trebuie să identificăm mijloace eficiente de pătrundere în conștiința marelui public pentru a resădi, acolo, germeii unei culturi tradiționale de înaltă ținută științifică, estetică, informațională și educațională.

Esențială, în acest sens, este intervenția bibliotecilor publice, care, în colaborare cu alte instituții de cultură, simt nevoia să răspundă provocărilor noului mileniu și trebuie să acționeze ca „vehicule culturale” puternice, dar prietenoase, care pătrund în comunitate cu evenimente valoroase și atractive. De asemenea, proiectele comunitare elaborate în cadrul bibliotecilor trebuie să fie conforme cu nivelul de expectanță culturală, informațională și educațională specifică publicului larg.

În acest context, ne vedem obligați, să acordăm prioritate sugestiilor formulate de doamna Deborah Jacobs, director al programului Global Libraries și să insistăm asupra îmbunătățirii competențelor sociale și comunitare ale bibliotecilor publice din țara noastră. În cadrul unei dezbateri de specialitate organizată în februarie 2010, de către Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, doamna Deborah Jacobs menționa că este necesar să transformăm biblioteca publică „într-un avanpost sociocultural și comunitar”.

În limitele acestei idei, doamna Doina Popa, președinta ANBPR, preciza: „Asimilată până acum cu împrumutul de carte și serviciile sale tradiționale, Biblioteca este gata să își asume astăzi o misiune mult mai complexă, aceea de spațiu public de educare, informare și acțiune comunitară. Această transformare presupune însă suportul autorităților, al mediului privat și al societății civile, care să conștientizeze

¹ A se vedea: ECO, Umberto. *Apocaliptici și integrați: comunicații de masă și teorii ale culturii de masă*. Iași: Ed. Polirom, 2008.

avantajele pe care le poate aduce biblioteca modernă comunității.”²

1. Introducere în managementul serviciilor comunitare

Una dintre misiunile importante generate de aplicarea principiilor managementului strategic în domeniul științelor informării și documentării presupune consolidarea locului bibliotecii publice în cadrul comunității și întărirea legăturilor acestei instituții cu publicul deservit. Îndeplinirea unor misiuni de interes comunitar poate fi realizată dacă serviciile oferite cetățenilor sunt diversificate și consecvent revigorată în așa fel încât bibliotecile:

- să devină centre de informare comunitară;
- să se infiltreze în sistemul educației permanente;
- să sprijine procesul de integrare a persoanelor aflate în situații speciale;
- să dezvolte diferite programe de interes comunitar;
- să organizeze evenimente culturale, comunitare, sociale și educaționale atractive și eficiente.

Problemele legate de stabilirea și întărirea funcțiilor comunitare specifice bibliotecilor publice din România trebuie tratate cu seriozitate și real interes. Totodată, e bine ca noile probleme să fie soluționate rapid, mai ales că, implicarea bibliotecilor publice în procesul promovării și implementării unor proiecte comunitare se află în stadiul de început. Un punct de vedere similar susține Doina Popa, care – într-un interviu publicat în nr. 2 al *BiblioMagazin*-ului on-line, editat de ANBPR, în 2010 – atrage atenția: „Potențialul bibliotecilor românești în zona serviciilor pentru populație a fost neglijat. Autoritățile publice nu administrează încă biblioteca publică, ca pe o resursă pentru comunitate care, prin serviciile oferite, poate să satisfacă nevoile cetățenilor. Chiar și cea mai mare parte a populației vede încă

biblioteca exclusiv prin rolul ei cultural. La nivel administrativ se creează mereu structuri noi pentru informare, guvernare electronică, formare de abilități în domeniul utilizării computerului, fără să se aibă în vedere funcțiile noi ale bibliotecii și personalul calificat care le poate îndeplini.”³

Să pornim, așadar, de la constatarea că modul în care comunitatea percepe rolul bibliotecii se poate schimba în manieră pozitivă. Schimbarea imaginii sociale a bibliotecii poate fi realizată prin elaborarea unor strategii manageriale bine conturate, orientate în direcția consolidării serviciilor tradiționale și promovării unor servicii suplimentare. Numai prin aplicarea eficientă a principiilor managementului infodocumentar avem posibilitatea de a stimula cooperarea și comunicarea cu clienții bibliotecii. Dreptul acestora la informare directă și rapidă este respectat prin asigurarea, în cadrul bibliotecilor, a accesului fizic, a accesului intelectual și accesului tehnic la informații variate, de înaltă calitate. Pe lângă asigurarea acestor servicii, o bibliotecă modernă trebuie să țină seama de dorința de socializare a utilizatorilor, de nevoia de interacțiune socială și culturală a membrilor comunității deservite.

În aceste condiții, bibliotecile devin de două ori răspunzătoare. În primul rând, răspund de calitatea informațiilor și cunoștințelor furnizate cetățenilor și au un rol decisiv în gestionarea resurselor informaționale, cu scopul facilitării schimbului național și internațional de idei. În al doilea rând, instituțiile bibliotecare sunt nevoite să se antreneze în organizarea unor evenimente, proiecte, campanii legate de îndeplinirea unor obiective specifice, de interes comunitar.

Cunoașterea nivelului expectanței comunitare și cultural-educative exprimate de cetățeni în raport cu biblioteca publică,

³ *Bibliotecile publice din România și procesul de modernizare* : interviu cu Doina Popa, președinte al ANBPR. În: *BiblioMagazin*, anul II, nr 1 (2), martie 2010, p. 2.

² A se vedea: www.anbpr.org.ro

necesită reorientarea managementului de bibliotecă în concordanță cu dezideratele utilizatorilor. În acest sens, formularea obiectivelor din sfera managementului comunitar se realizează concomitent cu descifrarea semnalelor ce vin din partea comunității și se bazează pe diagnosticarea corectă a nivelului de așteptare al clienților bibliotecii. Desigur, cercetarea nivelului de expectanță implică o atenție colaborare cu specialiști din domeniul biblioteconomiei, cu diverși sociologi și pedagogi sau experți care activează în domeniul marketingului și comunicării. Eforturile acestei colaborări au ca rezultat promovarea unor servicii complementare, care, odată introduse și experimentate, transformă bibliotecile în centre de studiu, în nuclee socioculturale puternice, investite cu misiunea de a organiza evenimente specifice și de a desfășura activități comunitare utile și eficiente.

E bine să știm că eficiența stabilirii și realizării unor noi obiective depinde, în primul rând, de cunoașterea nevoilor comunitare ale diferitelor segmente de populație care alcătuiesc societatea. Atunci când serviciile comunitare sunt dirijate în sensul confirmării nivelului de așteptare al beneficiarilor, expectanța are un caracter pozitiv. În sens contrar, când cetățenii nu sunt mulțumiți de oportunitățile oferite de bibliotecă, expectanța se află pe un palier negativ. Caracterul pozitiv sau negativ al expectanței clienților exercită o puternică influență asupra managementului activităților culturale și comunitare, în sensul că modul în care biblioteca interacționează cu membrii comunității deservite se modifică permanent în funcție de interesele cetățenilor. Investigațiile legate de studierea cerințelor comunitare exprimate de diferitele categorii sociale contribuie, de la bun început, la ridicarea nivelului de eficiență al acțiunilor și proiectelor comunitare. Aceste investigații conduc la accelerarea procesului comunicațional cu so-

cietatea deservită și întăresc convingerea membrilor ei că biblioteca și-a constituit sau este pe cale să câștige un loc central în comunitate.

Dacă stabilirea nivelului expectanțelor comunitare ale cetățenilor reprezintă pasul inițial în procesul de elaborare a strategiilor specifice managementului comunitar, al doilea pas, se referă la activitatea de formulare a obiectivelor. Atunci când se ia decizia stabilirii obiectivelor, trebuie să avem în minte, două principii:

- principiul simplității și al clarității;
- principiul utilității.

În primul rând, atunci când dăm formă unui obiectiv trebuie să alegem expresii clare, univoce, ușor de receptat. De asemenea, vom opta pentru o sintaxă simplă și vom evita formulările sofisticate și exprimarea complicată. În privința utilității, lucrurile sunt destul de simple și presupun, în esență, găsirea unor obiective care să producă o schimbare în cadrul comunității, să fie folositoare, să slujească interesului comunitar, să sprijine comunicarea interumană. Cu privire la strategiile specifice de proiectare a evenimentelor și acțiunilor comunitare, specialiștii, din domeniul managementului comunitar și al managementului relațiilor publice, vorbesc despre caracterul extrem de divers al campaniilor comunitare și despre posibilitatea structurării lor după mai multe criterii.

Din această perspectivă, în funcție de scopurile planificării lor, distingem:

- campanii de conștientizare sau sensibilizare;
- campanii de informare;
- campanii de educare a publicului;
- campanii de formare sau schimbare a comportamentelor;
- campanii de îmbunătățire a reprezentării sau a imaginii;
- campanii de dezamorsare a unor situații de criză sau a unor raporturi conflictuale;
- campanii de întrajutorare și creșterea a calității relațiilor interumane.

Din punctul de vedere al timpului alocat organizării lor și al dimensiunii lor temporale, întâlnim:

- campanii anuale;
- campanii trimestriale;
- campanii lunare;
- campanii săptămânale.

În altă ordine de idei, în raport de tipul atitudinii care trebuie creată sau modificată, se organizează:

- campanii cu caracter proactiv (cu rolul de întărire a unor atitudini remarcabile);
- campanii cu caracter reactiv (cu scopul de a schimba nivelul de receptare negativă a unui eveniment, a unei categorii sociale, a unei situații de fapt).

Odată confirmată necesitatea fixării obiectivelor procesul de formulare a acestora trebuie să țină cont de câteva **elemente esențiale** referitoare la:

- ameliorarea imaginii bibliotecii în sensul sporiri încrederii membrilor comunității în calitatea serviciilor oferite;
- cunoașterea structurii comunității și identificarea grupurilor sociale care au nevoie de sprijin comunitar;
- misiunea și utilitatea proiectelor comunitare;
- atragerea de colaboratori din mediul public sau privat;
- structura organizatorică a campaniilor și activităților comunitare;
- implementarea proiectului și derularea efectivă a acțiunii comunitare planificate.

Pentru a ajunge în topul instituțiilor furnizoare de servicii informaționale, culturale și sociale, bibliotecile viitorului sunt nevoite să se implice în procesele complexe de soluționare a diverselor probleme comunitare. Ele pot contribui, în chip eficient și în timp real, la constituirea unei conștiințe comunitare responsabile. Aceste organizații vor reuși să aducă societatea în situația împărtășirii unor experiențe comunitare excepționale, vor produce

schimbări la nivelul conștiinței sociale a comunității. Bibliotecile viitorului trebuie să își atribuie diferite roluri sociale și pot deveni actori principali în procesul de formare a unor noi atitudini comunitare, pot aduce schimbări în biografia socială a comunității.

În acest sens, instituțiile care alcătuiesc sistemul bibliotecilor publice județene, municipale, orașenești și comunale sunt nevoite să facă loc unor noi responsabilități, trebuie să-și formeze și să dezvolte competențe comunitare. Schimbarea funcțiilor bibliotecii în contextul unor vremuri aflate în permanentă schimbare devine o condiție esențială de supraviețuire într-un mediu cultural și social competitiv.

Diversificarea nevoilor sociale și comunitare specifice cetățenilor impune diversificarea serviciilor oferite de angajații bibliotecilor publice. Bibliotecarii secolului actual trebuie să își îndrepte atenția spre identificarea nevoilor comunitare ale cetățenilor, spre dezvoltarea relațiilor partenoriale cu instituțiile de învățământ, cu organizațiile publice, cu fundații și ONG-uri, cu firmele private și marile companii implicate în diferite acțiuni comunitare. În contextul actual, succesul proiectelor comunitare se bazează pe:

- elaborarea unor strategii eficiente;
- întreținerea unor parteneriate solide;
- susținerea unor proiecte durabile;
- consecvența întreținerii unor raporturi de calitate cu comunitatea.

2. Principiile generale și modalitățile concrete de organizare și gestionare a serviciilor și activităților comunitare

Organizarea unor servicii de interes comunitar include activități specifice, atent planificate. Fiecare tip de activitate implicată în procesul de constituire a unui serviciu comunitar punctează o etapă distinctă a proiectului respectiv. Într-o **etapă preliminară** se va acorda atenție acțiunilor de creștere a calității relațiilor dintre

bibliotecari și cetățenii deserviți precum și îmbunătățirii imaginii bibliotecii în societate. **A doua etapă** are în vedere organizarea unor activități de cercetare legate de studierea intereselor comunitare ale membrilor societății și găsirea unui grup-tintă, a unor destinatari care să beneficieze de aceste servicii speciale. **Al treilea pas** presupune organizarea campaniilor și acțiunilor care servesc unei cauze de interes comunitar. **În final**, evenimentul planificat trebuie analizat din perspectiva rezultatelor obținute, a schimbărilor produse în spațiul comunitar.

Succesul unor reuniuni cu caracter cultural sau comunitar depinde de talentul organizatoric al persoanelor implicate, de capacitatea lor de a oferi cetățenilor soluții legate de problemele care îi interesează, de rezultatele pozitive obținute prin stimularea comunicării cu membrii societății. Dintre aspectele care garantează reușita organizării unor evenimente culturale sau sociale de mare importanță sunt:

- 1) planificarea corectă e acțiunii comunitare și elaborarea unor proiecte eligibile;
- 2) implicarea totală;
- 3) consecvența în realizarea obiectivelor;
- 4) evaluarea corectă a rezultatelor.

O mare parte din problemele legate de conceperea unor campanii și activități cu rol comunitar pot fi rezolvate prin aplicarea unor principii furnizate de teoriile managementului calității totale. Tezele managementului calității totale pot fi folosite cu eficiență în activitatea de bibliotecă, dacă punem accentul pe client, pe interesele comunitare și nevoia de informare și documentare a publicului deservit. În bibliotecă, ca și în domeniul afacerilor, clientul este cel care își exprimă satisfacția sau insatisfacția în legătură cu calitatea produselor și serviciilor oferite. Optimizarea serviciilor existente și dezvoltarea unor noi servicii se face în interesul clienților și depinde de solicitările acesto-

ra, de nivelul lor de receptare și frecvența accesare a ofertelor respective.

Din perspectiva managementului calității totale, așa cum precizează Susan Jurow și Susan B. Barnard, în prefața la volumul *Integrating Total Quality Management in a Library Setting*⁴, este necesar să facem distincție între clienții interni și clienții externi ai bibliotecii. Pe scurt, destinatarii interni ai serviciilor de bibliotecă sunt cetățenii care frecventează această instituție, beneficiază de serviciile de lectură și documentare oferite, participă în chip nemijlocit la activitățile organizate în bibliotecă și folosesc spațiul bibliotecii în interes social sau cultural. Dimpotrivă, destinatarii externi ai serviciilor de bibliotecă, sunt cetățenii care nu se implică direct în evenimentele organizate de bibliotecari, dar beneficiază de efectele serviciilor de bibliotecă și simt efectele organizării unor evenimente de interes comunitar. Atunci când este vorba de proiectarea unor servicii care privesc comunitatea, acestea au influență asupra clienților externi ai organizației bibliotecare.

Pe de altă parte, managementul calității totale încurajează parteneriatele, pune bibliotecile într-o permanentă stare de alertă, insistă asupra necesității consolidării relațiilor de comunicare cu cetățenii. Managementul calității totale deschide calea constituirii unui sistem solid, dar maleabil de servicii și oportunități.

Managerii care conduc biblioteci și doresc să aplice strategiile managementului calității totale în procesele de susținere a unor proiecte comunitare trebuie să fie conștienți de faptul că succesul unor astfel de activități este influențat de:

- anvergura evenimentului;
- bugetul alocat;

⁴ JUROW, Susan; BARNARD, Susan B. *TQM Fundamentals and Overview of Contents*. În: *Integrating Total Quality Management in a Library Setting*, New York: The Haworth Press Inc., 1993, pp. 1-15.

- pretențiile beneficiarilor;
- gradul de interes și de implicare al partenerilor.

Luarea unor decizii privind implicarea organizației în acțiuni cu caracter comunitar face parte din mersul firesc al furnizării unor servicii de bibliotecă noi, viabile. Instituțiile bibliotecare moderne se caracterizează prin flexibilitate, prin capacitatea de a profita de oportunitățile oferite de schimbările intervenite la nivelul intereselor comunicaționale, economice, culturale, educaționale manifestate de societate.

2.a. Ameliorarea imaginii bibliotecii

Potrivit unor studii specifice din sfera managementului afacerilor, succesul unei firme sau al unei companii este direct proporțional cu imaginea pe care o promovează organizația respectivă. Succesul depinde de „brandul firmei”, cum spun specialiștii. Același lucru este valabil și în domeniul managementului cultural. O organizație culturală care se bucură de popularitate în rândul comunității are șanse mai mari de a fi acceptată și poate pătrunde în comunitate cu proiecte viabile.

Imaginea socială a organizației este formată dintr-un set de valori și mentalități apărute în rândul comunității, constituite în funcție de felul în care societatea percepe activitatea și rolul organizației în comunitate. O organizație care a reușit să își formeze o imagine socială pozitivă are șansa să atragă un număr mai mare de clienți decât organizațiile care nu au avut preocupări în acest sens. Datorită importanței imaginii instituțiilor publice, bibliotecile trebuie să emită permanent semnale către comunitate, trebuie să intensifice comunicarea cu cetățenii și să mențină trează atenția publicului. Acest lucru devine posibil atunci când imaginea existentă la un moment dat se îmbogățește cu noi elemente, rezultate în urma rezolvării pozitive a noilor provocări. Cu cât reprezentanții bibliotecilor publice se implică mai mult în viața comunității, cu atât încrede-

rea cetățenilor în aceste instituții este mai bună și va fi de mai lungă durată.

Modificarea imaginii instituției devine posibilă prin aplicarea unor legi, norme și principii din domeniul marketingului cultural. Pentru început, este utilă colaborarea cu specialiștii din domeniul publicității. Aceștia pot să activeze o serie de instrumente publicitare care să promoveze o nouă imagine a bibliotecii. Numărul și ritmul de intervenție a mijloacelor publicitare depinde de mărimea comunității deservite. În general, în orașele mari, pot fi organizate ample campanii de reconfigurare a rolului bibliotecii în societate. Deosebit de utile sunt campaniile de promovare a noilor servicii de bibliotecă. Dintre mijloacele de informare și promovare a noilor servicii un impact deosebit au: televiziunea, radioul, informațiile furnizate prin internet, afișele publicitare, informațiile directe transmise prin intermediul unor conferințe de presă ori a comunicatelor apărute în presa scrisă sau televizată.

În privința conținutului mesajelor publicitare transmise publicului larg, este extraordinar de important ca ele să reflecte realitatea. Spre exemplu, nu putem promite cetățenilor că oferim anumite servicii dacă biblioteca nu dispune de infrastructura necesară și de personal calificat în aceste sens. Mai mult, informațiile destinate îmbunătățirii imaginii bibliotecii publice trebuie să fie verificabile, coerente, concise și atractiv formulate.

E de la sine înțeles că eforturile de susținere a proiectelor privind îmbunătățirea imaginii sociale a bibliotecii trebuie coroborate cu diferite modalități de eficientizare a raporturilor de comunicare dintre angajații bibliotecii și clienții ei. Comunicarea cu cetățenii are șanse de intensificare, dacă la nivelul conducerii instituției:

- se pune accentul pe obiectivul efectuării unor servicii tradiționale de calitate;
- se modernizează acțiunile clasice de promovare a lecturii;

- se proiectează noi tipuri de manifestări cu caracter educațional, social și umanitar.

Relevantă este și imaginea de sine a membrilor organizației. Imaginea de sine a organizației are rădăcini în cultura organizațională a instituției respective. Dintre membrii instituției sunt capabili de performanță acei angajați care își pliază convingerile pe o cultură organizațională deschisă, evolutivă și care au o percepție pozitivă privind rolul și locul organizației în societate. O concepție pozitivă a indivizilor cu privire la bibliotecă în care lucrează devine un factor motivațional excepțional.

Nu voi insista prea mult asupra strategiilor de formare și promovare a unei bune imagini a instituțiilor publice. Profesioniștii din domeniul marketingului pun în practică instrumente diferite și metode complexe de gestionare a crizelor de imagine. Precizez doar că modul de receptare a activității organizației, respectiv a activității bibliotecii, se poate realiza pe baza unor criterii constituite în mod spontan sau a unor concepții și mentalități formate în timp. Sistemul criteriilor de evaluare a activității organizației de bibliotecă diferă de la o perioadă istorică la alta, de la o comunitate la alta. El poate include elemente apreciative care variază în funcție de:

- nivelul de cultură și de educație al mediului social;
- mărirea și structura comunității;
- orizontul de expectanță al beneficiarilor;
- gradul de receptare a funcțiilor organizației și a rolului ei în societate;
- informațiile primite, pe diverse canale, referitoare la misiunea și viitorul organizației în viața socială.⁵

Conturarea imaginii pozitive a bibliotecii publice, nu reprezintă un scop în sine, ci are rolul de a atrage atenția comunității

asupra funcțiilor și obiectivelor culturale specifice acestei instituții. Clienții ei se pot transforma din beneficiari pasivi al serviciilor de bibliotecă în parteneri activi, care stimulează activitatea din bibliotecă, participă la accentuarea trăsăturilor definitorii pentru organizația respectivă și contribuie în mod direct la consolidarea locului bibliotecii în societate.

2.b. Cunoașterea structurii comunității și identificarea grupurilor sociale care au nevoie de sprijin comunitar

Comunitatea, în schimb, nu trebuie tratată ca un tot unitar. Construirea încrederii cetățenilor în calitatea serviciilor propuse de organizațiile bibliotecare se va face treptat și pe categorii de beneficiari. Mai exact, mijloacele de comunicare cu copiii și adolescenții, modalitățile de atragere a tinerilor la bibliotecă, diferă în chip esențial de nivelul de comunicare folosit pentru a atrage atenția publicului matur și persoanelor mai în vârstă. Populația trebuie să înțeleagă, de la bun început, că bibliotecă poate fi un partener eficient, iar bibliotecarii doresc să cunoască problemele reale cu care se confruntă cetățenii. Atunci când devin beneficiarii serviciilor de bibliotecă cetățenii trebuie să fie convinși că membrii comunității vor fi tratați de bibliotecari în chip diferit în funcție de vârstă, nivel de educație și pregătire profesională, nivel de expectanță informațională, socială și culturală. Fără a insista prea mult asupra acestor aspecte, voi puncta ideea că simpla amenajare în cadrul bibliotecii a unor spații de socializare, care să ofere membrilor comunității posibilitatea de a comunica și de a se întâlni, apare ca un mare câștig.

Nevoia angajaților bibliotecii de a-și demonstra calitățile sociale și comunitare pornește de la realitatea că în România asemenea altor state europene s-a constatat o reducere a interesului publicului pentru lectură. Potrivit statisticilor cuprinse de Denis Pallier în volumul *Bibliotecile*,

⁵ A se vedea: CHICIUDEAN, Ion. *Gestionarea crizelor de imagine* : curs. [S.l., s.n.]. 130 p.

apărut în 2007, la Editura „Grafoart”, numărul cetățenilor care solicită servicii de lectură, informare și documentare este din ce în ce mai redus reprezentând 68% din totalul populației în Marea Britanie, 49% în Finlanda, 40% în Noua Zeelandă, 30% în Quebec. În privința indicelui de atragere la lectură situația României este asemănătoare cu cea a Franței, unde în 2002 s-a înregistrat o valoare de 17%. Ca instituții moderne, ce promovează servicii variate, bibliotecile vremurilor actuale se vor plia în continuare pe nevoia de informare a cetățenilor, dar trebuie să fie pregătite pentru a transmite mesaje educative, sociale și culturale – necesare pentru a sprijini dorința cetățenilor de a participa la diferite proiecte de natură comunitară.

În acest sens, Denis Pallier – doctor în istorie și inspector general al bibliotecilor din Franța – precizează că bibliotecile europene au început, încă din anii '80 ai secolului trecut, să se orienteze spre furnizarea unor servicii de informare a comunității. În Marea Britanie, bibliotecile participă la acoperirea dorinței cetățenilor de a-și satisface interesele comunitare prin furnizarea unor servicii specializate de informare socială sau informare în domeniul afacerilor. De asemenea, atenția bibliotecilor publice se îndreaptă, mai ales în ultimii ani, spre publicul aflat în situații speciale, format din persoane cu deficiențe de vedere sau de auz, persoane care nu au posibilitatea de a se deplasa la bibliotecă ori cetățeni care doresc să obțină un plus de educație sau instruire. „În contactul cu un public diversificat – scrie Denis Pallier – bibliotecile au creat noi moduri de legătură și animare: reproducere de documente de informare, expoziții, întâlniri cu autorii, găzduirea de asociații.”⁶

Experiența ultimilor ani a demonstrat, că există o gamă diversă de cetățeni care

ar avea nevoie de sprijin și implicare din partea instituțiilor publice. Fundațiile și ONG-urile de diferite profiluri realizează lucruri minunate în acest sens. Eforturile lor însă nu sunt suficiente, iar succesul proiectelor comunitare planificate de fundații sau asociații poate fi accelerat prin implicarea nemijlocită a bibliotecilor publice românești. Situația persoanelor cu nevoi speciale, spre exemplu, trebuie privită dintr-o perspectivă nouă, umanistă și integratoare. A venit momentul ca bibliotecile să se implice și să treacă la organizarea unor campanii și evenimente de sensibilizare referitoare la situația deosebită a unor membri ai comunității.

Intră în categoria evenimentelor sociale, activitățile care necesită un număr mare de participanți, solicită unul sau mai mulți organizatori și parteneri, se bazează pe obiective clar stabilite, provoacă efecte de mare rezonanță la nivel comunitar. Pentru început, este indicat să optăm pentru participarea la activități comunitare de mai mică amploare și e bine să acționăm la nivelul unor grupuri mici de beneficiari. Respectarea legii pașilor mărunți este o condiție de bază pentru obținerea de succese ulterioare, de mai mare răsunet. O altă regulă presupune delimitarea în cadrul comunității a celui segment de populație care are într-adevăr nevoie de sprijinul comunității. Dintre categoriile de cetățeni care ar putea beneficia de asistență comunitară din partea bibliotecilor publice pot fi luate în considerare: persoanele vârstnice, copiii instituționalizați în casele de copii, cetățenii spitalizați pentru o perioadă mai lungă de timp, persoanele care suferă de deficiențe de auz sau de vedere, cetățenii cu deficiențe motorii sau de altă natură, reprezentanții minorităților sau persoanele cu un statut economic și social deficitar.

Ca obiectiv hotărâtor al campaniilor și activităților de mai mică sau mai mare amploare, care presupun acordarea de asistență comunitară unor categorii de

⁶ PALLIER, Denis. *Bibliotecile*. București: Ed. Grafoart, 2007, p. 92.

persoane aflate în situații speciale, se va insista asupra schimbării atitudinii comunității față de cetățenii cu nevoi deosebite. Situația financiară, starea de sănătate și oportunitățile precare pe care le au cetățenii defavorizați de soartă nu mai pot fi schimbate. Poate fi modificată însă nivelul și forma în care comunitatea receptează situația lor și găsește modalități de integrare socială a acestora. Membrii societății trebuie să accepte faptul că toți oamenii sunt la fel, trebuie tratați în mod egal, în afara oricărei forme de discriminare.

Implementarea unor servicii comunitare în biblioteci nu trebuie să sperie pe nimeni. Efectul cel mai important al aplicării legilor managementului inovării se referă tocmai la găsirea și introducerea în bibliotecă a unor noi servicii. Prin organizarea de servicii comunitare biblioteca nu se îndepărtează de la menirea ei de bază, dimpotrivă își lărgeste aria de servicii, își consolidează locul în societate. Unii angajații ai bibliotecii ar putea să își pună întrebarea: ce legătură există între procesele de comunicare a colecțiilor de bibliotecă și proiectarea unor activități de interes comunitar? Legătura e simplă. Prin organizarea acestor activități, biblioteca își consolidează locul în societate, atrage voluntari și generează mișcări sociale pozitive. Mai mult, participă la proiectarea unor campanii comunitare, care în plan secundar au rolul de a susține eforturile de comunicare a colecțiilor de bibliotecă. Acțiunile comunitare adaugă un nou contur manifestărilor specifice de promovare a lecturii și optimizează imaginea bibliotecii în societate.

Ținând cont de varietatea campaniilor comunitare, se pot planifica evenimente de mare amploare care au efecte asupra întregii comunități. În general, misiunea lor este să aducă un plus de valoare în spațiul vieții economice, sociale și culturale a comunității respective. Din altă perspectivă, cea a numărului și tipului de beneficiari pentru care sunt proiectate servicii speciale aceștia pot

fi integrați în: comunități urbane, comunități rurale, colectivitatea elevilor și studenților, grupul adulților și al seniorilor.

2.c. Misiunea și utilitatea proiectelor comunitare

O treaptă esențială în cadrul pașilor necesari pentru planificarea unui eveniment de interes comunitar îl reprezintă momentul stabilirii utilității proiectului. Angajații care organizează astfel de evenimente trebuie să anticipeze care vor fi rezultatele, ar trebui să își imagineze care va fi reacția beneficiarilor. Planificarea manifestărilor comunitare presupune luarea în considerare a anumitor riscuri. Putem presupune, de asemenea, că proiectul nu și-a atins scopul, fie din cauza formulării defectuoase a obiectivelor, fie datorită unei organizări mai puțin eficiente, fie din cauza neimplicării suficiente a partenerilor sau chiar a comunității.

Pentru a evita eșecurile și a bloca perpetuarea unor greșeli sau insatisfacții este util să știm care este istoria misiunii comunitare a bibliotecilor publice. Teoria funcțiilor comunitare specifice bibliotecilor publice a apărut în cadrul teoriilor biblioteconomice care circulau în Statele Unite, prin anii '60 ai secolului trecut. În America, paradigma bibliotecii privită ca instituție direct implicată în procesele de construire și modelare culturală și educațională a comunității s-a bucurat de o largă popularitate și a condus la elaborarea unor programe și proiecte concrete de interes comunitar. Potrivit modelului american, implicarea civică a bibliotecilor publice s-a realizat pe mai multe direcții și a dezvoltat programe diferite adresate unor categorii variate de cetățeni. S-a pornit de la premisa că biblioteca publică nu mai este un spațiu destinat exclusiv studiului și lecturii, ci a devenit un spațiu cu destinație socială. Din această perspectivă, bibliotecile publice din orașele americane au fost amenajate, astfel încât să devină centre civice. În acest context, spațiul bibliotecii

a fost receptat ca loc de întâlnire publică și spațiu de multiplicare a relațiilor interumane. Prin exercitarea vocației lor sociale bibliotecile publice participă la întărirea conexiunilor dintre membrii comunității. De aici sintagma: „Libraries build community” (bibliotecile construiesc comunitatea).

Cercetătorii americani din domeniul științelor informării și comunicării atrag atenția că bibliotecile publice au reușit să își extindă gama de servicii sociale și comunitare transformându-se în catalizatori ai vieții sociale. Analiza proiectelor de dezvoltare strategică elaborate pentru bibliotecile publice care funcționează pe teritoriul american⁷ a demonstrat că liderii acestor instituții au acordat o atenție binemeritată implementării și perfecționării gamei de servicii sociale și educaționale oferite populației. În amplul său studiu *Civic Librarianship: Renewing the Social Mission of the Public Library*, Roland B. McCabe, specialist în biblioteconomie și manager de bibliotecă, arată că succesul strategiilor de implementare a unor noi servicii comunitare s-a datorat, în primul rând, faptului că planurile de dezvoltare strategică a bibliotecilor publice au corespuns cu mișcările apărute în rândul comunității. De pildă, trecerea societății americane pe o nouă treaptă a dezvoltării culturale în deceniul 1990-1999, odată cu întărirea conștiinței comunitare a cetățenilor, a impus elaborarea unor programe și proiecte care să vină în întâmpinarea dorinței membrilor societății de a se implica în activități de interes comunitar. Prin implementarea unor proiecte cu caracter social și prin proliferarea unor noi servicii de factură comunitară, bibliotecile publice americane au reușit să provoace schimbări de atitudine, au reușit să insereze în rândul comunității

valori morale și principii sociale moderne. Proiectele comunitare au avut menirea:

- să întărească rolul familiei în societate și să sprijine comunicarea dintre părinți și copii;
- să încurajeze comunicarea interculturală;
- să lanseze convingerea că societatea este un amestec de bine și rău;
- să scoată în evidență ideea unității în diversitate;
- să îndrepte atenția comunității spre sprijinirea persoanelor aflate sub incidența discriminărilor de natură fizică, socială, lingvistică sau culturală;
- să sprijine procesele de integrare a grupurilor defavorizate;
- să cunoască și să aplice principiile educației permanente;
- să încurajeze colaborarea instituțiilor publice cu grupurile de voluntari;
- să promoveze ideea că fiecare cetățean poartă responsabilitatea pentru sănătatea socială și culturală a comunității din care face parte.

Poziționarea bibliotecilor românești în spațiul acțiunilor comunitare se poate realiza prin aplicarea unor programe și proiecte precise, care să pună în evidență misiunea comunitară a acestor instituții. Este indicat să pornim de la implementarea unor servicii de consiliere comunitară, care pot fi oferite în cadrul unor centre de informare comunitară. O atare sugestie se întemeiază pe experiența îndelungată a bibliotecilor publice care știu cum să atragă, să gestioneze eficient și să comunice către populație mii și sute de mii de informații valoroase, stocate în cărți sau cuprinse în alte documente de bibliotecă, prezente în baze de date, constituite în biblioteci digitate sau accesibile prin internet. Organizarea în cadrul bibliotecilor publice a unor compartimente ce oferă servicii de consultanță comunitară va stimula interesul publicului față de informațiile cu caracter local, regional, național sau european.

⁷ A se vedea: McCABE, Ronald B. *Civic Librarianship: Renewing the Social Mission of the Public Library*. Lanham, Scarecrow Press Inc., 2001. 173 p.

Pentru a da numai câteva exemple, bibliotecile publice românești își pot întări rolul în societate prin:

- promovarea unor programe care să sprijine politica educației permanente a adulților;
- proiectarea unor activități de integrare socială a persoanelor defavorizate;
- acțiuni comunitare specifice care să încurajeze comunicarea cetățenilor cu autoritățile locale; județene sau naționale, dar și comunicarea cu mediul privat al afacerilor;
- activități de susținere a unor campanii de:
 - promovare a sănătății;
 - solidarizare cu persoane aflate într-o situație dificilă;
 - campanii ecologice;
 - campanii care susțin politicile de instruire permanentă și pregătire profesională pentru adulți;
 - campanii de promovare a turismului și așa mai departe.

Lista inițiativelor cu caracter comunitar este extrem de bogată. Pe baza unor obiective realiste se pot proiecta programe cu efecte și rezultate variate. Nu trebuie să uităm că proiectele se adresează, în primul rând, oamenilor și se realizează cu ajutorul oamenilor. Atunci când sunt bine direcționate activitățile de factură comunitară aduc un plus de valoare în societate, contribuie la ridicarea standardului de viață, de educație sau de sănătate al populației sau înlesnesc accesul indivizilor la informare și documentare, participă la întărirea structurii relaționale din interiorul unui segment comunitar.

În țara noastră, spre exemplu, observăm mutarea interesului bibliotecilor publice spre proiectele de educație permanentă. Noua paradigmă a educației permanente presupune ridicarea nivelului de educație și acoperirea intereselor de studiu, informare și specializare a unor categorii de persoane care nu mai sunt cu-

prinse în sistemul tradițional de educație și învățământ. Funcțiile educaționale ale bibliotecii s-au format datorită capacității acestor instituții de a se adapta la nevoile de instruire manifestate de unii membri ai comunității. Prin implicarea în diferite acțiuni de formare profesională, de constituire și dezvoltare a unor competențe și abilități speciale, bibliotecile nu preiau funcțiile instituțiilor de învățământ, ci desfășoară acțiuni complementare, care întăresc misiunea educațională a școlilor, liceelor și universităților. Intervențiile cu caracter educațional specifice bibliotecilor publice încurajează colaborarea cu instituțiile din sistemul de învățământ românesc, demonstrează că organizațiile bibliotecare sunt instituții credibile, care își respectă promisiunile încercând să soluționeze probleme diverse de interes comunitar.

Fără îndoială, bibliotecile încep să joace un rol important în organizarea unor acțiuni de interes comunitar. Se creează, în acest fel, posibilitatea atragerii la bibliotecă a unor clienți noi, proveniți din rândul minorităților, a seniorilor, a persoanelor dezavantajate din punct de vedere economic, social sau din punctul de vedere al stării de sănătate.

2.d. Atragerea de colaboratori din mediul public sau privat

Încercările de atragere a unuia sau mai multor parteneri, din mediul public sau privat, în vederea implicării în acțiuni cu finalitate comunitară, pleacă de la existența unui numitor comun între bibliotecă și colaboratorii respectivi. Dincolo de diferențele specifice existente între partenerii unor proiecte destinate comunității, reprezentanții instituțiilor, firmelor sau societăților colaboratoare trebuie să dețină pârgii de acces în spațiul comunitar.

O primă cerință în vederea încheierii unor parteneriate de valoare prevede cercetarea mediului asociativ din zona unde funcționează biblioteca, în vederea identificării asociațiilor, ONG-urilor și firmelor

care pot să sprijine acțiunea comunitară proiectată de personalul din bibliotecă.

Urmează întocmirea propunerii de parteneriat, elaborarea și semnarea contractelor de colaborare. Propunerea de parteneriat trebuie să cuprindă, în mod obligatoriu:

- informații despre istoricul, organizarea, conducerea actuală, funcțiile bibliotecii și rolul ei în societate (este bine ca aceste detalii să fie cuprinse într-o mapă de prezentare a organizației);
- detalii referitoare la misiunea, structura și durata proiectului comunitar;
- oportunitățile implicării în organizarea evenimentului comunitar proiectat;
- justificarea alegerii partenerului respectiv;
- informații despre resursele umane și financiare solicitate fiecărui partener.

Informațiile introductive oferite partenerilor sunt uneori dificil de formulat datorită caracterului lor concis și lipsit de spectaculozitate. Ele au rolul de a-l determina pe partener să accepte colaborarea. În acest sens, viitorul partener trebuie să știe:

- în ce constă colaborarea;
- ce dorim să îndeplinim;
- care sunt obiectivele de îndeplinit;
- ce influențe va avea proiectul asupra beneficiarilor;
- cum va contribui el la îmbunătățirea imaginii organizațiilor implicate.

De asemenea, înainte de a trece la încheierea contractelor de colaborare fiecare partener trebuie să știe exact care este gradul lui de implicare, cum este planificată întreaga activitate, care sunt bugetele implicate și de unde provin acestea din urmă (din surse proprii, din finanțări locale, naționale sau europene).

Organizarea unor activități comunitare nu se face pe negândite. Ea necesită o planificare minuțioasă care pornește de la strategia identificării partenerilor potriviți și continuă cu strategia organizării și derulării acțiunilor propriu-zise. Când proiectul

este o activitate cu implicații comunitare trebuie să știi cu exactitate cui se adresează acțiunea, care sunt obiectivele urmărite și ce transformări va produce în spațiul comunitar. De asemenea, trebuie să fim conștienți de faptul că obiectivele au un mare impact asupra publicului și sunt foarte variate. În acest sens, identificăm:

- obiective care urmăresc schimbarea atitudinii publicului față de o situație concretă;
- scopuri care vizează constituirea unor comportamente pozitive;
- obiective care nu pot fi realizate în totalitate, iar rezultatele îndeplinirii lor se opun oricărei încercări de cuantificare.

Revenind la procesul de selectare a colaboratorilor, este bine să ne orientăm către ONG-uri, societăți sau firme de afaceri care au experiență în organizarea unor acțiuni comunitare, care au reușit prin diferite proiecte să atragă sprijin financiar sau sunt capabile să acorde ele însele suportul bănesc necesar. Colaboratorii care au stabilit deja legături cu comunitatea au mai mare trecere în societate, sunt mai credibili și au șanse să obțină implicarea oficialităților. Organizațiile cu experiență știu ce înseamnă responsabilitatea socială, sunt familiarizate cu dezvoltarea unor politici sociale și au reușit să obțină feedback din partea comunității.

Chiar dacă în România, marile companii și firme de afaceri nu sunt încă puternic implicate în acțiuni cu caracter social și caritabil, așa cum se întâmplă în străinătate, conducătorii din bibliotecile publice nu trebuie să se descurajeze, dimpotrivă, trebuie să își întărească rolul de mediatori sociali și comunitari. Bibliotecile publice au puterea de a colabora cu oficialitățile și firmele private în scopul realizării unor proiecte care să dea naștere la comportamente sociale responsabile. Partenerii implicați în campanii și evenimente cu caracter social, indiferent că este vorba de organizații publice sau private, de institu-

ții culturale sau din domeniul afacerilor, trebuie să accepte realitatea că implicarea aduce beneficii de ambele părți. În primul rând, firmele care preferă să investească în proiecte cu caracter comunitar își sporesc faima în societate și devin mai credibile pe tărâmul afacerilor, în al doilea rând, bibliotecile își formează și își dezvoltă funcții sociale și comunitare.

Desigur, nu există un profil al colaboratorului ideal. Parteneriate de succes se pot încheia și între instituții sau organizații mai puțin importante, dar care manifestă potențial creativ, sunt formate din membrii entuziaști care doresc să facă schimbări în societate. În ultimul deceniu, responsabilitatea socială corporatistă a devenit un subiect de analiză în mediul marilor firme din Europa și Statele Unite. Analistii din Marea Britanie, Germania, Franța, Japonia au observat că practicile de responsabilitate corporatistă dezvoltate de marile companii naționale și internaționale au contribuit la crearea unui mediu social stabil. Beneficiile politicilor de responsabilitate socială pot fi resimțite, pe scară redusă, la nivelul instituțiilor publice românești, indiferent dacă acestea funcționează în mediul cultural, educațional, sanitar sau administrativ. Dacă ridicarea calității relațiilor stabilite între marile companii și cetățeni aduc avantaje de ambele părți, același lucru se întâmplă în cazul relațiilor dintre biblioteci și comunitățile deservite. Atât firmele private, cât și bibliotecile au mijloace specifice de comunicare cu societatea și dispun de instrumente specifice de inserție în mediul social. Rolurile nu trebuie confundate. Dimpotrivă, se așteaptă instaurarea unor raporturi de complementaritate.

Nu doresc să pledez în mod gratuit în favoarea dezvoltării unor comportamente sociale responsabile din partea instituțiilor bibliotecare din țara noastră. Există pe plan european o strategie de dezvoltare a competențelor comunitare

specifice bibliotecilor publice, se simte o nevoie reală de implicare în programe sociale variate. De aceea, precizez că nu este important ca bibliotecile să promoveze programe sociale de mare întindere, importantă rămâne dorința de implicare, contribuția la rezolvarea unor probleme sociale, dorința de a participa la schimbarea unor mentalități și atitudini, care nu mai corespund conștiinței sociale specifice secolului în care trăim.

În altă ordine de idei, proiectarea unor evenimente cu caracter social implică și riscuri. Nu este ușor să faci schimbări în viața comunității: pot să apară dezacorduri între mesajele transmise și reacțiile publicului, alteleori efectele implementării proiectului slăbesc din intensitate. Susținerea cu resurse financiare și umane a proiectelor comunitare este dificilă, cere timp și efort, presupune implicare totală. Tocmai de aceea este necesară cooperarea, este utilă elaborarea unor strategii clare în aplicarea cărora să fie implicate bibliotecile, oficialitățile, companiile private, ONG-urile și voluntarii din rândul comunității.

2.e. Structura organizatorică a campaniilor și activităților comunitare. Implementarea proiectului și derularea efectivă a acțiunii comunitare planificate

Abordarea profesională a fenomenelor ce vizează organizarea în biblioteci a unor evenimente comunitare presupune combinarea eficientă a oportunităților legate de experiența bibliotecii – de a organiza manifestări culturale, de a comunica colecțiile de bibliotecă, de a încheia parteneriate, de a atrage clienți, de a elabora și implementa diferite proiecte – cu capacitatea de a organiza evenimente în cadrul unui proces etapizat. Pe scurt, activitățile concrete din interiorul organizării unui eveniment cultural sau comunitar se referă la:

- diseminarea, în rândul participanților, a scopului organizării evenimentului și a misiunii evenimentului comunitar proiectat;

- cunoașterea de către toți partenerii și de către toate persoanele implicate în proiect a structurii de implementare a proiectului și a etapelor specifice planului de organizare a evenimentului;

- identificarea modalităților de realizare a fiecărei etape;

- conceperea realistă a bugetului necesar;

- cunoașterea numărului resurselor umane implicate;

- amenajarea locului de desfășurare;

- „aprovizionarea” cu echipament specific audio-video;

- asigurarea unor servicii de secretariat și de corespondență cu partenerii și personalitățile invitate;

- asigurarea unor servicii de transport, cazare și masă pentru invitați;

- organizarea unor conferințe de presă și folosirea altor instrumente de promovare a evenimentului.

Dintre factorii care determină succesul unui proiect comunitar o pondere însemnată revine:

- gradului de credibilitate al instituțiilor organizatoare și al partenerilor;

- nivelului de implicare responsabilă a organizatorilor și colaboratorilor;

- promovării evenimentului;

- timpului alocat pentru atingerea scopului prevăzut.

Niciodată nu vom pretinde că deținem o lege sau o rețetă universal valabilă de implementare a unui proiect cultural sau comunitar. Totuși, atunci când dorim să gestionăm eficient fenomenele legate de organizarea unui eveniment sau proiect este bine să începem cu un plan scris care va cuprinde: obiectivele urmărite, etapele realizării și termenele de îndeplinire a fiecărui obiectiv, grupul-țintă, resursele financiare necesare, forțele umane implicate. În privința resurselor umane, se va stabili care sunt responsabilitățile partenerilor implicați, vor fi comunicate sarcinile exacte specifice fiecărui mem-

bru al echipei ce face parte din proiect, se va face cunoscută structura ierarhică a participanților și se va stabili cine este coordonatorul întregii activități. Modul de îndeplinire a sarcinilor și obiectivelor va fi monitorizat și evaluat permanent. În procesul evaluării e necesar să observăm cum se realizează traducerea în practică a obiectivelor, iar, în funcție de rezultatele obținute, managerul proiectului va putea reformula obiectivele și se va gândi la posibilitatea redimensionării termenelor de realizare a scopurilor imediate sau pe termen lung.

Planificarea unor evenimente comunitare poate fi destul de complicată, dar nu este imposibil de realizat. Multitudinea de acțiuni complementare implicate, eforturile de gestionare a resurselor financiare și umane pot avea efecte descurajante. Specialiștii din domeniul managementului proiectelor ne sugerează să optăm pentru planuri simple, dar flexibile care să fie astfel structurate încât să ofere răspunsuri la întrebările:

1. Cine va răspunde de realizarea fiecărei etape a proiectului?

2. Ce trebuie făcut pentru a îndeplini obiectivele și scopurile fixate?

3. Ce tip de metode de măsurare se vor folosi pentru a demonstra eficiența acțiunilor?

4. Când și cum vor fi realizate fiecare din sarcinile ce trebuie îndeplinite?

5. Unde se va desfășura activitatea?

6. Ce costuri implică organizarea evenimentului?

7. Care sunt responsabilitățile fiecărui partener implicat în proiect?

8. Care sunt termenele de finalizare a proiectului?

9. Ce schimbări va produce implementarea lui?⁸

⁸ STANCU, Valentin. *Companii de relații publice : suport de curs SNSPA*, Facultatea de Comunicare și Relații Publice, 2004, p. 90 [resursă electronică].

Pornind de la aceste sugestii, coordonatorul de proiect și membrii colectivului de organizare a evenimentului vor avea o viziune clară asupra structurii personalului implicat, asupra sarcinilor de îndeplinit, asupra planului evenimentului, costurilor necesare, mecanismelor de implementare și indicatorilor de evaluare.

Fluxul derulării proiectului începe, după cum am mai menționat, cu alegerea partenerilor și colaboratorilor, cu prezentarea punctelor forte ale proiectului, astfel încât persoanele implicate să știe exact care este scopul urmărit. Urmează trasarea sarcinilor specifice și discuțiile legate de stabilirea modalităților concrete de îndeplinire a obiectivelor preliminare. Pe parcursul dialogului cu colectivul implicat în proiect, coordonatorul grupului trebuie să se asigure că toți colaboratorii au înțeles care sunt obiectivele și știu cu exactitate ce sarcini au de rezolvat. O etapă importantă este structurarea sarcinilor și obiectivelor pe criteriul priorității și importanței lor, concomitent cu stabilirea timpului necesar îndeplinirii fiecărei sarcini. Împărțirea evenimentului în secvențe mai mici, cu explicitarea sarcinilor și a timpilor de realizare a obiectivelor, îi salvează pe organizatori de haos și face posibilă evitarea stresului. Esențială este armonizarea relațiilor stabilite între persoanele care participă la procesul de materializare a obiectivelor, precum și caracterul pozitiv al comunicării dintre cei implicați în proiect. Importantă este și calitatea raporturilor cu persoanele din afara instituției, cu cetățenii care efectuează muncă de voluntariat.

Discuțiile legate de necesitatea creșterii gradului de implicare a bibliotecilor publice în viața comunitară pornesc de la premisa că acțiunile cu rol comunitar se pot desfășura în locuri diverse și se organizează pentru segmente comunitare diferite. E firesc să propunem sediul bibliotecii ca prim spațiu de desfășurare al acțiunilor comunitare. Pline de succes pot fi acțiunile

desfășurate în școli, la sediile unor fundații și ONG-uri, în mediul înconjurător sau în spațiul urban.

În general, indiferent unde se desfășoară și care este segmentul de populație vizat, proiectarea unui eveniment comunitar trece prin cinci etape esențiale:

- 1) oportunitatea;
- 2) cercetarea;
- 3) planificarea;
- 4) implementarea;
- 5) evaluarea.

Considerații finale

Managementul organizării serviciilor comunitare apare ca o problemă deosebit de complexă. Ea poate fi soluționată cu înțelepciune dacă, din perspectiva legilor managementului inovării, plecăm de la o strategie clar formulată și de la un sistem de obiective solid conturat. Indiferent de natura serviciului pe care dorim să îl implementăm ori de tipul de activitate pe care dorim să o gestionăm, un plan strategic include câteva elemente de rezistență precum: sistemul de obiective ce trebuie îndeplinit, misiunea proiectului, echipa de lucru și coordonatorul programului, partenerii incluși în proiect, beneficiarii activității și efectele implementării proiectului, măsurarea eficienței funcționării noului serviciu oferit cetățenilor.

Prin dezvoltarea unor servicii care se concentrează asupra rolului comunitar al bibliotecii contribuim, în mod inevitabil, la constituirea unei imagini pozitive a bibliotecilor în societatea contemporană. Reușim, cu alte cuvinte, să obținem o reacție pozitivă din partea comunității și obținem creșterea nivelului de încredere al populației în calitatea serviciilor oferite. De asemenea, prin elaborarea unei politici de marketing eficiente avem posibilitatea să punem în mișcare o serie de pârghii de promovare a noilor servicii de bibliotecă. Atunci când sunt folosite cu profesionalism, instrumentele specifice marketingului de bibliotecă acționează ca un fel de

agenți de accelerare a procesului comunicațional cu membrii comunității și contribuie la constituirea unui nivel pozitiv de receptare a rolului bibliotecii în spațiul comunitar. Diversificarea permanentă a tipurilor de activități și servicii create pentru beneficiari stimulează cooperarea cu cetățenii și sporește încrederea lor în calitatea serviciilor oferite. O organizație bibliotecară performantă respectă dreptul la informare corectă, directă și rapidă a clienților și reușește să asigure accesul fizic și informațional al acestora la un sistem extrem de amplu și variat de date și informații. Dacă accesul fizic (direct) se referă la posibilitatea cititorilor a consulta documentele aflate în depozitele bibliotecii, accesul electronic presupune asigurarea accesului la diferite resurse electronice împreună cu posibilitatea interogării cataloagelor online și consultarea unor biblioteci digitale.

Îndeplinirea obiectivelor legate de necesitatea îmbunătățirii imaginii bibliotecilor publice se poate realiza fie în cadrul activităților de zi cu zi, desfășurate la bibliotecă, fie în cadrul organizat al unor campanii publicitare sau a unor campanii de îmbunătățire a reputației acestor instituții în mediul comunitar. Bibliotecile românești au evoluat puternic în ultimii ani. Strategiile de dezvoltare proiectate pentru aceste instituții se orientează în momentul de față spre două direcții: păstrarea și îmbunătățirea serviciilor tradiționale și conceperea unor noi tipuri de servicii cu caracter social și comunitar. Veritabile punți de legătură între trecut, prezent și viitor, bibliotecile din țara noastră încearcă să se adapteze schimbărilor existente pe plan economic, tehnic, social-politic și cultural. În timp ce își fructifică rolul de centre de informare și documentare, ele se comportă ca organizații flexibile, sensibile la nevoile societății, funcționează ca instituții capabile să intervină în spațiul comunitar. Din această perspectivă, trebuie să acceptăm realitatea că „*biblioteca este un*

*loc pedagogic și științific obișnuit, spațiu de lucru indispensabil pentru un învățământ de masă, spațiu pentru formare, spațiu pentru dialog*⁹.

Modul în care biblioteca publică își întrupează funcțiile și misiunea culturală și comunitară în contextul vieții socioculturale a comunității deservește se reflectă în numărul și structura cititorilor care vin la bibliotecă. Relevante sunt, în acest sens, datele statistice referitoare la circulația documentelor de bibliotecă. Creșterea numărului cititorilor înscriși la bibliotecă și a cuantumului cetățenilor care solicită servicii de bibliotecă depinde de reușita aplicării unui management performant, care unifică eforturile comune ale tuturor membrilor instituției în direcția oferirii unor servicii corespunzătoare nevoilor de lectură, informare și documentare proprii comunității. În ultimul timp, se pune accentul pe funcția infodocumentară a instituțiilor bibliotecare și pe necesitatea diversificării instrumentelor de informare puse la dispoziția utilizatorilor. Tendința ultimelor decenii este clară: în plină eră informațională, statutul și funcțiile bibliotecii publice se schimbă, biblioteca se transformă într-un veritabil centru de informare și documentare și are misiunea de a depista, a indexa și a difuza informații valoroase, în concordanță cu interesele culturale, profesionale și educaționale specifice utilizatorilor. Trecerea de la paradigma managementului colecțiilor, la paradigma managementului serviciilor se reflectă, la nivel practic, prin reformularea funcțiilor de bază ale bibliotecii:

- asigurarea neîngrădită a accesului publicului la toate categoriile de informații indiferent de forma în care sunt transmise (pe suport tipărit sau în format electronic);
- prestarea unor noi servicii de informare eficiente, prin selectarea, gestiona-

⁹Denis PALLIER, op. cit., p. 118.

rea bibliografică și transmiterea către cetățeni a informației solicitate;

- modernizarea activităților tradiționale de achiziție, evidență, catalogare din perspectiva transformării bibliotecii dintr-un centru cultural într-un centru informațional;
- asigurarea accesului cetățenilor la catalogul online al bibliotecii;
- dezvoltarea unor servicii auxiliare prin exploatarea instrumentelor de copiere și multiplicare a documentelor;
- organizarea unor activități culturale atractive și lansarea unor teme de cercetare incitante;
- editarea de lucrări de specialitate și conceperea unor programe și activități care să sporească interesul publicului pentru serviciile de bibliotecă și să pună într-o lumină progresistă imaginea meseriei de bibliotecar.

Dovedind că fac parte din categoria organizațiilor care agreează schimbarea, bibliotecile publice reușesc să mențină viu contactul cu cetățenii. În acest scop își modifică funcțiile și își sporesc permanent fondul infodocumentar. În contextul în care societatea românească a devenit scena unor schimbări economice, sociale, politice și culturale de neimaginat cu 20 de ani în urmă, bibliotecile trebuie să devină din ce în ce mai competitive și sunt nevoite să se comporte ca veritabile centre de informare și documentare jucând rolul de mediatori informaționali, care sondează cu pricepere imensa sferă infodocumentară în scopul selectării informațiilor valoroase, colectării, organizării și comunicării lor spre marea masă de utilizatori.

„Bibliotecile – scrie într-un studiu de specialitate dr. Octavia Luciana Porumbeanu, profesor la Universitatea de Litere din București – nu reprezintă astăzi doar structuri de conservare, ele sunt structuri de relație cu utilizatorii lor, structuri des-

chise, flexibile.”¹⁰ „Bibliotecile își pot extinde în momentul actual rolul în procesul de transfer al cunoașterii, își pot consolida poziția pe piața cunoașterii și pot contribui în mod semnificativ la edificarea unei societăți a cunoașterii funcționale. [...] Investiția în aceste structuri echivalează cu investiția în producerea de cunoaștere. [...] Bibliotecile își pot găsi cu ușurință locul în noua economie bazată pe servicii și pe orientarea spre clienți.”¹¹

Avem o misiune complexă de îndeplinit. Ea pornește de la nevoia bibliotecilor de a funcționa ca agenți culturali, educaționali și comunitari eficienți. Îndeplinirea acestei misiuni se realizează permanent în cadrul activităților de colectare și diseminare a informațiilor și a documentelor valoroase, apoi continuă cu amplificarea funcțiilor educaționale și sociale caracteristice acestor instituții. Managementul de bibliotecă oferă cadrul teoretic necesar pentru constituirea și organizarea unor servicii performante. Succesul presupune mult mai mult, necesită acțiune, consecvență și totală implicare. În cele din urmă, depinde doar de priceperea managerilor din biblioteci, de atitudinea entuziastă a membrilor organizațiilor bibliotecare, de dorința comună a breslei bibliotecarilor de a demonstra că meseria de bibliotecar merită să fie respectată. Numai prin acțiuni comune, prin elaborarea unor proiecte de dezvoltare unitară, la nivel național și internațional, vom face față tendințelor secolului în care trăim și vom avea posibilitatea să scoatem bibliotecile din conul de umbră în care au așezat-o ignoranța, mediocritatea, tehnicizarea exagerată și supradimensionarea valorilor economico-financiare.

¹⁰ PORUMBEANU, Octavia-Luciana. *Despre schimbare la nivelul bibliotecii în era globalizării*. În: *Studii de biblioteconomie și știința informării*, București: Editura Universității București, 2006, p. 98.

¹¹ Idem, p. 101.

LIVIU REBREANU – CREATOR DE DESTINE. SEMNIIFICAȚIILE UNEI BIBLIOGRAFII

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Abstract

The study presents a quantitative and qualitative analysis of Rebreanu work in libraries from Moldova compared to a reference unit – County Library "George Coșbuc" in Bistrita Nasaud. The analysis was performed using the catalogue-bibliography developed by the "B.P. Hasdeu" Municipal Library and edited by Bistrita Nasaud County Library.

The author analyzes the fullness of this publication, the qualitative aspect of the collection and highlights its significance for the involved libraries and the cultural aspect emphasis on the involvement and contributions of various personalities who wrote about Liviu Rebreanu, who donated auto-graphed books to BM, who participated in various stages in numerous cultural events of the Chisinau municipal library which, in the opinion of the author brings us closer of the great novelist.

Keywords: „B.P. Hasdeu” Municipal Library, County Library "George Coșbuc" Bistrita Nasaud, Liviu Rebreanu, library collections, Publishing house, cultural, library, literary personalities.

* * *

„Astăzi, Chișinăul consideră că o bibliografie rebreniană, ce are în vedere bibliotecile din capitala Republicii Moldova, dar și de la Biblioteca Județeană din Bistrița, de pe meleagurile natale ale romancierului, este un act de cultură necesar.” (Andrei Moldovan)

Spunea profesorul Ion Stoica despre bibliotecă că sunt oglinzi ale vremii, dar mai fundamental sunt alcătuirii pentru ziua de mâine. Am putea, la fel, să asociem oglinda cu bibliografia – bibliografiile sunt oglinzi ale trecutului, ale prezentului, dar sunt și instrumente pentru mâine prin funcțiile lor de tezurizare, prezervare a acestor două di-

mensiuni. „Ceea ce obține abordarea catalografică, din perspectiva colecțiilor și a stocurilor organizate, obține bibliografia, cu mult mai multă profunzime și semnificații, din perspectiva întregurilor și a componentelor cunoașterii, în toată libertatea manifestărilor și dezvoltării acestora” (Stoica, Ion. *Scurtă introducere la o enciclopedie a informației*. Constanța, Ex Ponto, 2010, p. 20).

Semnificațiile le găsim chiar de la început. Catalogul-bibliografie *Liviu Rebreanu – creator de destine*¹ e rezultatul unui

¹ *Liviu Rebreanu – creator de destine: catalog bibliografie*. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Chișinău; Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Ed. îngrijită de Mariana Harjevschi, Ioan Pinteș; coord. Lidia Kulikovski; autor Irina Tutun; red. bibliografic Taisia Foiu; lector Gabriela Bulduma. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2014. 144 p.

parteneriat fructuos între Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, care vine să cimenteze și mai puternic colaborarea dintre acestea. Ideea lucrării a unit aceste două biblioteci într-un proiect editorial care și-a propus valorificarea unui nume, a unui patrimoniu literar comun pentru locuitorii de pe ambele maluri de Prut – Liviu Rebreanu, pe care studenții și profesorii basarabeni îl citeau, până în 1989, camuflat între coperti cu opere de Marx, Engels sau de „comunism științific”, ca să nu trezească suspiciuni.

Liviu Rebreanu a ajuns în rețeaua „B.P. Hasdeu”, din Chișinău, la 27 noiembrie 2007, când numele lui a fost înscris pe frontispiciul bibliotecii-filiale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cu concursul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud care a răspuns, mai precis, am răspuns, pozitiv la dorința noastră de a avea o filială comună, ce constituie o altă semnificație. De la deschidere, în fiecare an, la 27 noiembrie, delegația Bibliotecii Județene „George Coșbuc” vine la Chișinău, de fiecare dată cu un grup de personalități ale culturii, din Bistrița și din țară: bibliotecari, scriitori, pictori, ziariști, interpreți de muzică populară sau cantautori, cercetători și oameni de știință... Aceste întâlniri și schimburi culturale includ mese rotunde, prezentari, conferințe, colocvii *Liviu Rebreanu*, lansări de cărți ale autorilor noștri și ale autorilor bistrițeni, donații de carte filiale înfrățite „Liviu Rebreanu”. În una din aceste întâlniri a apărut ideea de a face o bibliografie comună consacrată lui Liviu Rebreanu. Inițial gândită ca un megaproiect – elaborarea unei monografii bibliografice, o biobibliografie analitică –, acesta s-a dovedit de necuprins, adică peste puterile noastre... Am acceptat formatul catalog-bibliografie, format care ne-a permis să urmărim apariția, editarea și existența operei rebreniene în Republica Moldova, aspect până acum neabordat,

necercetat. Ca să cunoaștem plenitudinea prezenței operei marelui prozator în colecția BM, am hotărât să descriem și să includem opera lui L. Rebreanu prezentă în colecțiile Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, precum și colecția Casei Memoriale „Liviu Rebreanu” din localitatea ce astăzi poartă numele marelui clasic al literaturii române, aflată de asemenea în județul Bistrița-Năsăud, ca unitate de referință. De aici și precizarea că este o lucrare selectivă. **Pentru R. Moldova este una exhaustivă** – s-au descris toate publicațiile prezente la Biblioteca Națională, cu cea mai mare pondere de prezență a volumelor lui L. Rebreanu în R. Moldova, și colecția *Liviu Rebreanu* a Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei. Per ansamblu, ansamblu sau întreg, cum spunea profesorul Ion Stoica, însemnând Liviu Rebreanu – selectivă, pentru că nu s-a lucrat cu bibliografia națională a României.

În acest an, delegația Bibliotecii Județene „George Coșbuc” a ajuns la Chișinău în decembrie, la Colocviul *Liviu Rebreanu*, în cadrul căruia a fost lansată lucrarea bibliografică. Fiind obișnuiți să vină în noiembrie, am căutat semnificații, pentru luna decembrie, din viața lui Liviu Rebreanu, astfel motivând cumva deplasarea colocviului. Le găsim în lucrare, în compartimentul *Cronologie*: în 1897, la 27 decembrie, Vasile Rebreanu este numit învățător în Prislop (azi cartierul Liviu Rebreanu, al orașului Năsăud); în 1908, la 15 decembrie în revista *Lucafărul* apare nuvela *Ofilire*; în decembrie 1922, apare romanul *Pădurea spânzuraților*; în decembrie 1929, apare *Crăișorul* cu o dedicație lui Iuliu Maniu; în decembrie 1932, apare romanul *Răscoală*. Urmărind cum a fost tipărită opera, în sensul apariției editoriale, constatăm că cele mai multe dintre publicațiile sale apăreau spre sfârșitul anului: în octombrie, noiembrie, decembrie.

Liviu Rebreanu nu a prea fost răsfățat de editorii basarabeni... Prima dată L. Rebreanu a văzut lumina tiparului la Chișinău în 1960, în limba... rusă: Editura „Cartea Moldovenească” a publicat *Pădurea spânzuraților* – 264 de pagini, în traducerea lui V. Sugoian.

În limba română, romanul *Pădurea spânzuraților* (232 de pagini) apare la Editura „Hyperion” din Chișinău, în anul 1993. În 1994, în colecția *Moștenire*, la Editura „Știința”, apar opere în două volume (vol. 1, *Ion*, 462 p.; vol. 2, *Pădurea spânzuraților*, 516 p.). Editura „Litera” tipărește *Pădurea spânzuraților* în 1996 (coperta executată de Isai Cârmu, cunoscut artist plastic, 294 de pagini); în 1997 reeditează romanul în 280 de pagini. Editura „Cartier”, în același an, 1997, tipărește *Pădurea spânzuraților*, 260 de pagini. Deci, a existat cerere la opera rebriană. Semnificativ pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este că ediția de la „Cartier” a fost îngrijită de angajatul BM, cercetătorul, șeful Centrului Național de Hasdeologie Pavel Balmuș. Editura „Cartier” reeditează *Pădurea spânzuraților* în 2002, cu o copertă de Vitalie Coroban, alt recunoscut artist plastic.

Romanul *Ion*, 414 pagini, apare în anul 1992 la Editura „Hyperion”, prezentare grafică de V. Melnic, în colecția *Mari prozatori ai secolului XX*. Urmează, în 1998, *Ion*, în două volume, la Editura „Litera”, în colecția

Biblioteca școlarului. Aceași editura tipărește romanul *Ion*, în două volume, în aceeași colecție în anul 2001. Tot în 2001, „Cartier” editează romanul *Ion* (428 de pagini), apoi îl reeditează în 2007 (540 de pagini), în colecția *Cartier popular clasic*.

Răscoala, în două volume, a fost publicată pentru prima dată la Chișinău de Editura „Litera”, în 1998, apoi „Litera” îl reeditează, în 2003, într-un volum (466 de pagini), în colecția *Biblioteca școlarului*, concepția grafică fiind a lui Vladimir Zmeev.

Ciuleandra, vede lumina tiparului chișinăuian în 1990, la Editura „Literatura Artistică”, 112 pagini, în colecția *Romanul de dragoste*. Următoarea apariție a romanului *Ciuleandra*, în 318 pagini, a fost la Editura „Litera”, în 1996, apoi reeditată de „Litera” în 1997, cu 288 de pagini, și coperta de același artist plastic – Isai Cârmu. *Ciuleandra*, tradusă în limba rusă, a fost publicată în revista *Kodri*, în 2003. „Cartier” editează *Ciuleandra*, 135 de pagini, în anul 2007, în colecția *Cartier popular clasic*.

Romanul *Adam și Eva*, 191 de pagini, a fost editat abia în 1998, de Editura „Cartea Moldovei”, în colecția *Romanul de dragoste*. În 2001, Editura „Litera”, lansează romanul *Adam și Eva*, 280 de pagini, coperta de Isai Cârmu, în colecția *Biblioteca școlarului*.

Detaliat puteți urmări mișcarea operei lui Liviu Rebreanu la BM, BNRM și BȘC AȘM în următorul tabel:

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
<i>Opere complete</i> în 25 vol., 1968-2005, Minerva, 1-20, Ed. Fundației Naționale pentru știință și artă, 21-23	5, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16	11-18	1-23	
Opere , 2 vol., Ch., Știința, 1994, col. <i>Moștenire</i> . 1. <i>Ion</i> ; 2. <i>Pădurea spânzuraților</i>	1, 2	1,2	1,2	
<i>Opere</i> în 3 vol., Univers Enciclopedic, 2001			1-3	
<i>Opere alese</i> în 5 vol., 1959-1961, Ed. de Stat pentru Literatură și Artă	1-5	1-5	1-5	
<i>Opere alese</i> în 2 vol., 1962, Ed. pentru Literatură		+		
<i>Opere alese</i> , în lb. rusă, 1987, Moscova, Hudojestvennaia Literatura		+		
Opere aparte. Ediții antume				
<i>Adam și Eva</i> , 1930		+		
<i>Amândoi</i> , 1940				+
<i>Calvarul</i> , 1919		+		

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
<i>Ciuleandra</i> , 1927, 1934		+		
<i>Crăișorul</i> , 1929		+		
1942, 1944				+
<i>Gorila</i> , 1942		+		
<i>Ion</i> , în 2 vol., 1925				+
Pădurea spânzuraților , 1922, 1926, 1928				
1938	+ Filiala „Târgu-Mureș”			
1940				+
Nuvele, povestiri				
Golanii , 1925	+ BC			
Cuibul visurilor , 1927	+ BC			
<i>Ițic Ștrul, dezertor</i> , ed. a 3-a, 1932		+		
<i>Oameni de pe Someș</i> , 1936		+		
Teatru				
<i>Apostolii</i> , 1926		+		
Articole critice, discursuri				
<i>Laudă țăranului român</i> , 1940				+
Note de călătorie				
<i>Metropole</i> , 1931		+		
Ediții postume				
<i>Romane</i> în 3 vol., 1986				
Adam și Eva , 1970	+	+		
1974	+		+	
1982	+		+	
1985	+	+		
1989	+ 5 filiale			
1995	+	+		
1998	4 ex.	+		
2001	4	+	+	
2003	1			
2004	1		+	
2008	1			
2009	1	+		
Amândoi , 1946	1			
1971	1			
1985	2	+	+	
1990	2	+		
1999	1	+		
2004	2	+	+	
2006	1			
2012	1			
Calvarul , 2004	3		+	
Ciuleandra , 1967	3		+	
1970	2	+		
1976				+
1985	2	+	+	
1990, Ch., „Literatura Artistică”	6	+		
1990, Cluj, „Dacia”	2	+		
1994	1	+		

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
1999	4			
2004	5			
2006, Ch., „Cartier”	1			
2007	50			
Crăișorul, 2004	6		+	
Crăișorul Horia, 1983	1	+	+	
1985	2	+	+	
1998	1			
Gorila, 1985	2		+	
1991	1	+	+	
2000	1		+	
2004	2		+	
2006	1			
2012	35			
Ion				
1955	1	+		
1959		+		
1965			+	+
1966		+		
1968			+	
1974		+		
1980	1	+		
1983			+	
1985			+	
1988				+
1992	6		+	
1994		+		
1995	1	+	+	
1996		+	+	
1997	50		+	
1997, Galați	1	+		
1998	2			
2001		+		
2003	4			
2006	1			
2007, Ch.	35	+		
2008	1	+		
2008	1	+		
2012			+	
Jar, 1985	2	+	+	
1990	2	+		
1995	4	+	+	
1999				+
2004	3		+	
2006	1			
2012	35			
Pădurea spânzuraților, 1956		+	+	
1963				+
1966				+
1966	2			

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
1974			+	
1976		+		
1978	1			
1980	2	+	+	
1983	2		+	
1984	1		+	
1985	1	+	+	
1989	2		+	
1992		+		
1992	2	+		
1993, Ch.	3	+		
1993, Galați	2	+	+	
1995		+	+	
1996, Ch.	50			
1996	35	+		
1997	1	+		
2000		+		
2002, Ch.		+		
2003	9			
2004	50			
2005			+	
2007, Ch.	35			
2008	35			
2010		+	+	
2010, Ch.	50			
Răscoala, 1945				+
1954		+		
1957	2			
1959			+	+
1960				+
1962	1			
1963	1		+	
1964			+	
1966	1	+	+	
1971	1	+		
1977				+
1979	1			
1981			+	
1983	1		+	
1985	2			
1987			+	
1997	3		+	
1998		+		
1999	1			
2000	2			
2001	1			
2003, Ch.	6			
2005	35		+	
2007			+	
2010	30			

Referitor la plenitudinea cu opere de L. Rebreanu în colecția Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – deținem trei titluri de opere antume: *Golanii* din 1925; *Cuibul visurilor* din 1927, ambele la Sediul Central, și *Pădurea spânzuraților*, editată în anul 1938, în colecția Filialei „Târgu-Mureș”. Sunt lucrări care adaugă valoare colecției în ansamblu. Una dintre semnificații care accentuează calitatea colecției *Liviu Rebreanu* e și faptul că bibliografia, vedeți mai sus în tabel, scoate în evidență și calitatea de unic deținător al unor opere de Liviu Rebreanu în Republica Moldova. Per total, BM deține 62 de titluri / ediții de volume de L. Rebreanu ca unic deținător. Biblioteca Națională a Republicii Moldova este unica deținătoare a 25 de titluri / ediții (inclusiv nouă titluri antume), iar BȘC AȘM – a 12 titluri / ediții, dintre care cinci titluri sunt antume.

Încă un aspect care ne face să credem că am avut o politică bună de achiziție în instituție este numărul mare de exemplare prezente în toate subdiviziunile BM „B.P. Hasdeu”.

Din perioada postbelică avem la fel puține titluri din opera lui Liviu Rebreanu. Parte pentru că în R. Moldova nu s-a editat opera lui Rebreanu, iar legăturile cu România erau ostile și cărțile românești nu ajungeau în bibliotecile publice din Basarabia (RSSM). Ajungeau, ce-i drept, în biblioteci personale, aduse de la Moscova, Leningrad, Kiev, Cernăuți, Odesa (din librăriile „Drujba”). Însă după 1991 relațiile BM cu bibliotecile din România au favorizat completarea colecției cu opere de L. Rebreanu. Donațiile veneau aleatoriu, sporadic, de la persoane fizice, de la biblioteci, organizații etc. Astfel, au ajuns: *Adam și Eva*, edițiile din 1970, 1974, 1982, 1985, 1989...; *Amândoi*, 1946, 1971, 1985; *Ciuleandra – 1967*, 1970, 1976, 1985; *Gorila – 1985*; *Ion – 1955*, 1980; *Jar – 1985*, 1990; *Pădurea spânzuraților – 1966*, 1978, 1980, 1984, 1985, 1989; *Răscoala – 1957*, 1962, 1963, 1966, 1971, 1979, 1983, 1985.

Fragmente din operele lui Liviu Rebreanu au fost publicate în *Glasul*, 1990 (*Răscoala*); în *Moldova*, 1991, nr. 5 (*Fiara*); *Basarabia*, 1991, nr. 2 (*Laudă țaranului român*); *Glasul națiunii*, nr. 2 (*O anchetă din 1929 realizată de Nicolae Crevedia*, privind destinul lui M. Eminescu); *Moldova suverană*, 2003 (*Ciuleandra*); „*a*” *Mic*, 2004, nr. 4. (*Crăișorul Horia*); *Nistru*, 2004, nr. 2 (*O bandă dușmană, pusă să jefuiască și să stoarcă țara*); *Cugetul*, 2005, nr. 4. (*Laudă țaranului român*); *Florile dalbe* (*Răscoala*).

Lucrarea bibliografică *Liviu Rebreanu – creator de destine* ne furnizează și alte aspecte ale prezenței lui Liviu Rebreanu la Chișinău. Tema Rebreanu nu a lipsit cu desăvârșire din vizorul cercetătorilor autohtoni, deși exemplele, care vor urma, demonstrează precaritatea interesului, cercetătorilor sau dezinteresul instituțiilor de cercetare față de numele și opera lui Liviu Rebreanu. Dreptatea istorică s-a produs târziu, după 1991.

Lucrări aparte sunt puține... Grigore Chiper publică lucrarea, pentru elevi, studenți, profesori, *Proza lui Liviu Rebreanu (secretul capodoperelor)*, la Editura „Arc”, 2009, 45 de pagini, coperta în concepția lui Mihai Bacinschi, colecția *Cartea care te salvează*.

Acad. Mihai Cimpoi publică despre opera lui L. Rebreanu în volume de critică literară și în presa literar-culturală. Primul articol în perioada sovietică, în limba română cu alfabet chirilic, l-a publicat în îndepărtatul an 1965 – *Liviu Rebreanu (80 de ani de la naștere)*, *Nistru*, 1965, nr. 12. A rămas solitar în spațiul editorial, cultural și literar sovietic până în 1991 când publică articolul *Liviu Rebreanu, poet tragic: reflecții despre romanul „Ion”*, 1992, în *România literară*; apoi îl întâlnim și în *Limba Română*, 1993, nr. 1. În reviste mai publică: *Liviu Rebreanu în „Sfinte firi vizionare (studii monografice și eseuri)”*, 1995; *Liviu Rebreanu, poet tragic în Mărul de aur: valori românești din perspectivă europeană*, 1998; *Liviu Re-*

breanu în *Mari scriitori români: medalioane literare*, 2009; *Rebreanu și Dostoievski sau modelul „albiei adânci”* în volumul *Critice*, editat, la fel ca și bibliografia de față, într-un proiect editorial comun, Craiova-Chișinău, 2011.

Reputatul critic literar și lingvist, cercetător la Academia de Științe, Ion Ciocanu, s-a apropiat de Liviu Rebreanu târziu, pe vremea când colabora cu Editura „Litera”. A publicat articolul *Al doilea volum Rebreanu* (despre romanul *Ciuleandra*, apărut la Editura „Litera”, 1996), în *Lucafărul*, ianuarie 1997, apoi *Un roman de Liviu Rebreanu (Pădurea spânzuraților)*, tipărit de Editura „Litera”, 1997), *Lucafărul*, ianuarie 1997, și *Roman al iluziilor eterne* (despre romanul *Adam și Eva, Moldova suverană*, noiembrie 2000, dar și în volumul *Nevoia de vase comunicante*, 2006. În lucrarea *Literatura română: studii și materiale pentru învățământul preuniversitar*, 2003, este prezent cu *Liviu Rebreanu – maestru al navelisticii și romanului românesc*.

Cercetătorul Alexandru Burlacu și-a ales tema de cercetare *Liviu Rebreanu și romanul basarabeian din anii '30*. Spicuirii din romane au fost publicate sub diverse titluri în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 1996, nr. 1; *Modelul Rebreanu în romanul basarabeian din anii '30, Basarabia*, 1997, nr. 5/6; *Liviu Rebreanu și începuturile romanului basarabeian* în lucrarea *Lumini modelatoare*, 2002.

Acad. Haralambie Corbu, fost director al Institutului de Filologie al AȘM, publică *O paralelă: Constantin Stere și Liviu Rebreanu, un basarabeian și un ardelean la București*, în *Săptămîna*, martie 1998.

După 1991, presa pedagogică a publicat o serie de materiale despre opera lui Liviu Rebreanu în contextul predării ei în școală: Maria Creciun – *O viziune asupra modalităților de predare a romanului „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu, Făclia*, martie 2009; Aurelia Goci – *Un romancier care trebuie redescoperit: 50 de ani de la moartea*

lui L. Rebreanu, *Glasul Națiunii*, septembrie 1994; E. Marin *Romanul lui Ion, al dorinței, de a avea pământ, Făclia*, 1993; Lilia Scutar – *Dansul popular în romanul „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu, Univers pedagogic pro*, 2011, nr. 30; Cecilia Vrabie-Șonțu – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, Făclia*, martie 2012; Ana Bodean – *Dramatismul și destinul personajului Apostol Bologa din romanul „Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu, Univers pedagogic pro*, februarie 2014; Alina Boboc – *Început de final în romanul „Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu, Limba și literatura română*, 2003, nr. 3; Ion Rotaru – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, în Comentarii și analize literare*, 2001; Nicolae Bătrânu – *Ciuleandra, Făclia*, decembrie 1990; *Liviu Rebreanu – un romancier prin excelență, Curierul de seară*, 1994; *Drama lui Ion al Glanetașului continuă... (110 ani de la nașterea lui Liviu Rebreanu), Moldova literară, supliment la Moldova suverană*, decembrie 1995; Ion Rotaru – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, în Comentarii și analize literare*, 2001; Ion Iachim – *Liviu Rebreanu (Pădurea spânzuraților)*, în *Compoziții literare*, 1997; *„Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu: în ajutorul profesorului filolog, Făclia*, februarie 1997; Constantin Șchiopu publică *Modalități de investigație în proza de analiză psihologică, Liviu Rebreanu, Limba Română*, 2005, nr. 10, ș.a.

Doar o singură sursă, cum s-a mai menționat, din perioada interbelică, într-o revistă locală, semnalează lucrarea noastră bibliografică – cea a lui Teodor Nencev *Despre opera lui Liviu Rebreanu, Bugeacul*, nr. 3/4, 1935, lucrare reeditată în revista *Basarabia*, 1990, nr. 6.

Cartea conține și multe surse referitoare la Zilele Bibliotecii „Liviu Rebreanu”, la activitățile culturale cu subiectul *Liviu Rebreanu* (Raia Rogac, Nicolae Roibu, Elena Tamazlăcaru, Dumitru Mămăligă și alții); despre punerea în scenă a operelor lui Liviu Rebreanu la Teatrul „Satiricus”

(Veronica Boldișor, *Superba „Ciuleandra” în montarea chișinăuienilor, Literatura și arta*, octombrie 1996; și la Teatrul „Lucașfăruș” (Gheorghe Dan, *A răsărit din nou Lucașfăruș* (deschiderea stagiunii cu *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu, *Capitala*, octombrie 1999).

Și destul de multe surse despre peripețiile instalării bustului lui Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor Literaturii Române din Chișinău – surse ce atestă atitudinea chișinăuienilor față de tergiversarea de către autorități a deciziei de acceptare a instalării bustului marelui scriitor: Mihai Cimpoi, *Autoritățile comuniste împiedică instalarea bustului Liviu Rebreanu, Literatura și arta*, 2003; Silvia Bogdănaș, *Busturile se discută, dar se și execută* (despre dezvelirea bustului lui L. Rebreanu la Chișinău), *Timpuș de dimineață*, iunie 2004; *Fără Ministerul Culturii, fără Rebreanu, fără... Timpuș de dimineață*, septembrie 2004; *Bustul lui Liviu Rebreanu a fost instalat pe Aleea Clasicilor, Flux*, decembrie 2009; Tatiana Lupașcu, *Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor, Capitala*, noiembrie 2009; *După șapte ani, bustul lui Liviu Rebreanu ajunge pe Aleea Clasicilor, Jurnal de Chișinău*, noiembrie 2009; Nina Josu, *Liviu Rebreanu – scriitorul care ne-a redat demnitatea* (despre instalarea bustului), *Literatura și arta*, decembrie 2009; Victor Ursu, *Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor, Timpuș*, noiembrie 2009; Ion Ungureanu, *Unde vin cu flori poeziei* (despre instalarea bustului), *Literatura și arta*, decembrie 2009; Nicolae Popa, *Liviu Rebreanu de pe „lejanță” – pe alee: (bust)*, *Moldova*, 2010, nr. 3/4.

Domeniul biblioteconomic a consemnat diverse aniversări – de la nașterea, de la ziua trecerii în neființă a lui L. Rebreanu în paginile *Calendarului bibliotecarului* și ale *Calendarului Național* (1994, 1997, 2005, 2014).

În toată această perioadă (1991-2014) bibliografia înregistrează doar trei articole despre L. Rebreanu în limba rusă (Mihai Cimpoi, Iulian Filip și O. Markova, de la Institutul Pedagogic din Tiraspol).

Bibliografia semnalează 790 de surse la *Referințe critice. Evocări*. Doar 96 dintre acestea aparțin basarabenilor, pe care, selectiv, le-am trecut în revistă mai sus. Au fost publicate, cu precădere, după 1990, când a venit marea dezlegare la autorii clasici români, alții decât M. Eminescu, I. Creangă, B.P. Hasdeu... Doar Teodor Nencu a avut o intervenție literară... în perioada interbelică, iar sub regimul sovietic doar la Mihai Cimpoi întâlnim un articol (1965), la aniversarea a 80-a de la nașterea scriitorului, și care revine la Rebreanu abia în 1992.

Alte semnificații, pentru noi, cei de la Chișinău, în particular, cei de la BM „B.P. Hasdeu”, le găsim în *Referințe critice. Evocări* și se referă la autorii care au scris despre Liviu Rebreanu. Regăsim multe nume notorii care în diverse etape ale istoriei BM au fost la biblioteca noastră, în delegațiile bibliotecilor „Liviu Rebreanu”, „Transilvania”, Bibliotecii Centrale. Ilin Stancu a fost prezent la numeroase activități legate de B.P. Hasdeu, organizate de Centrul Național de Hasdeologie, la invitația lui Pavel Balmuș, a Editurii „Știința”, la care colabora la editarea colecției *B.P. Hasdeu* în 16 volume. Adrian Dinu Rachieru și-a lansat cărțile la Sediul Central ori de câte ori venea la Saloanele de carte de la Chișinău. Constantin Cubleşan, venit prima dată invitat de Traian Brad, directorul Bibliotecii Județene „O. Goga” Cluj, a participat la simpoziioanele anuale *Carte, cultură, cunoaștere*, organizate, anual, în cadrul Zilelor Bibliotecii „Transilvania”. În același fel a ajuns la BM și Teodor Tanco, harnicul Teodor Tanco care era an de an prezent la aceste evenimente – a și scris o carte despre acele frumoase zile, luni, ani de înfrățire – *Basarabia numele tău e Maria* –, în care ne regăsim instituțional și individual. Elis Râpeanu, care și-a lansat volumul de epigrame la Filiala „Transilvania” și la Sediul Central, prezintă în lucrarea noastră cu articolul *Umorul în nuvele lui Liviu Rebreanu*.

Deși nu a fost la BM, Vasile Netea, cunoscut prin cărțile despre el, e oarecum de-al nostru prin prezența sa în cărți și evenimentele organizate de Filiala „Târgu-Mureș” din inițiativa și cu susținerea de către, pe atunci, directorul Bibliotecii Județene Mureș Dimitrie Poptămaș. Ne-a onorat cu prezența sa Fănuș Băileșteanu, director adjunct al Bibliotecii Academiei Române, cu care am colaborat la elaborarea bibliografiei lui Mihai Cimpoi, precum și Aurel Rău, redactorul revistei *Steaua*, care a fost în repetate rânduri la Zilele Bibliotecii „Transilvania” și la Sediul Central, la primul colocvii *Liviu Rebreanu*.

Theodor Codreanu, pot spune – prietenul BM, cu care am colaborat destul de fructuos la elaborarea și editarea bibliografiei analitice a dumnealui a adăugat valoare, eleganță și elitism prin prezența sa la diverse activități culturale și științifice, pe care le-a organizat BM. L-am „reîntâlnit” și pe Fănuș Neagu, iubitul scriitor român care, vizitând biblioteca, s-a mirat să-și regăsească volumele editate în colecția BM și să se convingă că sunt foarte solicitate. Nu vom uita, firește, nici de Eugen Simion care nu o dată a participat în diverse proiecte culturale și literare...

Foarte mute personalități, adunate de numele lui Liviu Rebreanu în acest volum, au trecut pe la BM cu diferite ocazii, alături de cei menționați: Vladimir Streinu, Cornel Moraru, Ion Simuț, Paul Anghel, Ion Brad, Virgil Bulat, Mircea Coloșenco, Petru Poantă, Victor Creciu, Constantin Cubleşan, Mircea Muthu, Ovidiu Vuia... Și, nu în ultimul rând, Ioan Adam, care a colaborat cu BM și Biblioteca Județeană „Duiliu Zamfirescu”, Focșani, la un duplex bibliografic, și anume: *Duiliu Zamfirescu: biobibliografie*. Aceste personalități marcante au lăsat volumele lor cu autografe și dedicații în colecția BM „B.P. Hasdeu”, aspect ce o face mai bogată, mai atractivă, mai distinctă.

Nu ultima, dar întâia personalitate, care trebuie remarcată în acest con-

text, prezentă în lucrarea bibliografică cu contribuții – a îngrijit și a prefațat lucrarea lui Liviu Rebreanu *Laudă țăranului român: discurs de recepție la Academia Română*, rostit în ziua de 29 mai 1940, apărut la Editura „Eikon”, 2009, 58 de pagini. Altă contribuție, substanțială a domnului Ioan Pinteau este apariția acestui volum, editat de Biblioteca Județeană „George Coșbuc” pe care o conduce – locul unde cartea și omul se simt ca într-un Hram.

Colocviile *Liviu Rebreanu* din acest an l-au avut ca invitat și oaspete de onoare pe Andrei Moldovan, care a semnat prefața volumului bibliografic *Basarabia lui Liviu Rebreanu și Rebreanu al Basarabiei*. Atât prefața, pe care vă îndemn s-o citiți, cât și luarea de cuvânt, ne-au făcut să-l îndrăgim și mai mult pe Liviu Rebreanu. „Romancierul a simțit totdeauna ținutul dintre Prut și Nistru ca parte esențială a ființei neamului românesc... Iată o însemnare din 7 august 1940: „Parcă niciodată n-am fost într-o stare sufletească mai stranie ca în timpurile acestea de când s-a răpit Basarabia. Parcă s-ar fi sfârșit ceva din adâncul meu – încrederea în destinul românesc” (*Opere*, vol. 18, p. 345). „Pentru scriitor [L. Rebreanu – n.n.], continuă Andrei Moldovan, nu se poate vorbi despre un destin al neamului românesc fără Basarabia” (p. 7).

Ne bucură mult și ne încurajează aprecierea pe care o face lucrării, recunoscutul rebreanolog Andrei Moldovan: „Dincolo de caracterul științific ireproșabil al lucrării, de utilitatea sa ca instrument de lucru, nu putem să nu observăm o împlinire afectivă în timp. Pe de o parte, tocmai o instituție de cultură din ținutul ce l-a dat lumii pe *Ion* vine să sprijine un univers al cărții la Chișinău, pe de altă parte, o asemenea unire în spirit a două meleaguri mult iubite de romancier este de natură să îl readucă, viu cum este, printre oameții pe care i-a iubit totdeauna și pe care îi iubește” (p. 8).

ACADEMIA DOMNEASCĂ DIN BUCUREȘTI

Radu MOȚOC

Abstract

In 2014 were marked 320 years since the establishment of the "Royal Academy of Bucharest". Moldavian prince Vasile Lupu (1634-1653) established in 1640 a "Royal Academy" in the monastery of the Three Hierarchs in Iassy. During the same period Matei Basarab (1632-1654) opened a school of classical studies at Targoviste, which makes the transition to university degree. The language of instruction in these educational institutions was the Greek, which persisted for more than two centuries. The Romanian historiography long wavered on the date of creation of this fundamental institution for education in the Romanian Country. Several historians, including Victor Papacostea, Constantin C. Giurescu Serban Cantacuzino, Nicolae Iorga, Erbiceanu Constantin, Gheorghe Cronț and Ariadna Camariano-Cioran, have issued various assumptions about the period (1679-1695) when it was established that "Royal Academy". One who brings the most credible arguments on the foundation year is Victor Papacostea that signals the speech of the first teacher of the Academy, Sevastos Kyminitis, dedicated to the prince Constantin Brancoveanu, praising in the rhetorical manner of time. Thereby the year 1694 is fixed as the year of establishing of "Royal Academy" in Bucharest. This "Royal Academy" taught many people and names such as M. Crețulescu, Iordache Crețulescu (son-brâncovenesc) Barbu Greceanu Thomas Cantacuzino, Stefan Cantacuzino, Constantine, that will follow the throne of Constantin Brancoveanu and others.

Keywords: *Royal Academy in Bucarest, the higher education institution.*

* * *

Anul acesta se împlinesc 320 de ani de la înființarea „Academiei domnești din București”. Titlul de Academie este con-

semnat în câteva tipărituri brâncovenești, precum epigrama adresată în anul 1702 lui Constantin Brâncoveanu de către poetul grec Teodosie.

În Europa apar primele instituții de învățământ superior cu pronunțat caracter laic în colegiile din Bologna și Salerno, Italia. În anul 1221, la Padova se întemeiază cel mai important centru universitar al acelor vremuri. În Franța asemenea centre universitare apar la Montpellier, Paris și Lyon, unde se studia medicina, dreptul, teologia și artele. În centrul Europei universitatea din Praga era organizată în perioada anilor 1347-1348. Renașterea italiană a influențat puternic și începuturile învățământului universitar din Polonia prin înființarea la Cracovia a unei universități în anul 1364, după modelul universităților italiene. La Cracovia a studiat și Nicolaus Copernic, în perioada anilor 1491-1494.

Au urmat și alte universități, la Viena (1365); Nagyszombat (1635); Halle (1694), unde au studiat și tinerii din Transilvania, viitori dascăli la București.

În condițiile în care orașele românești au cunoscut o anumită dezvoltare era firesc să apară și necesitatea formării unor cadre instruite pentru diferite profesii.

Domnitorul moldovean **Vasile Lupu** (1634-1653) a înființat în anul 1640 o „Academie domnească” în cadrul mănăstirii de la Trei Ierarhi. În aceeași perioadă Matei Basarab (1632-1654) a deschis o școală de studii clasice la Târgoviște, care făcea trecerea spre gradul universitar.

Limba de predare în aceste instituții de învățământ era limba greacă, care a persistat mai bine de două secole. Limba greacă

s-a impus și datorită unei renașteri culturale neogrecești în centrul și sud-estul Europei pe fondul decăderii slavonismului din cultura românească. Necunoașterea limbii grecești era inadmisibilă pentru un intelectual din sud-estul Europei. Era limba utilizată în tranzacțiile comerciale și la nivelul funcționarilor de rang înalt. În același timp limba latină era un mijloc de răspândire a catolicismului, care reprezenta un pericol pentru ortodoxie, motiv pentru care limba greacă s-a răspândit în spațiul românesc.

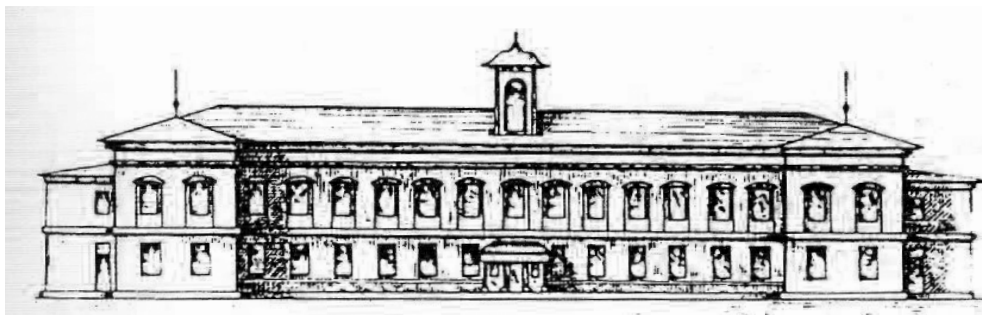
Istoriografia românească mult timp a oscilat privind datarea acestei instituții fundamentale pentru învățământul din Țara Românească. Mai mulți istorici, printre care Victor Papacostea, Constantin C. Giurescu, Șerban Cantacuzino, Nicolae Iorga, Constantin Erbiceanu, Gheorghe Cronț și Ariadna Camariano-Cioran, au emis diferite ipoteze care delimitau perioada și domnitorul (1679-1695), când s-a înființat această „Academie Domnească”. Cel care aduce cele mai credibile argumente privind anul înființării acestei importante instituții universitare este Victor Papacostea, care semnalează cuvântarea primului dascăl al Academiei, Sevastos Kyminitis, închinat domnitorului Constantin Brâncoveanu, laudându-l în maniera retorică a timpului. Așa se fixează anul 1694 ca an de înființare a unei „Academii domnești” la București.

În anul 1707, **Constantin Brâncoveanu** decide îmbunătățirea activității școlare printr-o refacere a programei școlare pe care o va întocmi directorul Hrisant Notara. Acesta, deși era cleric, era un om de științe cu studii serioase făcute în centrele universitare din Occident și un admirator al științelor pozitive precum: matematica, astronomia. Programa școlară prevedea studierea clasicismului grec, filozofia, științele naturii etc.

În perioada războiului austro-turc (1716-1718) „Academia domnească” a fost închisă. Domnitorul **Grigore Ghica** reorganizează școala și emite un hrisov în 17 ianuarie 1749 prin care acordă un buget pentru plata salariilor profesorilor, asigurând prin aceasta o stabilitate funcțională.

Constantin Mavrocordat (1761-1763) are inițiativa de a mări spațiul de învățământ în anul 1761 prin scoaterea egumenului și a călugărilor de la mănăstirea „Sf. Sava”, oferindu-le un spațiu de locuit la mănăstirea Văcărești. În același timp repară chiliile și le transformă în clase de curs sau locuințe pentru profesori și dormitoare pentru elevii interni.

Pentru că Academia suferea de anumite deficiențe, domnitorul **Alexandru Scarlat Ghica** (1766-1768) a inițiat o comisie compusă din mitropolitul țării și trei boieri pentru a analiza activitatea didactică desfășurată de profesori. În același timp

domnitorul decide ca elevii săraci să beneficieze de cazare și hrană la mănăstire și doi taleri lunar.

Intervine un alt război în care Țările Române sunt invadate de trupele rusești (1769-1774), timp în care Academia din București este închisă, iar localul ocupat și devastat de trupele de ocupație rusești.

Se simțea necesitatea unei noi orientări în domeniul învățământului sub influența occidentală. Se dorea înlocuirea limbii de predare, greaca clasică, cu greaca populară vorbită curent și introducerea în planul de învățământ a limbilor moderne – franceza, italiana, pe lângă limba latină.

După acest devastator război pe teritoriul nostru, domnitorul **Alexandru Ipsilanti** hotărăște în anul 1775 să se construiască un nou local pentru Academie, care a durat trei ani. Noua construcție se compunea din săli de curs, camere de locuit pentru profesori și elevii interni, o sufragerie, bucătărie și o brutărie. În paralel cu această decizie domnitorul emite un hrisov de reorganizare a învățământului, care se referea la durata și conținutul învățământului, la specializarea profesorilor și se fixa un buget pentru buna funcționare a școlii. Înscrierea elevilor se efectua prin concurs și apare pentru prima dată organizarea unei biblioteci destinată elevilor.

Dar cum Principatele Române erau călcate cu o anumită periodicitate de trupele rusești, după care urma o administrație rusească devastatoare, precum cele din perioadele: 1789-1791 (administrație rusească în Moldova și administrație militară austriacă în Țara Românească); 1806-1812; 1828-1834, era imposibil să existe o continuitate benefică în activitatea „Academiei domnești” de la București.

Domnitorul **Nicolae Mavrogheni** (1786-1790) îl numea în 25 martie 1786 pe episcopul Râmnicului, Filaret, în conducerea școlilor pentru a da o nouă orientare învățământului din „Academia domnească”, dar războiul a împiedicat această acțiune; mai mult, Academia și-a închis porțile. După încheierea păcii de la Șistov (1791) domnul **Mihai Suțu** (1791-1793) va muta curtea domnească în localul Academiei pe care o mută provizoriu la mănăstirea „Domnița Bălașa” unde va funcționa timp de 12 ani, când din cauza unui cutremur va trebui să-și închidă din nou porțile.

Epidemia de ciumă și foametea din anul 1794 au făcut multe victime printre români și au determinat închiderea activității școlare la Academie.

Alexandru Moruzi (1793-1796) inițiază pentru prima dată susținerea examenelor publice de către elevi, pentru verificarea cunoștințelor timp de un an. Examenele erau susținute în prezența mitropolitului, care oferea cărți necesare anului viitor celor ce obțineau rezultate bune la examen.

Evident, datorită acestor disfuncționalități, Academia suferea din toate punctele de vedere. Venirea în scaunul mitropolitan a înaltului ierarh Ignatie, acesta pentru a sprijini Academia înființează în paralel o „Societate filologică greco-dacică” din care făceau parte intelectualitatea românească avându-l în frunte ca președinte pe **Grigore Brâncoveanu**. Inițiază reparația localului și prin statutul de funcționare stabilește materiile de învățământ: matematica, fizica, chimia, istoria naturală, geografia, metafizica, logica și poetica. Urmează literatura cu retorica, poetica, istoria, mitologia și arheologia. În fine, programa cuprinde învățarea limbilor străine precum: latina, greaca, rusa, franceza și germana.

O nouă încercare de reorganizare a învățământului a fost inițiată în 1814 printr-un hrisov dat de **Ion Caragea**, care cuprinde idei iluministe provenite din occident. Rezultatele nefiind satisfăcătoare, domnitorul Ioan Caragea emite un alt regulament de funcționare al Academiei, care prevede o disciplină fermă pentru profesori și elevi. Examinatorii nu puteau fi aleși dintre profesori, ei erau selectați din rândul boierilor învățați, înlăturând astfel favoritismul. Aceste intervenții au ridicat nivelul învățământului din Țara Românească considerându-se superioare celor din Grecia și comparabile cu unele din Europa.

Schimbările din societatea românească a impus o inițiativă susținută de un grup de boieri implicați în eforturile școlare, care solicitau printr-o anafură domnitorului Ioan Caragea, înființarea unei școli de învățământ superior în care toate lecțiile să fie predate în limba română. Din acest motiv cărturarul transilvănean **Gheorghe Lazăr** este chemat la București pentru a organiza un învățământ superior predat în limba română.

Confruntat cu lipsa unor dascăli, care puteau să predea în limba română, va apela la foști elevi de la Academie precum: Ladislau Erdeli pentru logică, latină, franceză; Ion Heliade-Rădulescu pentru aritmetică și geometrie, și Eufrosin Poteca pentru cursurile de geografie. „Academia domnească” și școala lui Gheorghe Lazăr au funcționat mai mulți ani în paralel fiind considerate ca importante instituții de difuzare a ideilor de libertate națională și dreptate socială. Pe lângă elevi puteau asista la cursurile „Academiei domnești”

după anul 1817 și un auditoriu de vârste diferite, care evident nu participau la examene.

La această „Academie domnească” au învățat numeroase persoane și nume sonore precum: Matei Crețulescu, lordache Crețulescu (ginere brâncovenesc), Barbu Greceanu, Toma Cantacuzino, Ștefan Cantacuzino, fiul stolnicului Constantin, care-i va urma la tron lui Constantin Brâncoveanu, un alt fiu al stolnicului, Radu și Barbu Izvoranu, care ulterior ajunge ofițer în armata lui Petru I. „Academia domnească” l-a avut elev pe Ienăchiță Văcărescu (poet, filolog și cronicar) și pe mitropolitul Filaret, care în final va răspunde de învățământul din Țara Românească. Trebuie semnalat și boierii erudiți precum erau: Grigore Brâncoveanu, Dinicu Golescu și ardeleanul Dimitrie Eustatievici, autorul gramaticii românești din 1757, și chiar domnitorii Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei.

Se poate spune că „Academia domnească” a format intelectuali de care avea nevoie societatea românească și care ulterior au contribuit esențial la renașterea conștiinței naționale.

Din păcate, în anul 1821 „Academia domnească” din București a fost desființată de către Poarta Otomană, dar a creat premisele unei dezvoltări ulterioare a unui învățământ în limba națională care au avut rădăcinile în „Academia domnească” și școala condusă de Gheorghe Lazăr.

Referință bibliografică

FILIP, Valentina. *Academia domnească din București (1694-1821)*. București : Editura Universității din București, 1994. 64 p.

FILE DIN VIAȚA UNEI BISERICI ȘI A UNUI MITROPOLIT (IV)

Veronica BOLDIȘOR,
istoric, colaborator la Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”

Abstract

The author puts into circulation a set of documents – shown for the first time – that illustrates the state of uncertainty, during the next 20 years of the Church and of the society before the Union of Bessarabia with Romania, at 27 march 1918. The author highlights the role of the Church, of the bishop Gurie Grosu in the establishment of a quiet life of Moldavians. Some documents show the unification of church life in Bessarabia and the Old Kingdom. Are capitalized the documents showing the existence of intrigue and misunderstanding within the Church, the attitude of personalities of Romanian culture etc.

Keywords: *The Metropolitan Church of Bessarabia, unification of church life, old style versus new style (in the church calendar), the sectarianism, conflicts between Church and State.*

* * *

(Sfârșit. Începutul în nr. 1-3, vol. 51-53, 2014)

IV. DOCUMENTE

Cuvânt de hiritisire a Sfatului Țării de arhimandrit Gurie

„Preoțimea moldovenească hiritisește Sfatul Țării, așteptând ajutor din partea lui în lucrul naționalizării Bisericii Moldovenești.

[...] Preoțimea moldovenească hiritisește Sfatul Țării care cu gura onorabilului președinte au proclamat că el va lupta să introducă în viață ideile înalte de frăție, libertate și egalitate. Aceste idei sunt ideile lui Hristos. Hristos n-au lăsat forme de dinafară, obligate pentru viața politică. El au proclamat numai ideile spuse, ca oamenii singuri, pătrunzându-

se de aceste idei, să-și alcătuiască după dănele așa forme de viață, care mai bine să corespundă acestor idei. Hristos au adus în lume și au propovăduit slobozenia duhului și că toți oamenii sunt copiii lui Dumnezeu și Dumnezeu este Tatăl tuturor.

Dreptatea pe temeiul frăției și slobozeniei voiește s-o înfăptuiască în formele vieții obștești Sfatul Țării.

Aici am auzit azi rostindu-se cuvintele: «cu ajutorul lui Dumnezeu», «cu mila lui Dumnezeu». S-a spus și aici că norodul nu poate trăi fără Biserică, că ea îi hrănește sufletul. Vă încredințez că blagoslovenia lui Dumnezeu va fi cu Sfatul Țării și el va spori în lucrul său.

[...] Preoții prin sate mult suferă de anarhie, de samavolnicia care domnește în țară. Ei se bucură că Sfatul Țării și-a pus scopul ca să lupte cu această anarhie, că și ei vor fi apărați de obidele ce li se pricinuesc pe nedrept.

Trăiască Sfatul Țării. Trăiască moldovenii. Trăiască Basarabia liberă.

21 noiembrie 1917”

(Revista Luminătorul, decembrie 1917, p. 25-26)

„Despre pogromurile și nelegiuirile care se fac la noi în Basarabia”

„Noi socotem că țărănimea noastră moldovenească e mai blândă și mai înțeleaptă decât cea rusească și are încă frica lui Dumnezeu. Bucuria noastră a fost scurtă. [...] Și la noi în Basarabia se face pe multe locuri tot acele nelegiuiri ca și în Rusia. Ținutul Hotinului de-acu e pustii. Așijderea au pătimit foarte ținutul Sorocii și [cel al] Ismailului.

[...] Acum pedeapsa cu moartea după lege nu-i. S-a desființat. Dar fără de lege ucideri se fac fără de număr, se fac de [către] oameni, îmbrăcați în haine ostășești.

A fost ucis și generalul cel mai mare al tuturor oștilor, numai pentru aceea, că altminterea înțelegea interesele patriei decât cum o înțeleg bolșevicii.

[...] La noi, dintr-o sută de oameni numai 25 știu carte, dar 75 sunt oameni cu totul întunecați. Însă vremea e foarte înșelătoare și e foarte ușor de căzut în greșală.

Trebuie ascultat preotul din sat.

[...] Fraților creștini! Să țineți minte că a fura, a da pojar [a incendia – *n.n., V.B.*] la averea străină, a risipi averea străină este o mare nelegiuire și o mare rușine pentru moldoveni.

[...] Mișcarea lui Inochentie foarte bine a arătat în ce mare întuneric se află până acum moldovenii. De atâta a și avut ieromonahul Inochentie, dintr-o parte, așa spor în lucrul lui cel necurat, că da norodului hrană după placul și înțelesul lui, măcar că hrană otrăvitoare și vătămătoare.

Protoiereu C. Popovici”

(*Revista Luminătorul, decembrie 1917, p. 46-50*)

Ordonanță circulară

Către cucernicii preoți din eparhie s-a trimis următoarea ordonanță circulară:

„Din pricina împrejurărilor din ultimele vremi s-a împrăștiat o dezordine în țările învecinate cu noi, care dezordine nu numai că le distruge grabnic, dar oprește și mersul omenirii spre civilizație și progres. Țara românească a rămas ca o insulă în care e liniște și muncă. Însă rătăciții de peste hotare vor să tulbure pe alocuri și liniștea noastră; vor să întindă focul și peste capetele noastre, ca să se folosească tot ei, străinii de lege și de neam. Luați aminte, cucernice părinte, la stricăciunea bolșevismului; priviți peste Nistru și veți vedea nenorocirea și veți auzi tânguiriile bătrânilor,

femeilor și copiilor, și judecați bine cât de cuminte este viața noastră românească.

Bolșevicii, oamenii rătăciți și fără ordine, trimit și prin țara noastră, mai ales prin Basarabia, emisari anume, agenți, care știu să strice sufletele cu bani, cu momeli, aruncă foi și vești mincinoase împotriva rânduiei noastre, ei șoptesc că țaranii din vechiul regat trăiesc ca niște robi, că ei n-au legi, că stăpânirea îi ține în întuneric și că tot în acest fel vor ajunge și locuitorii frați din Basarabia. Pe de altă parte, zvonesc că legea ce s-a dat pentru pământ și pentru libertate este numai o vorbă; că pământul s-a împărțit ca o înșelăciune, să îmblânzească și să atragă pe locuitori să uite de vechea stăpânire străină sau că pământul, de le-a rămâne, va fi plătit foarte scump și tot așa de scumpe vor fi și dările la Stat pentru pământ; alții spun că dacă se dă pământ locuitorilor, apoi toată roada lui va fi rechiziționată de stăpânire cu preț mic și că nu li se cade țăranilor să aibă pâine albă, ci numai porumb.

Cucernice părinte, vedeți că toate acestea sunt minciuni și nu se potrivesc două între ele; rătăciții vor să le toarne ca otravă în sufletele noastre, vor să pună dușmănie între liniștitul și cumintele popor românesc cu stăpânirea lui.

Cucernicia voastră sunteți însă tocmai păzitorul păcii mântuitoare a lui Hristos Dumnezeu și pentru păzirea acestei păci aveți răspundere.

De aceea, vă scriem să fiți la datorie, să lucrați așa cum vi-i menirea cu timp și fără timp.

Chemați poporul la rugăciuni și apoi vorbiți-i cu inima deschisă că tot ce a auzit sunt minciuni; strângeți-l la sfat duhovnicesc și învățați-l să-și iubească adevărata lui țară, România, să aibă încredere în stăpânirea ce i-a dat-o Dumnezeu și să nu se îndoiască că legea pentru pământ și pentru libertate este adevărată și ea se va împlini în folosul tuturor locuitorilor liniștiți ai țării.

Unde-i liniște și pace, acolo sălășluiește și binecuvântarea lui Dumnezeu.

În lucrul acesta ce veți face să vă înțelegeți totdeauna cu organele de administrație din comună și de rezultat să Ne comunicați din când în când.

Arhiepiscop (ss) Nicodim

Secretar general (ss) Constantin N. Tomescu

Șef de serviciu (ss) Icon. St. Constantin Ursu

Nr. 10543 – 1919, septembrie 24”

(*Revista Luminătorul, 31 august / 13 septembrie 1919, p. 18*)

Ordonanță circulară

„Vă reamintim de o foarte însemnată datorie ce aveți ca păstor: datoria de a învăța pe copiii creștini legea.

Cu Ordinul Nostru circular nr. 1690 din februarie 12 a.c., publicat și în *Luminătorul* nr. 4, vă atrăgeam atenția să intrați în drepturile cucerniciei voastre de învățători ai legii lui Hristos, catiheți la școlile satești; să puneți toată râvna pentru luminarea poporului și astfel peste toate foloasele veți avea și binecuvântarea lui Dumnezeu.

În școală, cucernice părinte, se întăresc temeliile națiunilor. De aceea, dacă acum încă aveți puțința să lucrați la temelia neamului nostru, să nu vă uitați datoria, chiar în școlile unde n-ați fost chemați să învățați legea creștină, să cereți singuri loc și să vă devotați acestei misiuni, care e din preoția adevărată. Și de nu vi se deschide ușa școlii, să Ne scrieți Nouă ca să intervenim.

Acum, Directoratul de instrucție din Basarabia, cu ordinul circular nr. 14547 către revizoratele și inspectoratele școlare, admite ca religia în școlile primare să se predea «numai de către preoții parohiali în condițiunile bugetare din trecut».

Așadar, vi s-au deschis iarăși porțile școlilor, sunteți chiar chemați ca să lucrați la temelia neamului nostru.

Rămâne numai să vă îndepliniți această însemnată datorie și Noi vă invităm cu stăruință să pășiți imediat.

Arhiepiscop (ss) Nicodim

Secretar general Constantin N. Tomescu

Șef de serviciu B. Vizireanu

Nr. 12126 – 1919, octombrie 31”

(*Revista Luminătorul, 31 octombrie / 13 noiembrie 1919, p. 12*)

Ordonanță circulară

„În dispoziția Noastră administrativă nr. 4107, publicată în revista oficială a eparhiei *Luminătorul* nr. 6. din martie a.c., se arată lămurit condițiile, cu care se pot hirotoni diaconii cântăreți în preoți. Totuși, se ivesc mulți candidați fără să întrunească acele condiții și prezintă în loc de acte de studii numai niște certificate de recomandare de la precucernicii protopopi de județe și de cercuri, în baza cărora cer hirotonia.

Aceasta este un abuz și călcare de ordine. Vă invităm ca pe viitor să nu se mai elibereze nicio asemenea recomandare candidaților, care nu întrunesc condițiile amintite; în cazuri contrare se vor lua măsuri severe administrative.

Arhiepiscop Nicodim

Secretar general Constantin N. Tomescu

Șef de serviciu Icon. Stavr. Constantin Ursu

Ursu

Nr. 12125 – 1919, octombrie 31”

(*Revista Luminătorul, 31 octombrie / 13 noiembrie 1919, p. 13*)

Ordin circular

„Instituția «Casa Noastră» de expropiere și împrumut din Basarabia, cu adresa nr. 5344 a.c., ne aduce la cunoștință că în unele comune s-au iscat oarecare neînțelegeri între subcomisiunile ce lucrează la împărțirea pământului și preoți, pentru pământul bisericesc.

Credem că la mijloc s-a petrecut vreo greșală dintr-o parte sau din alta. Dar ca

asemenea cazuri să nu se mai repete, vă punem în vedere că legea agrară, așa cum s-a alcătuit, este lege întărită, și nimeni n-are voie s-o discute, când vin autoritățile s-o aplice. Ce va fi de observat asupra acestei legi se va face numai în parlamentul țării, și de aceea să știți că până se vor lua alte măsuri să vă supuneți numaidecât legii. Dacă sunteți nemulțumiți de prețul stabilit pe hectar de expropriere vă puteți adresa pe cale legală la instanțele judecătorești.

Comisiunilor ce lucrează să le dați știri-le de care au nevoie.

Abaterile se vor pedepsi aspru.

Arhiepiscop Nicodim

Secretar general Constantin N. Tomescu

Șef de serviciu Prot. M. Ciachir

Nr. 13319 – 25 noiembrie 1919”

(*Revista Luminătorul*, 15 / 28 noiembrie 1919, p. 5)

Scrisoare adresată Mitropolitului Primat Miron Cristea

„Administrația supremă a Bisericii ortodoxe din partea Rusiei liberate de sub puterea bolșevicilor, se îndreaptă către Voi, Venerate Părinte, cu smerita rugăciune ca să binevoiți de a lua aminte la cele ce urmează:

Punând mâna pe puterea supremă din Rusia în 1917, maximaliștii s-au apucat să distrugă nu numai clasele cultivate ale societății și obiectele de artă, ci și toate regiunile, cum și reprezentanții lor și monumentele cultului religios, venerate de toți. Bisericele Kremlinului din Moscova, bisericile din orașele Iaroslavl și Simbirsk au fost pustiite, mai multe locașuri au fost profanate. Veșmântăria istorică și biblioteca patriarhilor din Moscova și Petrograd sunt jefuite. Mitropolitul Vladimir din Kiev, aproape 20 de episcopi, sute de preoți au fost asasinați. Înainte de a le da lovitura de moarte, bolșevicii taie mâinile și picioarele victimelor lor. Unii au fost îngropați de vii. Procesionile religioase urmate de nume-

roase mase de popor la Petrograd, Tula, Harkov și Soligalici au fost împrăștiate cu împușcături. Acolo unde domnește puterea bolșevicilor, Biserica creștină e persecutată cu mai multă ferocitate decât în primele timpuri ale creștinismului. Călugărițele sunt violate, se proclamă socializarea femeilor, libertatea pasiunilor celor mai dezordonate. Pretutindeni se văd moartea, frigus, foametea. Populațiunea e abătută, supusă la încercări arzătoare. Unii ies curățiți din ele, alții sucombă. Numai Siberia și teritoriile Uralului, expulzând pe bolșevici, procedează la regularea existenței lor civile și religioase sub egida credinței.

Cu sentimente de adâncă durere, Venerate Părinte, vă informăm despre nenorocirile pe care le sufăr milioane de Ruși din adevărata Rusie. Prin forța solidarității omenești, prin sentimente de frăție creștinească, sperăm să putem conta, Venerate Părinte, pe compătimirea Voastră, în calitate de reprezentant al Bisericii creștine.

Creștinii voștri să afle în ce stă viața și moartea acelor care în nord-estul Europei, ajung martiri ai credinței lui Hristos în secolul al XX-lea.

Prezidentul Administrației supreme a Bisericii Ortodoxe, Silvestru, Arhiepiscop de Omsk

Membri ai Administrației: Vladimir, Arhiepiscop de Simbirsk, Preotul Vladimir Sidonski, Profesorul Pissarev”

(*Revista Luminătorul*, august / septembrie 1919, p. 14)

Din lucrările Congresului Eparhial al Arhiepiscopiei Chișinăului (februarie 1925)

Proces-verbal nr. 12

„Astăzi, 14 februarie 1925, în ședința plenară a Congresului Eparhial al Arhiepiscopiei Chișinăului, de dimineață a fost discutată chestia despre înmulțirea activității culturale bisericesti populare în cercurile protopopești.

Pentru înmulțirea activității culturale de onorații membri ai Congresului se găsesc de cuviință următoarele măsuri:

1) înființarea cercurilor culturale prin protopopii din preoți și aleși mireni la fel cu cercurile culturale școlare;

2) să se aducă la viață sfaturile (consiliile) parohiale cu activitatea lor;

3) să se înființeze biblioteci parohiale;

4) să se țină conferințe religioase și culturale în zilele duminicale și de sărbători.

[...] Toată activitatea religioasă și culturală trebuie să se bazeze pe principii religioase și naționale, abținându-se cu desăvârșire de la curentele politice, de orice culoare ar fi ele înlăuntrul Țării.

Drept pentru care s-a dresat acest proces-verbal pentru a fi înaintat Î.P.S. Arhiepiscop spre aprobare.

Președinte – Al. Baltaga

Secretar – pr. Procopie Jechiu”

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 33, f. 64)

Proces-verbal nr. 15

„Consiliul Eparhial este dator să prezinte anual Congresului general eparhial o completă dare de seamă privitor la activitatea sa.

Prerogativele Consiliului eparhial:

1) înregistrează diferite chestiuni și le supune discuției Congreselor, păstrează anumite dosare și corespondențe, culege informații despre chestiunile și corespondențele intrate în Congres;

2) supraveghează executarea hotărârilor luate;

3) Apără toate drepturile Bisericii și ale clerului basarabean ortodox în fața oricăror instanțe bisericești sau civile și reprezintă interesele Bisericii la congrese, delegații etc.

Aceste îndatoriri sunt prevăzute în Jurnalul nr. 9, al Congresului din septembrie 1907, și completate în instrucția art. 27-30,

proces-verbal nr. 48 al Congresului din iulie 1922.

Acum Comitetul (Consiliul) Eparhial este cel ales de Congresul general din iulie 1923, anume: președinte Iconom Mitrofor Alexandru Baltaga, membrii: Iconom Stavrofor Serghie Bejan, DI Constantin N. Tomescu, Prot. I. Carauș, Ic. St. V. Dimitriu și Ic. St. Iosif Belodanov.

După alegere și până azi, Comitetul (Consiliul) a avut, de regulă, măcar câte o ședință săptămânal.

[...] Despre Mitropolia Basarabiei, Comitetul (Consiliul) Eparhial a alcătuit încă un Memoriu, prezentat prin ÎPS Arhiepiscop autorităților superioare și a tipărit în extras *Actul solemn*, încheiat de Congresul general extraordinar din 8 iulie 1923, ce a fost semnat de cei patru episcopi ai Basarabiei.

Cu mare satisfacție Comitetul (Consiliul) Eparhial a cetit răspunsul nr. 414/1923 al Sf. Sinod că «în ședința sa din 15 noiembrie 1923, deliberând asupra dorinței Congresului general eparhial al Basarabiei, de a se ridica Sf. Arhiepiscopie a Chișinăului la rangul de Mitropolie, consideră dorința aceasta ca satisfăcută».

[...] În vederea apărării drepturilor Bisericii și ale clerului basarabean amintim următoarele: învățământul religiei în școlile primare și predarea lui de către preoți a suferit multe împiedicări în ultimii ani. La 14 septembrie 1923 am avut o consfătuire cu inspectorul-șef școlar din localitate la ÎPS Arhiepiscop, susținând dreptul preoțimii ca numai ea să predea religia în toate școlile Țării câte două ore săptămânal, dar, în cele din urmă, s-a legiferat altfel, că «Religia se predă de învățător, dar poate fi predată și de preot».

S-a mai discutat: despre cercurile școlare; deschiderea clasei V la școlile spirituale; examene pentru hirotonirea cântăreților și a monahilor; despre casele fostei școli bisericești; despre membrii Societății Istorie-Arheologice-Bisericești; despre înfiin-

țarea Academiei Teologice la Chișinău (e păcat că timp de doi ani se poartă numai corespondență și factorii responsabili de la București nu ajută mai repede la realizarea acestei nevoi culturale a Bisericii noastre); despre cursuri de educație a vocii elevelor școlii eparhiale de fete; despre reforma Calendarului; despre un arhitect eparhial, care să supravegheze de aproape clădirile bisericilor, ce devin pe alocuri o primejdie etc.

Președintele Comitetului (Consiliului) Eparhial – Al. Baltaga

Ic. St. S. Bejan; Prot. Ioan Carauș, Const. N. Tomescu.”

(ANRM, fond 1135, inv. I, dosar 33, f. 86, f. 88)

Proces-verbal nr. 23

„Congresul clericilor și mirenilor din Eparhia Chișinăului, în ședința plenară din 17 februarie 1925, luând cunoștință că prin proiectul de *Lege pentru unificarea bisericească* se prevede delimitarea Episcopiei Hotinului la Mitropolia Cernăuți, a pus această chestiune importantă în discuție.

Având în vedere că unitatea organizației bisericii a tuturor eparhiilor basarabene s-a format de decenii și că în afară de acestea sunt organizații comune economice (casa emeritală, școala eparhială de fete, Frățimea nașterii lui Hristos, Școala de cântăreți, Seminarul Teologic, Societatea Istorică-Arheologică-Bisericească) care au ca scop ajutarea întregului cler al Bisericii Basarabene,

Luând în considerare faptul că în proiectul de Unificare a Bisericii, elaborat de așa-zisa Constituanta bisericească s-a stabilit aceeași bază, care a fost exprimată de Congresul general eparhial al Bisericii Basarabene ca Arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la rangul de Mitropolie a Bisericii Basarabene, din care vor face parte integrală Episcopii Hotinului și Ismailului,

Constatând că Hotărârile Constituanței și Congresului au fost consfințite prin hotărârea Sf. Sinod, care a aprobat aceasta,

Congresul își exprimă hotărârea fermă ca să se ție seamă de proiectul elaborat de Congresul general eparhial și Constituanța Bisericească, aprobat și de Sf. Sinod, neadmițându-se nicio modificare, rămânând și în viitor Episcopia Hotinului, care este strâns legată cu interese comune generale din punct de vedere bisericesc și economic tot ca Episcopie a Bisericii Basarabene.

Despre aceasta, cu supușenie Congresul apelează la ÎPS Arhiepiscop Gurie cu rugămintea de a interveni locului în drept pentru a satisface dorința și a păstra dreptul nostru aici exprimat.

Președinte Ic. Mitr. Al. Baltaga”

Urmează 30 de semnături ale delegaților.

Pe procesul-verbal este aplicată rezoluția: „18.02.1925. Se va aduce la cunoștință și aprecierea Maturului Senat și Onoratei Camere.

Arhiepiscop (ss) Gurie)”

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 33, f. 99)

Arhiepiscopia Chișinăului Dispoziție arhipăstorească

„Se aduce din nou la cunoștință evlavioșilor creștini, care se duc pe la mănăstiri, acestea:

1. Sfintele slujbe se pot săvârși numai după stilul îndreptat, așa cum s-a hotărât de Sfântul Sinod și cum s-a adus la cunoștința credincioșilor prin scrisorile pastorale și prin dispozițiile arhipăstorești până azi.

2. Sfântul și marele post a început luni, 15 februarie, și ține până sâmbătă, 3 aprilie 1926.

3. Buna Vestire se serbează joi, 25 martie, în săptămâna a șasea din marele Post.

4. Săptămâna Sfintelor Patimi începe luni, 29 martie.

5. Sfânta și luminata zi a Învierii, Sf. Paști, se va prăznuși la 4 aprilie.

Mărturisirea credincioșilor și sfânta împărtășire în legătură cu Sf. Paști se poate face numai până la 4 aprilie.

Numai în ziua de Sf. Paști, la 4 aprilie, se va sfinți pasca și ouăle roșii.

Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel începe luni, 31 mai.

Pravoslavnicii creștini să cunoască că mănăstirile ca și toți preoții nu se pot abate de la respectarea acestei dispoziții și deci îi îndemnăm a se supune în totul.

Gurie, Arhiepiscopul Chișinăului

Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Chișinăului

23 martie 1926"

(ANRM, fond 1232, inv. 1, dosar 283, f. 31)

Către Directorul Băncii Naționale Chișinău (30 martie 1934)

„Domnule Director,

În anul 1932/18/03 Banca Națională Chișinău a împrumutat Mănăstirii Hârjauca suma de lei 530 000 pe garanția rentelor de împrumut în valoarea nominală de lei 1 475 900 cu contractul nr. 1580. Cupoanele de pe aceste rente au fost estimate spre acoperire a împrumutului și a procentelor și au fost o garanție solidă de achitare treptată a datoriei mănăstirești.

Timpurile extrem de grele din punct de vedere financiar n-au dat posibilitatea Mănăstirii să lichideze datoria în mod grabnic și a fost nevoită să ceară amânări. Totuși, puțin câte puțin datoria se micșora și tindea spre stingere, când, pe neașteptate, Banca Națională București, în urma intervenției Băncii Naționale Chișinău, în februarie 1933, a vândut rentele cu prețul cel mai scăzut și defavorabil de pe atunci, lipsind în așa fel Mănăstirea de averea ei și tăindu-i posibilitatea să plătească datoria cu cupoanele rentei.

Drumurile înzăpezite din ianuarie a anului trecut ne-au împiedicat să venim personal la București să susținem intervenția Mănăstirii ca să nu se vândă rentele și am intervenit cu adresa nr. 383, din 20 ianuarie 1933, stăruitor rugând pe

Domnul Guvernator al Băncii Naționale să amâne vânzarea, și totuși, rentele au fost vândute. În timpurile atât de grele prin care trecem noi toți, când însuși Statul a venit în ajutorul tuturor datornicilor cu legea conversiunii datoriilor, cu moratoriu etc., Banca Națională n-a vrut să păsuiască nițel pentru o Mănăstire creștin-ortodoxă română, ca să-i dea posibilitatea cu încetul să-și achite integral datoria cu propriile ei mijloace, ci a găsit cu cale să-i vândă averea cu un preț derizoriu, lipsind-o de mijloace de existență.

Cu ce ar fi riscat Banca Națională, dacă rentele n-ar fi fost vândute? Cupoanele garantau acoperirea treptată a datoriei, iar pe de altă parte, prețul rentelor urcându-se în ultimul timp – și garanția devenea din ce în ce mai solidă. Până acum, Mănăstirea neavând bani, n-a putut să-și răscumpere rentele vândute de Banca Națională cu un preț mai scăzut, iar acum, când prețul rentelor s-a urcat atât de însemnat, Mănăstirea ar suferi mari daune, răscumpărând rentele cu prețul actual.

Domnule Director,

Împreună cu acestea Noi Vă trimitem și restul de bani în suma de lei 47 691 pentru acoperirea completă a împrumutului contractat de Mănăstirea Hârjauca și stăruitor Vă rugăm să binevoiiți a dispune tot ce va fi posibil ca Mănăstirea Hârjauca să intre iarăși în posesiunea rentelor ce le-a avut până acum, cu ce veți face un mare bine și o dreptate unei instituții bisericești creștine ortodoxe.

Stareț (ss) Mitropolit Gurie

Locțiitor de stareț (ss) Protosinghel Arsenie"

(ANRM, fond 1232, inv. 1, dosar 312, f. 148-149)

Din lucrările Adunării Eparhiale a Chișinăului (mai-iunie 1936)

„Constantin Roșca: În eparhia noastră se petrece o tragedie. Până când are să du-

reze această stare de încordare? Nu-i permis nimănui să atace pe ÎPS Sa astfel. Să se găsească o altă modalitate de a judeca lucrurile. Dezbaterile acestea lovesc în ÎPS Sa și în Biserică. Răul moral ce se aduce bisericii este enorm.

Ștefan Ciobanu: Scaunul ÎPS Sale e mai mult de tortură decât de onoare. [...] Nicăieri chiriarii nu sunt terorizați ca aici. Presa face exagerări. [...] Să nu îngreunăm singuri lucrurile. Alt chiriarii nu făcea cât a făcut ÎPS Sa Mitropolitul Gurie.

Pan Halippa: Trebuie să ne preocupe gândul să sărim să stingem focul, ca să nu fim mistuiți cu totul. [...] Adunarea vrea să asculte un referat (e vorba de un adevărat rechizitoriu revoluționar, citit la adunare de către Leon Trofimov, un preot rus venit din St. Petersburg după Unire, care se răzbuca pe ÎPS Gurie (pentru că acesta l-a destituit în 1935 din protopopie pentru neascultare în chestiunea Calendarului îndreptat – *n.n., V.B.*). Or, acest referat este plin de răutate la adresa ÎPS Gurie. Ce vreți, să distrugeți pe șeful Bisericii, cum se face azi în Germania față de episcopi? Mă atașez la propunerea domnului Ștefan Ciobanu. Să nu deschidem drumul luptei împotriva Bisericii.”

(*Gurie Grosu. Procesul și apărarea mea...*, p. 279)

Interpelarea profesorului Nicolae Iorga în ședința Senatului Parlamentului României din 17 noiembrie 1936

„Sf. Sinod a suspendat pe Mitropolitul Basarabiei, care nu este condamnat, care nu a fost judecat, care nu a fost ascultat. Este pârât: s-a făcut o anchetă de un funcționar sau de mai mulți funcționari. Se poate întâmpla ca ei să aibă dreptate; se poate întâmpla să nu aibă dreptate. S-a iscat un urât scandal. [...] Să contribuim cu toții pentru a-l face să dispară în așa fel, încât să nu fie jignită nici dreptatea, dar nici cinstea Bisericii acesteia a noastră și nici românismul în Basarabia.

[...] Părintele se plânge: «...dacă aş consimţi să demisionez, domnul prefect e gata să-mi pună pe masă 300 000 lei!»

Dar ce sunt obiceiurile acestea țigănești! Parcă ar fi vorba de un polițai din cine știe ce fund de provincie, de un om care nu-și dă seama nici de demnitatea sa, nici de a celora pe care îi aduce înaintea sa!

Cu ce se apără o țară? Înainte de toate, cu valoarea ei morală! Și, în momentul când trebuie să ne apărăm hotarele noastre și cu valoarea noastră morală, și în Biserică, și în Stat, nu în momentul acesta trebuie să provocăm asemenea scandaluri, care pleacă de la oameni de nimic împotriva unor oameni cu răspundere limitată. Căci cine nu știe că răspunderea financiară a Mitropolitului Gurie este aproape inexistentă!

[...] Iată ce a tăiat cenzura din textul comunicării mele de ieri, găsită periculoasă pentru ordinea de Stat: «În fața scandalului pe care înaintea credincioșilor Basarabiei îl reprezintă suspendarea, din ordin ministerial, de către Sf. Sinod, pentru dezordini financiare, care nu trebuiau să aducă după sine înjosirea unui ierarh, care a adus ca preot mari servicii cauzei românești în țara sa, expunându-se celor mai grele pedepse. Pe umerii popii Gurie Grosu a stat întreaga luptă pentru limba românească în Basarabia. La aceasta se pricepea; la socoteli, nu, dar la aceasta se pricepea și noi trebuie să pricepem că nu ne este îngăduit să lovim un astfel de trecut, pentru greșeli de contabilitate.»

[...] Întreb pe dl președinte al Consiliului de Miniștri (Gheorghe Tătărescu – *n.n., V.B.*), dacă nu crede că intervenția personală a sa trebuia să introducă în această tristă afacere discreție, bunăcuviință și grija unor interese naționale de care nu s-a ținut seamă până acum.”

(*Ziarul Neamul românesc, nr. 252, 19 noiembrie 1936*)

Domnului profesor Nicolae Iorga

„Șoseaua Bonaparte 6
București

Studentimea română creștină din întreaga țară, în fața dreptei și hotărâtei Dvs. intervenții în cazul ÎPS Mitropolit Gurie al Basarabiei, prigonit de către oameni ce nu au autoritatea morală să cheme pe alții la răspundere, respectuos își permite a Vă adresa călduroasele sale admirații.

Gata de luptă așteptăm semnalul Dvs. pentru începerea unei acțiuni dârze.

Apărăm un om, o cauză dreaptă și prestigiu Bisericii Ortodoxe.

Președintele Uniunii Naționale a studenților creștini români Șerban Milcoveanu

Președinți de centre studențești:

București – Antoniu Ion

Iași – Theodor Tudose

Cluj – Tiberiu Vereș

Cernăuți – Filon Rauric

Chișinău – Constantin Nicolae

Sibiu – Malene

Timișoara – David”

(*Gurie Grosu. Procesul și apărarea mea...*, p. 286)

Din scrisoarea întâi a ÎPS Gurie către Patriarhul Miron Cristea (17 noiembrie 1936)

„Oricât de grea și de înspăimântătoare devine situațiunea mea din cauza tratamentului la care mă supuneți, vă rog să considerați că ea va avea un sfârșit cel puțin prin moartea mea, când persecuțiile nu mai pot fi decât niște deșertăciuni ome-nești pentru cei ce le-au întrebuițat. Ceea ce va rămâne însă și după moartea mea și a noastră a tuturor, va fi pata neștersă a unui tratament neîngăduit, absolut ilegal și anticanonic de care s-a făcut și se face răspunzător, în fața Bisericii și a Țării, Sf. nostru Sinod sub președinția ÎPS Voastre.

[...] După ce mi-am făcut datoria de a vă expune cazul meu prin aceste rânduri, vă declar din nou că sunt hotărât ca, chiar

cu prețul vieții mele, să apăr dreptatea și demnitatea Bisericii, iar pe ÎPS Voastră, față de măsurile ce ați luat împotriva mea, dacă nu vă vor judeca oamenii de azi, las să ne judece Dumnezeu și urmașii noștri.”

Din scrisoarea a doua a ÎPS Gurie către Patriarhul Miron Cristea (19 noiembrie 1936)

„Suspendarea mea, înainte de a fi judecat, domiciliul meu forțat și izgonirea mea din eparhie înainte de a fi declarat vinovat de un for competent în urma unei judecăți legale și canonice, constituie o flagrantă și nemaipomenită călcare a legalității și canonicității. Dar, chiar în cazul când aș fi fost vinovat, în situațiunea în care sunt tratat cu concursul și binecuvântarea ÎPS Voastre ca președinte al Sf. Sinod, vă rog să vă gândiți ce valoare morală și juridică poate avea o astfel de judecată față de care eu sunt lipsit nu numai de dreptul de a mă apăra, dar și de libertatea la care are drept și cel mai umil cetățean.

[...] Pe baza celor două anchete (partinitoare, inexacte în fapt și ilegale în drept – Antal și a Adunării Eparhiale Chișinău) Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor mai întâi m-a trimis în cercetarea Înaltei Curți de Casație pentru presupuse delikte și însușiri de bani publici, făcându-se întinse cercetări judiciare încă în noiembrie 1936 prin domnul Consilier Macarovici, iar apoi a dat ordine pe cale administrativă să mi se sechestreze orice avere până la acoperirea unor închipuite lipsuri din culpa mea de peste 12 000 000 lei.

[...] Acum, după discuțiile din Senat, ÎPS Voastră îmi trimiteți vorbă că, dacă îmi dau demisia, sunteți gata să infirmați hotărârea Sf. Sinod pe motiv că n-ar fi fost dată cu majoritatea necesară (au votat pentru suspendare 15 membri ai Sf. Sinod din 28 – *n.a.*) și să-mi înlesniți pensionarea ca Mitropolit fără nicio altă măsură neplăcută pentru mine.

Faptul acesta constituie și el un procedeu absolut intolerabil, cu care eu pentru nimic în lume nu mă pot învoi, pentru că eu mă găsesc în această tristă situație nu din cauza că aș fi vinovat, ci numai pentru că s-a urmat și se urmează cu mine din partea Sf. Sinod și a Ministerului de Culte și Arte o procedură absolut ilegală și nedreaptă, un tratament de persecuție, lipsit de orice scrupul și de orice legalitate.”

(Gurie Grosu. Procesul și apărarea mea..., p. 287)

Dosar de trimitere în judecata Secțiunilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție a ÎPS Gurie Grosu, Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei (început la 9 iunie 1936, încheiat la 28 iunie 1938)

„Având în vedere că ÎPS Mitropolit Gurie i se impută mai multe delictе, așa că urmează a se face împotriva sa la aplicarea pedepsei și aplicarea dispozițiilor art. 40 din cod penal român vechi.

Pentru aceste motive, văzând și dispozițiile art. 270 din procedura penală Carol al II-lea combinat cu art. 584 și 589 din aceeași procedură penală

hotărâm:

Trimiterea în judecata secțiunilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție a ÎPS Grosu, Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei:

1. Pentru delictul continuat de delapidare prevăzut și pedepsit de art. 140 din *Codul penal* român vechi combinat cu art. 23 din *Legea contabilității publice* din 1903 și cu art. 16 din *Legea contabilității publice* din 1929, cu art. 1 din ambele legi și cu art. 227 al citatei legi din 1929.

2. Pentru delictul continuat de abuz de putere prevăzut și pedepsit de art. 147 din *Codul penal* român vechi și

3. Pentru delictul continuat de nedreaptă luare prevăzut și pedepsit de art. 141 din *Codul penal* român vechi, texte

combinat cu dispozițiile art. 40 din *Codul penal* român vechi.

4. Scoaterea de sub urmărire penală a ÎPS Gurie Grosu pentru delictеle continuate de abuz de putere și de nedreaptă luare săvârșite în prejudiciul Sf. Mănăstiri Hârjauca, inf. prev. de art. 147 din *Codul penal* român vechi ca și pentru delictеle de calomnie și denunțare calomnioasă prevăzute de art. 294 și 298 din *Codul penal* român vechi reclamate împotriva ÎPS Sale de către dnii Lt. Col. Victor Panaitescu și Col. St. Zăvoianu, ambii din București, acțiunea publică pentru aceste infracțiuni fiind stinsă pentru cauze legale.

Martorii sunt indicați în cuprinsul acestei ordonanțe definitive, iar părți civile sunt constituite.

Cu drept de apel în trei zile de la comunicare.

Data la Cabinetul Nostru din Palatul Justiției din București, astăzi, 28 iunie 1938.

Consilier Instructor (ss) Al. Macarovici
Magistrat Asistent (ss) N.L. Boltuș”

(ANRM, fond 1232, inv. 1, dosar 318, f. 146-147)

Nota autoarei

În anul 1941 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luând în discuție cazul Mitropolitului Gurie al Basarabiei și având în vedere că **Înalta Curte de Casație l-a absolvit de orice vină**, i-a ridicat suspendarea.

Mitropolitul mai era în viață când i s-a făcut dreptate. Dar aceasta nu l-a mai putut întoarce din lumea rugăciunii până în clipa când a trecut la Domnul, pe 14 noiembrie 1943, la mănăstirea Cernica. S-a rugat și pentru iertarea prigonitorilor, unelte ale cominterniștilor, alarmați de faptul că în timpul arhipăstoririi lui Gurie se producea *de facto* unificarea Bisericii Ortodoxe din Basarabia cu Biserica Ortodoxă Română. Cuvintele prin care s-a rugat Domnului le găsim și în cartea *Procesul*

și apărarea mea...: „Doamne, Dumnezeule, fă ca nedreptatea aceasta să nu rămână triumfătoare... și sufletele robilor Tăi, care s-au pretat la aceasta, să nu rămână pierdute în veac...”

Spicuri din referatul preotului Alexandru Ceachir, parohia Curleni, cercul III, județul Orhei, prezentat în septembrie 1938 la Conferința Generală anuală cu tema *Educația religioasă și morală a tineretului*

„De la un preot se cere mult și, poate, sunt mulți din preoți – acești umili slujitori ai Altarului – modești, care muncesc din răspuțeri pe toate tărâmurile, în special pe cel al educației religioase a tineretului și care, poate, își dau bine seama de importanța acestei probleme. Însă până acum trebuie să recunoaștem, cu părere de rău, că roadele muncii noastre sunt încă neînsemnate. Care este cauza? Prima cauză care ne împiedică să ne ocupăm de educația religioasă a tineretului și care ne face să nu culegem nici roadele convenite este sărăcia și criza materială și morală la care a ajuns țaranul nostru în ultimul timp, încât toate produsele agricole abia îi ajung să-și întrețină casa. [...] Pământul îl cultivă în mod primitiv, vitele slabe și lipsa de unelte agricole – toate la un loc fac ca produsul să fie prost, fără preț pe piață și puțin. O altă cauză. Războiul mondial a lăsat urme funeste în toate straturile sociale, o completă depravare morală, dezorientare și deprinderi rele. Vorbesc numai de pătura țărănească, căci cea intelectuală, poate mai imorală și mai stricată, rămâne să-și ispășească ea singură păcatele ei. O altă cauză. Propaganda subversivă, făcută contra religiei creștine de către curentele extremiste de stânga: comunismul, ateismul, materialismul etc. Aceste curente subversive, care au făcut ravagii pe la orașe, în familii intelectuale și muncitorești, au început să treacă și pe la sate.

[...] Mijloacele care trebuie aplicate, pentru ca munca noastră pastorală să nu fie zadarnică, ar fi:

1. Ridicarea simțului moral și religios al însuși părinților, deci a păturii mature. Dacă părinții sunt morali, sădind în sufletele copiilor sentimente morale și creștine, apoi nouă ne ușurează foarte mult munca.

2. Ridicarea stării gospodărești și materiale a țaranului muncitor.

3. Organizarea sub auspiciile bisericii lor a unei secțiuni de asistență socială.

4. Atragerea tineretului în societăți religioase de tipul Societății „Sf. Gheorghe”. Prin șezători și conferințe cu subiect religios-moral, cu participarea preoților, să ne aplecăm spre cunoașterea sufletului și spiritului tineretului.

5. Organizarea bibliotecilor populare, dând posibilitate tineretului să citească, mai ales în serile și nopțile lungi de iarnă.

[...] În parohia mea am constatat că tineretul citește cu plăcere *Foile duminicale*, mai cu seamă tinerii premilitari. Trebuie deci ca onorata Secție culturală a Consiliului Eparhial să editeze cât mai multe foi și nu numai cu predici și explicări a Sf. Evanghelii, ci și cu istorioare morale scurte și pe înțelesul tuturor.

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 189, f. 22-23)

Spicuri din referatele Conferinței pastorale de toamnă (1938) cu tema *Bazele morale și dogmatice ale Bisericii Ortodoxe*

Preot Procopie Jechiul, parohia Mârzești, județul Orhei:

„Olimpicul Goethe spunea odată: «Va progresa societatea mult și în toate direcțiile, dar nu va trece niciodată peste sublimitatea moralei creștinismului.» Dacă întreg creștinismul poate fi definit printr-un singur cuvânt, apoi acesta este dragostea. Credința, speranța și dragostea este un «triolet» axiomatic al creștinismului, răspunzând fie-

care celor trei însușiri cu care este înzestrat omul: rațiune, voință și sentiment.

Într-adevăr, în credință predomină rațiunea, în speranță voința, și în dragoste sentimentul. Dragostea este cel mai sublim postulat al divinității. Pe drept cuvânt spune Sf. Apostol Pavel: «Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt.»

[...] Nu există Stat fără Biserică. Încercarea zadarnică de a o elimina din Stat – întreprinderile guvernului stalinist – sunt utopii, porniri necugetate contra firii. Biserica este sufletul Statului, a o elimina înseamnă a-i scoate motorul în funcție de care sunt toate manifestările – înseamnă a crea un stat fără suflet – stalinist. Statul fără Biserică este un mort ambulant care, deși conștient că persistă în greșeală, persistă cu și mai multă nebulie, și aceasta din marea caritate diabolico-internațional-umanitaristă.

Se vor scufunda și distruge state, poate vom asista la o schimbare a configurației geografice a întregii lumi, dar Biserica, fiind imaterială, va rămâne veșnic singurul factor de unire a oamenilor normali, făcând astfel legătura atât de firească între tată și fiu, între Dumnezeu și Om...”

Preot P. Bivol, parohia Zagoreni, județul Orhei:

„Din cele mai vechi timpuri omenirea a căutat să se elibereze de rău. În firea omului, contra dominării răului, protestează rațiunea, conștiința și simțul. Tendința către fericire, prin eliberarea din ghearele răului, este impulsul principal al vieții omenești. Există însă teorii, care se împacă cu răul, ca fiind ceva natural, fără de care nu se poate. Conform acestor teorii, nu trebuie să încercăm să înlăturăm răul din viața omenească. Învățătura creștină nu susține acest lucru. Conform concepției creștine, răul este negarea binelui. Contrar pozitivismului, învățătura creștină despre rău consideră cu puțință mântuirea, eliberarea de rău. Posibilitatea aceasta e condi-

ționată de ideea creștină despre esența și originea răului. Răul nu se găsește în ființa lucrurilor, el este ceva ocazional și, deci, înlăturabil. Începutul răului se găsește în libertatea omenească, în îndepărtarea ei arbitrară de bine, dar nu în însăși firea sufletului omnesc...”

Preot Nicolae Șelaru, parohia Izvoare, județul Orhei:

„Limitele Bisericii se largesc până dincolo de existența omului, lăsând să-și găsească locul între viața văzută și nevăzută a Universului.

După o expresie a lui Berdeaev, Biserica este cosmosul încreștinat, este lumea readusă în starea ei primordială.

Așadar, Biserica este o amintire a frumuseții trecute și o preînchipuire a celei viitoare.

[...] Biserica, închipuită ca un mare organism, este un reflex al frumuseții Divine. Universul întreg este închipuit ca o biserică de mari proporții, unde fiecare creștin participă la Dumnezeu. Din partea omului se cere numai voință de participare, iar energia trebuitoare și puterea mântuitoare se împărtășesc de către Duhul Sfânt, precum și viața unei mlădițe situată pe o tulpină, este hrănită de către aceasta din urmă.

[...] Iubirea în ortodoxism este un principiu ontologic. Existența nu este posibilă fără această virtute. Omul există numai atât cât iubește. Când se exclude din iubire, încetează de a mai exista. Păcatul nu este ceva substanțial în sine, ci tocmai această excludere din iubirea Divină...”

Preot Alexandru Ceachir, parohia Curleni, cercul III, județul Orhei:

„Paralel cu progresul uman, din toate laturile vieții pământești a progresat și concepția materialistă, așa încât azi toată lumea din toate straturile sociale și-a creat un ideal – materialismul, – nimicind cu totul latura cea mai prețioasă: sufletul, religia și morala.

[...] Lumea de azi nu judecă Biserica după autoritatea ei dumnezeiască, ci o judecă după organizarea ei externă pe pământ. Astăzi Biserica, organizație de sorginte divină, Capul ei fiind însuși Mântuitorul Hristos, se judecă și se critică după slăbiciunile și neajunsurile conducătorilor și membrilor ei.

[...] Biserica n-are menirea doar să organizeze viața creștină externă a membrilor ei. Ocupația ei principală este să pregătească mereu simțul religios-moral și renașterea spirituală a membrilor ei."

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 189, f. 82; f. 101-102, f. 118, f. 160-162)

Spicuri din raportul preotului Andrei Svetlov, cercul III, județul Orhei, la Conferința anuală cu tema *Preotul în luptă cu necredința și imoralitatea* (mai 1939)

„Întrucât nici până azi omenirea nu se poate descătușa de materialismul dominant, găsesc că subiectul conferinței atinge una din cele mai esențiale probleme sufletești a vremii noastre. Invențiile spiritului omenesc îl fac pe om să creadă că știința este în stare să rezolve tot, să explice tot și să-l ajute în tot.

Cele mai nevisate realizări zăpăcesc spiritul omenesc cu strălucirea lor, făcându-l să se încreadă în puterile sale și că poate fi stăpân a toate, ajungând astfel la indiferentismul religios și chiar la negarea existenței lui Dumnezeu.

[...] Singură știința nu ne va duce la progres, căci ea nu poate îmbunătăți moravurile, nu ne poate renaște și înălța. Nu negăm meritele științei, dar azi vedem că alături de atâtea minunate invenții, închisorile sunt pline, iar pilda bogatului cu săracul Lazăr nu și-a pierdut din clasică ei însemnătate.

[...] Mediul orășenesc contribuie la scăderea sentimentului religios, sporind imoralitatea. E greu unui muncitor să-și păstreze sentimentul religios, atunci

când vede atâtea lume petrecând în berării, cafenele, restaurante, și totuși, o lume care trăiește în lux. Pe muncitor îl cuprinde un dor de răzvrătire împotriva acestor oameni.

Iată de ce o latură de căpetenie în apropierea celor bogați de cei săraci este lupta preotului împotriva petrecerilor și a luxului. Orice lux aduce omului satisfacții și bucurii. De exemplu, luxul artei pe care nici creștinismul nu l-a condamnat și dovedă avem Biserica noastră cu frumosele podoabe și nu-l putem disprețui. Dar în orice lux este o parte de vanitate, o parte inutilă, de tristă vanitate. Să suprimăm cel puțin partea de lux consacrată vanităților inferioare, amorului propriu, rău înțeles, care poate nu face decât să mărească suferința acelor care nu pot să-și îngăduie aceleași luxuri..."

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 110, f. 7)

Spicuri din darea de seamă a Protopopiei Cercului 2, jud. Tighina despre mersul vieții bisericești în anul 1937

„Pentru luminarea parohienilor preoții se folosesc de predici, cuvântări, conferințe duminicale, de societățile „Sf. Gheorghe”, „Sf. Parascheva”, de adunările subcercurilor religios-culturale-pastorale. Majoritatea preoților predau religia în școlile primare în modul cel mai conștiințios.

Majoritatea cântăreților au organizat coruri bisericești din elevi din școlile primare și adulți. Predau cântul bisericesc în școlile primare.

[...] Chestia cu Calendarul îndreptat prinde a se tranșa. Sărbătorile Crăciunului au trecut bine, fiind bisericile pline de credincioși. În cercul 2 Tighina o parte din parohii au acceptat Calendarul îndreptat chiar de la început – parohiile Alexandreni, Nicolaeni, Copceac, Manzâr, Sturdzeni, Ceaga, Troița.

Poporul ține la credința sa ortodoxă, la datinile vechi, totuși, în urma introducerii stării civile, a Calendarului îndreptat, propagandei politice, a început a se demoraliza.

Mișcarea sectară și antireligioasă

Propaganda sectară și antireligioasă se intensifică mereu. Libertatea acordată prin lege le-a făcut «mână liberă», i-a încurajat și, neîmpiedicați de nimeni, cutreieră satele.

Sectanți sunt în parohiile:

1. Alexândreni. Bapțiști și evangheliști sub conducerea lui Alexei Cotroceico și Mihail Tomin.

2. Bahmutea – conducător Socolov.

3. Ceaga – conducător I. Iașcenco.”

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 158, f. 82)

Spicuiuri din darea de seamă pe anul 1937 a preotului misionar episcopal Th. Rudiev

„Mișcarea stilistă nu prinde în județul Tighina, unde partea de jos a județului aproape toată populația sărbătorește după calendarul îndreptat. Numai pe lângă Nistru, unde-i o masă compactă moldovenească majoritatea credincioșilor se abțin de a sărbători odată cu Biserica. [...] Pentru propagarea calendarului îndreptat am căutat să fiu cât mai aproape de popor în zilele hramului Bisericii. Sărbătorirea hramului Bisericii în sudul Basarabiei se face cu un fast mare; creștinii din satele apropiate vin cu trăsurile direct lângă Biserică și numai după terminarea Sf. Liturghii se duc pe la casele cunoscuților. Am îndemnat de a fi una cu Domnul, a sărbători odată, și cu încetul, treptat, sat de la sat, s-au molipsit și au trecut regiuni întregi la sărbătorire după Calendarul îndreptat.

După desființarea partidelor politice nu se face propagandă pentru stilul vechi.”

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 158, f. 30, f. 34)

Spicuiuri din darea de seamă generală anuală despre mersul activității clerului în cursul anilor 1937-1938 din punct de vedere pastoral-misionar și religios-cultural de protopopul prot. Pavel Andrei, cercul II, Orhei

„Am credința că încetul cu încetul predarea religiei în școlile primare va progresa. În multe școli, unde învățătorii au dragoste de Biserică și cunosc muzica bisericească, s-au organizat coruri foarte frumoase. În parohia Onișcani – corul bisericesc e organizat de învățătorul Românescu, în Dereneu – de învățătorul Alexa.

[...] Conferințele duminicale nu prind în Basarabia, nu se pot introduce în măsura dorinței din mai multe cauze: obișnuința milenară a credincioșilor să dea cea mai mare atenție Sf. Liturghii. Pentru Sf. Liturghie ei sunt dispuși să stea în Biserică până la ora 11 p.m., iar seara nu mai vin la biserică iar, pentru conferința duminicală.

În Basarabia slujbele bisericești, mai ales Sf. Euharistie, se fac foarte larg, se citește tot după Tipic și credincioșii, obosind de dimineață până la 12-2 p.m., după-masă nu mai vin la biserică.

[...] Mișcarea sectară și antireligioasă deloc nu este periculoasă, ba în prezent se vede o clătinare a sectanților spre Biserica noastră ortodoxă.

[...] În câteva parohii sunt câte trei-patru familii de inochentiști, dar nepericuloși, considerați de credincioși ca niște zăpăciți.”

(ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 158, f. 15)

FEDEX – INSTRUMENTUL INOVATOR DE STIMULARE ȘI ÎNCURAJARE A INOVAȚIEI A FOST VALIDAT: IMPACTUL CIFRIC, SOCIAL ȘI PROFESIONAL

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Abstract

The author attempts to evaluate a new format, tested in 2014 at the B.P. Hasdeu Municipale Library – the format of ideas collected from the librarians, the format of stimulation of innovation in the institution, of education of innovation. The cantitative evaluation emphasizes the processus of joining, the hesitation of joining to the FedEx@Hasdeu in the library structures. The calitative evaluation highlights the benefices from the participation at the FedEx, the perceptual attitude of some librarians, especially managers. The author gives us a list of characteristics / factors that places FedEx@Hasdeu as tool of exploitation of librarians cognitive and creative surplus, that are not required in work.

Keywords: *The FedEx@Hasdeu Day, The Municipale library B.P. Hasdeu, ML branches, innovation, projects, creativity, FedEx@Hasdeu feedback, FedEx@Hasdeu outcomes.*

E dificil, pentru oricine, pentru conducere, pentru filiale și alte structuri care au participat în calitate de contributori la Zilele FedEx@Hasdeu să aprecieze impactul profund pe care acest format de culegere a ideilor angajaților Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” l-a avut asupra organizării activității structurilor participante, asupra menținerii, atitudinii lor, precum și asupra organizării activității la BM, la nivel de rețea. O retrospectivă ne poate ajuta.

Scopul Zilelor FedEx@Hasdeu – *Provocarea reală a angajaților la inovarea activității ajutându-i să vadă dincolo de*

ce este evident și să facă din idei esența activității lor.

La prima ediție FedEx@Hasdeu au participat 12 biblioteci-filiale: Biblioteca Centrală, „Alba Iulia”, „Târgoviște”, „Transilvania”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Adam Mickiewicz”, „Ovidius”, „Lesia Ukrainka”, Centrul Academic Internațional Eminescu, N. Titulescu, Codru și Traian – per total au fost prezentate 23 de idei, propuneri de proiect, proiecte realizate.

La a doua ediție au fost 15 participanți: filialele Biblioteca Centrală, „Alba Iulia”, „Transilvania”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Adam Mickiewicz”, „Ovidius”, „Liviu Rebreanu”, „Mihail Lomonosov”, „Mihail Ciachir”, „Târgu-Mureș”, CAIE, N. Titulescu, V. Bielinski, Codru, Departamentul „Memoria Chișinăului” și Svetlana Vizitiu. Filialele „Târgoviște”, „Lesia Ukrainka” și Traian au luat o pauză. Contribuția celor 15 participanți a fost de 32 de idei, proiecte, dintre care unele au derulat imediat și au fost implementate cu succes. E vorba de ideile filialelor „Adam Mickiewicz”, „Liviu Rebreanu”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Mihail Ciachir”, N. Titulescu ș.a.

A treia ediție a adunat 17 biblioteci-filiale: Biblioteca Centrală, „Transilvania”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Adam Mickiewicz”, „Ovidius”, „Liviu Rebreanu”, „Mihail Lomonosov”, „Mihail Ciachir”, „Târgu-Mureș”, CAIE, Biblioteca Publică de Drept, V. Bielinski, Traian, Codru, N. Titulescu, M. Drăgan, A. Russo și reprezentanți ai administrației BM. De data aceasta, în time-out sau în expectativă, au rămas

filialele „Târgoviște”, „Alba Iulia”, Departamentul „Memoria Chișinăului” și Svetlana Vizitiu. A fost cea mai rodnică ediție ca număr de participanți și ca număr de contribuții – 39 de idei, proiecte, propuneri, inovații. Un exemplu bun este Filiala „Adam Mickiewicz”, care în luna decembrie a realizat proiectul prezentat.

Un tablou al participării, aderării structurilor BM la FedEx@Hasdeu, laborator de învățare din experiențe comune, îl expunem mai jos.

La această retrospectivă inserăm și câteva obiecții, observații, deduse din experiența implementării acestei metode:

(1) unele biblioteci, în special, managerii bibliotecilor, nu abordează la modul serios, profesional această metodă. Am dedus aceasta din fotografiile expuse în rețelele sociale, despre cum se muncea la FedEx, din prezența șefilor de filiale, de departamente la FedEx@Hasdeu. Ei acceptă participarea bibliotecii, dar, de exemplu, prezentă va fi bibliotecara Maria Mardari. Întreb de ce nu directorul? Răspuns: „Ea la noi se ocupă de inovații.” (Poate e fată

bună, poate e foarte creativă... Însă, Ziua FedEx este o metodă de muncă în echipă, iar de inovarea activității responsabil este managerul filialei / departamentului, nu bibliotecara Maria Mardari!);

(2) prin delegarea altcuiva din bibliotecă, managerii recunosc că nu sunt creativi ca lideri, conducători...;

(3) considerăm că anul 2014 a fost un test al unei noi metode de stimulare a creativității colective... (documentat cu fotografii la filialele „Onisifor Ghibu”, „Ovidius”, „Târgu-Mureș”, de Arte „Tudor Arghezi” și la altele care nu au postat fotografii, dar au lucrat în echipe foarte ingenios). În anul 2015 vom cântări bine dacă vrem să participăm ca filială, dacă vrea filiala, departamentul, serviciul să răspundă acestei provocări. FedEx@Hasdeu nu este obligatoriu, nu este menționat în fișa postului! Inovarea nu se face prin constrângere!

O zi de FedEx este un interval de timp de 24 de ore în care angajații livrează inovare instituției pentru care lucrează. Este un interval de timp solid în care oamenii

FedEx@Hasdeu, ediția I	FedEx@Hasdeu, ediția II	FedEx@Hasdeu, ediția III
		Administrația BM
	Departamentul „Memoria Chișinăului”	
Biblioteca Centrală	Biblioteca Centrală	Biblioteca Centrală
„Adam Mickiewicz”	„Adam Mickiewicz”	„Adam Mickiewicz”
„Alba Iulia”	„Alba Iulia”	
de Arte „Tudor Arghezi”	de Arte „Tudor Arghezi”	de Arte „Tudor Arghezi”
CAIE	CAIE	CAIE
„Transilvania”	„Transilvania”	„Transilvania”
„Ovidius”	„Ovidius”	„Ovidius”
	„Târgu-Mureș”	„Târgu-Mureș”
	„Liviu Rebreanu”	„Liviu Rebreanu”
	„Mihail Ciachir”	„Mihail Ciachir”
	„Mihail Lomonosov”	„Mihail Lomonosov”
„Târgoviște”		
		Biblioteca Publică de Drept
N. Titulescu	N. Titulescu	N. Titulescu
Codru	Codru	Codru
„Lesia Ukrainka”		„Lesia Ukrainka”
Traian		Traian
	V. Bielinski	V. Bielinski
		A. Russo
		M. Drăgan

nu sunt deranjați de alte lucruri. În acest interval de timp, angajații au autonomie totală – decid pentru ei înșiși ceea ce le va fi de folos, la ce să lucreze, și modul în care aceștia au de gând să realizeze ceva. Doar o singură regulă se aplică: oamenii care se înscriu, arată rezultatele la sfârșitul zilei FedEx. Relațiile tradiționale de management nu sunt aplicate în ziua FedEx. Pe scurt, o zi FedEx este despre creșterea motivației și creativității peste noapte, prin a ieși în evidență cu un produs, proiect, idee nouă...

Prin organizarea unei zile FedEx, creăm, pe o perioadă scurtă de timp de muncă, un punct fierbinte, transformăm biblioteca într-o cutie de înaltă intensitate în care angajații au șansa lor de a pune în aplicare ideile lor și de a le prezenta echipei BM.

Majoritatea sarcinilor din activitatea bibliotecilor necesită gândire conceptuală, creativă. Știința ne spune că sistemul de motivație tradițional nu dă rezultatele scontate. Recompensele mari nu duc, neapărat, la performanță mai bună... Exemple avem... O zi FedEx poate duce la o creștere a motivației și performanței angajaților noștri în doar 24 de ore.

În 2014, pentru prima dată după 2009, declarat Anul European al Creativității și Inovării, când inovarea a fost pe agenda BM anul întreg, s-a produs o turnură de 360 de grade spre inovarea activității prin implementarea Zilei FedEx@Hasdeu. Pentru prima dată s-a încercat și s-a testat conceptul *Instruire pentru inovație*, astfel asigurând participanții cu cunoștințe despre inovație, cu instrumente (portofolii, truse cu instrumente) pentru a putea deveni bibliotecari „WOW”, designeri ai propriei activități, pentru a ști să-și exploateze talentele, pentru a deveni actori culturali capabili să-și transforme munca în teatru, pentru a ști cum să-și localizeze utilizatorii, pentru a înțelege că autodezvoltarea e condiția sine qua non a succesului profesional ș.a.

Bibliotecile din întreaga lume, mari și mici, din țări dezvoltate sau din lumea a treia, se luptă pentru a ține piept:

(1) ritmului nebun al schimbărilor;

(2) asaltului unor noi competitori, care până mai ieri erau partenerii bibliotecii sau utilizatorii ei, iar astăzi oferă aceleași produse (pentru ei sunt noi, iar pentru biblioteci – furate de la ele);

(3) comodificării cunoașterii – biblioteca, pe departe, nu este unica instituție a cunoașterii, ci mai degrabă se trezește înghesuită și marginalizată în acest domeniu;

(4) puterii și influenței utilizatorilor care cresc cu rapiditatea la care e greu să reacționezi, alături de

(5) cererilor sociale, din ce în ce mai mari.

Astăzi mediul de operare a bibliotecilor este dramatic de puțin indulgent și dacă greu acceptă și greu mânuiesc instrumentele noi de colaborare bazate pe internet și nu intuiesc mash-up-ul de noi așteptări pe care generația Facebook îl aduce în raport cu activitatea lor, mâine se pot trezi inutile, dar nu cum ne-am obișnuit a crede – indispensabile.

Pornind de la ideea de a rămâne indispensabile și mâine, strategie stipulată în viziune, BM a inițiat aceste două forme de zguduire mentală a angajaților și educarea pentru inovație.

Impactul poate fi măsurat cifric (cantitativ – l-ați parcurs deja), ca valoare adăugată (ideile filialelor „Adam Mickiewicz”, „Liviu Rebreanu”, „Onisifor Ghibu”, „Mihail Lomonosov”, „Mihail Ciachir”, „Ovidius”, N. Titulescu ș.a.), ca schimbare de mentalitate, ca expresie de apartenență instituțională... Am conceput o listă, prin care nu încercăm să trecem în revistă toate caracteristicile predominante ale Zilelor FedEx@Hasdeu, ci doar factorii care se opun mai mult moștenirii parțicilor existente, încă, în bibliotecile noastre (ca tradiții de management, ca elemente de cultură instituțională...) cu ceea ce le caracterizează în mare parte.

La Zilele DedEX@Hasdeu:

- *Toate ideile intră în competiție (deși nu o vrem ca competiție) de pe poziții egale.* Se lucrează de sine stătător, nimeni din conducere nu vine cu idei, sugestii, nu controlează ce de fapt se petrece la o Zi FedEx@Hasdeu. Nimeni nu are puterea de a anula sau a accepta o idee răsărită, doar dezbătând în echipă și asumându-și riscul colectiv. Ideile capătă pregnanță pe baza meritelor – sunt originale, inedite, atractive, necesare, durabile, cu valoare adăugată. Metodologia, în sine, a unei zile FedEx@Hasdeu, sabotează capacitatea de a controla, de a stabili ordinea de zi.
- *Contribuțiile contează mai mult decât statutul.* Poziția, funcția, studiile – elemente diferențiatorie obișnuite în viața de zi cu zi și în viața profesională – nu contează. E importantă doar contribuția pe care fiecare o aduce la generarea ideilor, propunerilor de proiect, la metodologia de realizare, la realizarea produsului.
- *Ierarhiile se construiesc de jos în sus.* Ziua FedEx@Hasdeu e unicul format de muncă în care ierarhia se inversează. La FedEx@Hasdeu autoritatea e ascendentă, nu descendentă. Se aprobă orice idee, de la oricine, dar câștigă, are succes ideea aprobată voluntar de membrii echipei.
- *Directorii mai mult slujesc, decât conduc sau prezidează.* Aici conducătorii slujesc o cauză – să asigure un mediu propice pentru ca echipa să creeze, să-și pună creativitatea la contribuție. Argumentele credibile, competența dovedită și comportamentul empatic, altruist sunt unicele pârghii cu ajutorul cărora se rezolvă lucrurile la Ziua FedEx@Hasdeu.
- *Sarcina este aleasă nu impusă sau atribuită / delegată.* Ziua FedEx@Hasdeu este o metodă bazată pe opțiuni. Bibliotecarii aleg să lucreze la aspecte, din punctul lor de vedere și reieșind din contextul bibliotecii, interesante pentru ei și bibliotecă. Aici întreaga echipă este un contractor independent și cu toții au grijă de interesele instituționale.
- *Puterea rezultă din împărtășire, nu din influență.* Pentru a dobândi recunoașterea echipei trebuie să oferi competențe, creativitate și conținut. Și să le oferi repede: (1) dacă nu, altul le va oferi. Ideile trebuie partajate, ele nu pot fi puse în lada cu zestre pentru că sunt perisabile; (2) timpul FedEx@Hasdeu presează, au timp limitat – 24 de ore. Timpul este unica cerință coercitivă a acestei metode (aspect regăsit și în *Oda pesimistului*).
- *Efortul creativ al bibliotecarilor se canalizează cu de la sine putere.* La Ziua FedEx@Hasdeu efortul uman se canalizează spre ideile și proiectele atrăgătoare (și distractive). La Ziua FedEx@Hasdeu bibliotecarii au șansa de a decide, clipă de clipă, cum să-și cheltuiască prețiosul capital – timpul și atenția lor.
- *Recompensele spirituale contează cel mai mult.* Ziua FedEx@Hasdeu este dovada vie a puterii recompenselor spirituale. Este dovada vie a faptului că oamenii sunt dispuși să dăruiască conținut, competențe, creativitate, cunoștințe atunci când li se acordă o șansă de a contribui la ceva de care le pasă cu adevărat – biblioteca lor, utilizatorii lor, munca lor. Ziua FedEx@Hasdeu a dovedit că nu există o mai mare bucurie decât bucuria pe care o aduc realizările!

Ziua FedEx@Hasdeu e instrumentul care exploatează surplusul cognitiv și creativ al bibliotecarilor care nu este solicitat în activitatea de zi cu zi. Doar arareori, prin concursuri, însă concursurile cer produse care să corespundă unor criterii, stipulate într-un regulament și câștigă numai unul sau trei, ceilalți muncesc și rămân dezamăgiți, descurajați. Concur-

surile nu pot atrage contribuții și nici nu pot exploata creativitatea și inventivitatea bibliotecarilor la cotele la care le solicită și exploatează FedEx-ul. FedEx@Hasdeu dovedește a fi o supapă pentru o mulțime de pasiuni și visuri care, nu prindeau aripi, rămâneau înăbușite... La FedEx@Hasdeu prind viață pentru că toți participă, toți conduc, nimeni nu dictează, nu există regulamente, criterii, au posibilitate de a construi cu ușurință peste ceva ce au făcut alții, nimeni nu-i marginalizat, excelența câștigă, încercările de a îngradi pasiunea, creativitatea, ingeniozitatea sunt detur-nate, contribuțiile sunt recunoscute. Sunt caracteristici sub care pot semna foarte puține biblioteci. Aceasta e provocarea la care se supune BM pentru a se transforma într-o instituție capabilă să amplifice pasiunile, talentele, surplusul cognitiv al angajaților și, în acest fel, să-și mențină centura de campion al inovației.

Participanții la FedEx@Hasdeu follow-up din 29 decembrie a.c. au validat prin opțiunile lor FedEx@Hasdeu ca formă de dezvoltare, stimulare, incitare a creativității, educației pentru inovație, de încurajare a proiectelor, de inovare a activității la BM „B.P. Hasdeu”. Cu siguranță, bibliotecarii noștri, prin participare activă pot transforma / construi FedEx@Hasdeu într-un emporiu destinat inovării...

Ilustrăm cu produsele realizate de participanții la FedEx@Hasdeu: follow-up-ul *Odă FedEx-ului* (a echipei „Bradul”, entuziasmată de FedEx@Hasdeu) și *Urătura pesimiștilor* (pentru că pesimiști nu erau, echipa „Steaua” a jucat rolul pesimistului de la FedEx@Hasdeu).

Odă FedEx-ului

În albă / dalbă colind de DEX
Pe noi ne-ați surprins la FedEx,
Fiind mereu în căutare,
Găsit-am forme noi de promovare
Să schimbăm multe dorim

Și să le-mbunătățim
Cu proiecte, iehe-hei
Deși mulți s-au speriat,
Totuși, ușurel,
Atent mai toți s-au implicat...
În Arte, CAIE,
„Ovidius”, „O. Ghibu” ș.a.
Pe ram de brad împodobit
În 83 de globuri am topit
Frumoase, bune inițiative
Fiind toate inovative.
Acum rămâne să identificăm
De unde bani solicităm
Suștinere și încurajare
Vrem de la a noastră administrare.
Totodată, ne dorim
În continuare să ne întâlnim
Fie la Centrul de Excelență,
Fie în alte locuri cu inteligență.
Dar tot Lidia să ne îndrume
Cu har și glume.
Cine dorește ceva nou
Să vină la FedExHasdeu.
Hai strigați cu toții: hăi, hăi, hăi.

Urătura pesimiștilor

Aho, aho, la voi în prag,
Vine FedEx-ul cel drag,
Cu idei și cu Slideshow
În ajun de Anul Nou.
Aho, Aho...
Dar cu multă întristare
Vă mai spunem în urare:
Vine FedEx-ul oricum,
Curățenia-i în drum,
Toate se mai suprapun
În „aici și acum”.
Avem idei, nu avem bani,
V-o spunem între ani.
Avem idei, nu avem timp,
Să facem pe toate cu ghimpi.
FedEx-ul să ne fie obiectiv,
În agendă, coercitiv.
Și pe urmă, ce să mai zicem,
Of, of, of, hăăăi,
Creativi nu suntem toți,
Of, of, of, of, măăăi!

Nu impui pe orice om
 Să fie de Crăciun pom
 Și pe urmă entuziasmul
 Nu se dă la chil ca agheasma.
 Să știți că cititorii
 Vin pe rând ca urătorii,
 Nu au treabă cu programul,
 Vin cu sacul, vin cu ramul,
 Cu cerințe, cu căințe,
 Cu ntrebări și cu dorințe.
 Și-apoi i-o criză de online,
 Scrieți mailuri, ca s-ajungă,
 Să citim și noi în plai.
 Cititorii cer e-book-uri,
 Ceai și chifle și mult tâlc,
 Noi n-avem multe nimicuri
 Și de-aceea tăcem mâlc.
 Să chemăm și cititorii

Să ne-spună-n FedEx toate
 Bine spuse și pe roate,
 FedEx-ul un boom să fie,
 Să se știe și în vie,
 Despre noi, despre voi,
 Informația să curgă,
 Să se-adune ca la strungă.
 Vrem multă vizibilitate
 Cititori receptivi la toate,
 Prieteni și parlamentari pe spate.
 Video conferințe să se facă,
 Cât mai des și cu fes.
 Vă dorim FedEx o dată-n semestru,
 Vă dorim FedEx cu timp și cu bani,
 Nu vă dorim un FedEx extraterestru,
 Ci cu multe realizări între ani.
 Aho, aho!
 FedEx, aho, aho, o-ho-ho-ho!

КУЛЬТУРНЫЕ ИННОВАЦИИ В БИБЛИОТЕКЕ ИМ. «М.В. ЛОМОНОСОВА»

Маргарита ЩЕЛЧКОВА,
 директор библиотеки-филиала им. М. В. Ломоносова

Abstract

The article focuses on the cultural and educational innovation of the branch, which allow readers to use the new, non-standard services that contribute to the production of public recognition and acquisition of social significance, so necessary to libraries at the present stage.

Keywords: *cultural innovation, computer courses, English language courses, lectures, literary court, an international project of the site "Good environment", the international festival "Pushkin Hill", a presentation of Russian universities.*

* * *

В библиотечно-информационной сфере нововведения могут быть весьма разнообразными. Существуют, например, базовые инновации, связанные с

внедрением компьютерных технологий, такие как: появление электронных каталогов, профессиональных библиотечных блогов, проведение вэб-конференций. Есть и другие формы и варианты инноваций, которые могут быть заимствованы из области культурной деятельности и знаний. Среди них: организация в библиотеках литературно-музыкальных салонов, вернисажей, кружков по изучению иностранных языков, компьютерные курсы, лектории, мастер-классы по декоративно-прикладным искусствам.

И базовые, и культурные инновации объединяет то, что они являются следствием общественной необходимости и представляют собой явление, несомненно, творческое. Для библиотек инновации – прекрасная возможность

результативного взаимодействия с обществом и соответствия требованиям времени.

Поскольку основная направленность деятельности нашей библиотеки – культурно-просветительская, наши нововведения касаются сферы культуры.

Инновации появляются там и тогда, где и когда возникает внутренняя необходимость в трансформации содержания или формы, ведь главный принцип инноватики – целесообразность. В нашем филиале инновации появлялись также тогда, когда появлялась потребность в них.

Одним из таких нововведений стали **Курсы английского языка для начинающих**, никогда прежде не практиковавшиеся у нас. Началось все с того, что читатели нашей библиотеки стали часто обращаться с просьбой организовать в Ломоносовке курсы по изучению английского языка. Разумеется, сразу найти преподавателя, который бы согласился вести занятия бесплатно, было непросто. Но, к счастью, существует в республике такой общественная организа-

ция, как волонтерское движение, в рамках которого на один год приезжают по обмену молодые люди из разных стран с тем, чтобы бесплатно трудиться здесь в различных областях деятельности. Так и наша преподавательница, немка Анна Вогельсанг, прибывшая в Кишинев из Штутгарта по волонтерской программе, владеющая французским и английским, взялась вести в библиотеке курсы английского языка для начинающих изучать его людей «третьего возраста». Немаловажен в этом факте начала работы у нас этих курсов один момент, непосредственно связанный с темой творчества в инноватике. В данном случае речь идет о творческом подходе библиотечного председателя читательского совета – Анатолия Ковалева, который был прекрасно осведомлен о потребности читателей в курсах изучения английского языка. Узнав о такой возможности, он и привел Анну к нам в библиотеку. Несмотря на молодость – Анне всего восемнадцать лет, она очень профессионально ведет занятия, и даже подбирает для своих прилежных учеников несложные мелодии для лучшего усвоения матери-

ала, и приятно видеть и слышать, как они хором, старательно распевая, стараются запомнить иностранные цифры и буквы. Кроме того, Анна уже задумала провести еще и мастер-классы по изготовлению теплых и забавных пальтишек для собачек, которым грозит опасность замерзнуть зимой. И мы начинаем задумываться – а не переименовать ли нам «курсы» в Английский клуб?

Еще одни курсы сравнительно недавно – чуть больше года назад открылись в библиотеке в результате многочисленных и настойчивых просьб читателей, также никогда прежде не проводившиеся **Курсы компьютерной грамотности для пожилых людей**. Ликвидацией компьютерной безграмотности согласилась заниматься Лариса Петровская, по ее собственному определению, «молодая пенсионерка», в недавнем прошлом преподаватель Международного института экономических отношений. В течение года она выпустила уже несколько курсов, овладевших компьютерными навыками: умением находить необходимые сведения в интернете, создавать свой электронный почтовый ящик и пользоваться им, умением общаться в Skype, создавать папки, документы и др. Недавно еще этим неопытным пользователям вполне хватало одного компьютера, а теперь они уже запрашивают планшеты для работы и просят научить пользоваться ими. Нашим читателям повезло с преподавателем: рассказывая секреты пользования, она попутно снабжает их сведениями и в другим областям – задействованы бывают и литература, и театр, и музыка и кино. Зато и платят ей – любовью, и у нас накопилось много благодарностей от ее выпускников. Самое главное, считает Лариса Петровская, то, что люди согреты здесь пониманием, что не все еще коммерциализировано. Занятия перво-

начально проходили один раз в неделю. Но число желающих овладеть компьютерной грамотностью растет, и поэтому курсисты собираются уже два раза в неделю, причем, приезжают они порой из противоположных районов города.

В последнее время в библиотеке открылись также и новые лектории. Такая форма информирования и обучения, как публичные лекции, ставшая популярной еще два века назад, как в России, так и в других зарубежных странах, в настоящее время активно используется не только в университетах, но и в библиотеках, причем достаточно крупных. Снова возвращается мода на посещения интересных лекций, и это считается таким же «изысканным культурным мероприятием, как поход в театр или на выставку». Лектории работают в библиотеке уже не первый год, но тематика их становится все разнообразней. В начале текущего года, уже в январе, у нас открылся новый интересный **лекторий *Мир шифров***: цикл научно-популярных лекций по криптографии». Его ведет профессиональный лектор – доктор технических наук, доцент Юрий Пушняк. Первая лекция включала обзор проекта и разъяснения сущности науки криптология. Другие лекции были насыщены самыми интересными сведениями о разнообразных шрифтах и шифровальных машинах вроде знаменитой «Энигмы» Вермахта. Одна из интересных лекций была посвящена рассказу о выдающемся криптоаналитике XX века, «отце американской криптологии» – Вильяме Фридмане, родившемся в Кишиневе.

Еще один открывшийся совсем недавно, в октябре, лекторий носит название ***Познай себя*** и направленность психолого-астрологическую. Его занятия проводит профессиональный педагог Тамара Тигиняну, преподаватель Кишиневского государственного университета. Цель ее лек-

ций – научить желающих правильному мировосприятию, трезвой оценки житейских ситуаций. Мы надеемся, что ее лекции будет посещать молодежь, для которой такие знания может предотвратить многие возможные отрицательные моменты в их жизни.

Новые клубы и кружки продолжают открываться в библиотеке. **Кружок прикладных искусств *Фантазия*** «отпочковался» в этом году в библиотеке от Клуба любителей цветов «Ирис», куда приходила заниматься Людмила Ковалева, владеющая многими техниками декоративно-прикладного искусства. Проведя однажды мастер-класс по изготовлению цветка в технике канзаши, она получила столько просьб проводить и дальше подобные занятия, что все три летних месяца еженедельно показывала мастер-классы по изготовлению различных форм цветков и лепестков. Каждое занятие начиналось демонстрацией впечатляющих достижений в выполнении «домашних заданий» и естественных восторгов сотрудниц библиотеки при их виде. Достижения впечатлили и жителей Кишинева, для кото-

рых в день города мастерицы устроили выставку-продажу своих изделий, по их признанию, пользовавшаяся успехом и спросом. Участие в выставках народных умельцев, демонтировавшихся на проспекте Штефан чел Маре в День города для Ломоносовки – также определенная и несомненная инновация, поскольку впервые результаты достижений библиотечного кружка прикладного творчества были представлены вниманию жителей всего города.

Поскольку речь зашла о Декаде города, надо отметить, что в прошедшую Декаду мы решили создать новый видеопроjekt – ***Читаем стихи о Кишиневе***. В этом проекте могли участвовать как читатели, так и сотрудники библиотеки и ее партнеры. Были прочитаны стихи Олеси Рудягиной, Аллы Коркиной, Александра Миляха, Юлиана Киркина, Николая Савостина, Игоря Северянина. На нашу просьбу охотно откликнулись ученики лицея «Василе Лупу», читатели библиотеки – Анатолий Ковалев и Геннадий Мочалов, партнеры библиотеки – Марина Подлесная и Ирина Цуркан. Видеоматериалы были расположены на странице

Ломоносовки в Facebook. Предполагается, что в каждую очередную Декаду наши читатели и сотрудники библиотеки будут читать разные стихи о Кишиневе, таким образом, знакомя широкую публику с поэтическим Кишиневом.

Мастер-классы, традиционно проводимые по различным видам декоративно-прикладного искусства, в этом году разнообразили свой спектр: впервые были проведены занятия по рисунку в оригинальной технике «Зентангл». В начале июля в библиотеке художница Ольга Павлова провела свой замечательный мастер-класс, увлекший и очаровавший всех участников! Цель мастер-класса – создание, как законченного объекта изобразительного искусства, так и достижение состояния расслабленности и общего улучшения самочувствия. Это вполне доступное каждому средство самовыражения при помощи создания рисунков, состоящих из структурированных орнаментов. Уровень предыдущей художественной подготовки значения не имеет. Рисование в данной технике способствует релаксации, снятию стресса, концентрации внимания, повышению самооценки, развитию творческих способностей, улучшению твердости руки, почерка и глазомера.

Интересными инновациями можно считать участие библиотеки в между-

народных фестивалях и проектах. Один из таких – первый **Международный фестиваль Пушкинская горка**. Идея проведения нового фестиваля принадлежит партнерам библиотеки – Ассоциации русских писателей РМ, Росийскому центру науки и культуры и Дому-музею А.С. Пушкина. Особая роль в этом проекте отведена роль и нашей библиотеке, которая также заявлена в числе участников проведения мероприятий. В этом году в программе Пушкинских дней в библиотеке состоялся мастер-класс писателя Олега Панфила по литературному переводу, а также «круглый стол» на тему продолжения пушкинских традиций в современной литературе. В библиотеке побывали зарубежные гости из Франции, Болгарии, Белоруссии, России. Библиотека познакомила их с выставкой замечательных книг, подаренных московскими издателями и писателями.

Другой Международный проект, в котором библиотека впервые приняла участие – проект Хасавюртской библиотеки Дагестана **Читаем Расула Гамзатова**. Молодая читательница библиотеки, а нынешним летом – и временно работающий библиотекарь, студентка театрального факультета Славянского университета, Валерия Чеботарева снялась в ролике актрисы, режиссера Анжелы Енаки с чтением отрывка из

произведения Расула Гамзатова *Мой Дагестан*. Мы получили письменную благодарность от автора проекта. К сожалению, участие в конкурсе требовало еще двух роликов, но обилие культурных мероприятий в конце лета не позволило продолжить съемки. Во всяком случае, библиотеке опыт участия в таком проекте понравился.

Новая разновидность презентаций – **презентация российских вузов** начала проводиться в нашем филиале по договоренности с Интеллектуальным русским центром в Кишиневе, с которым библиотека сотрудничает уже много лет. Благодаря таким презентациям наша молодежь, желающая обучаться в зарубежных вузах, может познакомиться с ведущими российскими университетами. Мы уже дважды принимали московских представителей таких вузов как Московский физико-технический институт (МФТИ); Национальный исследовательский технологический университет (МИСиС); Национальный исследовательский университет (МЭИ); Московский государственный университет экономики, статистики, информатики (МЭСИ); Московский государственный технологический университет (СТАНКИН); Московский университет имени С.Ю. Витте; Национальный исследовательский университет (МИЭТ); Московский

государственный машиностроительный университет (МАМИ).

Следующая инновация, которую можно назвать весьма плодотворной – участие в **проекте сайта *Хорошее окружение***. Проект успешно осуществляется в течение полутора лет. Мы очень рады тому, что представители сайта заключили договор о сотрудничестве с нашей библиотекой по многим причинам. Во-первых, сама тема сайта – очень благородная – помочь родителям, воспитателям и педагогам создать такое «хорошее окружение», такое счастливое детство, чтобы в результате выросли, соответственно, хорошие и счастливые люди. Проект осуществляется в библиотеках разных стран: России, Украины, Молдавии, стран Прибалтики в форме вебинаров – интернет-общении представителей проекта, читающих лекции по определенным темам участникам, а затем обсуждению на круглых столах, семинарах. Сама форма проведения вебинаров, будучи для нас новинкой, впервые опробована благодаря этому проекту. Во-вторых, и это понятно из уже сказанного – участвуют педагоги, воспитатели Кишинева, и мы, пользуясь возможностью, знакомим их с выставками новинок по педагогике и просто новыми книгами. В-третьих, мы сами принимаем участие в обсуждени-

ях за круглыми столами, и темы всегда интересные. Для примера можно назвать одну из последних: *Власть или партнерство?* Решался вопрос о том, какие взаимоотношения с ребенком предпочтительны – на равных, или все же употребляя родительскую власть? И родители, и учителя, обсуждая встречи, всегда высказывают благодарность за их организацию, за помощь в решении многих педагогических проблем.

Ведущие этого проекта – Марин Бантюк, Галина Олейник, Марина Чукмасова познакомили сотрудников библиотеки с новой для нас формой проведения культурных мероприятий, точнее, с разновидностью или интересным вариантом дискуссии – **Литературным судом**. Его проведение связано с необходимостью соблюдения определенных правил. Сначала выбирается произведение, предпочтительно небольшого размера, чтобы можно было его прочитать вслух, например, басня. Потом устраивается его осуждение участниками в форме «открытого судебного процесса». Выбираются, или назначаются: «судья», «адвокат», «защитник». Определяется главный «обвиняемый». И дальше начинается процесс, участники которого решают: виновен, или оправдан главный герой произведения. Таким образом, у нас уже обсуждались: Старик из *Сказки о рыбаке и рыбке*, который, кстати, был признан виновным, а одиозная Старуха, напротив, оправдана. Также «подсудимыми» «Литературных судов» стали Колобок, Ворона и Лиса и другие герои сказок и басен. Детям очень нравится такая форма, они сами просят провести с ними очередной «литературный суд». А нам нравится то, что такая форма стимулирует мыслительную деятельность юных читателей, предоставляет возможность творческого похода, результатом кото-

рого становятся непредсказуемые, нетривиальные выводы.

Новую страничку библиотечного сайта, которая называется **Творчество наших сотрудников** мы также считаем нововведением. Ни для кого не является новостью, что библиотекари, в основном – люди творческие. В нашей библиотеке – это творчество носит литературную направленность. В историю библиотеки вошел навсегда, проработавший у нас всего четыре месяца, но оставивший о себе самую яркую память, бард Игорь Доминич – автор великолепных стихов, музыку к которым писали такие известные музыканты, как Сергей Никитин и Дмитрий Бикчентаев – в России, Рустам Ахметзянов, Виталий Бальвас, в Молдове. Свою единственную, вышедшую при жизни книгу стихов *Зеленый ветер* Игорь подарил библиотеке. Также в прошлом году в должности главного библиотекаря работала поэтесса, книжный дизайнер Татьяна Опря-Захарова, у которой тоже вышла книга интересных стихов. Сейчас у нас трудятся сразу два поэта, члены Ассоциации русских писателей РМ, Наталья Родина и Александр Чельшев. Наталья Мухина (Родина) – автор сказки-раскраски *Секрет*, сборника поэзии *Я знаю...*, книги сказок для детей *Радуга*, работает в Отделе искусств. Александр Чельшев в нашей библиотеке совмещает обязанности системного программиста, веб-мастера и поэта.

Летом два месяца в должности библиотекаря работала студентка театрального факультета Славянского университета Валерия Чеботарева, по совместительству – молодая поэтесса, также член Ассоциации русских писателей РМ, режиссер, талантливый автор-постановщик нескольких своих пьес. У Валерии также вышла книжечка собственных стихов – *Миллион све-*

товых лет. В должности библиографа работает доктор искусствоведения, Виктория Федоренко, одна из статей которой о творчестве Иона Друцэ напечатана в журнале *Континент*. Такой богатый и великолепный «урожай» талантов не должен был остаться незамеченным, и мы решили познакомить с их литературной деятельностью широкую общественность. Думаем, что и другие библиотеки также могут найти и показать всем своих одаренных в различных видах творчества сотрудников.

Для библиотек муниципальной системы инновацией стала и акция *Библионочь*, проведенная в этом году в рамках кампании, организованной Ассоциации библиотекарей Республики Молдова. Наш филиал также принял участие в этой кампании: мы провели вечер с поэтессой, писателем, архитектором, иконописцем Ольгой Сизых в клубе творческих встреч с удивительными людьми – *Желтый чайник*.

Надеемся, что все перечисленные нововведения будут иметь свое продолжение, а затем станут традицией, также как уже считаются традиционными совсем недавно появившиеся в библиотеке лектории, спектакли в *Театре книги*, *Ломоносовские чтения*, разнообразные клубы по интересам. Современная библиотека – постоянно развивающаяся организация, поэтому, несомненно, будут появляться все новые и новые идеи. Человечеству свойственны поиски нового. Многие известные писатели и философы оставили свои афоризмы на эту тему: «Человеческая природа жадна на новизну» (древнеримский ученый-энциклопедист Плиний Старший); «Стремление к новому есть первая потребность человеческого воображения» (Стендаль); «Видеть и делать новое – очень большое удовольствие» (Вольтер).

Мы не станем лишать себя такого удовольствия, а поскольку инновации – требование времени, то курс библиотеки – инновационный!

БАРКОДИРОВАНИЕ: НЕКОТОРЫЕ ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

*Эвелина БОКАНЧА,
зав. сектором, Департамент информационных технологий*

Abstract

The article is about access to catalogue information, assured by some operations made by cataloguers, including the process of editing item and label creator, necessary for the circulation of documents. The author presents the essence of the procedure and the libraries involved in this process. The author, editor of the online catalogue of the B.P. Hasdeu Municipal Library, describes the organization of the processus in libraries, how many items can be processed by day, provides some suggestions based on her experience.

Keywords: *„B.P. Hasdeu” Municipal Library, library collections, cataloging, circulation of documents, barcode, library item, access to the information.*

Комплексная программа SIGA, внедряемая в настоящее время в кишиневской Муниципальной библиотеке им Б.П. Хашдеу, позволяет вести учет всех документов-единиц хранения и всеобъемлюще следить за их движением. Осуществляется это с помощью баркодирования, т.е. присвоения каждому эк-

земпляру идентификационного штрих-кода (баркоды).

Остановимся на аспектах использования баркодирования в деятельности библиотеки. В первую очередь, использование баркод при выдаче документов библиотечным пользователям ускоряет сам процесс оформления выдачи и предоставляет дополнительные бонусы, например, дистанционный заказ книги. Во-вторых, баркодирование внесет большую ясность в учет фонда, поскольку в настоящей системе исключено совпадение номеров, а электронный формат позволит анализировать состав фонда в качественном и количественном аспектах по различным параметрам с минимальными трудовыми и временными затратами. В-третьих, баркодирование позволяет оптимизировать не только книговыдачу, но и другие процессы, связанные с движением фондов: их передачу из одного подразделения в другое, списание и т.п.

К сожалению, выдача документов пользователям с помощью баркод и сканеров ставит обслуживание читателей в зависимость от исправности самой системы и наличия электроэнергии в сети. И в этом, наверное, единственный «минус» замены обычной выдачи на выдачу с использованием баркод. Если внутренние работы, приостановленные в силу технических причин, можно отложить до исправления ситуации, то для пользователя двери библиотеки должны быть всегда открыты. Готовность всегда выполнить пользовательский запрос, причем быстро и качественно, – это кредо современной библиотеки, и его воплощению не должны мешать различные трудности технического порядка, которые зачастую возникают в наших библиотеках.

Баркодирование фонда Муниципальной библиотеки началось год

назад. Первыми в этом деле стали Департамент информационного менеджмента, который работает с новыми поступлениями, Библиотека искусств им. Тудора Аргези и Библиотека русской культуры и литературы им. Михайло Ломоносова. В Центральной библиотеке и в Библиотеке правоведения проводится ребаркодирование фонда; в Центральной библиотеке в тестовом режиме с помощью баркод уже ведется книговыдача. И Библиотека искусств им. Т. Аргези, и Библиотека им. М. Ломоносова начали баркодирование с нотного фонда, вместе с его каталогизацией. По состоянию на конец октября текущего года в Библиотеке искусств им. Т. Аргези новые номера присвоены 2430 экземплярам, что составляет 12,8% от 19 000 экз. нотного фонда, а в Библиотеке им. М. Ломоносова баркоды присвоены 1100 экз., что составляет ≈20% от всего фонда нотных изданий (около 5300 экз.). Следует отметить, что непосредственно работы по баркодированию в Библиотеке искусств им. Т. Аргези начались в октябре прошлого года и были приостановлены по техническим причинам в середине января 2014, а затем возобновлены в сентябре. Все это время не прекращалась каталогизация нотных изданий, но уже не в том активном темпе, как прежде. В Библиотеке им. М. Ломоносова каталогизация нотных изданий началась в марте 2014 года, а баркодирование – в сентябре.

Сам процесс баркодирования несложен, но требует времени и внимания. Основные моменты баркодирования таковы: каждому экземпляру присваивается номер, который фиксируется в каталожной части программы SIGA рядом с описанием документа в блоке Item. При этом программа генерирует только основу для номера, состоящую из шифра конкретной библиотеки и

восьми цифр: первые четыре – текущие год и месяц, последующие четыре – 0001, сочетание, которое следует заменить на порядковый номер согласно выделенной квоте номеров (LM14090001, SC14050001). Эти номера не должны повторяться. После того, как некоторому количеству книг (документов) были присвоены учетные номера, с помощью модуля изготовления штрихкодов в той же программе SIGA создается макет наклеек со штрихкодами. Кроме самих штрихкодов (штриховой части и учетного номера) на них помещены заголовки издания и ISBN, если таковой имеется. Наклейки-ярлыки закрепляются к книгам; номер баркоды заносится в инвентарную книгу рядом с внутренним инвентарным номером. На этом процесс баркодирования завершается, документ готов к книговыдаче. Процесс баркодирования организуется по-разному: если коллектив небольшой и не возникает трудностей с координацией действий, могут участвовать все сотрудники; в случае большого коллектива, чтобы эффективнее использовать время и рабочие ресурсы, лучше создать команду из 2-3 человек с четким распределением обязанностей, например, один – присваивает номера и изготавливает ярлыки с баркодами, другой – наклеивает баркоды и проводит необходимую техническую обработку самих экземпляров, третий – заносит номера в инвентарные книги. Могут существовать и другие способы организации.

Практика показала, что при участии в баркодировании двух человек, один из которых присваивает баркоды и изготавливает наклейки, а другой наклеивает их и заносит номера баркод в инвентарную книгу, за один рабочий день

удается обработать лишь 200 экземпляров. И это при том, что сотрудники заняты только в этом процессе. Как известно, библиотекари в течение рабочего дня выполняют широкий спектр работ: это и непосредственно обслуживание читателей, и работа с фондом (расстановка, передвижка, обеспыливание), и подготовка массовых мероприятий, их проведение, описание и размещение его в электронных ресурсах. В этот список можно добавить ежедневное подведение статистики, подготовку и оформление выставок. Таким образом, рабочий день библиотекаря наполнен и на баркодирование времени практически не остается. Следует акцентировать, что сам процесс требует особого внимания и тщательного исполнения. Даже большие коллективы не могут выделить из своего состава необходимый минимум сотрудников, которые бы занимались исключительно баркодированием. Что уж говорить о библиотеках, в которых работают четыре-пять человек. Баркодирование от случая к случаю, используя лишь редкие свободные минуты, затянется на долгие годы, поскольку фонд муниципальной библиотеки значителен и насчитывает около 1 млн. экземпляров. И к тому же это грозит возникновением массы ошибок, которые всегда появляются при недостатке внимания и нехватке специальных знаний. Для ускорения процесса баркодирования и перехода к книговыдаче на современном уровне с использованием электронного обеспечения необходимо создание специализированного мобильного коллектива, в должность которого вменялось бы баркодирование и каталогизация изданий, которые еще по каким либо причинам не вошли в электронный каталог.

DECLARAȚIA DE LA LYON PRIVIND ACCESUL LA INFORMARE ȘI DEZVOLTARE

Națiunile Unite negociază o nouă agendă de dezvoltare pentru a urma *Obiectivele de Dezvoltare Millenium*. Agenda va ghida toate țările în sensul îmbunătățirii calității vieții oamenilor și va schița abordarea de noi obiective care trebuie atinse în perioada 2016-2030.

Noi, subsemnații, credem că accesul progresiv la informare și cunoaștere în cadrul societății susținute de disponibilitatea tehnologiilor de informare și comunicare (TIC), sprijină dezvoltarea sustenabilă și îmbunătățește calitatea vieții persoanelor.

Astfel, facem un apel la statele membre ale Națiunilor Unite pentru a stabili un acord internațional care să includă agenda de dezvoltare după 2015 pentru a asigura accesul tuturor, înțelegerea, utilizarea și diseminarea informației necesare pentru promovarea dezvoltării sustenabile și a societăților democratice.

Principii

Dezvoltarea sustenabilă își propune să garanteze pe termen lung prosperitatea socioeconomică și bunăstarea persoanelor în orice loc s-ar afla. Pentru a reuși acest lucru, este esențială capacitatea guvernelor, a parlamentarilor, a autorităților locale, a comunităților și a societății civile de a lua decizii în cunoștință de cauză.

În acest context, dreptul la informare ar fi transformațional. Accesul la informație sprijină dezvoltarea, oferind putere oamenilor, în special persoanelor sărace sau marginalizate:

- să exercite drepturile civile, politice, economice, sociale și culturale;
- să fie activi din punct de vedere economic, productivi și inovatori;

- să dobândească și să aplice noi abilități;
- să-și îmbogățească identitatea și expresia lor culturală;
- să contribuie la procesul de luare a deciziilor și să participe într-o societate activă și responsabilă;
- să găsească soluții bazate pe comunitate în fața provocărilor dezvoltării;
- să garanteze responsabilitatea, transparența, buna guvernare, participarea și emanciparea;
- să măsoare progresul responsabilității publice și private a dezvoltării sustenabile.

Declarație

Având în vedere rezultatele Mesei Rotunde la nivel înalt cu privire la *Agenda de dezvoltare post 2015*, consultările după 2015 ale *Programului de dezvoltare al Națiunilor Unite (UNDP)* și *Raportul Grupului de lucru deschis asupra domeniilor de interes*, care au identificat rolul crucial al accesului la informare în sprijinul dezvoltării, noi, subsemnații, recunoaștem că:

1. Sărăcia este multidimensională, iar progresul pentru eradicarea acesteia este relaționat cu dezvoltarea sustenabilă în cadrul diferitelor domenii.
2. Dezvoltarea sustenabilă trebuie să aibă loc într-un context bazat pe drepturile omului, context în care:
 - a) inegalitatea să se reducă prin emancipare, educație și integrarea grupurilor defavorizate, inclusiv femeile, comunitățile indigene, grupurile minoritare, emigranții, refugiații, persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă, copiii și tinerii;
 - b) egalitatea de gen, precum și responsabilitatea socială, economică și politică de

plină, să poată fi îmbunătățite în mod semnificativ prin intermediul emancipării femeii și a fetelor prin acces egal la educație;

c) demnitatea și autonomia să poată fi consolidate prin intermediul asigurării accesului pe piața muncii, la meserii demne pentru toți;

d) accesul egal la informare, libertatea de exprimare, libertatea reunitii și asocierii și intimitatea să fie promovate, protejate și respectate ca elemente fundamentale pentru independența fiecăruia.

Participarea publică a tuturor să fie garantată pentru a permite apariția schimbărilor necesare ce vor duce la îmbunătățirea calității vieții.

3. Accesul crescut la informație și cunoaștere, sprijinit de alfabetizarea universală, reprezintă un pilon fundamental al dezvoltării sustenabile. O mai mare disponibilitate a informației și a datelor de calitate, precum și participarea comunităților la procesul de creare, vor genera o alocare de resurse deplină și mai transparentă.

4. Intermediarii informației, precum bibliotecile, arhivele, organizații ale societății civile și mijloace de comunicare au capacitatea și resursele pentru a susține guvernele, instituțiile și indivizii să transmită, să organizeze, să structureze și să înțeleagă informația care este importantă pentru dezvoltare.

Acest lucru se poate obține:

a) oferind informație privind drepturile fundamentale, servicii publice, medii inconjurător, sănătate, educație, oportunități pe piața muncii și cheltuieli publice care să sprijine persoanele și comunitățile locale pentru a orienta propria dezvoltare;

b) identificând și centrând atenția vizând necesitățile și problemele care ar fi relevante și urgente în rândul populației;

c) punând în relație părțile interesate dincolo de barierele regionale, culturale sau de alt tip pentru a facilita comunicarea și schimbul de soluții de dezvoltare care pot fi adaptate astfel încât să se obțină un impact mai mare;

d) prezervând și garantând accesul constant al publicului la patrimoniul cultural, la resursele guvernamentale și la informație prin intermediul bibliotecilor, al arhivelor naționale și al altor instituții patrimoniale;

e) punând la dispoziție forumuri și spații publice pentru o mai mare participare și responsabilizare a societății civile în procesul de luare a deciziilor;

f) oferind formare și dezvoltare de abilități care să ajute persoanele să consulte și să înțeleagă informația și serviciile care să le fie cu adevărat utile.

5. Infrastructura îmbunătățită a TIC se poate utiliza pentru a crește gradul comunicării, pentru a accelera prestarea de servicii și pentru a oferi acces la informație crucială, în special în comunitățile aflate la distanță. Bibliotecile și alți intermediari ai cunoașterii pot utiliza TIC pentru a reduce breșa dintre politicile naționale și implementarea locală, pentru a garanta ca beneficiile dezvoltării să ajungă la toate comunitățile.

6. De aceea, subsemnații cerem statelor membre ale Națiunilor Unite să recunoască faptul că accesul la informare și abilitățile de utilizare eficientă a acestora sunt obligatorii pentru dezvoltarea sustenabilă și să garanteze recunoașterea lor în agenda de dezvoltare post 2015 prin:

a) acceptarea dreptului de acces al persoanelor la informare și la date, respectând dreptul individual la viață privată;

b) recunoașterea rolului important pe care îl au autoritățile locale, intermediarii informației și infrastructura ca, de exemplu, TIC și un internet deschis ca mediu de execuție;

c) adoptarea de politici, norme și legi pentru a garanta finanțarea, integritatea, prezervarea și diseminarea informației continuată de către guverne și accesarea acestora de către oameni;

d) dezvoltarea de obiective și indicatori care să permită măsurarea impactului accesului la informație și la date și să ofere

informații despre progresele realizate în fiecare an în cadrul obiectivelor stabilite printr-un raport despre dezvoltarea și accesul la informație (DA2I).

Instrucțiuni pentru a semna

Cei interesați să împărtășească ideile exprimate în declarația de la Lyon privind accesul la informare și dezvoltare sunt invitați să se alăture semnatarilor declarației.

Menționați numele complet al organizației, numele semnatarului autorizat care poate reprezenta organizația și logoul. Vă rugăm să indicați dacă IFLA

are permisiunea de a publica numele organizației dvs. pe acest site: <http://www.lyondeclaration.org/signatories>.

Contact:

Dna Julia Brungs, responsabil politici și proiecte, Federația Internațională a Asociațiilor de Bibliotecari și Biblioteci (IFLA). E-mail: contact@lyondeclaration.org sau hq@ifla.org.

* * *

Declarația de la Lyon, din luna august 2014, a fost redactată în limba engleză, iar această versiune va prevala.

VIAȚA FILIALELOR

2014 – ANUL DUMITRU MATCOVSCHI LA SEDIUL CENTRAL AL B.M. „B.P. HASDEU”

Victoria FONARI,
doctor în filologie, conferențiar universitar, USM

Anul 2014 se desfășoară la noi sub semnul lui Dumitru Matcovschi, al personalității și creației lui copleșitoare. L-am cunoscut personal pe poet și la întâlnirile organizate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, și la Universitatea de Stat din Moldova, având plăcerea să discut cu dumnealui despre cuvântul artistic și adevăr, despre conceptul de poet național și gustul estetic în literatură. Aceste momente biografice m-au determinat să mă implic activ în evenimentele pe care și le-am propus Biblioteca Centrală.

Multe activități gestionate de Cenaclul „Magia cuvântului” s-au axat pe cunoașterea, interpretarea, sondarea simbolurilor creației în ansamblu a poetului de „la margine de vatră”. Am inaugurat acest șir de evenimente pe care ni le-am propus cu conferința *Lirica lui Dumitru Matcovschi* – o

zidire a Neamului, în colaborare cu Universitatea de Stat din Moldova. Așadar, la 14 martie 2014 studentele de la Facultatea de Litere și-au asumat toată responsabilitatea în prezentarea discursurilor: Cristina Panait a valorificat *Simbolurile în poezia lui Dumitru Matcovschi*; Ana-Maria Cecoi s-a axat pe *Numele feminine din lirica poetului*; Cristina Malai a investigat *Muzicalitatea cuvântului artistic*; Olga Balan a fost atrasă de tema *Dorul și multitudinea percepției poetului valorificat în sentimentul civic*. Profesoarele de la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul” s-au încadrat în discuțiile conferinței. Dna prof. Ana Starșun a remarcat nivelul înalt de pregătire și prezentările în formatul PowerPoint, în scheme, cu fundal muzical. A răsunat și vocea poetului. Evident că orice conferință trebuie să conțină publicații. Au fost selectate două discursuri care

au apărut ulterior în revista de cultură, știință și artă *Gând românesc* (nr. 3, iulie 2014), din or. Alba Iulia, România. Astfel, Georgeta Fânaru a apărut cu articolul *Filosofia vieții în lirica lui Dumitru Matcovschi* (p. 115-118) și Ana-Maria Cecoi și-a structurat discursul în teza *Imaginea femeii în lirica lui Dumitru Matcovschi* (p. 119-120).

În aprilie 2014 am realizat o interpretare scenografică a creației lui Dumitru Matcovschi – *La-*

crima din versurile lui Dumitru Matcovschi, în colaborare cu Colegiul de Transporturi, spiritul artistic a fost coordonat de profesoara de limba și literatura română Doina Soltan. S-a implicat și cenaclista noastră Ludmila Manțuc.

În mai Biblioteca Centrală a găzduit un frumos recital poetic *Dumitru Matcovschi și lacrima zeilor*, în colaborare cu Liceul Teoretic „Minerva”. Elevi de diferite vârste au trăit versul poetului. Și dacă spusa noastră „pe de rost” semnifică sens, atunci așa parafraza din franceză „par coeur” (din inimă). S-a simțit mult suflet la acești bravi elevi, care păstrează valorile poeziei lui Dumitru Matcovschi. Întreaga atmosferă se datorează profesoarei de limba și literatura română Silvia Candu.

O experiență de neuitat pentru Cenaclul „Magia cuvântului” a fost invitația Uniții militare 1002. La 19 octombrie 2014 căpitanul Rodica Sclearenco, o persoană serioasă cu gusturi rafinate și cu cunoștințe profunde în domeniul istoriei armatei,

ne-a provocat la această colaborare, unde am moderat și am prezentat viața poetului prin filiera creației sale. Într-o comuniune am constituit o echipă cu ingenioasele studente de la Facultatea de Litere a USM. Amalgamul de emoții matcovschiene a fost transmis de Constanța Soltan prin interpretarea de Maria Cebotari a cântecelor pe versurile marelui scriitor, prin recitarea de Cristina Poraico și de Veronica Guvir a poeziilor *Basarabia*, *Rugă* și *Cu limba noastră*. În cadrul acestei manifestări eleva Liceului Real „Mihai Marinciuc” Argentina Covali a interpretat stilistic poezia *Pentru cei îndrăgostiți* în formatul PowerPoint, venind cu un model surprinzător de analiză a textului poetic.

Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a susținut evenimentul cu o expoziție de carte a scriitorului Dumitru Matcovschi, conferind farmec și miros de lectură.

Este de apreciat faptul că militarii în termen au contribuit la organizarea și desfășurarea evenimentului prin cântece,

recital poetic, melodia naiului „ce exprimă încă o dată convingerea că nimeni și nimic nu va putea opri dăinuirea și pătrunderea în inimile și sufletele tuturor generațiilor dragostea pentru opera poetului!”, este exclamația Constanței Soltan de la acest eveniment.

Spre sfârșitul anului, în decembrie, Cenaclul „Magia cuvântului” a gestionat o lecție poetică *Cuvântul lui Dumitru Matcovschi sub semnul florii de dor* pentru elevii aolingvi. Și-au manifestat calitățile oratorice, estetice și artistice Irina Tcaci, Drăgălina Gumenco, Valeria Miculeșanu, Nina Plăcintă, Mihaela Stati.

În concluzie aș atenționa că la întâlnirile cu elevii am elucidat activitatea Cenaclului „Magia cuvântului” și interacțiunea lui cu creația poetului Dumitru Matcovschi. Or, în cartea pe care am coordonat-o în 2007, *Misterul eternului sentiment*, însuși scriitorul a selectat poezia *Sărut, femeie, mâna ta*. Fiind în secolul informației căutate în internet am atenționat asupra confuziilor ce pot fi găsite în aceste site-uri. Am sondat cum această poezie apare prin internet sub versurile căreia destul de des poetul este neglijat, fiind pus un alt nume, fie de scriitor, fie de compozitor. Am prezentat aceste date pentru că cititorii de azi trebuie să știe cum să selecteze informația și să poată diferenția sursele de informare, apelând fie la carte, fie la filialele bibliotecii, unde informația este verificată, unde există respect pentru carte și autor. Este important să cunoaștem creația lui Dumitru Matcovschi nu declarativ, dar în esența ei care răzbate „prin foc și prin sabie”, cu ruga „Alină-mă, frunză de nuc, / Te rog, mă alină”, cu dorința de a nu se rătăci „dorul de dor”. Am atestat o greșală în acest plan chiar pe pagina de internet a Ministerului Educației și despre această luptă cu simptomul neglijenței sau indiferenței am publicat

în ziarul *Făclia* (14 noiembrie 2014, nr. 42, p. 16) articolul *În internet ME îi profanează pe cei mai mari poeți*.

Dacă e să parcurg retrospectiv acest an, aș menționa că am fost invitată de mai multe ori la discuții cu elevi, studenți și tineri, care-și făceau serviciul militar. Enumăr participările personale la Muzeul Național de Istorie, participarea la conferințe printre care aș dori să menționez Conferința Internațională *Educația din perspectiva valorilor*, o colaborare dintre Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, România, cu articolul *Valori etice ale poeziei lui Dumitru Matcovschi în infuzia socială*, ce a fost publicat deja în culegere, și prezentarea comunicării *Lirica lui Dumitru Matcovschi – nemărginirea Mărgioarei în cadrul Colocviului național cu participare internațională Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, ediția a VIII-a, *Probleme actuale de cercetare lingvistică și literară*, organizat de Academia de Științe a Moldovei. Mă bucur că expoziția dedicată creației lui Dumitru Matcovschi din sala bibliotecii a fost completată cu revistele ce au apărut anul acesta, semnate de colegii mei de la cenaclu și de mine personal în revista *Gând românesc și Educația din perspectiva valorilor* (tom V: *Summa Theologiae*. Editori: Octavian Moșin, Ioan Scheau, Dorin Opriș. – Cluj-Napoca: Eikon, p. 49-52).

În final, menționez că grație creației lui Dumitru Matcovschi anul 2014 a fost unul împlinit în poezie cu sensuri profunde îmbinând dragostea de patrie cu iubirea de tot ce e frumos, conexiunea dintre etnic și individualitatea creatoare, poezia lui Dumitru Matcovschi a oferit demnitate, responsabilitate și gustul pentru adevăr ce nu acceptă concesii, ce se vrea pur într-o formă a cuvântului, ce se vrea cântat cu inima.

E-SIGURANȚĂ ȘI E-PROTECȚIE. LUNA SECURITĂȚII PE INTERNET

*Diana DROZDOVSCHI,
bibliotecar, Biblioteca Centrală*

Lumea contemporană este invadată zilnic de o avalanșă informațională în mediul virtual, fapt care, pe de o parte, asigură doza zilnică de infodiversitate și opinii critice, iar pe de altă parte, induce o derută colectivă, ce dezorientează și pune în pericol siguranța datelor personale ale utilizatorului. Miza unui furt intelectual și, mai ales, de identitate este foarte mare, internetul fiind prima sursă prin care o persoană riscă să-și pună în pericol datele cu caracter personal sau chiar intim, ceea ce ar putea să funcționeze în defavoarea sa.

Atacurile cibernetice au devenit atât de frecvente și atât de hazardate, încât a fost necesar să se ia măsuri la nivel de guvernare statală, una din acele puteri care poate să intervină atât prin acțiuni de sesizare și elucidare a unor asemenea cazuri, dar și printr-un set de activități publice de infor-

mare a maselor și materiale de promovare a măsurilor de protecție online. Nimeni nu este asigurat că la un moment dat nu ar putea cădea pradă unei capcane virtuale sau, și mai rău, să fie urmărit de obiectivul unor jocuri murdare de violare a intimității sale.

Cei mai mulți utilizatori în mediul online sunt adolescenții și tinerii, care își petrec ore în șir pe rețelele cu această menire. Leșii de sub supravegherea celor adulți, aceștia deseori se lasă seduși de diferite oferte de lucru mai bune sau cad pradă curselor sentimentale ale unor oameni care apoi folosesc datele drept materiale în scopuri meschine sau de discreditare. Nici alte contingente de vârstă nu sunt scutite de pericolele spațiului virtual. Aici putem să menționăm copiii și bătrânii, care pot fi foarte ușor amăgiți de jocuri online, comunicare cu alți oameni, diverse oferte care par promițătoare, dar, oda-

tă accesate, devin victime financiare, victime ale unor viruși cibernetici sau chiar victime ale traficului de ființe umane.

Ce putem face ca să prevenim toate aceste amenințări și să ne protejăm datele personale?

Deși aparent ar fi imposibil, întrucât tentația de a acționa cu o identitate falsă o poate avea oricine și este chiar foarte des utilizată de către foarte multe persoane, să nu uităm că informația cu caracter personal

este, înainte de toate, în mâinile noastre și numai noi putem hotărî cui îi dăm acces și la ce date. Nu trebuie să uităm, de asemenea, că odată ce informația a fost plasată în mediul virtual, chiar și după ce hotărâm să o ștergem definitiv, ea rămâne depozitată undeva prin anumite arhive ale unor site-uri sau deja poate fi distribuită în locuri unde nu ne-am fi dorit să apară.

Mai multe măsuri de prevenire au fost discutate și la diversele evenimente care s-au desfășurat în cadrul Lunii securității pe internet.

Cu ce scop și de către cine a fost organizată Luna securității pe internet?

În ceea ce urmează, vom încerca să sintetizăm, succint, esența evenimentelor care au fost planificate și s-au desfășurat în cadrul Lunii securității cibernetice, precum și ce parteneri s-au implicat.

Inițiator al proiectului a fost Centrul de guvernare electronică din cadrul Guvernului R. Moldova, care l-a inclus în agenda de e-Transformare, în contextul organizării Cyber Security Month 2014 în Uniunea Europeană, aflându-se deja la a treia ediție. Scopul acestui proiect a fost informarea publică și a instituțiilor naționale specia-

lizate despre activitățile de combatere și prevenire a cazurilor de atacuri cibernetice, furt de identitate, de date personale, furt intelectual, violență de orice tip ș.a. în mediul virtual. Evenimentele au inclus lecții de instruire, workshopuri, sesiuni de informare, discuții tematice, dezbateri publice, lecții tehnice, mese rotunde etc., care au tratat subiectul din diverse perspective – informațională, socială / publică, politică, tehnică și tehnologică, legislativă, națională și globală, economică / financiară, digitală / electronică, culturală etc.

În procesul de desfășurare s-au implicat mai mulți parteneri, cum ar fi Banca Națională a Moldovei, Centrul de Telecomunicații Speciale, Compania „Omega Trust”, Compania IBM, Ministerul Apărării, Compania „McAfee”, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiilor Informației și Comunicațiilor, Serviciul de Informații și Securitate, „IREX Moldova” (prin programul Novateca), Organizația „La Strada”, instituții guvernamentale și nonguvernamentale, organizații internaționale și alți parteneri din sectorul public și privat, dar, nu în ultimul rând, și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Colaborarea dintre Biblioteca Municipală și Centrul de guvernare electronică are rădăcini mai vechi, materializându-se în ultimul timp, mai ales, prin promovarea serviciilor de e-guvernare și servicii online de bibliotecă, precum și prin diverse lecții de informare și workshopuri care s-au desfășurat. În luna octombrie, aceasta s-a conturat și prin lansarea Lunii securității cibernetice 2014, eveniment care a avut loc la Biblioteca Centrală, chiar în prima zi a lui Brumărel.

În cadrul evenimentului a fost prezentată agenda de lucru a proiectului, încadrată în platforma europeană, motivându-se, totodată, și importanța securității în spațiul virtual atât pe plan individual, cât și pe plan colectiv-național. „Conceptul de «securitate cibernetică» se referă la vulnerabilități în domeniu și necesitatea imperativă ca organizații, guverne și alte structuri să dezvolte și să implementeze o strategie clară de sporire a siguranței în mediul online. Utilizarea corectă a instrumentelor de modernizare tehnologică vine să asigure accesul la servicii și date și lupta eficientă cu corupția”, se menționează în comunicatul emis de Guvernul Republicii Moldova.

La lansare au fost prezenți reprezentanți ai echipei de organizare: directorul

general al BM „B.P. Hasdeu” Mariana Harjevschi, coordonatorul-șef al procesului tehnologic de la Centrul de guvernare electronică Iurie Țurcanu, manager pentru securitatea informației de la același centru Veaceslav Pușcașu, directorul executiv al organizației „La Strada” Daniela Misail-Nichitin, manager de țară „IREX Moldova” și director al programului *Novateca* Evan Tracz. Ei au explicat perspectivele proprii prin care poate fi îmbunătățit nivelul de siguranță online, fiind referiți să răspundă la întrebările audienței referitoare la activitățile ce urmează să se desfășoare, metodele pe care le propun pentru eficientizarea securității web și alte aspecte generale de interes public într-o sesiune special destinată de la sfârșitul evenimentului. Responsabilitatea ce și-au asumat-o partenerii prin campanii, în instanță finală, depinde și de atitudinea fiecărui individ în parte față de siguranța sa și a datelor cu caracter personal.

Un alt eveniment în incinta Bibliotecii Centrale, constituit din două activități, a fost organizat pe data de 17 octombrie 2014. În cadrul primei manifestări, care a luat forma unei discuții publice cu tema *Securitatea cibernetică: Informează-te! Fii vigilant!*, au participat atât specialiști din domeniu – Ala Pînzari (vicedirectorul Fundației pentru Dezvoltarea Educației),

Veaceslav Pușcașu (Centrul de guvernare electronică), Victor Burunsus (consultant în domeniul cibernetic), precum și reprezentanta de la Biblioteca Centrală Tatiana Baltag, alături de prim-directorul adjunct al Bibliotecii Municipale Elena Butucel. Audiența a fost formată din elevi de la Liceul Teoretic „Spiru Haret”. Discuția a avut loc în două etape, prima fiind

de natură informativă: au fost prezentate referințele de precauție și cazuri reale care s-au întâmplat sau exemple care s-ar putea întâmpla cu utilizatorii activi ai internetului și urmările acestora, atât cele de ordin material și fizic, cât și cele social-psihologice, dar și o serie de cărți selectate după subiectul anunțat. Cea de-a doua etapă s-a axat pe interacțiunea de întrebări-răspunsuri, discuții și studii de caz, propuse de către liceeni.

A doua activitate, de pe 17 octombrie a.c., a fost o dezbatere publică în formatul Karl-Popper, la care au participat elevii de la Liceul Academiei de Științe a Moldovei – pe post de afirmatori, Liceul Teoretic „Orizont” – pe post de negatori și elevii de la Liceul Teoretic „Gaudeamus” – în calitate de arbitri. Arbitrajul a fost ghidat și de reprezentanții organizației „La Strada”, care au fost organizatorii principali ai dezbaterii cu tema centrală *Pro sau contra: suntem în siguranță atunci când navigăm pe internet?*

Ultimul eveniment dedicat Lunii securității cibernetice la Biblioteca Centrală a avut loc pe 30 octombrie a.c., purtând genericul *Securitatea online a copiilor și a tinerilor*, la inițiativa organizației „La Strada”. Această manifestare a adunat o mulțime de tineri. La tribuna de discuții au stat moderatoa-

rea Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, Natalia Bayram, avocat la Centrul internațional „La Strada”, Eugen Moraru, manager al Centrului de combatere a crimelor informatice al Inspectoratului Național de Investigație al IGP, Lucreția Zaharia, procuror la Procuratura Generală a RM, Daniela Vacarciuc, directorul Liceului Teoretic „Vasile Alecsandri”

din Chișinău, preot-ieromonah Savatie Baștovoi, scriitor. Fiecare dintre aceștia au asigurat un feedback constructiv pentru tinerii aflați în sală, furnizând exemple concrete de violență asupra copiilor și adolescenților în mediul online, combaterea abuzului virtual, prevederile legislative ce se referă la crimele cibernetice, procesul de educare și informare a diferitor grupuri-țintă – copii, tineri, părinți, vârstnici, persoane cu dizabilități etc. Un moment deosebit a fost interacțiunea valorilor religioase cu tendințele actuale în spațiul virtual, iar interferențele, conduita și modalitățile de implicare a Bisericii în prevenirea cazurilor de abuz pe internet au fost explicate de către Savatie Baștovoi, care a avut un dialog dinamic cu publicul.

Pentru a susține proiectul *Luna securității cibernetice*, Biblioteca Centrală a pus la dispoziția tuturor vizitatorilor săi o expoziție de cărți, selectate după tematica propusă, care au fost disponibile spre consultare pe tot parcursul lunii octombrie.

Ne exprimăm speranța că acest apel la securitate și vigilență în activitățile pe care le facem în spațiul virtual va fi auzit, iar lecțiile care trebuiau învățate au fost asimilate și vor fi aplicate cu succes. Numai în acest mod ne putem ajuta pe noi înșine și pe cei din jur! Doar astfel vom fi mereu în siguranță!

EXPOZIȚII DE ARTĂ ȘI IMAGINI LA BIBLIOTECA CENTRALĂ – INSTRUMENT AL IMPLICĂRII ȘI PROMOVĂRII TINERELOR TALENTE

*Cristina ROGALNICOV,
bibliotecar, Biblioteca Centrală*

Amintind cuvintele dlui Dorin Chirtoacă, primar general de Chișinău, care aseamăna Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” cu o „comoară comunitară”, ce face legătură între oameni și comunitatea lor, conectează chișinăuianul cu resursele informaționale, educaționale, culturale, literare disponibile în colecția sa, ținem să evidențiem faptul că Biblioteca Municipală tinde să rămână în continuare un centru al evenimentelor culturale din urbea noastră.

Biblioteca este cunoscută drept una din instituțiile cu un impact infocultural major asupra populației, fapt demonstrat printr-o serie de sondaje care au fost realizate la nivel național și internațional.

Statisticile demonstrează că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, cu ale sale 28 de filiale diseminate în toate zonele orașului, este parte a vieții multor cetățeni – 213 mii de locuitori utilizează serviciile ei informaționale și culturale. Sondajele revelează că mai mulți chișinăuieni vizitează biblioteca decât muzeele, teatrele, cinematografele.

Deși se vorbește tot mai des despre „o îmbătrânire” a populației. În municipiul Chișinău vârsta medie a chișinăuianului este de 34,2 ani. În acest context, se observă o creștere a numărului de utilizatori tineri ai bibliotecii, sălile de lectură fiind frecventate în majoritate de elevi, liceeni și studenți – 66%, care vin pentru studiu și informare.

Racordând cele relatate anterior la Biblioteca Centrală, este necesar de subliniat faptul că unul din obiectivele dominante ale acesteia se orientează spre tineri – implicarea lor în cadrul activităților și programelor culturale ce se desfășoară zi de zi la bibliotecă, favorizând astfel participarea și incluziunea lor. În acest scop, sunt puse la dispoziție spații special amenajate în care aceștia au posibilitatea să se exprime, să se expună, să se întâlnească, să se inspire, să discute, să creeze, să-și imagineze...

Spre a sprijini eficient tinerii în afirmarea lor profesională, Biblioteca, fiind un promotor fidel al valorilor artistice, se implică activ prin inițiativa susținerii artelor frumoase și a tinerelor talente. Astfel, Biblioteca Centrală găzduiește, cu o periodicitate constantă, expoziții de picturi, personale și colective.

În primele zile ale lui noiembrie 2014, toți cei ce prețuiesc și sunt interesați de

artă, au avut frumoasa oportunitate de a admira colecția de tablouri de o elegantă originalitate, a tinerei pictorițe Maria-Eola Cecoltan, expusă sub titlul *Lumea Mea* în Sala mare de lectură.

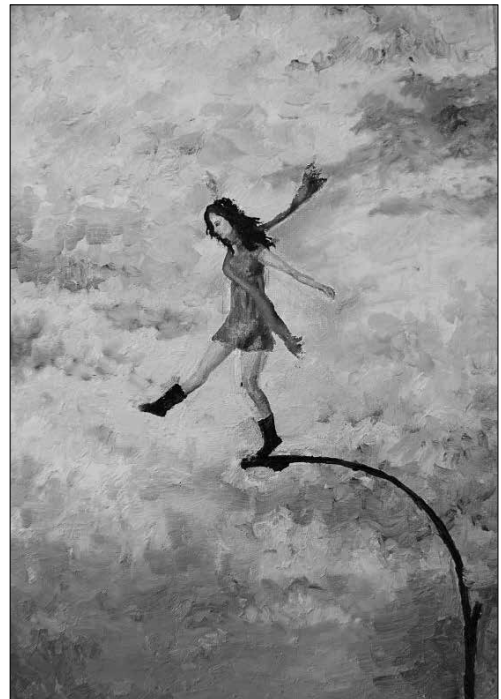
Născută la 25 aprilie 1995, la Chișinău, eleva Colegiului de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”, din fragedă copilărie, impresionată de tot ce o înconjoară, așterne pe pânză cu ajutorul pensulei trăirile sufletului. O viziune excentrică asupra lumii care o înconjoară și în care trăiește, a pictoriței, ni se înfățișează din tablourile ei *Zbor prin oraș* (2011), *Lumea mea* (2011), precum și din portretele *Mama* (2014), *Anatol* (2013), *Profesorul Sergiu Bădrăgan* (2013) și, desigur, din autoportretele cu sugestiva denumire *Oglinda sufletului*, *Взгляд из зеркала*. Frumusețea naturii, câmpurile și cele mai obișnuite locuri, sunt redade, și acestea, cu o anumită doză de extravaganță: *Pești* (2012), *Fluturi* (2012), *Poarta* (2012), *Buchet de flori albastre* (2008). Nuanțele arămii, de roșcat-portocaliu, de alb-argintiu, verde și albastru dens, par a fi cele preferate de artistă, arătându-ne și nouă, prin sclipirea lor, o bucătică din lumea sa.

În perioada 3 noiembrie – 3 decembrie, o ulterioară expoziție de pictură și-a găsit locul potrivit pentru a fi admirată și apreciată, pe pereții din Sala Mare de lectură a Bibliotecii Centrale. De data aceasta, este vorba de o expoziție colectivă, alcătuită din operele elevilor Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” Alexandru Untilov și Victor Teslaru, ambii elevi ai clasei a XII-a. Cu o tradiție de peste 40 de ani, acest liceu este unica instituție preuniversitară de profil din Republica Moldova care formează specialiști în domeniul artelor plastice. Expoziția și-a propus să prezinte și să aducă în prim-plan, într-o selecție inedită, modul în care tinerii pictori văd și înțeleg spațiul, peisajul și oamenii. *Natură statică*, *Plein-air*, *Figură*, *Portret* fiind doar une-

le din genurile de pictură reprezentative care vin să confirme acest lucru.

De asemenea, între pereții bibliotecii, diferite organizații au oportunitatea să-și desfășoare propriile activități, însoțite deseori de diverse expoziții de lucrări grafice.

Începând cu anul 2002, la inițiativa UNESCO, în luna noiembrie este sărbătorită Ziua mondială a filosofiei. Cu această ocazie, Asociația Culturală Noua Acropolă Chișinău a desfășurat la Biblioteca Centrală, în perioada 20-30 noiembrie, o serie de evenimente culturale, unite sub genericul *Zilele filosofiei*. Astfel, de pe 20 până în ultima zi a lunii noiembrie 2014, vizitatorii bibliotecii au putut să se delecteze din înțelepciunea și esența școlilor filosofice, surprinse în 30 de planșe documentare realizate de voluntari acropolitani: *Budismul*, *Filosofia chineză* (reprezentată de Confucius), *Filosofii presocratici* (Anaximandru, Thales din Milet, Parmenide, Anaximene, Heraclit, Demo-

COLABORAREA BIBLIOTECII „ONISIFOR Ghibu” CU SCRITORI ȘI EDITURI DIN ROMÂNIA

*Vitalie RĂILEANU,
director, Biblioteca „Onisifor Ghibu”;
Margareta CEBOTARI,
bibliotecar principal*

Adevărata cultură este cea care servește la dezvoltarea deplină a vieții spirituale a societății. Ea implică o continuă aspirație spre adevăr, după cum presupune și respectivul imperativelor actuale, însă, pe deasupra lor, pretinde și activitatea artistică și creatoare. Prin aceasta se desăvârșește elevația spirituală, astfel încât cultura se deosebește de unele forme de prezentare și prin editarea volumelor de literatură artistică, științifică, didactică etc.

Buna colaborare a Bibliotecii „Onisifor Ghibu” cu colegii bibliotecari și cu confrății de condei de peste Prut s-a fructificat în anul 2014 cu noi și diverse activități, bine axate, aproape lunar, în palmaresul manifestărilor culturale și informaționale organizate în parteneriat. Vom trece în revistă, succint, aceste evenimente, care contri-

buie la îmbunătățirea interacțiunii dintre scriitorii și editurile din România și publicul chișinăuian. Lansări de carte, conferințe literare, simpozioane științifice, mese rotunde de discuții și alte manifestări de amploare au fost organizate în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din Moldova, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu”, Filiala Chișinău, Editura „Vinea” din București, Editura „TipoMoldova” din Iași, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), Uniunea Ziariștilor Independenți din România și Republica Moldova etc.

În luna mai am găzduit **Conferința literară internațională „Poduri de carte”** –

proiect de succes al ICR „Mihai Eminescu” din Chișinău, o manifestare de totalizare a inițiativelor frumoase ale scriitorilor și editorilor români de a dona loturi de carte bună pentru cititorii din satele Republicii Moldova. Dl Valeriu Matei, președintele ICR „Mihai Eminescu” din Chișinău, a menționat cât de mare este recunoștința celor care au beneficiat deja de îmbogățirea / completarea colecțiilor de carte, proiectul ajungând și în cele mai mici sate din Republica Moldova. Dar a mai specificat și impedimentele apărute, la vamă, în calea transmiterii acestor loturi de carte din România. Deci, cu multe eforturi se construiesc aceste *poduri de carte*, atât de necesare pentru dezvoltarea spirituală a societății, după cum am menționat și noi mai sus. Au fost prezenți cu mesaje despre implicarea scriitorilor români în realizarea cât mai bună a acestui proiect și oaspeți din România: Gabriel Chifu, director executiv al revistei *România literară* (București), Sorin Lavric, redactor la aceeași revistă, Adrian Popescu, scriitor (Cluj-Napoca) ș.a.

În septembrie am invitat publicul chișinăuian la **Conferința Internațională Mass-media și oportunitățile prezentului**, organizată în parteneriat cu Uniunea Ziaristilor Independenți din România și Republica Moldova. Ziaristul și scriitorul Victor Ladaniuc le-a vorbit celor prezenți despre legătura strânsă a presei periodice și preocuparea lucrătorilor ei de crearea unei imagini favorabile în comunitatea noastră, promovând în permanență activitățile prin acțiuni publicistice. Cunoscutul cercetător și publicist Viorel Hodiș din Cluj-Napoca a sensibilizat publicul prin al treilea volum al său *Articole și studii* (Cluj-Napoca, Ed. „Risoprint”, 2011).

În prima zi de noiembrie, Biblioteca „Onisifor Ghibu” a organizat, în parteneriat cu Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), **Simpozionul internațio-**

nal Românii din afara granițelor țării. Republica Moldova – opțiuni și perspective: între Uniunea Europeană și Uniunea Euroasiatică. Evenimentul s-a derulat în două etape. În prima parte a zilei au conferențiat cunoscuți cercetători istorici din România și Republica Moldova: prof. univ. dr. Ion Agrigoroaei (Iași), prof. Lucian Sava (Iași), dr. în istorie Ion Negrei (Chișinău) ș.a. A urmat **masa rotundă de dezbateri literare și științifice ASTRA: trecut, prezent, viitor.** Areta Moșu, președinte al Despărțământului ASTRA „M. Kogălniceanu”, Iași, s-a produs cu o notă a competenței despărțământului pe care îl conduce, fapt care se înscrie în istoria contemporană a ASTREI, poziționându-se între academism cultural românesc și știință istorică. Astfel, prin toate demersurile sale ASTRA ieșeană confirmă spiritul său nou, revigorant și vizionar.

Vitalie Răileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, le-a amintit tuturor că anume aici, în această Sală Nuciferă, acum douăzeci de ani a fost consfințită activitatea ASTREI, Despărțământul „Onisifor Ghibu” din Chișinău. Apoi, deja criticul și istoricul literar Vitalie Răileanu, a vorbit despre *Rolul cărții și al Bibliotecii în concepția lui Onisifor Ghibu*, menționând că „a aborda concepțiile lui Onisifor Ghibu, acest mare pedagog și om al școlii, reprezintă o sarcină extrem de complexă, care implică un studiu mai aprofundat decât

cel pe care l-am putut întreprinde până în prezent, având în vedere imensa sa *Opere*, publicată și manuscrisă, ce ar fi trebuit investigată”.

Au onorat pe cei prezenți cu un deosebit de cald și primitiv program artistic, intitulat *De ce ne desparte râul Prut*, învățăceii Liceului Teoretic „Principesa Natalia Dadiani”. *Imnul ASTREI* a fost interpretat de fanfara liceului (conducător artistic: Ion Cojocar), iar colajul de poezii și cântece patriotice (conducător artistic: Tatiana Băcescu, Maestru în Arte al Republicii Moldova) i-a emoționat mult pe invitați.

Oaspeții au rămas foarte impresionați de amplasarea și de amenajarea Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, de complexitatea științifică diversă a fondului de carte, de novizitatea expozițiilor de carte. În final, oaspeții din Cluj-Napoca, Târgu-Jiu, Sovata, Iași au donat bibliotecii noastre un set de carte istorică și mai multe numere ale *Revistei române*. Astfel, în colecția bibliotecii au intrat volumele: *Românii din afara granițelor țării: România – Moldova – Ucraina – împreună spre Europa* (coord. Iulian Pruteanu-Isăcescu; Iași, Ed. „Junimea”, 2011); *Românii din afara granițelor țării: coordonate istorice și naționale în cadrul european* (coord. Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea; Iași, Casa Ed. „Demiurg”, 2007); *România 1945-1989: Enciclopedia regimului comunist. Represiunea: F-O* (coord. Ocatvian Roske; București, Institutul Național pentru studiul totalitarismului, 2012).

Organizând **lansări de carte** editată în România, precedate de memorabile întâlniri cu scriitorii de peste Prut, Biblioteca „Onisifor Ghibu” a fost deseori **punctul forte** de atracție pentru mulți chișinăuieni.

Astfel, în luna aprilie ei au avut posibilitatea de a lua cunoștință cu cele mai noi apariții editoriale, prezentate la Biblioteca „Onisifor Ghibu” în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret din acest an. Autori și reprezentanți ai

diverselor edituri din România au expus, celor prezenți în Sala Nuciferă a bibliotecii, care au fost motivele editării și subiectele de mare importanță artistică și culturală ale volumelor propuse chișinăuienilor spre lecturi de informare. Editura „Timpul” din Iași a lansat ediția integrală, alcătuită și îngrijită de Maria Spiridon Cassian: *Mihai Eminescu. Opere politice*. Conținutul acestui volum de excepție a fost prezentat de redevabilul critic literar acad. Mihai Cimpoi.

Editura „Princeps Multimedia” din orașul Iași a venit în fața chișinăuienilor cu un nou set de carte bună. Astfel, participanții la manifestare au avut posibilitatea să asiste la lansarea volumului *Mihai Eminescu. Basarabia, pământ românesc*, prefațat de Daniel Corbu. Volumul a fost prezentat de acad. Nicolae Dabija și acad. Valeriu Matei. Solidul volum *Drumuri prin Basarabia românească: antologie și mărturie*, de Liviu Papuc, a fost prezentat de prof. dr. Constantin Parascan. Poetul și criticul literar român Daniel Corbu ne-a vorbit despre cartea sa *Rostirea postmodernă. Generația poetică '80 în literatură română* (Iași, Ed. „Princeps Multimedia”, 2014).

Criticul literar Vitalie Răileanu a prezentat volumele: *Nicolae Dabija. Psalmi de dragoste* (Ed. „Detectiv”, București) și *Poemele Cotnarului* de Valentin Talpalaru. Constantin Bostan, scriitor și custode al Fondului documentar „G.T. Kirileanu”,

Bibliotecii Județene Neamț au vorbit în detalii despre munca sa și a colectivului bibliotecii în care activează, asupra celor șase volume *Martor la istoria României: jurnal epistolar* de G.T. Kirileanu (ed. îngrijită, cuvânt-înainte, note și indice bibliografice de Constantin Bostan, București, Ed. RAO).

O carte nouă este binevenită și mult așteptată întotdeauna de cititorii Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. Pornind de la această premisă, am deschis, chiar din luna ianuarie, colaborarea cu **Editura „Tipo Moldova”** din Iași, organizând o frumoasă manifestare literară: lansarea volumului de versuri **acum** de **Maria Șleahițchi**, apărută la finele anului 2013, în colecția *Opera omnia: poezie*.

În cadrul Săptămânii ușilor deschise a Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, la finele lunii mai, am invitat un larg public pentru a împărtăși *destinele cărților bune*, lansând două volume editate în baza continuei colaborări cu Editura „Tipo Moldova”. Redactorul și directorul acestei edituri, binecunoscutul scriitor Aurel Ștefanachi, acceptă totdeauna cu drag și generozitate să vină în ajutorul lărgirii pieței editorial-informaționale din Republica Moldova, dar și în ale promovării diverselor volume: poezie, proză, critică literară, publicistică, dicționare literare etc.

Odată ce *Măria Sa Cartea* și-a câștigat bunul obicei de a fi prezentată diferit de alte modalități, ridicând vâlul mistificator

și dând semne clare că e conștientă de mecanismul său, refuzând să mai respecte *idilica și disueta convenție* a construirii unei lumi ficționale detașate de cea reală, ea, *Măria Sa Cartea*, mizează pe cooperarea cititorului fidel („model” sau „implicat”), pe care, a încercat să ne convingă profesorul universitar dr. hab. Sergiu Pavlicencu prin cuprinsul volumului de exegeze literare: **Sergiu Pavlicencu. Cartea unui destin**, apărut la Editura „Tipo Moldova” din Iași, în colecția *Opera omnia*. Urmează de spus, că această carte a fost concepută și elaborată în Laboratorul de cercetări literare și bibliografie „Onisifor Ghibu”, iar aportul întregului grup este vădit. Cert este și faptul că originalitatea cuprinsului dat a sporit și prin capitolul cinci, îngrijit și prezentat de Margareta Cebotari, bibliotecar principal al acestui edificiu cultural, intitulat: *Sergiu Pavlicencu. O viață în indici bibliometrici*. Debutul lansării a asociat între *pre-fațarea* expusă de Vitalie Răileanu, critic literar, și omagiul jurnalistului și lingvistului Vlad Pohilă, care a expus un fragment cuprins în această carte, menționând unele amintiri despre distinsul profesor Sergiu Pavlicencu.

Scriitoarea Maria Șleahițchi, colegă de breaslă cu S. Palicencu, a confirmat: „Un universitar asemenea lui Sergiu Pavlicencu, care, să nu uităm, «înnenește» sau mai exact se hotărăște să «înnenească» studenții, masteranzii, doctoranzii săi printr-un anumit tip de literatură – lectură intensivă, fiind dispus, așadar să ia în serios lumea *Literaturii universale*, pe care o promovează.” Argumentat este și faptul că Sala Nuciferă a bibliotecii noastre a devenit neîncăpătoare, la această lansare, iar vorbitorii și-au dat *ghes* să se pronunțe. Vom menționa și alocuțiunea, sau poate mai bine zis – alocuțiunile familiei de profesori universitari Ivan și Maria Pilchin, deoarece a fost o fuziune între confesiune și odă...

Tot în cadrul Săptămânii ușilor deschise a urmat lansarea unui alt volum excepțional de carte, apărut la aceeași editură, care a întrunit în sute de pagini efortul creator al regretatului cercetător literar Pavel Balmuş. Titlul cărții este foarte elocvent și descifrează cuprinsul ediției: **...Scripta manent...: contribuții de istoriografie literară** (Iași, Ed. „Tipo Moldova”, 2014), apărută în colecția *Opera omnia, Publicistică și eseu contemporan*. Sumarul cărții cuprinde studii reprezentative despre Petru Movilă, Mitropolitul Dosoftei, Antim Ivireanul, Constantin Negruzzi, Z.C. Rally-Arbore, Constantin Stere, Nicolae Iorga, Alexe Mateevici; desigur și despre Bogdan Petriceicu Hasdeu și alți reprezentanți ai dinastiei Hâjdău-Hasdeu.

„Viitorul nu poate fi construit de oameni care nu știu și nu respectă trecutul țării lor” – acesta a fost mesajul lansării, tot în luna mai, a unui volum care ne cutremură sufletele prin însuși titlul său **Repetiție la moarte... din spatele gratiilor: memorii**, semnat de dr. Galina Răduleanu (Pitești, 2013). Autoarea a venit în fața cititorilor cu mărturisiri sincere ale perioadei de grea încercare a rezistenței firii unui om blajin, la care a fost supusă de regimul comunist al României ceaușiste. În deschiderea lansării preotul Viorel Cojocar a ținut să menționeze că dna dr. Galina Răduleanu își redobândește cetățenia Republicii Moldova, fiind născută pe aceste meleaguri și vine către public cu un apel: *„Curajul de afirmare ca român și creștin trebuie să-l avem fiecare!”* Cartea lansată este nu numai un adevăr istoric, dar și o lucrare literară de valoare, un îndemn că trebuie să fim gata de a suferi pentru adevăr. Dna dr. Galina Răduleanu, foarte sincer, cu o voce caldă și calmă, ne-a vorbit despre viața sa, despre șocul trăit în închisori, care constă nu atât în greutatea de ordin material, cât în lipsa legăturii cu lumea exterioară, cu lumea

reală. Atunci apare o motivație interioară: să rezisti, pentru a reuși, apoi, să faci ceva mai bun în viață! Chiar dacă am stat până la o oră târzie și deja ziua se îngemăna cu noaptea, dna dr. Galina Răduleanu a fost receptivă la întrebările adresate de public, reușind să întrețină un dialog sincer cu cei prezenți: fețe bisericești, cercetători literari, tineri membri ai Asociației Creștinilor Ortodocși din România, ei fiind de fapt cei care au și inițiat această lansare inedită, care va rămâne pentru mult timp în sufletele și inimile lor, dar și ale cititorilor Bibliotecii „Onisifor Ghibu”.

O adevărată revelație am oferit pe parcursul anului cititorilor pasionați de lectura cărților bune, grație unei colaborări rodnice cu **Editura „Vinea” din București**, axate pe diseminarea literaturii române din Republica Moldova.

Astfel, în prima lună a verii chișinăuieunii au apreciat sinceritatea dezarmantă a versurilor Silviei Caloianu. În deschiderea activității de lansare a volumului *Narcotango* (București, Ed. „Vinea”, 2013), cercetătorul literar Vitalie Răileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, a salutat această apariție editorială și buna colaborare a Editurii „Vinea” cu scriitorii din Chișinău, fapt confirmat și de prezența editorului Nicolae Tzone.

Din startul activității, Nicolae Tzone a remarcat faptul că o editură este suma autorilor săi, iar fiecare carte editată, are șansa să-și găsească cititorul său. Prezentând volumul *Narcotango*, Nicolae Tzone a ținut să menționeze că Silvia Caloianu are o creație inedită. Autoare de versuri exuberante, pline de energie puternică, dar în același timp scrise cu un ton estompat, scriitoarea dorește să surprindă cititorul cu ceva deosebit. Și-au expus aprecierile lor scriitorii și criticii literari care au participat la această activitate: Mircea V. Ciobanu, Nina Corcinschi, Vasile Gârneț, Dumitru Crudu, Grigore Chiper ș.a.

„Volumul de versuri *Narcotango* este un adevărat manifest de credință”, a remarcat Maria Nicolaev, scriitoare și traducătoare, dar și un bun arhitect, grafician și artist plastic, oaspete drag din România, prietena Silviei Caloianu. Dumneaei ne-a surprins și cu o mică donație de carte și reviste literare din partea Asociației Culturale „Omnigraphies” din București.

În aceeași lună, și poezia tranzitivă a tinerei autoare Silviei Goteanschi și-a făcut drum spre cititorii chișinăuieni. Editorul Nicolae Tzone, în cuvântul de deschidere al lansării volumului de versuri *Dramaturgia lucioaselor funii*, ne-a relatat că este foarte bucuros pentru această apariție la Editura „Vinea”, dar și a altor cărți bune de scriitori din Republica Moldova și așteaptă polemici pe marginea acestei ultime plachete de versuri lansate în cadrul vizitei sale de trei zile în Chișinău. Modul cum *pleacă* o carte în lume este foarte important, iar discuțiile în public despre o carte sunt foarte benefice, mai consideră editorul. Și polemicele au urmat! Deoarece fiecare din vorbitori a prezentat propria viziune a lecturii versurilor autoarei, intervenind, deseori, în comunicările colegilor de breaslă.

Criticul literar Mircea V. Ciobanu și-a reiterat convingerea că scriitorii creează

realitățile lor, iar Silvia Goteanschi știe să asambleze piesele realității abstracte foarte bine. Cercetătoarea Maria Pilchin a simțit în volumul lansat *o carte de acrobație pe lucioase funii*, care sunt foarte variate, iar elementul bufonului, a clovnului în poezia Silviei Goteanschi ne vorbește despre venirea unei autoare inedite în literatura noastră. „Când citești textele Silviei se creează impresia că este o rupere de text, de fapt, se răsuțește ca o funie și textul, versul ei”, a menționat Maria Șleahțișchi, dorindu-i autoarei să evolueze cu noi și noi cărți bune. Dumitru Crudu a intuit în aceste poeme o dramaturgie a salvării personale, o poezie de dragoste disimulată, versuri în care toate sensurile negative comportă semnificații pozitive.

În toamnă, Editura „Vinea” din București a surprins iarăși publicul chișinăuian invitându-l la întâlniri de suflet cu Gheorghe Grigurcu, poet, publicist, cercetător și critic literar din România. Astfel, pe 24 octombrie 2014, Biblioteca „Onisifor Ghibu” a găzduit oaspeți atât din Republica Moldova, cât și din dreapta Prutului: Nicolae Tzone, directorul Editurii „Vinea”, Teodor Tanco, prof. dr. în matematică și scriitor din România (Cluj-Napoca), Nichita Danilov, director adjunct al ICR „Mihai Eminescu”

din Chișinău, Emilian Galaicu-Păun, Teo Chiriac, Dumitru Crudu, Aliona Grati, Nina Corcinschi, Nicolae Spătaru, Grigore Chipper, Radmila Popovici și alți autori ale căror volume de carte au văzut lumina tiparului la această editură.

Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, l-a felicitat pe Gheorghe Grigurcu, cu prilejul reîntoarcerii acasă, după 70 de ani, urându-i un cititor atent, select și împătimit de lecturi.

Emoțiile au pus stăpânire, pentru scurt timp, pe vocea poetului Gheorghe Grigurcu, totuși, mai apoi, dânsul a reușit să fie convingător în răspunsurile la cele, metaforic vorbind, *o mie de întrebări*, pe care nu au ezitat să le adreseze, cu o deosebită stimă și admirație, cei prezenți la *O după-amiază a poeziei și criticii literare*, derulată la Biblioteca „Onisifor Ghibu”. Oaspetele nostru s-a confesat că totuși cel mai mult în viață l-a atras poezia și activitatea de critic literar, chiar dacă a fost și un bun profesor universitar.

În dialogul scriitorului Gheorghe Grigurcu cu publicul s-a înscris perfect lansarea volumelor sale de versuri *Șterge soarele de praf ca pe-o mobilă* (București, Ed. „Vinea”, 2006) și *Un trandafir învață matematică* (București, Ed. „Vinea”, 2006). În Sala Nuciferă a bibliotecii a fost vernisată expoziția de carte apărută la Editura „Vinea”, printre care și un volum semnificativ de mare ce a cuprins lucrările semnate de Gheorghe Grigurcu, precum și cărți recente ale unor scriitori din Republica Moldova, apărute la această editură.

Menționăm că fondul bibliotecii noastre a fost completat de următoarele volume, oferite de Editura „Vinea”: Gheorghe Grigurcu. *Portretul vântului* (2011); Gheorghe Grigurcu. *Șterge soarele de praf ca pe-o mobilă* (2006); Gheorghe Grigurcu. *Un trandafir învață matematică* (2006); Tudor Banuș. Șerban Foarță. *Abecedaur*, col. *Ediții*

bibliofile (2014); Aurelia Borzin. *Chișinăul e o tabletă de ciocolată* (2010); Leo Butnaru. *Sfinxul itinerant: pe sub nisipurile mișcătoare* (2004); Florin Caragiu. *Sentic* (2009); Mihail Vakulovski. *Nemuritor în păpușoi* (2006).

Luna octombrie a fost cea mai prolifică în colaborarea Bibliotecii „Onisifor Ghibu” cu scriitorii din România, deoarece am reușit să fim gazdă primitoare și pentru o altă personalitate de excepție a istoriei literaturii române, invitând publicul la întâlnirea cu scriitorul Norman Manea, născut în România, dar care locuiește de mai mulți ani în Statele Unite ale Americii, fiind unul din cei mai traduși romancieri români, considerat totodată și unul din marii scriitori români din exil.

Întâlnirea cu Norman Manea a inclus și lansarea recentelor sale volume: *Laptele negru* și *Pe contur*, apărute în anul 2014 la Editura „Polirrom” din Iași, România. Directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, cercetătorul literar Vitalie Răileanu, a remarcat din startul activității cât de mult a fost așteptat acest eveniment de scriitorii din Republica Moldova. Despre personalitatea și impresiile lecturii cărților semnate de N. Manea au ținut să vorbească: scriitorii Vasile Gârneț, Vitalie Ciobanu, criticul literar Maria Șleahțișchi.

Norman Manea, un autor aflat printre candidații la Premiul Nobel pentru literatură, *ne-a înnobilit* în mod deosebit, prin lansarea volumelor sale, – a fost concluzia celor prezenți la această activitate de neuitat.

Astfel, colectivul Bibliotecii „Onisifor Ghibu” a făcut un efort demn de urmat, *construind aceste punți de colaborare* cu editurile din România, formând liantul dintre *Biblioteca – Cititor – Editură*, venind în întâmpinarea solicitărilor manifestate de publicul lector și continuând să fie un mediu formativ și informativ pentru toate categoriile socioprofesionale, îmbinând armonios tradiția și imperatiile contemporanității.

O SĂPTĂMÎNĂ DE TAINĂ ȘI LUMINĂ...

Lina IFTODI,
director, Filiala „L. Rebreanu”

Biblioteca noastră organizează anual o gamă de activități dedicate aniversării bibliotecii, care constituie cadrul Săptămîinii ușilor deschise. Acestea sînt cu adevărat zile de sărbătoare, deosebite, cu oaspeți mulți, dragi care, împreună, formează acea atmosferă caldă în care te simți ACASĂ.

Anul acesta, Săptămîna ușilor deschise a fost lansată miercuri, 26 noiembrie 2014, cu prilejul Zilei bibliografiei, purtînd genericul *Bibliografiile – surse de informare*. Vizitele ghidate ale elevilor de la Liceul Teoretic „G. Călinescu” au umplut sălile bibliotecii cu iubitori de carte mai mici și mai mari, care „au luat cu asalt” bibliotecarele prin întrebări și setea de a-și satisface curiozitatea și necesitățile cognitive. În acest

scop, elevilor din clasa I „A” li s-a prezentat expoziția de carte *Enciclopediile – călătorii de descoperire a lumii*, incitînd atenția picilor. Cei mici au fost invitați la o lecție bibliografică intitulată sugestiv *Povestea cărții sau care este istoria aparițiilor editoriale?* Iar ca să fie explicat procesul de devenire al cărții, o prezentare plină cu imagini a înlocuit mulțimea de cuvinte prin simple intervenții de ocazie ale prezentatorului. Activitățile destinate adolescenților au început cu o altă lecție tematică: *Ce este o bibliografie? – ca explicație viitorilor specialiști ce urmează mai întîi o școală superioară*. A urmat un concurs intelectual cu genericul *Personalități notorii cu bibliografii elaborate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*, prin

care elevii au demonstrat o explorare profundă a vieții și operei unor notorietăți. Tot acestei categorii de adolescenți i s-a propus să rezolve rebusul *Ce ne spun imaginile?* Ulterior, pentru a completa informațiile de care dispun, liceenilor li s-au prezentat și expozițiile de carte *Personalități chișinăuene în bibliografii, Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*, precum și diversitatea de materiale promoționale elaborate de BM, care le-au fost distribuite.

Ziua a doua a avut tema *Literatura – licoarea magică a sufletului uman*, iar activitățile din această zi s-au axat pe operele literare ale unor mari scriitori. A fost abordată tematica familiei în creația pentru copii a scriitorului Arcadie Suceveanu, activitate la care au participat elevii clasei I „B” de la Liceul Teoretic „G. Călinescu”, învățătoare Liliana Gîțlan. Astfel, ghidați de Angela Zelinschi, copiii au desenat un arbore genealogic, fiindu-le explicat ce valoare are familia în educarea generațiilor și care este rolul fiecărui membru consemnat pe ramura în care se regăsește. A urmat o oră de lectură a poeziilor lui Arcadie Suceveanu: *Arborele familiei, Mama, Tata, Bunica, Bunelul* și altele. În cadrul aceleiași activități s-a făcut și prezentarea expoziției de cărți a acestui poet, cu genericul *Arcadie Suceveanu – un cavaler al poeziei*, care a inclus și următoarele lui publicații pentru copii: *Alfabetul poetic, Greierul care s-cricri-e, Cheițe pentru vise, Ceasornicul din tei*. Organizatorii au intervenit cu o succintă relatare despre viața și activitatea scriitorului respectiv.

Un eveniment aparte l-a constituit manifestarea culturală dedicată celei de-a 129-a aniversări din ziua nașterii lui Liviu Rebreanu. Astfel, a fost organizată și prezentată expoziția de carte *Liviu Rebreanu – observator omniscient cu darul masiv de a crea viață*, activitate urmată de conferința științifică avînd următorul generic: *Liviu Rebreanu – un infatigabil trăitor în scrisul*

românesc. Invitatul de onoare al activității a fost scriitorul Vladimir Beșleagă. Au participat studenți de la Universitatea de Stat din Moldova, membri ai cercului științific condus de Margareta Bradu, liceeni de la „G. Călinescu”, profesoară Larisa Nedelciuc. În cuvîntul de deschidere, subsemnata directoare Lina Iftodi, anunțînd programul, a exprimat mîndria pentru faptul că, ajunsă la șapte ani de la fondare, acest locaș al cărții a reușit să adune în jurul său mulți cititori fideli, pasionați de lecturi serioase, îndemnîndu-i pe participanți să fie cît mai activi, să se îmbogățească permanent în ceea ce privește deschiderea către opera celui care a fost și rămîne Liviu Rebreanu. Moderatoarea Lidia Grosu a subliniat despre **magia** enunțată în literatură a **cifrei / numărului șapte: 7 zile a lucrat la Opera Sa Dumnezeu; sînt 7 zile în săptămîină, 7 culori are curcubeul, sînt 7 minuni ale lumii** etc., etc. Or, lansarea în dialogul cu tema *Liviu Rebreanu – un infatigabil trăitor în scrisul românesc*, a subliniat dînsa, ne obligă să aducem în actualitate gîndul acestui scriitor cu referință la cifra șapte: „Cîte vieți terestre alcătuiesc o viață adevărată?... Șapte! De ce tocmai șapte? O, Doamne, Doamne, de ce șapte? [...] Pentru că șapte e numărul sfînt! A fost sfînt totdeauna, în toate sufletele!” (Liviu Rebreanu, *Adam și Eva*).

Salutară a fost comunicarea Elenei Carabelean *Liviu Rebreanu ancorat în actualitate* – un eseu care a comprimat în sine diverse puncte de vedere, dar și cele ale autoarei, despre autenticitatea gîndurilor, mereu actuale, ale faimosului romancier. În continuare, s-au pronunțat pe marginea romanelor, după cum urmează: Cătălina Zingan – despre romanul *Gorila*, Olga Copăceanu – despre *Jar*, Victoria Bulbuc – despre *Amîndoi*, Elena Slobozeanu – despre *Pădurea spinzuraților*, Mihaela Varzari – despre *Ion*, capitolul *Glusul pămîntului*. Cu o expresivitate aparte s-au prezentat tinerii Constantin Busuioc – des-

pre romanul *Adam și Eva* și Marc Perciun – despre romanul *Ion*, capitolul *Glasul iubirii*. Gînduri deosebite, reflectate în întreaga operă a scriitorului Liviu Rebreanu, la compartimentele „iubire”, „Dumnezeu”, „adevăr”, „suflet” etc. au fost selectate și rostite de către tinerele Doina Pisica, Irina Ispas, Olga Copăceanu, Elena Slobozeanu.

Maestrul Vladimir Beșleagă a fost acel care a pus punctul pe „i”, prezentînd niște caiete-conspete vechi ce sînt o mărturie a scrierii tezei de doctor de către Domnia Sa, cu o temă de corectare legată de creația lui Liviu Rebreanu, fapt ce, chiar dacă nu i-a permis să o susțină (era în perioada apogeului dictaturii comuniste și tot ce era românesc era interzis), cel puțin să cerceteze profund și să descopere ceea ce pentru simplul cititor rămîne și astăzi o taină.

Făcînd o totalizare a evenimentului, participanții au fost de acord că filosoful, romancierul, creatorul de chipuri psihologice complicate și controversate Liviu Rebreanu este cel mai modern scriitor român, modernismul pentru el constînd în următoarele: „Adevăratul, prețiosul modernism – notează el la începuturile activității sale literare – înseamnă rîvna de-a produce valori estetice îmbrăcate în spiritul timpului, dar cu un nivel mai înalt

decît al epocii precedente. Adevăratul artist trebuie să-și însușească organic tot ce s-a produs valoros în domeniul său pînă la dînsul și să adauge în plus ceea ce are el. Acest adaos, acest plus este modernismul adevărat care va fi valoros indiferent dacă se va înfățișa în hlamida romantică, în haina realistă sau în dantela simbolistă. Nu etichetele sînt hotărîtoare în artă, ci valoarea estetică...” (Liviu Rebreanu, *Modernismul*, 1910). Acesta a fost și a rămas: modernul, viabilul în toate timpurile – LIVIU REBREANU.

În aceeași zi – cu genericul *Dumitru Matcovschi – poetul care ne-a încălzit inimile* – a fost comemorat scriitorul-martir ce prezintă o valoare deosebită pentru literatura noastră. La acest eveniment au participat elevi de la Liceul Teoretic „G. Călinescu”, fiind inițiate discuții și dezbateri la tema operei lui nemuritoare.

Cea de-a treia zi a Săptămîinii ușilor deschise a început sub semnul zodiacului *Fluturilor copilăriei*, zi în care echipa bibliotecii a mers în vizită la copiii de la grădinița nr. 160. Acolo a avut loc lansarea Clubului „La France magique” și prima lecție *Bienvenue en France. Les formules de salut*, împreună cu moderatoarea Angela Zelinschi, care a organizat cu picii o excursie imaginară prin Paris (demonstrînd fotografii).

S-a discutat despre bogăția limbii franceze și legăturile ei de rudenie cu limba noastră română, au fost numite țările ale căror limbă oficială (de stat) este limba franceză, s-a menționat despre semnele distincte ale drapelului francez, fiind comparat cu cel al Republicii Moldova, au fost practicate formule de salut în parteneriat.

În cadrul orei de lectură *Prințesa Fluture*, de Iulia Hasdeu, copiii s-au delectat, admirând personajele pozitive și apreciind calitățile lor pozitive. Activitatea s-a încheiat cu un atelier de creație – *Cum se nasc fluturii*, condus de Ana Crețu, iar cea mai reprezentativă aplicație – o carte din care își iau zborul fluturii – a constituit podoaba, în calitate de decor, a peretelui bibliotecii.

Ultima zi a lui noiembrie a adus la bibliotecă un oaspete drag – pe tânărul poet Mihai Doloton, așteptat la Biblioteca „Liviu Rebreanu” de către tineri de la Universitatea de Stat din Moldova și cititori ai acestui locaș al cărții. Moderatoarea întâlnirii a fost Lidia Grosu, invitate speciale – Tatiana Scripa, poetă, profesoară de psihologie la Universitatea din Tiraspol, și tînăra poetă Doina Strulea. În cadrul evenimentului a fost prezentată cartea *Noapți albe*, semnată de poetul invitat. Rugat de cei prezenți, Mihai Doloton a prezentat un recital de poezie din propria creație, precum și din

cea a lui George Bacovia, interpretînd, pe viu, neacompaniat, un cîntec pe versurile acestui autor. Astfel, prezența unui tînăr scriitor contemporan a confirmat esența genericului acestei zile: *Cine vrea să aibă carte trece mai întîi prin cărți!*

Prima zi a lunii decembrie s-a anunțat senină, fiind marcată de plasarea anumitor accente ale existenței noastre întru depășirea lividității cînd este vorba de *Frumosul – prima sursă de inspirație*. Întîlnirea cu oameni deosebiți, dar și organizarea expoziției de carte *Frumusețea – pilon al fericirii* le-a fascinat pe elevetele de la Liceul Teoretic „G. Călinescu”, fiind invitatele la o lecție publică cu tema *Secretele unui machiaj reușit*, susținută de către Ana Crețu. Moderatoarea le-a explicat celor prezenți în sală ce înseamnă un machiaj de zi și care sînt distinctele celui de seară, urmînd partea practică a acestei lecții.

Pentru cei mici, biblioteca a organizat o frumoasă întîlnire cu scriitoarea pentru copii Nina Osoianu-Niconov, care le-a oferit o oră de lectură la tema creației sale. Entuziasmați, picii au incitat-o la un dialog, autoarea a binevoit să răspundă la un șir de întrebări cu plăcerea de a se face cunoscută cu noii ei prieteni. În final, copiii au participat la atelierul de creație *Suflet magic al sărbătorilor de iarnă*, meșterind

cele mai ingenioase decorațiuni pentru sărbătorile de familie.

Ultima zi a Săptămîinii ușilor deschise, intitulată sugestiv *Ultima filă de poveste*, a fost chiar o poveste – întîlnirea cu doi mari scriitori pentru copii, în cadrul căreia au fost prezentate noile lor cărți: *Fetița din floare* de Petre Crăciun (București) și *Dacă aș fi ploaie* de Alexandru Plăcintă (Chișinău). Lidia

Grosu, poetă, a intervenit cu unele accente într-o înțelegere mai bine intențiată a celui ce-și dedică viața scrisului pentru copii, menționând despre calitățile distincte ale acestor scriitori, una fiind păstrarea copilului în sufletul și inima lor. Momentul artistic a fost susținut de elevi de la Școala de Arte „Valeri Poleakov”, profesoară Elena Bivol, elevi de la Liceul „Al. I. Cuza”, învățătoare Elena Erizanu, și elevi de la Liceul „G. Călinescu”, învățătoare Silvia Șpac, care au înscenat și au recitat din opera acestor doi scriitori pasionați de frumos și îndrăgostiți de dulcele fior al copilăriei.

Tot în aceeași zi a fost organizat un dialog, având ca temă tradiții și datini strămoșești ale sărbătorilor de iarnă, cu elevii din clasa I „E” de la Liceul Teoretic „G. Călinescu”, aceștia fiind dornici de a cunoaște ce semnificație poartă iarna ca anotimp pentru noi și predecesorii noștri, care sînt sărbătorile de iarnă, cum obișnuiau să se

pregătească și să sărbătorească bunicii și străbuneii noștri, în ce constau unele superstiții și care sînt semnele într-o determinare cum va fi anul următor. Magia sărbătorilor a dat năvală în sălile bibliotecii, aceasta fiind accentuată îndeosebi prin recitalul de poezie anunțat. Finalul, cu aceeași amprentă a magiei, l-a constituit vizionarea filmului animat *Povestea lui Moș Nicolae*.

Luînd în considerație descrierea tuturor activităților, vom concluda: Săptămîna ușilor deschise și-a realizat obiectivele propuse, adunînd diverse categorii de cititori, fiecare plecînd cu o lecție învățată suplimentar, cu o temă abordată inedit, cu o carte pe care și-a dorit-o mult s-o citească, cu o oră în care s-a simțit suflet unitar cu toți colegii săi. Or, acesta este frumosul pe care îl diseminează biblioteca și în care te simți că ești cineva și ești cu cineva – acel care a devenit o carte scrisă...

DEZBATEREA EDUCAȚIONALĂ – UN EXERCIȚIU DE EMPATIE LECTORALĂ ȘI DE FORMARE A COMPETENȚEI DE RELAȚIONARE (Programul de promovare a lecturii *Chișinăul citește o carte*, ediția 2014)

Natalia GRÎU,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Teoretic româno-francez „Gheorghe Asachi”;
Angela TIMUȘ,
director, Filiala „Maramureș”

În calitatea sa de actant și mediator, biblioteca este o verigă importantă în promovarea imperativelor educaționale. Epicentrul idealului educațional este omul cultivat, cetățeanul proactiv, capabil de a asimila, a aprecia și a perpetua valorile naționale și cele general-umane. În procesul formării personalității umane, lectura rămîne a fi și în era tehnologiilor avansate, un exercițiu de cultură și „sănătate spirituală”. Iată de ce studierea intereselor, motivației, opțiunilor de lectură ale utilizatorilor rămîne, în continuare, un obiectiv strategic al echipei Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu”.

Programul de promovare a lecturii ***Chișinăul citește o carte***, aflat anul acesta la cea de-a XI-a ediție, este una dintre practicile de succes ale BM prin care s-a reușit o mutație ideologică calitativă a culturii lectorale în municipiu. Din anul 2004, momentul lansării programului, un număr important de autori basarabeni contemporani au avut oportunitatea unei mediatizări de amploare în rețeaua filialelor BM. Ca rezultat, au avut loc sute de întâlniri cu autorii, mese rotunde, dezbateri, conferințe. Printre autorii nominalizați în program se numără: Iurie Colesnic, Nicolae Popa, Haralambie Moraru, Silvia Ursache, Ghenadie Postolache, Ion Iachim, Vasile Romanciuc, Nicolae Rusu, Nicolae Dabija,

Aureliu Busuioc... Includiunea în program a copiilor de vîrstă preșcolară și preadolescentă și procesul de colaborare a bibliotecilor cu instituțiile preșcolare, școlare, centrele comunitare, școlile-internat au avut un impact real: *încurajarea lecturii, prin inițiative și activități inovative, dezvoltarea gustului și deprinderilor de lectură.*

În anul 2014, în programul de promovare a lecturii *Chișinăul citește o carte* s-au încadrat următoarele titluri de carte: *Urmele mele frumoase* de Iulian Filip, *Voiaj de nuntă în trei* de Mihai Ștefan Poiată și romanul *Zbor frînt* de Vladimir Beșleagă.

Din 1966, anul apariției sale, romanul *Zbor frînt* s-a bucurat de un interes permanent din partea criticii literare, dar și a tinerei generații de cititori. Grila fenomenologică, naratologică sau hermeneutică de interpretare au valorificat noi și noi valențe ideatice ale scrierii care rămîne a fi o adevărată „*opera aperta*” (U. Eco), cu multiple valențe intertextuale și o formulă narativă complexă. Tehnica punerii în abis, contrapunctul compozițional, monologul interior și solilocviile constituie o radiografie morală a tenebrelor emoționale prin care trece protagonistul romanului, Isai. Cercetătoarea basarabeană Aliona Grati consideră că romanul ar putea fi interpretat ca un „adevărat discurs epidictic ereditar”, întrucît urmărește aluziile fine

la încercarea de reconstituire a reperelor identitare fisurate de experiența războiului. În același context, reputatul critic Alexandru Burlacu afirmă, în articolul *Vladimir Beșleagă – drama zborului frânt*, că toți protagoniștii romanului sînt niște învinși, inadaptați, dezrădăcinați, avînd un destin mutilat de istorie.

Acest ultim reper exegetic a constituit punctul de plecare în formularea moțiunii: *Protagonistul romanului, Isai, este un învins al destinului și al timpului său istoric*, propuse la dezbaterea educațională în format K.P. (Karl Popper), organizată în cadrul conferinței literare de totalizare a programului *Chișinăul citește o carte*, în care a fost discutat romanul *Zbor frânt* de Vladimir Beșleagă. Evenimentul s-a desfășurat în data de 24 noiembrie 2014, în Sala Mare de lectură a Bibliotecii Centrale.

Conceptul activității a urmărit sincronizarea etapelor-tip ale unei dezbaterii în format K.P. și a laboratorului de discuție, în cadrul căruia, experții și-au expus, în mod public, viziunile și aprecierile exegetice în raport cu perspectivele plurivalente de interpretare și receptare a romanului lui Vladimir Beșleagă. Forma de organizare a grupului de experți a fost tehnica acvariuului (Fishbowl) sau *metoda interacțiunii ob-*

servate care urmărește ca participanții să fie puși, alternativ, în dublă ipostază: pe de o parte, participanți activi la o dezbaterie, pe de altă parte, observatori ai interacțiunilor care se produc. Această perspectivă de activitate a permis management eficient al timpului și implicarea unui număr semnificativ de participanți. Această formă de sincronizare a fost armonios consolidată de implicarea în dialog a invitatului de onoare, în cazul dat, autorul cărții, care grație unei native inteligențe interpersonale i-a cucerit pe tinerii lectori. În cadrul atelierului de discuție, conferențiarilor au construit, în mod semnificativ, o „*pînză a discuției*”, pasînd un ghem de ață roșie (sugestie a singelui, a dramelor de război) la fiecare repriză, de la vorbitor la vorbitor. Conferențiarilor-participanți au fost elevi, studenți, profesori și colaboratori, delegații ai filialelor BM „Alba Iulia”, „Ștefan cel Mare și Sfînt”, „Tîrgoviște”, „Tîrgu-Mureș”, „Transilvania”, Centrul Academic Internațional Eminescu și Biblioteca Centrală.

Dezbaterea educațională a fost prezentată de delegații Bibliotecii „Maramureș”, elevii Liceului Teoretic „Gh. Asachi”. **Echipele negociabile** a fost reprezentată de Cristina Lupușor, Crina Țărnă, Victoria Climenco, iar **echipele afirmabile** de

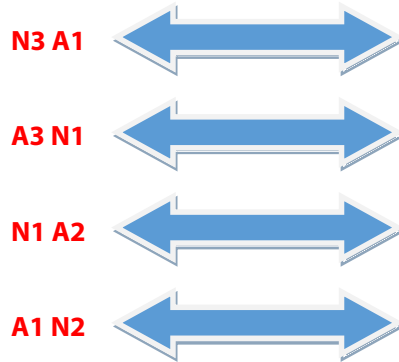
Andreea Oistric, Nicoleta Tofan și Veronica Celac, toate eleve în clasa a XII-a a Liceului Teoretic „Gh. Asachi”. În conformitate cu rigorile organizării, debatele a fost asistat de un **time-keeper** și trei **arbitri / judges**, în componența cărora am fost onorați să-l avem pe maestrul Vladimir Beșleagă, doamnele Mariana Harjevschi, director general al BM, și Elena Butucel, prim-director adjunct al BM.

Oportunitatea organizării unei interpretări a mesajului romanului sub forma dezbaterii rezidă în faptul că aceasta permite o analiză pe verticală a problematicii cărții, valorificarea elementelor contradictorii, trăirea unui exercițiu de empatie lectorală, dezvoltarea abilităților de comunicare ale tinerilor, dezvoltarea gândirii critice și a capacităților de organizare a ideilor, identificarea problemei din multiple unghiuri de vedere, justificarea unei decizii / opinii, dezvoltarea abilităților retorice și, desigur, formarea abilităților de lucru în echipă.

Rolul dezbaterilor nu este doar acela de a susține o moțiune, ci de a recunoaște faptul că ambele părți ale unei probleme controversate merită o egală atenție și o prezentare completă a argumentelor care îi susțin cauza *pro* sau *contra*. A nega că există argumente valabile împotriva poziției preferate, înseamnă, de fapt, negarea ideii de dezbateri. În acest fel, dezbateriile de pe poziții opuse a unei moțiuni se justifică din punct de vedere educațional. Susținerea celor două poziții opuse dintr-un debate, încurajează participanții să aștepte luarea unei decizii pînă cînd toate argumentele au fost prezentate și luate în considerație.

Cele mai incisive, în sens cognitiv, momente ale unei dezbateri sînt, desigur, chestionările încrucișate. În cadrul unei dezbateri au loc patru chestionări încrucișate, cînd debaterii, unu la unu, își adresează întrebări, formulînd contraar-

gumente menite să-l pună în încurcătură pe adversar. În mod clasic, reprizele de chestionări se succed în maniera indicată:

În cadrul dezbaterii, fiecare debater, în funcție de poziție, are cîteva funcții. Astfel, A1, N1 (afirmatorul și negatorul numărul 1): salută publicul, prezintă tema, definește termenii-cheie, stabilește criteriul și enunță obiectivele. La rîndul său, A2, N2 au menirea de a restabili cazul și de a-l întări prin exemple, iar A3, N3 resping sistemul de contraargumente al echipei adverse, fac concluziile, evidențiind punctele forte ale echipei proprii.

Forma interactivă de organizare a activității a permis consolidarea deprinderii de ascultare activă, dezvoltarea capacității reflexive, manifestată prin intervențiile substanțiale ale publicului, dezvoltarea competențelor de relaționare și de comunicare, iar în mod deosebit, dezvoltarea unei atitudini pozitive față de lectură care, în fond, constituie obiectivul major al programului *Chișinăul citește o carte*.

Referințe bibliografice

1. Vladimir Beșleagă, *omul luminat*. În: Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. Ch.: ÎE-P Știința, 2011.
2. CERBUȘCA, Pavel. *Dezbateri. Material complementar pentru elevi, studenți și profesori*. Ch.: LAȘM, 2014.
3. CHIȘ, V. *Pedagogia contemporană, pedagogia pentru competențe*. Cluj-Napoca, 2005.
4. BEȘLEAGĂ, Vladimir. *Zbor frînt*. Ch.: Ed. Lumina, 1989.

VREAU SĂ-MI CITEȘTI – UN PROIECT DUMINICAL DE RELAȚII INTERGENERAȚIONALE

Viorica MORARU,
șef oficiu copii, Filiala „Ovidius”;
Ion BORȘ,
cronograful bibliotecii

În perioada mai-noiembrie 2014, la Biblioteca Publică „Ovidius” s-au desfășurat cinci ateliere din cadrul proiectului *Vreau să-mi citești*, activitate inițiată în urma colaborării între Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău și Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca. Scopul acestui proiect constă în intensificarea atractivității lecturii prin dezvoltarea relațiilor intergeneraționale între părinți, bunici și copii.

Primul atelier

La primul atelier, moderat de Viorica Moraru, au participat șase familii din capitală: Lilia Don-Ciobanu împreună cu fiul său Grigore, elev în clasa a II-a, Liceul „Mihai Viteazul”; Viorica Enache și fiul ei Mihai Șohirev, de șase ani; bunica Elena Negrescu și nepoțica ei Meiri-Elena, elevă în clasa I, Gimnaziul nr. 41; Mariana Rață cu fiica sa Mădălina, elevă în clasa a II-a, Liceul „Mihai Viteazul”; Marina Arazov și fiica ei Patricia, elevă în clasa a III-a, Liceul „Mihai Viteazul”, și Dorina Mazgras cu nepoțica Elena Creciun, de cinci ani.

Aceste familii s-au grupat în echipe. Fiecare membru de echipă a primit câte un ecuson pe care și-au indicat prenumele și o calitate de a sa, ce începe cu litera inițială a prenumelui (de exemplu, Viorica – viguroasă). Pasul următor – *Copacul lecturii*. Pentru a observa cât de bine ne cunoaștem copiii și ce doresc să învețe de la acest program, părinților li s-a oferit câte o frunză, un măr și o floare, confecționate în prealabil din hârtie, apoi ei au fost rugați să scrie pe *Floare* ce fel de cărți citesc copii lor; pe *Frunză* – cât citesc, și pe *Măr* – ce

doriți să învățați de la acest atelier. Apoi a fost lecturată povestirea *Pâine cu rouă*, scrisă de Grigore Vieru. Povestirea li s-a repartizat și familiilor. Ei au ascultat textul, urmărindu-l în carte, apoi au răspuns la întrebările bibliotecarei, privitor la conținut. Lectura textului a fost urmată de *Banca de cuvinte*, ce constă în identificarea noilor cuvinte din text, scrierea lor pe cartonașe și depozitarea în borcane.

În baza textului, familiile au realizat câte un desen, iar căpitanii l-au prezentat public. *Coșul cu povești* a fost tema dată pentru acasă. Fiecare participant aduce la atelierul următor un bilețel cu textele citite în timpul liber; bilețelele sunt semnate de un alt membru al familiei care confirmă citirea textelor; la sfârșitul proiectului, cine are cele mai multe bilețele este recompensat.

La sfârșit de atelier participanții și-au expus părerile despre desfășurarea lui. Impresiile au fost exprimate de copii prin plasarea unor lipiciuri cu „zâmbet” sau „tristețe” în *Calendarul sentimentelor*. Adică, le-au plăcut sau nu le-au plăcut activitățile în cadrul atelierului. Micuțul Grigore Ciobanu a prezentat un proiect, după ce a citit cartea *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupéry. Familia Ciobanu procedează, astfel, după fiecare lectură.

Prezentă la atelier, dna Elena Butucel, prim-director adjunct al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, le-a dorit participanților succese și să învețe cât mai multe lucruri noi și utile, în cadrul acestor ateliere. Dna E. Butucel a adus cu ea și mascota proiectului – o familie care lecturează, executată în pănușă.

Atelierul 2

De data aceasta copiii au făcut cunoștință cu *Basmul portughez*. Vă reamintim că primul atelier a avut loc în primăvară, după care a urmat o pauză de o vară pe care participanții au petrecut-o la bunicii de la țară. Atelierele sunt intergeneraționale, adică participă concomitent copiii cu părinții, bunicii, rudele mai în vârstă, împărțite pe echipe. La atelierul de duminică au participat patru echipe formate din: Patricia Arazov și maică-sa Mariana; Ana și mătușă-sa Dorina Mazgras; Ilie Arapan și bunică-sa Ecaterina Lupu și cuplul Grigore Ciobanu împreună cu Liliana Don-Ciobanu.

Atelierul a început cu antrenarea echipelor într-un joc energizant, numit *Ghicește animalul*, trecând la lectura basmului *Cizmarul sărac* din cartea de basme portugheze *Peștele vorbitor*.

A urmat un set de întrebări de reflecție, proverbe cu cuvinte omise, pe care participanții trebuiau să le completeze. Copiii au rezolvat un rebus, cuvântul-cheie de pe verticală fiind „poveste”. Apoi, din cuvintele *farmec, prietenos, fericit, zgârcit și lacom*, echipele au alcătuit câte o poveste.

Membrii echipelor au identificat noi cuvinte, le-au scris pe cartonașe și le-au

introdus într-un bol, numit semnificativ *Banca de cuvinte*, ca ulterior să fie extras și explicat fiecare sens al cuvântului.

Apoi, echipele au participat la un joc de recapitulare a activităților. O altă sarcină pentru copiii-participanți a fost *Coșul cu povești*. Este tema pentru acasă, care constă din înscrierea poveștilor citite în perioada dintre ateliere pe un bilețel semnat de unul dintre părinți, drept confirmare a celor anunțate. Ultima activitate din cadrul acestui atelier a fost *Calendarul sentimentelor*, fiind utilizate smile-uri zâmbărețe și triste (pozitive și negative). Echipele au rămas entuziasmate de activitățile atelierului.

Atelierul 3

Atelierul a început cu un joc de dinamizare a grupului de participanți. Ei s-au așezat în cerc. Vecinii din dreapta sunt „Zig”, iar cei din stânga sunt „Zag”. Când animatorul arată către cineva și spune „Zig”, acesta numește prenumele vecinului din dreapta, când spune „Zag” – din stânga. Când spune „Bum!”, toți își schimbă locurile și jocul se reia de la început.

După joc, este anunțată tema atelierului: *Lecturarea poeziei „Prințul Miorlau” de Nina Cassian*. După lectură au urmat între-

bărilor de reflecție și fișa de lucru (completarea unui chestionar despre „regulile de aur” de comportare în societate și „cuvintele magice” pe care le utilizăm. A urmat un joc interactiv *Găsește rima*, după care au compus poezii. Copiii au confecționat arici din cartofi, chibrituri și plastilină.

S-a încheiat ședința cu tradiționala *Banca de cuvinte* și *Calendarul sentimentelor*.

Atelierul 4

La 12 octombrie a.c., Biblioteca „Ovidius” organizează cel de-al patrulea atelier cu tema *Călătoria simțurilor*. La lucrările atelierului au luat parte: Dorina Mazgras (pe rol de mătușă) cu nepoțelele sale Veronica Cojocar, Ana Schirnevschi și Lenuța Crăciun; Mariana Rață cu ficele sale Mădălina și Gabriela; Cristina Negrescu cu nepoata sa Meiri Elena; Lilia Don-Ciobanu cu feciorii săi Grigore și Alexandru; Bunica Ecaterina Lupu și nepoțelul ei Ilie Arapan.

Echipele au recapitulat activitățile atelierelor precedente (lectura cărții *Pâine cu rouă* și, respectiv, a poveștii *Cizmarul cel sărac*), apoi au stabilit tema activității.

Pe un platou au fost prezentate niște obiecte pe care copiii urmau să le aleagă și să spună ce simț îi leagă de ele. Ana a ales mărul, Grigore – o lupă, Mădălina – o păpușă, Patricia – niște căști, iar Meiri a ales sticla cu parfum. Copiii au enumerat organele de simț ale omului, iar bibliotecara Viorica Moraru a anunțat tema de lucru a atelierului – *Călătoria simțurilor*. După ce participanții au constatat de ce organe de simț au avut nevoie vizavi de obiectele alese, moderatorul le-a vorbit despre fiecare simț aparte și structura lor. A urmat *Banca de cuvinte*, în care au introdus noțiunile pe care nu le cunosc. A mai fost anunțată și tema pentru acasă (*Coșul cu povești*) – să noteze într-un bilețel semnat de un părinte poveștile citite pe durata activității atelierelor. Biblioteca a anunțat un concurs pentru cel mai activ cititor și un premiu special. Cu ajutorul unei mingi,

participanții au recapitulat lecția. Calitatea activității a fost apreciată prin smile-uri.

Ultimul atelier

La 9 noiembrie a.c. a avut loc ultimul atelier de lucru *Vreau să-mi citești* la care, pe parcursul anului 2014, au participat șase familii, compuse din părinți și copii sau bunici și nepoței. La acest ultim atelier au avut posibilitatea să participe doar patru familii.

Moderatoarea atelierului, Viorica Moraru a început cu dările de seamă despre lecturile anului. S-a constatat că cei mai activi cititori au fost din cuplul: preșcolarul Ilieș Arapan și bunica sa Ecaterina Lupu. Ei au citit 10 cărți și 15 povești din alte culegeri.

Temele atelierului au fost *Cum să ajungi o prințesă adevărată* și *Cum să devii cavaler*. Pentru familiile participante s-a derulat un filmuleț de animație la temele date. Apoi, s-au lecturat fragmente din cartea *Cum să devii cavaler*. În viziunea copiilor, un cavaler adevărat trebuie să aibă armă, să călărească, să locuiască într-un castel, să aibă o prințesă aleasa inimii, să fie viteaz, aventurier și mereu să lupte cu cei răi din societate. Copiii au enumerat mai multe povești cu cavaleri.

În continuare, fetițele au elaborat câte un cod al bunelor prințese, iar băieții – al cavalerilor neînfrițați. Toți participanții au creat câte un blazon. Mamele și bunicile și-au amintit cum arătau prințesele copilăriei lor. După îndelungate discuții, copiii au depus în *Banca de cuvinte* noțiunile întâlnite în text pe care nu le cunoșteau. Apoi, cu ajutorul smile-urilor, au apreciat activitatea atelierului.

În încheiere, dna Liuba Ciobanu, directoarea Bibliotecii „Ovidius”, a prezentat-o participanților pe conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, care cu 20 de ani în urmă a deschis această bibliotecă. Dna L. Kulikovski a exprimat mulțumiri părinților și bunicilor pentru grija de tână generație, pentru

grija de a nu le lipsi poveștile din copilărie, cărțile și activitățile bibliotecilor, în general. „Mi-a plăcut mult să văd copii degajați, energici, pasionați de lecturi”, a constatat directorul de onoare al celei mai mari biblioteci din Chișinău.

Participanților li s-a înmănat diplome de participare la proiectul intergenerațional *Vreau să-mi citești* și câte un pachet, cu un conținut simbolic – o carte pentru părinți și una pentru copii. Ultimii s-au ales și cu câte o bomboană delicioasă. Iar Ilieș a primit în dar un joc *Puzzle*, fiind învingător la concursul *Cel mai activ cititor*. Bunicuțele și mămicile așteaptă pentru odorașii lor alte noi proiecte duminicale.

Iată ce ne scrie una dintre participante: „În una din întâlnirile cu copiii la programul *Copiii Chișinăului citesc o carte*, scriitorul Iulian Filip spunea cu tristețe că drumul care necesită reparația cea mai capitală este drumul spre cunoaștere, drumul lecturii. Și pentru ca cititul să devină o adevărată plăcere, noi, părinții, bunicii,

învățătorii, profesorii, trebuie să insuflăm pasiunea aceasta copiilor noștri, introducându-i într-o lume fantastică plină de valori frumoase. Proiectul intergenerațional *Vreau să-mi citești*, prezentat și organizat de Biblioteca «Ovidius» a fost ca o rază de soare ce a străpuns un cer înnegurat spre lumea lecturii. Datorită acestui atelier (proiect) noi, părinții, am conștientizat cât de importantă este lectura pentru formarea tinerei generații, că, pe lângă cunoștințele pe care le obțin copiii din cărți, citindu-le, se formează o legătură specială între părinți și copil. De asemenea, copii învață să-și valorifice calitățile, astfel reușesc să ia decizii singuri și să-și găsească locul printre idei, gânduri, valori..., să-și găsească locul în această lume. Împreună cu Regina Cunoștințelor și cu steluțele Ilieș-Isteț, Mădălina-Muncitoarea, Grigore-Grozavul, Patricia-Punctuala, Meiri-Migăloasa am găsit firul Ariadnei spre labirintul magic – Lumea Cărților. Cu gânduri frumoase, familia Ciobanu.”

SĂPTĂMÂNA UȘILOR DESCHISE LA FILIALA „TÂRGU-MUREȘ”: TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

*Tatiana ȘATRAVCA,
bibliotecar principal, Filiala „Târgu-Mureș”*

Săptămâna ușilor deschise ne oferă posibilitatea „recitirii” facilitării creativității, comunicării și socializării utilizatorilor, prin intermediul activităților desfășurate și a serviciilor prestate, deoarece această suită de manifestări este un bun prilej de a ne întâlni cu prietenii fideli ai instituției.

În legătură cu faptul că 2014 a fost declarat **Anul Dumitru Matcovschi**, majoritatea activităților culturale desfășurate la bibliotecă au fost consacrate acestei marcante personalități. Întreaga operă a poetului, prozatorului, dramaturgului și publicistului Dumitru Matcovschi, este un act de dragoste, dragoste de oameni și de lucruri sacre. Creația sa contribuie și la promovarea ideii naționale, a emancipării poporului, prin poeziile, articolele, piesele, romanele scrise, scriitorul a încercat

să ne strecoare în suflet iubirea de neam, ne-a spus cine suntem și care sunt valorile noastre. Dumitru Matcovschi a cântat părinții, femeia, vatra, limba, neamul, alte teme majore, pe care le-a abordat cu dor și durere.

Un eveniment important din cadrul Săptămânii ușilor deschise a fost lansarea cărții **Dumitru Matcovschi: itinerar liric**, scrisă de **Eliza Botezatu**, dr. hab. prof. univ., excelent critic literar. Din motive de sănătate, autoarea cărții a lipsit de la activitate. Pentru a prezenta cartea, au fost invitate: Adriana Cazacu, conferențiar universitar, șefa Catedrei de literatură română și teorie literară, Ana Ghilaș, conferențiar universitar de la Facultatea de Litere, USM, și Ana Galaju, profesoară de limba și literatura română de la Liceul Teoretic „Ion

Creangă". Participanții la activitate au fost elevii clasei a XII-a de la Liceul Teoretic „Ion Creangă”.

Claudia Șatravca, directoarea bibliotecii, a vorbit cu mult drag despre Eliza Botezatu, cititoarea fidelă și prietena devotată a instituției noastre, care mereu ne vine în ajutor cu sugestii ingenioase și sfaturi înțelepte, cu îndemnul de a promova intens cartea și lectura, în special, printre copii și tineri. „Astăzi, distinsa doamnă Eliza Botezatu, ne bucură cu o carte nouă despre Dumitru Matcovschi, care va servi drept sprijin elevilor, studenților, pedagogilor, cercetătorilor și tuturor celor însetați de creația regretatului scriitor”, a menționat vorbitoarea.

Dna Adriana Cazacu a vorbit cu deosebit respect despre Eliza Botezatu, profesor universitar de excepție, despre profunzimea analizelor și studiilor elaborate de Domnia Sa. A remarcat că lucrarea *Dumitru Matcovschi: itinerar liric* prezintă evoluția literară a scriitorului și evidențiază lirismul poeziilor sale. Referindu-se la fiecare compartiment în parte, Adriana Cazacu a remarcat că D. Matcovschi este un scriitor de factură tradiționalistă, temele sale predominante fiind: dragostea de neam, de vatră, iubirea pentru părinți și pentru rădăcini. A menționat și faptul că poezia lui Dumitru Matcovschi stă sub semnul rapsodiei și a pamfletului: uneori este liric,

duios, alteori, este sarcastic, ironic și critică dur anumite lucruri din societate. Ceea ce este important e că poezia remarcabilului scriitor transmite mereu un mesaj, unul ce se remarcă prin atitudine civică.

Ana Ghilaș a vorbit despre individualitatea creatoare a lui Dumitru Matcovschi și despre viziunea pe care o are scriitorul asupra lumii. „Deși Dumitru Matcovschi face parte din tradiționaliști, nu valorifică doar curentul sămănătorist, ci merge mai departe, promovând valori precum patria, plaiul, soarele, mărșoara”, a menționat profesoara.

Dumneaei s-a referit la studierea creației lui Dumitru Matcovschi în instituțiile de învățământ și le-a recomandat elevilor să consulte această carte, pentru că este o sinteză critică asupra vieții și activității marelui scriitor. Stilul în care este scrisă lucrarea este accesibil, rafinat, fapt ce oferă posibilitate oricărui doritor de a o studia.

O altă activitate, foarte utilă pentru tineri, a fost lecția publică ***E timpul să vorbim corect***, prezentată de **Irina Condrea**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar la Facultatea de Litere a USM. Prezență meritorie în lingvistica noastră, dna Irina Condrea a fost mereu preocupată de cultivarea limbii. A publicat în multe ziare și reviste articole despre promovarea vorbirii corecte, a apărut la Televiziunea Națională, a vorbit la diferite posturi de radio, accentuând importanța exprimării corecte și propunând cuvinte sau expresii corecte.

În cadrul lecției publice, a fost lansată cartea *E timpul să vorbim corect*, autor Irina Condrea. Bibliotecara Galina Tartacovschi a prezentat această carte

elevilor de la Colegiul Financiar-Bancar, menționând: „Lucrarea este un suport pentru toți acei care vor să vorbească corect: indică forma cuvântului greșită, argumentează de unde provine eroarea și oferă varianta corectă. Cartea conține trei părți: *Coerența lexico-stilistică, Calchieri și influențe inoportune, Dificultăți gramaticale*. Exemplele sunt culese din mass-media, din limbajul oficialilor, dar și din limbajul, vorbirea cotidiană a studenților, a persoanelor simple. Autoarea se referă la expresiile frazeologice, regionalisme, pleonasmе, calcri lingvistice, influențe, împrumuturi, greșeli de accent etc. Această lucrare o recomandăm tuturor, cu multă căldură, pentru că învățăm din ea foarte multe lucruri utile, care ne vor ajuta să exploatăm resursele limbii române, fără a recurge la prea multe împrumuturi și ne va ajuta să ne pregătim corect discursurile.”

Distinsa lingvistă Irina Condrea a remarcat că „limba corectă arată o judecată corectă” și a vorbit despre noțiunile de normă lingvistică, normă literară, limbaj standard, care este cel pe care îl utilizăm zi de zi, în instituții, la magazin etc. Acest limbaj „șchiopătează”, pentru că nu ne îngrijim de vorbirea noastră, deși aceasta ne reprezintă.

S-a făcut mult haz pe seama formelor morfologice nonstandard, spre exemplu: *sî șibî, sî știbî, șevai, carevai, căs, căsîli*; a limbajului „macaronic”: *lîsină, davlenie, gâtiță* (în loc de trahee), *șiolan* (în loc de os); a rusismelor: *vîrucești, tormozăști, atfiorcî, iasli, sadik*; a cuvintelor incidente și structurilor sintactice rusești: *vaabșe, pa liubomu, karoce, hai, paka*; a argoului: *fișkă, spor, krutoi, a prițâki, a chidăni, bitii* etc.

O deosebită atenție s-a acordat greșelilor de exprimare surprinse pe panourile publicitare, pe afișele, posterele din locurile publice din Chișinău. Spre exemplu, s-a constatat că există erori ce țin de topică. Inscripția *Fierbinți gustări*, surprin-

să cu aparatul de fotografiat, este una greșită, întrucât, nu este firesc pentru limba română să plasăm adjectivul înaintea substantivului, în asemenea cazuri. Este o influență din limba rusă. În acest caz se scrie: *Gustări fierbinți*. La exprimarea gândurilor trebuie să ținem cont de context, să știm ce și unde plasăm. Alte exemple, culese de prof. Irina Condrea sunt: *Întrare din curte; Gustul berii; Cu sărbătoarea; Prietenii mele; Bărbați cu spălarea 30 lei – Femei 30 lei, Plăcuți de frînă, Uleuri; Se efectuiază* etc.

Lección publică s-a încheiat cu multă voie bună și în spiritul dragostei pentru cuvânt, pentru limbă, pentru valorile cultural-naționale, prin îndemnul doamnei Irina Condrea: „Bogăția și frumusețea limbii române este o adevărată zestre spirituală a neamului nostru, pe care avem datoria să o păstrăm, să o protejăm și să o dezvoltăm în permanență.”

Invitatul de onoare al uneia din zilele Săptămânii ușilor deschise a fost scriitorul **Spiridon Vangheli**. La întâlnire cu scriitorul au venit elevii clasei I, însoțiți de învățătoarea Larisa Nuța, de la Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare”. Copiii au fost foarte emoționați în clipa când l-au văzut pe „tatăl lui Guguță” și au mărturisit că au fost impresionați de cărțile lui încă pe când au fost citite de părinți, educatori și bibliotecari: *Isprăvile lui Guguță, Tatăl lui Guguță când era mic, Steaua lui Ciuboțel*.

Micii cititori au manifestat un interes deosebit pentru viața și activitatea scriitorului, angajându-se într-un dialog interesant. Astfel, i-au pus o mulțime de întrebări:

- Cum ați decis să fiți scriitor?
- Când ați scris prima carte?
- Când a apărut personajul Guguță?
- Care au fost sursele de inspirație pentru a descrie aventurile acestui legendar erou?
- Ce cărți doriți să mai scrieți? etc.

Spiridon Vangheli cu mult drag a răspuns la întrebările copiilor, le-a povestit despre procesul de apariție a unei cărți. În încheierea activității, scriitorul le-a dat un sfat: „Și voi, dragii copii, trebuie să fiți harnici, să nu lăsați lucrul de azi pe mâine, să vă faceți temele conștiincios, căci numai prin muncă multă obțineți rezultatul dorit.”

Agenda Săptămânii ușilor deschise a inclus și surprize frumoase. În premieră, biblioteca a organizat în parteneriat cu Colegiul Tehnologic din sectorul Râșcani, o activitate cu genericul **Artă – Modă – Elan tinerec**.

Informații utile și interesante din istoria modei și evoluția ei ne-a oferit direcția bibliotecii Colegiului Tehnologic, dna Ala Vlasov: „Primul centru de modă a apărut la Milano, unde se găseau cele mai bogate stoffe. În sec. XV, Burgundia era cea care dădea tonul modei europene, a urmat Parisul – stilul franțuzesc, caracterizat prin fantezie și senzualitate. În sec. XVII, apare un concurent – Londra, cu un stil mai reținut, sobru, clasic, dar și sportiv.” Un detaliu ce a uimit publicul se referă la cămașa bărbătească, care, până la sfârșitul sec. XIX, a fost considerată obiect vestimentar de lenjerie și era o obligație să se poarte o haină peste ea.

După introducerea în lumea modei, am urmărit defilarea frumoaselor și talentatelor eleve, care au fost îmbrăcate în propriile creații. La prima ieșire pe podium, ele au prezentat haine cu motive tradiționale, ie și catrință sau, mai bine zis, o fustă mai modernă, dar cu ornamente naționale sau pantaloni, în culorile alb, roșu și negru. La a doua ieșire, domnișoarele au prezentat o colecție în stil sportiv, și aceasta confecționată de ele.

Cei prezenți au admirat expoziția **Articole din piele** (încălțăminte, genți, centuri, brățări etc.), confecționate de elevii colegiului. Eleva Ana Nani a prezentat fiecare exponat în parte și a vorbit despre tehnica și materialele folosite la confecționarea lor.

Expoziția de carte și reviste cu genericul **Moda! Moda? Moda...** a captat atenția participanților, sporindu-le interesul pentru acest domeniu.

Ala Vlasov a încheiat activitatea cu citatele: „Moda trece, dar stilul rămâne” (Coco Chanel) și „Creează-ți propriul stil... fă-l să fie unic pentru tine, dar identificabil pentru alții” (Anna Wintour, redactor-șef al revistei de mode *Vogue*).

Elevii Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” au participat la două ateliere de creație, organizate de voluntarele Victoria Vițu și Lorina Beșelea.

„Creația este un mod de a exprima simțirile noastre cele mai curate și mai frumoase...” Cu această dezvăluire a venit Victoria Vițu, care a organizat un masterclass **Icoană lucrată cu mărgele**. Înainte de a trece la explicațiile necesare, Victoria Vițu a prezentat trei icoane realizate pentru familia sa: *Cina cea de Taină*, *Isus Hristos* și *Maica Domnului cu pruncul Isus în brațe*.

În cadrul activității, prezentatoarea le-a explicat participanților modul de rea-

lizare a icoanei cu mărgele, alegând, drept exemplu, imaginea *Sfântului Nicolae, făcătorul de minuni*: „Avem nevoie de o pânză pe care este imprimată o imagine, de ață, ac, foarfece și de culorile, indicate pe schemă. Alegeți ață albă, atunci când lucrați cu mărgelile, pentru ca lucrarea să iasă luminoasă. Se lucrează într-o singură direcție – de sus în jos.”

Elevii au admirat expoziția personală de lucrări *handmade*: brățări, cercei, coliere, genți (autor Victoria Vițu) și au fost impresionați de originalitatea și coloritul acestora.

Un alt master-class, cu genericul **Clopoței pentru sărbătorile de iarnă**, coordonat de Lorina Beșelea, a făcut ca participanții să simtă apropierea Crăciunului și a Anului Nou. Ei au avut ocazia să învețe tehnica confecționării obiectelor decorative, folosind materiale reciclabile, în cazul dat, folosind ziare. Din ziare se pot confecționa și pungii, coșuri, obiecte decorative, precum sunt ghirlandele, globurile, fulgii și stelele.

Clopoțelii confecționați au fost decorați cu sclipici și cu panglică colorată, care vor fi aduși în dar celor dragi, cu ocazia frumozelor sărbători.

Lorina Beșelea a îndemnat copiii să învețe mereu, să creeze mereu, deoarece arta semnifică și cunoaștere, și împlinire, ea alungă gândurile triste, făcându-ne fericiți.

Ultima zi a Săptămânii ușilor deschise a fost dedicată activităților de prezentare a mijloacelor virtuale, utilizate de bibliotecă noastră și de BM, în scopul promovării imaginii și a serviciilor. Lecțiile informaționale s-au axat pe blogurile bibliotecii, profilurile pe rețelele de socializare, site-ul și blogurile BM și serviciile e-Gov.

Săptămâna ușilor deschise la Filiala „Târgu-Mureș” a conturat calea sigură spre încetățenirea imaginii favorabile a bibliotecii în comunitate, spre câștigarea respectului pentru carte și reabilitarea ei într-o societate informatizată, dar și materialistă până la refuz, îndemnând utilizatorul să pășească pragul bibliotecii ori de câte ori simte nevoia de comunicare la nivel intelectual și spiritual, să-și formeze o viziune reînnoită asupra lecturii. Activitățile încadrate în Săptămâna ușilor deschise s-au bucurat de un real succes, au avut priză la public. În consecință, a sporit numărul de abonați noi (cu 140 de utilizatori!).

NOCTURNA BIBLIOTECILOR – O CAMPANIE DE BUN AUGUR

*Galina TARTACOVSCI,
șef-oficiu, Filiala „Târgu-Mureș”*

În 2014, Asociația Națională a Bibliotecarilor și a Bibliotecilor Publice din România, a invitat Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova să adere la campania **Nocturna bibliotecilor**, pentru a organiza simultan, atât în România, cât și în Republica Moldova, acest eveniment.

În seara zilei de 26 septembrie, în premieră, Biblioteca „Târgu-Mureș” s-a implicat în această campanie. Cititorii au fost invitați la bibliotecă și informați referitor la organizarea și desfășurarea campaniei *Nocturna bibliotecilor*. Majoritatea cititorilor au fost entuziasmați să participe la noua abordare creativă a activității bibliotecii pe timp de seară / noapte.

Pe parcursul serii, instituția a fost vizitată de cititori de toate vârstele, dornici de cunoaștere și comunicare. Cei prezenți au fost ghidați prin sălile bibliotecii, pentru a-i familiariza cu colecția valoroasă, cu expozițiile de carte permanente și tematice, cu colecțiile *Grigore Vieru*, *Mihai Eminescu*, *Dumitru Matcovschi*, *Cărți cu dedicații* și *Ediții periodice*. Au fost impresionați de frumoasa expoziție de pictură și desen a elevilor clasei a VIII-a de la Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” (prof. coordonator: Igor Savin).

În legătură cu faptul, că **anul 2014** a fost declarat **Anul Dumitru Matcovschi**, am organizat o masă rotundă cu genericul *Dumitru Matcovschi – o amintire vie*. La activitate au participat elevi de la Colegiul Financiar-Bancar și Colegiul Tehnologic, însoțiți de profesoara de limba și literatura română Zinaida Popa.

Pentru început, am prezentat documentele de la expoziția *Dumitru Matcovschi – simbolul renașterii naționale* și revista bibliografică cu același titlu. Sub-

semnata a vorbit despre personalitatea regretatului scriitor, care se remarcă prin forța și dragostea de a crea.

Masa rotundă am inițiat-o, lecturând poezia *De ce nu știm să ne iubim părinții*, prin care am provocat participanții la o discuție despre bine și rău, despre valori autentice și rolul lui Dumitru Matcovschi în cultivarea valorilor, despre binecuvântarea de a avea părinți și aprecierea lor doar în acea clipă când: „... și intră-ncet părinții în țărână, / până la brâu și mai departe până / la suflet, la oftat și la cuvânt...” („Părinții”).

Dumitru Matcovschi este cel ce ne mișcă până la lacrimi, amintindu-ne de lucrurile de preț din viața noastră, cel ce ne trezește din somnul letargic în care am fost ademeniți, spunându-ne vechi adevăruri și îndemnându-ne să luptăm cu nedreptățile, cu impostorii și cu mancurții.

Pe parcursul activității, ne-am axat pe contribuția remarcabilului om de cultură la prosperarea literaturii autohtone și deosebita contribuție la renașterea națională. Am vorbit despre marea suferință a poetului, prozatorului, dramaturgului și publicistului Dumitru Matcovschi. Întreaga sa operă este un act de dragoste, dragoste de oameni și de lucruri sacre: părinții, femeia, vatra, limba, neamul – sunt temele abordate de scriitor, tratate cu dor și durere, dar și un act de revoltă contra nedreptăților, contra vitregiilor sorții. Răspunzând imperativelor timpului, poezia marelui scriitor strigă, îndeamnă, cheamă...

Am inițiat o discuție fructuoasă, referindu-ne la file biografice semnificative din viața scriitorului și la evoluția sa literară. Împreună cu elevii, am tratat universul tematic, prin intermediul poeziei meditative, de confesiune intimă și de atitudine

civică. Am trecut în revistă atitudinea față de recunoașterea identității românești și a limbii române, față de acei impostori, ce se ridică prin înșelăciune și îi acuză pe cei cu adevărat sinceri și buni: „Ești vinovat, poete! Fii bun și recunoaște! / De nu vei recunoaște primejdia te paște / Fiindcă impostorii au pumnul greu ca maiul. / Lovesc de sus și-ți piere pe totdeauna graiul” („Impostorii”) Aceasta a fost una dintre poeziile citite în acea seară și care a avut menirea de a prezenta ipostaza de cetățean și patriot a lui Dumitru Matcovschi.

Elevii au remarcat că opera lui Dumitru Matcovschi cucerește prin simplitatea și muzicalitatea versului și tulbură prin dramatism. Este o operă ce mobilizează cititorul, ce ne face să luăm atitudine, să luptăm, să nu ne lăsăm călcați în picioare; să riscăm, să suferim, dar, la urma urmei, să rămânem verticali și devotați modului nostru de a fi și de a gândi, devotați limbii, neamului, identității.

O armă de luptă, pentru promovarea ideii naționale și a emancipării poporului, a constituit articolele publicate în ziare și reviste, unele redactate de scriitor, altele – compuse chiar de el. Ideile desprinsе din articolele *Veșmântul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, *Povara istoriei*, *Hoț în rezervație*, *Cine suntem totuși*, *Foametea*, de Dumitru Matcovschi, le-am discutat în cadrul mesei rotunde. Acestea denunță anumite fărădelegi ce au avut loc de-a lungul istoriei noastre zbuciumate și ne

determină să conștientizăm cine am fost, cine suntem și încotro ne îndreptăm prin atitudinea noastră.

Profesoara Zinaida Popa și-a exprimat satisfacția pentru faptul că, în prezent, creația scriitorului este inclusă în programa școlară. Dumneaei a vorbit despre meritele scriitorului în dezvoltarea culturii naționale. Elevii s-au implicat activ în discuții, au recitat poeziile preferate, au accentuat aspectele creației lui Dumitru Matcovschi și au remarcat că opera scriitorului i-a marcat, făcându-i să se gândească cu drag la părinți și la imensa suferință a neamului, a oamenilor de cultură, a celor ce luptă cu durere pentru a ne apăra ființa națională.

Am discutat mult în acea seară despre Dumitru Matcovschi. Am considerat utilă o astfel de activitate pentru tineri, întrucât ei abia pornesc în viață, abia se confruntă cu obstacolele și nedreptățile ei, iar marele scriitor este un model de înțelepciune și verticalitate, pe care îl pot urma. Valorile propagate de Dumitru Matcovschi, dragostea exprimată în fiecare vers ce îl scrie, ce este însăși sursa existenței și un impuls pentru o luptă apigă; sinceritatea exprimării și pledoaria pentru o cauză dreaptă, îl fac să fie un exemplu demn de urmat.

Din păcate, suntem făpturi egoiste, ce trăim într-un secol grăbit și uităm să mai iubim. Nu avem timp să ne bucurăm de lucrurile simple, nu avem timp să ne învățăm copiii ce înseamnă a fi un om bun și demn, nu avem timp să luptăm pentru a

păstra comorile spirituale, pentru a ne dăru-i inima celor ce au nevoie de noi. Dumitru Matcovschi este cel ce ne reamintește de aceste sacre datorii, este cel pe care îl caracterizează aceste cuvinte: *dăruire, abnegație, martirizare*.

Prin aceste discuții, am reușit să promovăm creația scriitorului și să cultivăm în sufletele tinerilor cititori sentimente sfinte, căci *ce poate fi mai frumos, decât să-ți cânti mama, doina, limba, vatra, mărșioara? Ce poate fi mai frumos decât iubirea?*

O surpriză pentru elevi a fost prezentarea de carte *Cheile artei: studiu asupra creației literare a lui George Meniuc*, autor – dr. hab. Eliza Botezatu, critic literar. Această prezentare le-a permis elevilor să cunoască profund esența creației lui George Meniuc, care este studiată în instituțiile de învățământ.

Monografia dnei E. Botezatu reprezintă un studiu complex asupra creației literare a lui George Meniuc, în care este dezbătută problematica și compoziția operei, sunt numite și discutate motivele literare, influențele unor scriitori asupra creației sale. În carte, distinsa cercetătoare Eliza Botezatu urmărește și argumentează pas cu pas evoluția literară a poetului, prozatorului, publicistului George Meniuc. Sunt analizate etapele de scriere – anii '30 și anii '70-'80 ai secolului trecut. George Meniuc, la fel ca și Lucian Blaga, este atras de enigmele lumii, de acea corolă de minuni, încercând să descifreze tainele universului,

misterul lumii. Poeziile și proza sunt marcate de o adâncă meditație, de accente filozofice, scriitorul fiind preocupat de condiția omului în lume, de destinul uman și fragilitatea ființei umane în fața nemăsuratului univers, în fața timpului necruțător. George Meniuc a fost un scriitor ermetic, pentru ca să descoperi sensurile poeziei lui, trebuie să îi studiezi creația cu atenție sporită și cu multă răbdare. Totuși, odată descoperit, realizezi că este un scriitor de excepție, cu o proprie percepere de a vedea lumea, de a gândi.

Eliza Botezatu a reușit să descifreze toate tainele creației scriitorului și a declarat că George Meniuc a găsit cheile artei și a deschis cu ele porțile unui univers ce ne îmbie și pe noi – *universul frumosului*.

Nocturna bibliotecilor a fost o campanie de bun augur, a avut un impact pozitiv: am promovat biblioteca și colecțiile ei, serviciile tradiționale și digitale; creația a doi mari scriitori – Dumitru Matcovschi și George Meniuc, dragostea pentru carte și lectură, valorile naționale. Biblioteca este instituția ce are misiunea de a promova înțelepciunea și acest lucru îl facem, cu multă dragoste și dăruire, prin intermediul acestor întâlniri de suflet. În această seară, petrecută în spiritul iubirii pentru carte și lectură, am avut ocazia de a fi mai aproape de cititorii noștri, de a împărtăși impresii și gânduri, ce ne-au făcut să simțim în unison magia și efervescența culturală a acestor clipe.

PARTENERIATUL CU COLEGII CLUJENI, O CHEZĂȘIE A REALIZĂRILOR FILIALEI „TRANSILVANIA”

*Parascovia ONCIU,
director, Filiala „Transilvania”*

Într-o zi frumoasă de octombrie curent, angajații bibliotecii noastre, prietenii și oaspeții ei, s-au adunat sub semnul unui eveniment cu o semnificație simbolică deosebită, în cadrul Săptămânii ușilor deschise. A fost un moment festiv, prilejuit și de aniversarea a 23-a de la fondarea Filialei „Transilvania”, prima bibliotecă de carte românească din Chișinău. Nu este o aniversare „rotundă”, dar ea capătă o semnificație aparte, deoarece 23 de ani se consideră perioada de maturizare a unei generații. Așadar, avem în urma noastră o primă generație, iar în față se desfășoară noi și noi generații.

Anii primei noastre generații au trecut aidoma unui stol de cocori... Însă, oricât de repede ar zbura anii, nici pentru o clipă nu dăm uitării contribuțiile, eforturile, emoțiile și chiar riscurile celor care au stat la temelie bibliotecii noastre. Căci, atunci când s-a deschis Biblioteca „Transilvania”, erau vremuri grele în România, grele și deosebit de tulburi – la noi, care mai eram o parte a imperiului sovietic. Cu atât mai laudabile și mai de neuitat sunt faptele celor care au făcut posibilă apariția unei biblioteci românești – unică pe atunci, pe harta culturală a Chișinăului. Toți cei implicați în realizarea acestei inițiative merită calificativul de **ctitori** și trebuie onorați la fel cum erau și mai sunt cinstiți ctitorii de biserici și mănăstiri.

Cu regret, unii dintre ei au plecat în lumea umbrelor și nu ne rămâne decât să le dorim să aibă parte de pace și odihnă acolo și, dacă ne aud – să-i asigurăm că nu uităm minunatele calități pe care le-au de-

monstrat în vara anului 1991, dar și după aceasta.

Mulți dintre ctitorii, contribuabilii, cititorii și prietenii de la început ai Bibliotecii „Transilvania” din fericire, se află printre noi. Lor le-am spus din nou „Bine ați venit la noi!”, căci această Casă Mare a cărții românești este mereu deschisă pentru oamenii cu gânduri bune și însușiri alese. Și tocmai așa au fost toți cei care au contribuit la apariția și afirmarea Filialei „Transilvania” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

În cei 23 de ani de existență, „Transilvania” din Chișinău a înregistrat în hronicul său multe evenimente, fapte, manifestări cu care s-ar mândri orice instituție de cultură din Republica Moldova, dar și din Europa. Nu este cazul să le enumerăm aici, acum, din simplul motiv că cele mai multe sunt, în general, bine cunoscute. Vom menționa însă că cea mai importantă realizare a noastră este stabilirea unui parteneriat durabil și eficient cu BJ „Octavian Goga” Cluj. Fondurile noastre de carte – foarte bogate, extrem de variate, cu un grad sporit de utilizabilitate – se datorează, în primul rând, acestui parteneriat. Sute și sute de manifestări culturale, literar-artistice, cognitive, instructive – și acestea constituie rodul colaborării pe linia Chișinău-Cluj, fapt pe care noi, bibliotecarii, dar și comunitatea noastră îl apreciază mult, exprimând toată recunoștința colegilor, prietenilor, fraților noștri ardeleni. Unele proiecte, realizate în premieră la „Transilvania”, au fost preluate cu succes de alți colegi și acest fapt, desigur, ne bucură, este

un prilej de mândrie. Fascinați de cartea românească, atrași de conținutul inedit al manifestărilor desfășurate la noi, an de an ne pășesc pragul tot mai mulți cititori, prieteni și susținători ai Bibliotecii: scriitori, savanți, artiști, alte personalități marcante ale culturii naționale, dar și studenți, liceeni, elevi din clasele inferioare etc.

Filiața „Transilvania” a devenit un important reper cultural-informativ al sectorului Ciocana. Drept dovadă ne stă încrederea cititorilor noștri fideli, cu precădere din sectorul nostru, dar și colaborarea fructuoasă pe care o avem cu administrația publică locală, precum și cu administrația Bibliotecii Municipale. Tuturor, și pe această cale, dorim să le mulțumim din suflet pentru conlucrare, pentru dragostea de carte și de frumos ce ne unește la fapte care îi fac pe oameni mai buni, mai înțelegători, mai puternici, mai frumoși la chip și la suflet.

Revenind la ampla și rodnică noastră colaborare cu Clujul, vom menționa că mai de mult dorim să lansăm și noi pentru clujeni o inițiativă-surpriză. Am decis să facem o colecție de cărți cu dedicații de autori basarabeni reprezentativi – scriitori, dar și din alte domenii. Sperăm că aceste cărți își vor găsi locul potrivit în impresio-

nantele fonduri de carte ale BJ „Octavian Goga” Cluj. Precizăm că ideea a fost lansată de prietenul și colegul nostru Vlad Pohlă, jurnalist, scriitor, lingvist, traducător, redactor-șef al revistei *BiblioPolis*, editată de BM „B.P. Hasdeu”. Însă ideea a fost îmbrățișată cu entuziasm de membrii echipei „Transilvania” și sperăm să fie și pe placul colegilor de la Cluj. La momentul festiv din cadrul Săptămânii ușilor deschise le-am oferit clujenilor primele trei cărți cu autografe – o „sfântă treime bibliografică”, la care am alăturat promisiunea de a completa periodic lista unor asemenea donații de carte basarabeane.

Poetul-preot Alexe Mateevici, autorul nemuritorului poem *Limba noastră*, devenit Imn de Stat al Republicii Moldova, spunea că rostul unui învățător este de a semăna lumină în vremea și în locul unde ea lipsește sau nu este îndeajuns. Cred că aceste cuvinte se potrivesc de minune și pentru bibliotecari. Oamenii se trag la lumină, iar aceasta înseamnă că avem mult de lucru și în acest timp, și în acest loc. Îmi exprim speranța, ba chiar și încrederea, că împreună vom reuși să dăruim lumina cunoștințelor și a frumosului estetic tuturor celor care doresc să o primească.

UȘI DESCHISE SPRE LUMINA CĂRȚII

Ludmila CAPIȚA,
bibliotecar principl, Filiala „Transilvania”

Tradiționala deja Săptămână a ușilor deschise s-a desfășurat în acest an la Biblioteca „Transilvania” în perioada 12-19 octombrie 2014. În aceste zile, cei mai fideli cititori ai bibliotecii și oaspeții ei au avut ocazia să asiste și să participe la numeroase activități cu cea mai diversă tematică, astfel încât fiecare a putut găsi ceva pentru gustul său, pentru propria satisfacție sufletească.

La 12 octombrie, utilizatorii „Transilvaniei” au avut șansa de a participa la o lecție de formare: *Inițiere în utilizarea e-serviciilor de pe <https://servicii.gov.md>*, în care li s-a explicat cum să folosească serviciile, li s-au prezentat blogurile, rețelele de socializare pe care este prezentă biblioteca.

În ziua următoare, un grup mare de tineri cititori a asistat la o conferință științifico-practică cu tema *Chișinău – izvor de suflet și lumină*, al cărei moderator a fost Vlad Pohilă, scriitor și ziarist. A fost un excelent prilej de a afla date semnificative din istoria orașului de la invitații noștri: Mihai Tașcă, dr. în drept, și Maria Danilov, dr. în istorie. Elevi ai Liceului Teoretic „Gaudeamus” au prezentat exegezele: *Chișinăul de ieri* de Diana Damir, *Chișinăul de azi* de Lulian Margină, *Chișinăul de mâine* de Daniela Negară.

A lăsat cele mai frumoase impresii în memoria participanților întâlnirea cu scriitorul Vladimir Beșleagă. Deși autorul *Zborului frânt* vine destul de des în vizită la „Transilvania”, emoțiile acestei întâlniri au fost mai puternice decât oricând. Vorba e că prozatorul, publicistul și omul Cetății Vladimir Beșleagă a dorit să aibă un dialog deschis, direct cu participanții la acțiune – elevi de la liceele „Gaudeamus” și „Petru Zadnipru”. Ei și-au expus impresiile de lec-

tură și părerile cu privire la romanul *Zbor frânt* și, în genere, despre opera acestui apreciat scriitor. Au urmat apoi mai multe întrebări, la care Vl. Beșleagă a răspuns cu bunăvoință, pe alocuri și cu umor, încurajându-i pe tineri să-și asume îndrăzneala de a reflecta asupra textelor citite, de a analiza creațiile scriitorilor, de a trage din cărți concluzii și învățăminte utile pentru viața cotidiană, pentru proiecte personale și proiecte ce vizează destinul comunității.

Ziua de miercuri, 15 octombrie, a fost dedicată marelui scriitor Dumitru Matcovschi (20 octombrie 1939 – 26 iunie 2013). Manifestarea a avut loc în ajunul zilei de naștere a celui care a fost inconfundabilul poet, prozator, dramaturg, publicist; membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, simbol al Mișcării de eliberare națională a basarabenilor în anii '80-'90 ai secolului trecut. Totodată, activitatea s-a produs în Anul D. Matcovschi, după cum a fost declarat anul curent, de către conducerea republicii, în scopul unei comemorări merituoase a acestui eminent fiu al neamului românesc din Basarabia. La medalionul literar cu genericul *Drum poetic prin timp* și-au dat concursul elevi ce au recitat din creația poetului, au prezentat eseuri despre vasta și variata operă matcovschiiană, au expus desene inspirate din unele opere poetice ale omagiatului, iar în final au interpretat celebra piesă *Bucurați-vă, prieteni* – un adevărat șlagăr basarabean, interpretat și ascultat cu plăcere de toți românii.

Ziua de vârf a programului trebuie considerată cea de joi, 16 octombrie, când, la cei 23 de ani de activitate a bibliotecii, am avut ca oaspeți de onoare personalități din Cluj-Napoca: Vakar Istvan, vicepreșe-

dinte cu atribuții de președinte al Consiliului Județean Cluj; Sorina Stanca, manager, BJC „O. Goga”; Tatiana Costiuc, șef serviciu, BJC „O. Goga”; Simona Floruțău, bibliotecar, BJC „O. Goga”; Vasile Corpodean, manager, Școala de Arte „Tudor Jarda”, Cluj-Napoca; Felicia Răcean – expert pictură, Școala de Arte „Tudor Jarda”, Cluj-Napoca. Au fost de față și reprezentanți ai autorităților publice locale: Anatol Portnoi, viceprețor, sectorul Ciocana; Vera Guriievski, reprezentant al Direcției cultură a Primăriei Chișinău. Ne-au bucurat cu prezența lor și câteva personalități culturale din sectorul Ciocana: Ninela Caranfil, Artistă a Poporului, actriță la Teatrul Național „Mihai Eminescu”; ziaristul, scriitorul și lingvistul Vlad Pohilă; profesoara de română Alexandra Tănase care, împreună cu învățăceii săi de la Liceul „Gaudeamus”, aduce mereu o undă tinerească în activitatea Filialei „Transilvania”.

Au fost multe și spuse din suflet urările de bine și felicitările pentru echipa Bibliotecii „Transilvania”, adevărate elogii aduse muncii de bibliotecar, aprecieri favorabile colaborării rodnice dintre BM „B.P. Hasdeu” și BJC „O. Goga”. Un excepțional recital liric a prezentat Ninela Caranfil, cu care a frapat asistența, participanții la eveniment astfel descoperind sau redescoperind mi-

racolul unor poezii de Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija. Elevii Liceului Teoretic „Gaudeamus”, Diana Damir, Daniela Năgară, Iulian Margine, Doina Sîrbu ș.a., ghidați de profesoara dna Alexandra Tănase, care se numără printre cei mai energici și mai fideli cititori ai „Transilvaniei”, au dat citire unor creații proprii în formă de eseuri despre Chișinău, despre trecutul zbcuiumat al urbei noastre, despre frumusețea lui și despre perspectivele orașului în care doresc să trăiască și să-l vadă prosper, chiar dacă le va fi dat să plece, pe anumite termene, la studii sau la munci în țări străine.

În cadrul acestui eveniment, dna Parascovia Onciu, directorul Bibliotecii „Transilvania”, a înmănat diplome de mulțumire și de înaltă prețuire pentru oaspeții și partenerii noștri din Cluj-Napoca, România.

Surpriza evenimentului a fost donația de carte pentru oaspeții transilvăneni: Ana Grițco. *Carol Schmidt: Întoarcere în timp*: monografie; Irina Condrea. *E Timpul să vorbim corect*: Tablete de cultivare a limbii române; N. Caranfil. *Nebănuita forță a scenei*. Astfel, Filiala „Transilvania” a venit cu un semn de mulțumire și apreciere pentru partenerii noștri clujeni. Menționăm că, și în acest an, clujenii au adus o bogată donație de carte românească, în care se

regălesc cele mai noi și interesante opere din literatura română, precum și din cea universală, volume vizând diverse aspecte ale vieții și activității umane.

A atras mulți vizitatori expoziția tematică de pictură și grafică *Clujul – orașul comoară*, un proiect realizat de către cursanții Școlii Populare de Arte „Tudor Jarda” din Cluj-Napoca. Creațiile plastice inedite, expuse de către clujeni în premieră la Chișinău, s-au dovedit a fi capabile să ne „teleporteze” în această minunată urbe din inima Ardealului, care este și unul dintre cele mai importante și mai impresiionante orașe din România.

Creдем că a avut impactul dorit duplexul profesional cu tema *Valențele formării profesionale pentru bibliotecari*, moderat de dna Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, și dna Sorina Stanca, director, Biblioteca Județeană „O. Goga”, Cluj. Scopul pe care l-a urmărit acest duplex a fost de a contribui la inovarea și modernizarea sistemului de activitate a bibliotecilor și bibliotecarilor; de a forma la bibliotecari mai multe competențe, în contextul revoluției tehnico-științifice, unde biblioteca are menirea de a se prezenta ca un centru cultural și de dezvoltare continuă și în plină ascensiune.

Emoționantă a fost vizita la bibliotecă făcută de elevii clasei I „E” de la școala primară „Grigore Vieru”, însoțiți de învățătoarea lor dna Ala Munteanu. Micuții au avut prilejul să ia cunoștință de sălile bibliotecii, serviciile pe care le oferă biblioteca, au putut admira cărțile pe raft, expoziții tematice în ajutorul cititorilor de diferite vârste. Au ascultat-o cu multă atenție pe bibliotecara dna Tatiana Donțu, care le-a povestit despre activitatea bibliotecii, le-a prezentat fondul de carte din sala pentru copii a bibliotecii. Cu adevărat festiv a fost momentul când micuții s-au înscris la bibliotecă și au primit câte un

permis-card, astfel incluzându-se în marea familie a utilizatorilor și prietenilor „Transilvaniei”, putând și ei deja să beneficieze de serviciile bibliotecii.

Doamna pedagog Valentina Buciușcan a prezentat o expoziție personală *Artizanat și arta decorativă*, pe care vizitatorii au admirat-o și au apreciat-o mult, căci, lucru știut – mâinile dibace și cugetul curat pot realiza obiecte frumoase și originale, care trezesc puternice emoții pozitive.

Tradițional, o zi din cadrul Săptămânii ușilor deschise a fost consacrată tinerilor. Dna prof. Alexandra Tănase și discipolii dumneai au organizat, în cadrul Salonului de lectură „Ceiul de la ora patru”, o seară literară având subiectul *Chișinău – orașul tău și al meu*. Datorită acestei manifestări, elevii au avut din nou ocazia de a aduce un sincer și vibrant omagiu orașului natal prezentând desene, filme, recitând poezii, expunând tablete și eseuri dedicate capitalei noastre.

La închiderea activităților, pe 19 octombrie, la Filiala „Transilvania” a avut loc „Gala vestimentației de toamnă”, la a cărei desfășurare și-au dat concursul membrii cercului „Design vestimentar” și Centrul de creație „Ghiocel”. Ședința de bilanț a pus cu adevărat punct manifestărilor din acest an, prin înmânarea de diplome celor mai fideli utilizatori, parteneri și prieteni ai bibliotecii.

Când înșirăm aceste rânduri, iarna bate tot mai insistent la geamurile noastre, astfel încât manifestările derulate în zilele blânde de la mijlocul lunii octombrie, au trecut în categoria amintirilor. Vrem să credem că aceste amintiri vor rămâne plăcute, emoționante pentru cei mai mulți dintre cei care au trecut în acea perioadă pragul Filialei „Transilvania”, venind să se înfrupte din bogatul program cognitiv, estetic, artistic pe care bibliotecarii noștri l-au oferit cu drag și cu simțul datoriei.

TALENTUL – UN ATU AL BIBLIOTECARULUI CONTEMPORAN

*Savela STARCIUC,
director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”,
director Biblioteca Centrală*

În vâltoarea activităților de zi cu zi, bibliotecarii acumulează experiență, care ulterior sporește profesionalismul. De facto, profesionalismul este o marcă importantă a calității serviciilor pe care le oferim utilizatorului, iar experiența nu întotdeauna este suficientă pentru a valorifica tot ce avem mai bun, toate calitățile care ne reprezintă.

Pe de altă parte, fiecare bibliotecar, dincolo de profesia sa, este și el... om. Or, în ajun de sărbători, oamenii mai lasă treburile la o parte, pentru că sărbătorile, în special cele de iarnă, sunt ocazii frumoase și potrivite pentru a ne aduna împreună și pentru a ne relaxa prin zâmbete și atmosferă plăcut, pentru a savura cele mai agreabile și mai antrenante discuții. Este timpul prielnic pentru a lua o pauză bine meritată de la munca solicitantă, de a face

bilanțuri și de a organiza petreceri de suflet, într-un anturaj estetic, mai deosebit.

În acest an, pentru a marca frumos sărbătorile de iarnă, Comitetul sindical al BM „B.P. Hasdeu” a hotărât să descopere cele mai neobișnuite talente, pe care să le adune într-un show de excepție, cu genericul *Biblioteca Municipală are talente!* Este interesant faptul că toate filialele au fost receptive la acest apel, fiind recomandați foarte mulți bibliotecari care au cu ce să se mândrească în acest sens, pentru că talentul înfrumusețează orice profesie și acolo unde este talent, toate decurg parcă mai bine, mai interesant, mai agreabil. În scurt timp, de la cele 28 de biblioteci ale rețelei s-au ales cei mai buni dintre cei mai buni, care ulterior au participat la showul de talente.

Ziua specială a sosit! Pe 30 decembrie 2014, când a fost plănuțit marele eveniment, Sala Mare de la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” era gata de sărbătoare – împodobită cu ghirlande din stele, cu lumini de sărbătoare, cu atmosferă destinșă, în care se domnea buna-dispoziție. Colegii din mediul biblioteconomic s-a adunat pentru a-și împărtăși cele mai calde emoții, cele mai sincere zâmbete, cele mai călduroase urări de bine și, nu în ultimul rând, pentru a fi martorii showului de talente și pentru a-și susține favoriții. Și cum orice concurs veritabil trebuie să fie apreciat just, după merit, membrii juriului – directorul general al BM Mariana Harjevschi, directorul Departamentului studii și cercetări dr. Lidia Kulikovski, prim-vice-directorul BM Elena Butucel, ex-prim-vice-directorul BM Larisa Cășlaru, Vera Gurievschi, reprezentanta Direcției cultură a Primăriei Chișinău – au fost gata să valorifice fiecare reprezentație.

„A mai trecut un an plin de înălțări și realizări, frământări și căutări, speranțe, împliniri, poate și cu unele neîmpliniri. Important e că, în linii mari, prin muncă asiduă, am asigurat continuitatea politicilor de promovare a rolului bibliotecii și a bibliotecarului în societate. Avem tot temeiul să ne mândrim, dragi bibliotecari, cu perseverența manifestată față de meseria pe care o deținem”, aceste gânduri au dat start showului. Însă începutul de sărbătoare a fost complet în momentul în care la „poarta” bibliotecii au venit cetele de colindători și urători de la **ansamblul „Țărăncuțele”,** comuna Bardar, raionul Ialoveni, care au vestit naște-

rea Domnului prin colinde tradiționale, unele îngânate feeric de întreaga audiență. Bărdărenii au mai adus la BM „caprele”, „babele”, au urat de sănătate, belșug, prosperitate și succes într-un an mai bun și au semănat semințe de bunătate și bucurie în toată sala. Aceeași dispoziție bună și atmosferă de sărbătoare a fost continuată de **ansamblul etnofolcloric „Crenguța de iederă”,** condus de cunoscuta interpretă de muzică populară Maria Iliuț.

Înainte de a primi talentele în scenă, cu un mesaj de bun venit și de felicitare pentru toți cei prezenți s-a adresat dna **Mariana Harjevschi,** directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, care a subliniat că talentul este la ordinea zilei pentru bibliotecarii din rețea, fapt demonstrat de nenumărate ori. Imaginația și creativitatea sunt cele care dau farmec acestei profesii nobile, iar funcționarii noștri dau dovadă în permanență că avem cu ce ne mândri, că bibliotecile sunt și vor rămâne în aspirații și preferințele oamenilor datorită faptului că aici totul se face cu profesionalism și perseverență. Iar pentru că în Noul An cu toții ne dorim ca totul să fie mai bine decât în cel precedent, astrologul **Tatiana Paladi** de la Centrul cosmologic a prezis că Anul Caprei de lemn – 2015 – va aduce inovații și surprize plăcute celor care muncesc mult, celor cărora le place ceea ce fac; că în plan financiar și profesional se prevede prosperitate, dar acestea vor fi însoțite și de o tenacitate pe măsură. Se prevăd și avansări la serviciu, dar și multă dragoste pe plan personal, deoarece capra este animalul care semnifică eficien-

ță, dragoste, răbdare, ambiție și regenerare a sănătății și a bune dispoziții.

Cu aceste optimiste previziuni astrologice, elanul succesului l-a urmărit pe fiecare concurent. Cei care au spart gheața, fiind cap de listă, au fost cei de la Filiala „Alexandru Donici”, prin reprezentanta **Zinaida Ambroci**. Aceasta, pe lângă îndeletnicirile sale – pictura, desenul pe sticlă, origami și, evident, cărțile, mai are un talent care bucura nu numai ochiul, dar și sănătatea – dansul țigănesc, demonstrând cu pasiune cele mai spectaculoase figuri. Pentru următorul participant, muzica este o punte de legătură cu oamenii frumoși. Fiind jurnalist de profesie, bibliotecarul **Ion Borș**, de la Filiala „Ovidius”, a creat versuri pentru mai mulți interpreți de la noi, iar talentul său de textier a fost materializat în cântecul *Colind pentru mama*, interpretat de Eryka.

Următoarea participantă a fost reprezentanta Filialei pentru copii Traian – **Daniela Bortă**. Deși știe să promoveze cartea pe pagina de Facebook în cele mai haioase moduri, talentul pe care îl are este în directă conexiune cu mâinile sale dibace – coafarea și împletirea cărților. Activitatea **Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”** este cunoscută prin creativitate și imaginație nelimitată, așa cum presupune și profilul acesteia. Colectivul este unit, gata oricând să facă față activității ample de bibliotecă împreună, fapt care a constituit un avantaj pentru talentul lor – compunerea și recitarea unei urături dedicate Bibliotecii Municipale. Cu un accent provincial și cu un suflu de artist înăscut a venit să ne încante

participanta **Filialei „Mihail Lomonosov”**, care a interpretat un cântec din creația proprie. Fiind un om al scrisului frumos, **Alexandru-Horațiu Frișcu**, directorul Filialei Cornului, ne-a încântat sufletul cu parodii și epigrame, afirmând cu tărie că anume prin carte și bibliotecă se simte împlinit.

Concurenta Filialei M. Drăgan este o tânără profesoară pe care elevii, dar și micii utilizatori, pur și simplu, o adoră, iar la showul de talente **Elena Chihai** a venit cu un coș de ouă încondeiate cu mărgelușe, dăruind membrilor juriului pe cele care le-au plăcut cel mai mult. Fiind pasionată de poezie și cuvânt, bibliotecara **Tatiana Pașcan**, de la Filiala „Onisifor Ghibu”, crede în magia sărbătorilor de iarnă, iar în viziunea ei sărbătorile îi fac pe oameni mai buni, de aceea ea a ales să recite o poezie despre Crăciun. Activând de mai mulți ani în cadrul Filialei Codru, **Ludmila Dogotaru** și **Elena Grec** vorbesc cu pasiune despre meseria pe care o dețin, declarând că munca de bibliotecă le inspiră să facă adevărate capodopere în domeniul gastronomic – fapt demonstrat și la concursul nostru de talente. Deși este angajat relativ recent la Biblioteca Publică de Drept, **Adrian Vladăca**, concurent de la această filială, ține să-și îndeplinească responsabilitățile cu multă pasiune, manifestând un interes aparte pentru instrumentele muzicale, iar la concurs a avut prima sa apariție în calitate de instrumentist și interpret vocal. **Natalia Livadaru** și **Violeta Lisnic**, de la Filiala „Târgoviște”, au îmbrățișat cu drag nu numai profesia de bibliotecar, dar

și plăcerea de a mânuși tehnici de brodat și croșetare.

Reprezentanta Filialei „Târgu-Mureș”, **Galina Tartacovschi**, a cântat o piesă despre iarnă, iar **Oxana Andreev**, tânăra directoră a Filialei de carte poloneză „Adam Mickiewicz”, un veritabil centru de lectură, studiu și cultură atât de necesar comunității pe care o deservește, a încântat publicul cu un clip video realizat personal, însoțit de o urare în versuri pentru toți cei prezenți. Filiala „Ițic Mangher” se poate lăuda oricând cu bibliotecari talentați, iar **Alla Deresco** a confirmat acest adevăr printr-o excepțională interpretare a unei secvențe din opera *Tosca* a lui Giacomo Puccini. Deși are darul cântului duios și al vorbitului corect, bibliotecara **Larisa Arseni**, de la Centrul Academic Internațional Eminescu, a descoperit un al cincilea element printre pasiunile sale – croșetatul cu mărgelile, prezentând o colecție uimitoare la concurs. **Corneliu Plop**, tânăr funcționar la Filiala „Alba Iulia”, și-a etalat nu doar costumul popular, în care a venit în fața publicului, dar și o urătură din propria creație.

Gazda – Biblioteca Centrală, în care activează cu succes o echipă de tinere ingenioase – a avut o reprezentare artistică de-a dreptul neașteptată și originală: o parodie teatrală inspirată din viața unei biblioteci, cu elemente de umor – au interpretat: **Cristina Mamaiscaia**, **Maria Bivol**, **Tatiana Baltag**, **Diana Drozdovschi**, **Natalia Bulgaru**, **Cristina Rogalnicov**, **Dorina Mocanu** și **Cristina Mocanu**. În viziunea lor, biblioteca este ca un podium, pe

care fiecare își etalează nu numai frumusețea, dar și profesionalismul, în care nu doar se păstrează un dress-code adecvat, dar se și completează cu accesoriile necesare pentru o activitate cât mai productivă, eficientă și în pas cu ultimele tendințe. Și dacă tot suntem la capitolul profesionalism, atunci următorul participant, care este unul destul de cunoscut în rețeaua de filiale a BM – **Valeriu Rață**, secretar de redacție al revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis*, a recitat *Plugușorul anului 2015 pentru colaboratorii BM „B.P. Hasdeu”*, în care s-au găsit și cuvinte de laudă și frumoase urări conducerii Bibliotecii Municipale și fiecărei subdiviziuni a ei – de la departamente, servicii până la filiale –, în felul acesta făcând față cu succes provocării de show.

Ultima, dar nu cea din urmă, participantă din concurs a fost **Aliona Nosatăi**, directoră Filialei N. Titulescu, care a reconstituit creativ o poveste, în care personajele au fost chiar persoane prezente la eveniment, printre care și Mariana Harjevschi, Elena Butucel, Tatiana Coșeriu etc., iar finalul poveștii a fost încununat cu o horă.

În timp ce membrii juriului s-au retras pentru a decide câștigătorul concursului, scena a fost umplută de magia unei colinde populare, interpretată de **Diana Drozdovschi**, și de feeria mișcărilor unduioase ale unui dans tradițional caucazian al **Madiiei Mohammadi**, ambele colaboratoare la Biblioteca Centrală. Pe această notă, juriul a revenit, pronunțând numele câștigătorului: **Alla Deresco**, de la Filiala „Ițic

Mangher". Toți ceilalți participanții s-au ales cu premii deosebite – ceasuri, cărți ș.a.

În final, concluzionând cele relatate anterior, vom menționa diversitatea și pasiunea cu care fiecare bibliotecă își îndeplinește misiunea fundamentală prin creativitate și talent. Administrația BM a comentat elogios faptul că avem bibliotecari talentați și că ne putem mândri cu ei. Iată câteva păreri:

Mariana Harjevschi, director general al BM: „Bibliotecarul talentat vădește, de obicei, și multă dăruire în ceea ce face. Și atunci când își depune toată stăruința, rezultă proiecte, inițiative deosebite. Constat cu bucurie că în cadrul Bibliotecii Municipale avem talente nedescoperite...”

Elena Butucel, prim-direcțor adjunct al BM: „Talentul poate fi înăscut, dar poate fi și descoperit mai târziu, acumulat și șlefuit pe parcursul vieții. Printre bibliotecarii noștri am descoperit foarte multe talente...”

Lidia Kulikovski, director al Departamentului studii și cercetări: „Bibliotecarul talentat este cel care pune la dispoziția celor

din jur toate însușirile bune, toate abilitățile, toate competențele pe care le are, pentru că doar îmbinând acestea poți realiza ca oamenii din jur să spună că ești un om talentat. Talentul trebuie susținut, încurajat...”

Genoveva Scobioală, manager, Departamentul dezvoltare și informare: „Fiecare persoană este talentată. Or, talentul bibliotecarului constă în a fi atent cu oamenii, cu utilizatorii, în primul rând, cu produsul talentului său. Principalul este să faci totul din dragoste, pasiune, bunăvoință...”

Ludmila Pânzaru, director adjunct al BM: „Un bibliotecar talentat trebuie să fie un bun comunicator, un bun animator și, nu în ultimul rând, un bun organizator...”

Opinii și încurajări pentru bibliotecarii talentați au mai fost enunțate și de alți reprezentanți ai administrației BM, printre care Taisia Foiu, Zinaida Pahomi, Elena Cebotari. Într-adevăr, prin activitatea profesională, dar și cea extraprofesională prin care s-au remarcat, putem afirma că avem cu cine să ne mândrim la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”!

VLADIMIR BEȘLEAGĂ ESTE UNUL DINTRE CEI MAI REPREZENTATIVI SCRIITORI AI LITERATURII ROMÂNE DIN REPUBLICA MOLDOVA

*Elena CALDARE,
director, Filiala „Alba Iulia”*

Acad. Mihai Cimpoi consideră că „Vladimir Beșleagă conjugă formula tradițională de frescă și cronică cu cea modernă, ce valorifică fluxul memoriei, elementul eseistic și interogația polemică”.

Romanul *Zbor frânt*, selectat de BM „B.P. Hasdeu” pentru programul de lectură *Chișinăul citește o carte*, apare în 1966 (reeditat apoi în mai multe ediții, inclusiv traduceri în vreo 15 limbi) și este apreciat de critica literară chiar de la bun început la justa-i valoare. Matur fiind, personajul principal al romanului, Isai, își face examenul de conștiință din perioada războiului în fața fiului, deci, ororile războiului în acest roman sunt redată prin prisma viziunii unui copil. *Zbor frânt* este, de fapt, un roman al virtuozității narrative, cu o bună

tehnică a analizei psihologice. Criticul literar Ion Simuț consideră că „Vladimir Beșleagă este cel mai important prozator basarabean al secolului XX, mai important pentru că e modern, mai tehnic și mai complex decât Ion Druță și decât oricare alt scriitor al provinciei noastre de est”. Vladimir Beșleagă se impune în literatură prin personajele sale, care, de fapt, toate au ceva în comun și trăiesc în subconștientul istoriei unei națiuni. Fără cunoașterea istoriei societății și a regimului în care a trăit și a creat Vladimir Beșleagă este dificil să înțelegem mesajul operei Domniei Sale. Romanul *Zbor frânt* mai este considerat ca un roman al sensibilității, în care scriitorul încearcă să scoată la lumină anumite neadevăruri trăite de concetățenii noștri,

inclusiv, de către autor. De fapt, mai mulți dintre cititorii noștri care iau în mână acest roman și îl răsfoiesc, din primele clipe îl percep ca pe un roman despre război, iar pe eroul principal, Isai, ca pe un cercetaș de război. Dar cei care totuși se hotărăsc să-l citească, descoperă o altă realitate a timpurilor de restriște, iar „pățaniile” lui Isai devin nevinovate, profunde, intime și interesante...

Momentul în care ne-am decis cu profesorii de limba și literatura română și bibliotecara de la Liceul-Internat municipal cu profil sportiv dna Elena Furdul să organizăm o întâlnire a scriitorului Vladimir Beșleagă cu liceenii de aici, care nu prea sunt alinați cu asemenea activități, în incinta liceului, cred că a fost unul reușit. Pentru că prea neîncăpătoare putea deveni oricare sală a bibliotecii pentru doritorii de un dialog viu, interactiv cu un scriitor de talia lui Vladimir Beșleagă.

Astfel, la sfârșit de octombrie curent, în 30 a lunii Brumărel, am poposit la liceu în clasa doamnei profesoare de limba și literatura română, Valentina Tudos. O încăpere bine amenajată cu portrete ale scriitorilor români, citate, flori și peste 50 de elevi și liceeni din clasele a IX-a – a XI-a,

însoțiți de alte trei profesoare de limba și literatura română. Întâlnirea a început la 12.40 cu întreruperi la recreație, timp în care o parte dintre cei prezenți în sală au plecat la alte ore, iar alte grupuri de elevi și liceeni din clasele paralele le-au ocupat locurile. Întâlnirea a durat până la ora 14.20, timp în care dialogul cu scriitorul a fost unul interactiv, interesant și continuat, cu unii elevi dintre cei mai interesați de carte și scriitor, în următoarea recreație.

Vladimir Beșleagă și-a început dialogul cu ascultătorii săi prin a le explica semnificația, importanța și „încărcătura cuvântului”. De ce? „Când așterneam pe hârtie textul, mărturisise scriitorul, primul lucru pe care l-am neglijat a fost deprinderea de a ciocăni, de a cizela fiecare frază, fiecare cuvânt. Am optat pentru spontaneitate, pentru fresc. Și simțeam că pot mai mult, dar nu îndrăzneau, dar iată că, la un moment dat, au intervenit anumite împrejurări de ordin biografic, care mi-au transmis o stare psihică dureroasă – moare mama, la care am ținut foarte mult... Și de aici am început să scriu romanul *Zbor frânt*. Subiectul a fost anticipat printr-o povestioară scurtă, o idee schițată pe vreo câteva pagini, pe care am și pierdut-o. Iar când m-am pomenit în acel moment de o neostoită durere sufletească, am început să scriu pentru a-mi descărca sufletul... Acest roman a fost o carte, pe care nici eu însumi nu-mi dau seama cum am scris-o, a fost ca o revelație... cu toate că, mai târziu, am descoperit și momente mai puțin elucidate...”

Monologul autorului continuă: „Eu cred că printre voi sunt și de cei care au citit această carte și vreau să vă mărturisesc pe scurt ce este această carte. Este o scriere despre un adolescent de vârsta voastră, poate mai mic, în carte el are 13-14 ani, căruia i s-a întâmplat să se afle între două focuri: în toiul războiului – între focul dintre ruși, sovietici și germani, și aici se desfășoară...”

șoară toată acțiunea, toate durerile, necazurile, suferințele, adică omul între două focuri. El mic, singur-singurel, pornește în căutarea fratelui, iar dincolo – o armată mare, tancuri, război. Acesta este subiectul cărții care a rezistat 50 de ani pentru că viața aceasta este plină de încercări... „De ce atâtea războaie, de ce lumea nu poate scăpa de războaie?” se întreabă și ne întreabă Vladimir Beșleagă.

În continuare monologul se transformă într-un dialog viu printr-o întrebare a autorului adresată publicului din sală: „Cum credeți voi, cum simțiți voi timpul, de unde vine și încotro se îndreaptă, din care parte vine, unde se duce? Iată la această întrebare vă rog să-mi răspundeți voi, că eu am vorbit destul...” „Fiecare își trăiește timpul său, unul îl așteaptă, altul îl condamnă, al treilea îl trăiește indiferent”, rostește cineva din sală.

Urmează un șir de întrebări ale celor care au citit cartea, de exemplu: „Dumneavoastră ați descris în carte propria copilărie?” Din întrebare reiese că o mare parte dintre cititori au conchis astfel. Autorul le explică prin următorul răspuns: „Nu am descris copilăria mea, dar acesta era universul pe care eu îl cunoșteam mai bine, căci ce este o carte? O carte nu este altceva decât viața autorului transfigurată în legile imaginării, fiindcă nu descriu documentar ceea ce s-a întâmplat, dar sunt întâmplări și întâmplări, de exemplu, cazul ofițerului german, care într-adevăr a existat...”

„Ce v-a motivat să scrieți acest roman?” întreabă o domnișoară din sală și iată răspunsul: „Înainte de a scrie acest roman eu am scris câteva cărți pentru copii, patru-cinci cărți, dar simțeam că pot mai mult.

Făceam un fel de școală literară, scriam povestioare mici de o pagină ca să pot însuși tehnica. Și iată că odată, prin anii '60 ai secolului trecut, am întâlnit o rudă din alt sat care, tocmai în timpul războiului a trecut de pe un mal al Nistrului pe celalalt, adică de la ruși la nemți și viceversa. Aceasta a devenit și miezul romanului...” O altă întrebare: „Ce v-a determinat să intitulați romanul *Zbor frânt*? De ce anume «frânt»?” Autorul răspunde în felul următor: „Vedeți voi, la început cartea a fost un manuscris intitulat *Țipătul lăstunilor* și astfel a apărut în revista literară *Nistru*. Când cartea a fost machetată, am mers la editură și, pe drum, meditănd la carte, mi s-a părut titlul acesta prea blând, pentru că această carte era una dură și atunci am găsit un alt titlu – *Zbor frânt*, cu doi de «r», de parcă ai tăia când rostești cuvântul...”

În cele peste două ore de dialog cu liceenii scriitorul a mărturisit multe adevăruri, iar cei prezenți în sală au venit și cu aprecieri, idei, expuneri și propuneri. Au fost și autografe și flori pentru scriitor și o agendă în care să-și facă însemnări atunci când va plănui alte întâlniri cu cititorii săi. Iar noi credem că atât scriitorul, cât și viitorii sportivi și profesoarele lor au rămas pe deplin surprinși și mulțumiți de acest dialog interesant, precum și de lectura cărții.

REFLECȚII DE LA DISCUȚIA CĂRȚII VOIAJ DE NUNTĂ ÎN TREI (Conferința literară de totalizare)

Anastasia MOLDOVANU,
bibliotecar principal, Filiala de Arte „T. Arghezi”

Cu discuția acestei cărți s-a încheiat ediția a XI-a a Programului de lectură **Chișinăul citește o carte**. Evenimentul a adunat în incinta Filialei de Arte „T. Arghezi” pe toți participanții și doritorii la acest maraton al lecturii. Conferința literară de totalizare este rezultatul final al celor 184 de acțiuni anterioare care s-au realizat – o suită întregă de prezentări a cărții și a întâlnirii autorului cu cititorii, materiale promoționale, semne de carte, pliante, eseuri, ore despre lectura cărții, scenete teatralizate, discuții și dezbateri, păreri și opinii. S-au pus întrebări și s-au dat răspunsuri, au fost propuneri, sugestii și chiar provocări.

Dar pentru a depăna șirul impresiilor lăsate de această conferință, aș aduce în atenția cititorilor bibliotecilor noastre un alt eveniment interesant, și anume conferința de lansare oficială a cărților anului 2014 propuse spre lectură. Referitor la cartea **Voiaj de nuntă în trei** de **Mihai Ștefan Poiată**, criticul literar M.V. Ciobanu spunea că miza este foarte mare, dar despre perspectiva ei se poate vorbi pornind

de la viziunea cititorilor. Tot ce s-a realizat pe parcursul anului a însemnat această viziune. Iar la această ultimă conferință am venit cu toții, încurajați în munca noastră de către cititori pasionați, pedagogi, șefi ai departamentelor și prieteni. Impresionat de amploarea dialogului, spre sfârșitul conferinței autorul acestui minunat volum, scriitorul și scenaristul M. Ștefan Poiată, a menționat: „Am depășit impresia pe care am avut-o din cele trăite.” A fost o mărturisire sinceră, credem.

„Să critici viciile propriului neam este un act de mare curaj, dar să poți să faci asta într-un mod special, cu responsabilitate și umor, este deja un talent.” Rostită de o cititoare, elevă de la Liceul Teoretic „Ion Creangă” și îndrumată de bibliotecara de la Filiala „Tirgu-Mureș”, această frază a atras atenția publicului. Priceperea autorului de a scrie cu măiestrie textul prozei – simplu, împodobit cu perle lingvistice și umor deosebit, a transpus cititorii parcă într-o altă lume. Subiectul cărții este unul destul de vechi, cunoscut de toată popula-

ția băștinașă – românii moldoveni. Totodată, M. Poiată a reușit să-l actualizeze și să-l conformeze timpului în care trăim. În carte se descriu obiceiurile și tradițiile neamului nostru, cu care se confruntă fiecare familie atunci când au de pregătit o nuntă. Cartea ne pune în fața scenelor tipice ce au loc înaintea nunții, adică ritualurile ca peșitul, adălmășul, împăcăciunea dintre părinții tinerilor, pregătirea zestrei, legatul pro-soapelor ș.a., descrise pe viu și cu mult har. Anume prin aceste punți de legătură din trecut autorul ne transmite un mesaj – trăinicia neamului nostru, care-și alimentează autenticitatea din modul de viață pe care l-au avut strămoșii noștri. Mentalitatea pe care au avut-o generații întregi de pînă la noi se transformă într-o sursă purtătoare de informație, deoarece a lăsat amprente adînci în conștiința noastră, ajungînd chiar și pînă în zilele de astăzi. Dacă n-ar fi așa, prin ce s-ar explica faptul că mai toate nunțile contemporane ale moldovenilor, mai ales cele de la oraș, sunt încărcate de ritualurile vechi? De aici extragem, după cum au remarcat mai toți vorbitorii, esența romanului – reactualizarea valorilor tradiționale în scopul durabilității identității naționale. Însă din acest moment încep discuțiile – destinul este pus la încercare de rutina obiceiurilor. Conferința, frumos moderată de către actrița Paulina Zavtoni, Artista a Poporului, a început propriu-zis cu evocarea obiceiului de „împăcare” între părinții tinerilor sau (ar fi mai nimerit) cu „tîrguiala” și rînduiala bunurilor materiale, enumerate cu multă trufie în fața martorilor, a rudelor și a vecinilor. Un subiect demn de inspirație, căci asta au dorit să prezinte în improvizația scenică a acestui fragment, pe care au pregătit-o un grup de elevi de la Liceul Teoretic „Alexandru cel Bun” din Sîngera.

Tema principală, omul în raport cu aceste obiceiuri numai pentru un motiv de fală (o realitate pe cît de criticată, pe atît de

prezentă în mentalitatea noastră de astăzi) nu mai este agreată de tineri. Autorul cărții caută răspuns la această dilemă recurgînd la un stil al său aparte, demontînd și apoi „componînd” (vorba lui Vasile Vasilache) toate și orice. Astfel, purcede la crearea de caractere și personaje rezistente. Prin cearța lui Mircea și a Veronicăi, autorul încearcă să-i testeze la rezistență și verticalitate în fața greutăților pe eroii principali, în calea cărora apar conflicte legate în mare parte de prejudecățile tradițiilor atunci cînd se decid să-și unească destinele, dar și de lipsa de certitudine și nesiguranță în hotărîrile luate. Și acest moment i-a inspirat pe participanți, motivîndu-i să-și demonstreze percepția fragmentelor respective prin prezentarea înscenărilor teatralizate. Prestația destul de reușită a elevilor Diana Cebotaru în rolul Veronicăi, și, respectiv, a lui Valeriu Lupan, în rolul lui Mircea (ambii de la Colegiul de Construcții din Chișinău), precum și a studenților Doina Țoșca și Tudor Carapascal (de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) au impresionat și au captivat publicul, care, foarte atent și emoționat, aștepta parcă deznodămîntul dialogului dintre cei doi. Se pare că toți am fost pe aceeași lungime de undă. M. Ștefan Poiată spunea apoi, despre aceste momente, că în fața noastră a avut loc un miracol, produs și de actul lecturii, și de actul scenei. Referitor la impresiile, pe care le-a produs cartea asupra cititorilor merită de menționat faptul că majoritatea din ei au calificat-o ca pe o lecție de viață, în care mulți s-au regăsit în personajele ei. Unii din ei s-au axat pe analiza textului, apreciînd limbajul uzual, exprimat prin gura personajelor, atrăgînd atenția și la utilizarea în abundență a dialectismelor, diminutivelor și a frazeologismelor care, firește, dau un farmec deosebit lecturii. După structura sa, cartea, deși este construită din fragmente, prin care se perindă episoade comice și triste, încărcate cu personaje secundare și principale, se

prezintă ca un tot întreg. Unii dintre vorbitori, dar mai accentuat elevii din partea filialelor „Transilvania”, „Tîrgu-Mureș” și Centrul Academic Internațional Eminescu s-au referit la faptul că au întrevăzut în acest volum și momente biografice. Nu este nimic surprinzător, doar autorul s-a născut, trăiește în acest mediu și drept confirmare ne aduce în prim-plan situații concrete din viață, folosind comparații de genul trecut-prezent și un limbaj destul de accesibil, invocînd motive și simboluri. Fiind un bun cunoscător al tradițiilor, el nu poate să rămînă indiferent față de tot ce „se face sub ochii lui” (V. Vasilache). Și în această ordine de idei nu se oprește aici, dar vine cu noi contribuții personale la capitolul despre efectele negative ale înstrăinării de la origini. Este martorul, dar și asistă la exodul tinerilor care pleacă de la sat spre oraș, fenomen care a luat amploare la noi în anii '70 ai secolului trecut. Tinerii, nemandorind să accepte tradiția, cad deseori în extreme. Ideea aceasta îl marchează pe autor și o abordează frecvent în lucrările sale.

Romanul este mai de grabă o proză nuvelistică, o narațiune sută la sută cinematografică și contează mult cum este

povestită. Cititorul este intrigat nu numai de forma redării, dar și de fiecare fragment din conținut: „E frumoasă sîrba asta, bat-o s-o bată, și o joacă frumos, n-ai ce zice, că așa-i moldoveanul nostru, pe toate le face din inimă; dacă-i să lucreze, apoi pînă cade, ca boul cu botul în brazdă; dacă-i să se sfădească, apoi așa ca să nu-și spună «Bună ziua» nici pe cea lume, iar dacă-i să se veselească, apoi să se veselească! Chiar de se îneacă în lacrimi.”

Cartea *Voiaj de nuntă în trei* are și o istorie, căci pînă a deveni carte a fost un scenariu de film, o dramă lirică realizată în limba rusă de către studioul „Moldova-Film” la comanda și cu finanțarea Televiziunii Centrale la începutul anilor '80. Desigur, acest fapt a făcut ca autorul să-și revadă lucrarea, transformînd-o ulterior din scenariu filmic într-un material, o comedie lirică pentru o carte. Dna Larisa Ungureanu, critic de teatru și film, a avut un discurs interesant pentru tinerii din sală despre autorul, cineastul, dramaturgul, publicistul, scenaristul și scriitorul M. Ștefan Poiată. Opera lui de creație se combină, armonizînd frumos între scenaristică, film și literatură. „Acolo unde este

mişcare, replica nu întârzie să vină și este ușor de asimilat”, a remarcat dna L. Ungureanu. Se pare, că autorul de la distanță își transformă propria viață în materie primă, transpunând filmul în proză. Iar eroii săi acceptă orice provocare, sunt sinceri, curioși, ambițioși, dar pînă la urmă lucrurile le fac din plăcere și cu mare drag.

În tot timpul cît a durat conferința cititorii au avut posibilitatea să-l audieze pe scriitor, să reflecteze asupra ideilor, expuse de el în contextul intervențiilor sale referitor la un subiect sau altul. Probabil că pentru toți a fost lesne de înțeles, că pentru dl M. Ștefan Poiată întâlnirile cu cititorii săi înseamnă mult și le consideră drept calea de parcurgere de la scriitura brută la scriitura de calitate. Nu ezită să-și surprindă ascultătorii cu discursuri interesante despre literatură și cultură, despre comunicare, ca o condiție necesară în formarea personală. M. Ștefan Poiată dorește să transmită cititorului mesajul, care trebuie să-l conțină o operă literară scrisă, deoarece scrisul, după părerea sa, este un act de comunicare. Protagonistul îi atribuie mesajului o comparație destul de originală, asemuindu-

du-l cu o pastilă amară cu un înveliș dulce, care, fiind înghițită, își face efectul. La fel se stratifică și conținutul unei opere, din care reiese mesajul principal. În cazul volumului *Voiaj de nuntă în trei* substratul cel din urmă este purtătorul unui conținut cu o tentă filosofică – importanța tradiției în statornicia noastră națională. Acest mod de a scrie îl caracterizează pe M. Ștefan Poiată și în celelalte lucrări ale sale – piese de teatru, scenarii de film, poezie, proză, eseuri, publicistică, referințe critice și volumele *Monolog în patru voci* (1988), *Tentația contactelor imposibile* (1999), *Reguli de circulație pentru apele subterane* (2006), care întregesc o valoroasă creație.

Cuvintele de mulțumire pentru cartea bună au fost prezente în alocuțiunile vorbitorilor, dar, în mod special, ele au fost spuse de către dna Mariana Harjevschi, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, care a precizat, că scriitorul Mihai Ștefan Poiată își regăsește locul binemeritat în peisajul literaturii basarabene contemporane. Programul de lectură inițiat de instituția noastră, ajuns la a XI-a ediție, este în continuă căutare de noi talente.

IULIAN FILIP: „CE FEL DE URME ÎNȚELEGI SĂ LAȘI PE LUME?”

Svetlana JAVELEA,
șef, Serviciul programe și activități cu publicul

Iulian Filip a fost și rămîne mereu prietenul cărții, copiilor și bibliotecii. Am avut ocazia, în repetate rînduri, să-i cunoaștem personalitatea multiaspectuală de poet, prozator, eseist, dramaturg, folclorist, publicist, traducător, pictor și grafician, redescoperindu-l de fiecare dată. Îi place să se joace cu cuvintele, cu culorile și, orice ar face – face bine, cu har, lăsînd în inimile tuturor *urme frumoase*. Aș îndrăzni să cred că de aici vine sugestivul titlu al cărții *Urmele mele frumoase*, citită și recită, pe tot parcursul anului 2014, de toți copiii Chișinăului în cadrul programului de lectură al BM „B.P. Hasdeu” *Chișinăul citește o carte*. După cum remarcă însuși scriitorul:

„*Cartea cărților deschisă-i la o pagină nescrisă – viața ta la jumătate. Cum o scrii? Ce fel de urme înțelegi să lași pe lume?*”

„*Ce fel de urme înțelegi să lași pe lume?*” – în această întrebare se conține

întregul sens al existenței omului – să lase după sine doar urme frumoase.

Urmele mele frumoase... acest titlu sugestiv al cărții a venit ca o provocare, stimulînd copiii să o lectureze cu atenție. Iulian Filip este un cunoscător al sufletelor celor mici și știe să se apropie de ei prin frumusețea versului, muzicalitatea strofelor și înțelepciunea gândurilor. „*Copiii au nevoie să se sprijine de*

ceva frumos...”, ne spune scriitorul despre cartea sa în care a adunat cele mai îndrăgite scrieri pentru copii, eroii cărora devin cu ușurință prietenii copiilor, iar faptele lor sunt un adevărat exemplu bun de urmat.

Cartea, avînd un conținut instructiv și educativ, este un suport inepuizabil de idei care stîrnește imaginația copiilor, oferindu-le posibilitatea de a se antrena în diverse activități: pot recita, juca teatru și cânta frumoase melodii. Muzicalitatea versului lui Iulian Filip a motivat remarcabili compozitori, precum Daria Radu, Gheorghe Mustea, Anatol Chiriac, Anatol Roșcovan, Ion Dascăl, Ion Macovei să compună minunate melodii. Eroii cărții prind viață prin ilustrațiile pline de culoare ale pictoriței Olga Cazacu, ce pot capta atenția oricărui copil.

Chiar de la lansarea programului *Chișinăul citește o carte* copiii s-au implicat activ, delectînd publicul cu un frumos spectacol literar-muzical. În cadrul activităților organizate ei au fost îndemnați să pătrundă în miezul cuvîntului iulian prin

intermediul prezentărilor de carte, orelor de lectură, înscenărilor celor mai îndrăgite fragmente, spectacolelor literar-muzicale, concursurilor și atelierelor de creație. Copiii au știut să aprecieze la justa lor valoare conținutul captivant și educativ al istorioarelor, comical situațiilor, originalitatea personajelor și stilul deosebit al autorului. Printre cele mai îndrăgite și mai lecturate s-au regăsit poeziile: *Acasă; Cartea bună; Gospodina Dina; Urmele frumoase; Ajutorul mamei; Doi dinți și două întrebări; Fluture mare cu două perechi de aripi; Coadă de topor; Zina, zmeul și Făt-Frumos*; povestirile: *Cenușar-Voinicul și Cenușăreasa-Mireasa; Pălăriuță oranj și lupul din răpă; Lecția de împăcare a instrumentelor muzicale; Degețelul moșului bocit de babă*; teatru: *Plăcințele cu mărar; Adresele dulci; Vânătorul și vânatul; Spicul cu prietenii lui; Secrete bărbățești de ziua mamei; Întârziatul; Mărul mai mare*; cîntecele: *Din neamul lui Păcală; Moara cu plăcinte; Ploaia vine; Nasul lui Dănuț; Vul-*

pea la vînat; Cîntecul lui Făt-Frumos; Co-coșul hărniciuț și băiețelul lenuț; Greierașul nedumerit.

Cu bucurie, emoții și sentimente de admirație l-au întâmpinat în bibliotecă mici cititori pe maestrul Iulian Filip care au fost adevărate sărbători de suflet. Aceste întâlniri au reprezentat un prilej pentru copii de a-l cunoaște mai îndeaproape pe Iulian Filip – omul și scriitorul – și de a redescoperi creația. Întîlnirile au decurs într-o împletire de poezie, teatru, cîntec și voie bună, într-o atmosferă caldă, binevoitoare și prietenoasă. Curioși din fire, copiii i-au adresat o mulțime de întrebări la care scriitorul le-a răspuns cu plăcere și mult umor. Carismaticul poet le-a povestit cu plăcere despre apariția cărții, despre copilăria sa, despre pasiunile și cărțile preferate, despre frumoasa colaborare cu compozitorii care au compus melodiile cuprinse în această carte; le-a recitat cu mult drag poeziile sale. Avînd satisfacția dialogu-

lui cu micii cititori, i-a îndemnat să fie ascultători, sărguincioși la învățătură, să-și dezvolte interesul și gustul pentru carte, lectură, bibliotecă, să nu uite de unde își trag rădăcinile și să lase după sine numai urme frumoase. Copiii au redat simbolistica urmelor frumoase prin diverse tehnici: le-au desenat, colorat, decupat, modelat, și-au scris pe ele gândurile bune și faptele frumoase; au copt prăjiturele în formă de urme și chiar un tort. Nelipsite au fost și sesiunile de autografe, însoțite de haioasa sa semnătură, cu generozitate oferite de scriitor micilor admiratori.

Multe s-au întâmplat în jurul acestei cărți la Biblioteca Municipală: au avut loc peste 400 de activități la care au fost implicați peste 11 900 copii, cartea fiind împrumutată de peste 11 300 ori. Pe blogurile filialelor și în rețelele de socializare au fost plasate peste 300 de postări care au adunat circa 9000 de vizualizări unice.

Inedită, în desfășurarea programului *Chișinăul citește o carte*, a fost organizarea Conferinței de totalizare a ediției 2014 în incinta Teatrului Municipal de păpuși „Guguță”. După vizionarea spectacolului *Comoara tilharului* de Iulian Filip în interpretarea actorilor teatrului, copii au avut ocazia de a fi ei înșiși actori, de a-și demonstra abilitățile de mici artiști teatralizând scenete, recitând poezii și interpretând cântece îndrăgite din cartea *Urmele mele frumoase* – toate în prezența autorului. Participanții au primit diplome, aplauze și cuvinte de recunoștință, scriitorul îndemnându-i să facă doar fapte frumoase, pentru că menirea fiecărui om pe Pământ este să lase urme demne de urmat.

Pentru un program de lectură o carte bună este o alegere bună care îi asigură succesul. Diversă, multiaspectuală, interesantă, captivantă, viu colorată cartea *Urmele mele frumoase* de Iulian Filip a provocat mulțime de copii curioși de a afla ce va urma, care va fi cartea următoare, dornici

de a participa și anul viitor la programul *Chișinăul citește o carte*.

Impresiile cititorilor despre carte

- „Mi-a plăcut foarte mult cartea *Urmele mele frumoase* scrisă de Iulian Filip, deoarece ea conține poezii și povestiri frumoase și un pic haioase. De asemenea, mi-a plăcut că noi singuri am ales piesele preferate din carte și am prezentat un spectacol pentru copiii de la grădiniță.”

(Amelia Caraz, clasa a IV-a, Școala-grădiniță nr. 152)

- „Mi-a plăcut cartea că este amuzantă și se citește ușor. Încă mi-a plăcut că după ce am recitat *Plăcințele cu mărărar* în clasă toți colegii mei și profesoara mi-au zis că am talent de actriță.”

(Emilia Ababii, clasa a IV-a, Școala-grădiniță nr. 152)

- „Eu am împrumutat cartea pentru frățiorul meu mic, fiindcă îi plac povești și el mă roagă să-i citesc în fiecare seară înainte de somn. Împreună am învățat și câteva poezii.”

(Nicolae Gînju, clasa a III-a, Liceul Teoretic cu profil de arte „Elena Alistar”)

- „Cartea scriitorului Iulian Filip *Urmele mele frumoase* mi-a plăcut mult. Am fost foarte bucuros când bibliotecara mi-a propus să joc rolul iepurașului în sceneta *Vinătorul și vinatul*, din această carte. O surpriză pentru mine și alți copii a fost întâlnirea cu autorul cărții, la care eu și încă patru copii am prezentat sceneta. De asemenea, am jucat-o la *Trolleybook* și la conferința pe scena Teatrului de păpuși «Guguță». Cea mai mare bucurie pentru mine a fost când am primit pentru asta o diplomă – prima diplomă din viața mea.”

(Nichita Cecoda, clasa a II-a, Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”)

COLABORARE FRUCTUOASĂ ÎNTRU DOUĂ BIBLIOTECI ROMÂNEȘTI

Andrei BUTUCENEANU

Parteneriatul dintre **Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”** și **Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud** a început acum șapte ani, când la Chișinău, în sectorul Rîșcani, pe 27 noiembrie 2007, în ziua de naștere a scriitorului Liviu Rebreanu, clasic al literaturii române contemporane, a fost deschisă cea de-a noua filială de carte românească ce îi poartă numele. În prezent Biblioteca „L. Rebreanu” servește interesele de informare, studiu, educație, lectură și recreere ale utilizatorilor, oferind acces liber și gratuit la informație și cunoaștere prin baza de date, colecția proprie și diverse activități culturale. Deschiderea a fost posibilă cu sprijinul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, directoare Olimpia Pop, promotora acestei

idei de parteneriat. Propunerea ei a fost salutată de conducerea executivă a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, România, reprezentată de vicepreședintele I. Trompa (prezent la deschidere). În fiecare an BJ „G. Coșbuc” contribuie cu donații de carte, spre exemplu, anul trecut au fost donate 1250 de volume, în anul curent – 250 de volume. Tot colegii din Bistrița sînt cei care au dotat Biblioteca „L. Rebreanu” cu echipament tehnic pe parcursul anilor. De trei ani director al Bibliotecii Județene „G. Coșbuc” din Bistrița este Ioan Pinteș, totodată dumealui fiind și preot paroh la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” din aceeași localitate.

În cele ce urmează aducem la cunoștința cititorilor revistei noastre că la 12 decembrie 2014 a avut loc o nouă întâlnire la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” cu partenerii din județul Bistrița-Năsăud, întâlnire care confirmă încă o dată fructuoasa colaborare între cele două biblioteci situate pe ambele maluri ale Prutului. **Mariana Harjevschi**, directorul general al BM, fiind pe post de moderator, după ce a prezentat oaspeții dragi, care au sosit într-o vizită de serviciu la Chișinău, a trecut în revistă rezultatele frumoase ale colaborării, atrăgînd atenția asupra culturii de conlucrare și cooperare, asupra acordurilor la care au convenit ambele părți și în baza cărora se desfășoară activitatea de colaborare frățească. În mod deosebit ambele instituții se bucură de excelență în cercetare. De curînd, la Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca, sub egida BM „B.P. Hasdeu” și a BJ „G. Coșbuc”, a apărut volumul **Liviu Rebreanu – creator de destine. Catalog-bibliografie**. Lucrarea a fost îngrijită de Mariana Harjevschi, director general al BM,

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU

Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud

11:00

12 decembrie 2014

Lansare de carte

Moderator: Vlad Pohilă, scriitor, lingvist, traducător.

Participă: casseti din județul Bistrița-Năsăud (România), oameni de cultură, scriitori, bibliotecari, profesori.

Cuvînt de deschidere: Mariana Harjevschi, director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Lucrarea va fi prezentată de: Ioan Pinteș, director Biblioteca Județeană „George Coșbuc”; Andrei Moldovanu, scriitor; Vasile Filip, scriitor; dr. Lidia Kulikovski, director, Departamentul studii și cercetări; Irina Tutun, bibliotecar principal, Departamentul „Memoria Chișinăului”.

Discursuri:

Vladimir Beșleagă, scriitor, filosof, eseist, jurnalist, traducător. Onomastica romanului „Ion” de Liviu Rebreanu: studiu etimologic. Maria Pichin, critic literar, Departamentul studii și cercetări. Liviu Rebreanu – la timpul prezent și actual. Vitalie Răileanu, critic literar, director Biblioteca „Onisifor Ghibu”.

Liviu Rebreanu – creator de destine (Catalog-bibliografie)

Galax: bibliografie

Locație:
Biblioteca Centrală,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 148
Tel. / fax: (022) 22 50 06
www.hasdeu.md
e-mail: lectura.hasdeu@gmail.com

și Ioan Pinteș, director al BJ; coordonator – conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, director al Departamentului studii și cercetări; prefață – Andrei Moldovanu; redactor bibliografic – Taisia Foiu, șef al Departamentului „Memoria Chișinăului”; autor – Irina Tutun; lector – Gabriela Bulduma, colaboratoare ale aceluiași departament. Suportul financiar a fost oferit din partea colegilor noștri din România. Astfel, cititorii din Republica Moldova și din România s-au ales cu un important suport bibliografic, care poate fi folosit atât de savanți în intervențiile de cercetare, cât și de profesori, studenți, elevi în procesul de studiu universitar sau școlar. Catalogul-bibliografie este un proiect reușit, desigur că face cinste celor care au contribuit nemijlocit la elaborarea și tipărirea lui. Așteptăm să se realizeze și alte proiecte benefice pentru utilizatorii noștri.

Bucuros de revenire, revedere, directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud **Ioan Pinteș** s-a axat, în principal, pe modul de bună colaborare între cele două biblioteci care sînt la o distanță considerabilă de drum, dar situate aproape sufletește. De la fondarea Bibliotecii „Liviu Rebreanu” bistrițenii au vizitat Chișinăul de nenumărate ori, în prezent însă dialogul se întreține mai mult prin internet. Catalogul-bibliografie, despre care s-a amintit mai sus, este o apariție de specialitate deosebită, o cercetare amplă, făcută cu multă pricepere, care a cuprins surse bibliografice culese atât în Republica Moldova, cât și în județul Bistrița-Năsăud, în mare parte la Casa Memorială „Liviu Rebreanu”. I. Pinteș a invitat bibliotecarii chișinăuieni la Bistrița, un oraș cu vechi tradiții românești, în care se desfășoară multe mișcări literare, printre care un binecunoscut festival de poezie. Și Biblioteca Județeană desfășoară multe manifestări culturale, aici oricine poate afla multe lucruri interesante și noi despre L. Rebreanu, se poartă discuții libere, profesioniste pe alte

teme atât din literatura și cultura românească, cât și din cea universală. I. Pinteș a promis că va oferi sprijinul la tipărirea tezei de doctor a lui Vladimir Beșleagă, care nu a fost susținută din cauza interdicțiilor regimului comunist din vremea cînd aceasta a fost elaborată.

Criticul literar **Vitalie Răileanu**, director al Filialei „Onisifor Ghibu”, i-a îndemnat pe cei prezenți în sală la o reevaluare a creațiilor artistice ieșite de sub pana lui Liviu Rebreanu. În particular, V. Răileanu a menționat: „E de regretat poate că glosînd, fugitiv și întru cîtva găzetărește, despre *Răscoala* – «de departe cel mai bun roman românesc» –, Eugen Ionescu n-a revenit asupra subiectului cum promisese pentru a arăta mai pe îndelete «care sînt calitățile», în ce constă «frumusețea unică a acestei cărți, grandioasă și bogată ca o epopoe». «Tehnic literar», propriu-zis, nu aflăm mai multe și mai precise lucruri nici din iscusita, atât de des citata imagine a lui G. Călinescu (înrudită de departe cu remarca ionesciană) privitoare la efectul *Răscoalei*: «Frazele, considerate singure, sînt incolore ca apa de mare ținută în palmă, cîteva sute de pagini au tonalitatea neagră-verde și urlatul mării.» Ne-am fi așteptat măcar de la Tudor Vianu, la care punctul de vedere «tehnic literar» stă chiar la temelia demersului care se numește *Arta prozatorilor români*, la o mai pertinentă punere în valoare a noii calități a scrisului lui L. Rebreanu, dezvăluită pe distanța de la *Ion* la *Răscoala*, cele două piscuri ale operei sale. Nu numai că acest lucru nu se întîmplă, dar criticul se resemnează de-a binelea să considere noul roman cu nimic ieșit din obișnuit. Astăzi, după ce chiar romanul românesc postrebrenian, pentru a nu vorbi de atîtea exemple ilustre pe plan universal, ne-a obișnuit cu alte măsuri care ne interzic să identificăm stilul epic, narativitatea cu un vehicul oricît de perfecționat, necum cu greoiul furgon al «stilului

cenușiu», însăși poziția pe care o deține Rebreanu în evoluția romanului nostru impune o considerare mai diferențiată care să distingă între ceea ce e funcționalitate expresivă în scrisul său și automatismele narrative, recitativul banal atât de răspândit în practica romancierilor interbelici.”

Scriitorul **Andrei Moldovan**, autorul volumului *Un Rebreanu hăituit* (Editura „Tipo Moldova”, Iași, 2014), vorbind despre incluziunea lui Liviu Rebreanu în actualitate, a menționat că *Ion* este un roman al Ardealului, precum *Povara bunătații noastre* de Ion Druță este un roman despre Basarabia, iar romanul *Cînd ne vom întoarce* de Radu Mareș – despre Bucovina. A. Moldovan a amintit că în secolul trecut a fost realizată o ediție completă a operelor lui L. Rebreanu, precum și s-au tipărit aparte cele mai importante scrieri literare. Însă paradoxul constă în faptul că în prezent mai sînt biblioteci care nu au în colecțiile lor operele renumitului scriitor. Deci, apare necesitatea reeditării lor atât în România, cît și în Republica Moldova.

Criticul literar **Maria Pilchin**, conferențiar universitar, Catedra de literatură universală, USM, a vorbit despre onomas-

tica romanului *Ion* de L. Rebreanu (privind numele Ion, Ana, Florica, Vasile Baciuc, Zenobia, Zaharia Herdelea, Ioan Belciug, George Bulbuc ș.a.), dar și despre experiența sa pedagogică, colaborarea dintre cele două biblioteci. Bucură faptul că lucrurile au pornit bine și vor continua să se desfășoare la fel atât de bine.

Doctor în etnologie, profesor la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița, **Vasile Filip**, cercetător al culturii populare românești (mai ales, în județul Bistrița-Năsăud), a scos în relief tradițiile populare descrise în romanele lui L. Rebreanu. E de menționat că reflectarea și cunoașterea de aproape a toate acestea se datorează lumii din care a provenit marele scriitor.

Scriitorul **Vladimir Beșleagă**, autor a numeroase pînze de factură epică, a menționat că scrierea tezei de doctorat, avînd drept obiect de studiu opera lui Liviu Rebreanu, a fost un moment crucial în viața sa. Teza nu a fost dusă la bun sfîrșit, una dintre cauze a fost că a început să se facă strict delimitarea dintre scriitorii români și... „moldoveni”. În creația lui L. Rebreanu viața cotidiană este permanent în vîltoare, în vîrtej, însuși scriitorul a fost un mare

iubitor și creator de viață, de fapt a fost sclav al scrisului (avea o disciplină severă când stătea la masa de scris) sau chiar ca un erou al acestuia, care își trăgea rădăcinile din seva culturilor germane și ungare, acumulate în tinerețe.

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, șefa Departamentului studii și cercetări, a ținut să reitereze că specialiștii bibliografi de la BM „B.P. Hasdeu” nu sînt la prima experiență de realizare a unei astfel de bibliografii ca cea dedicată lui Liviu Rebreanu. Volumul *Liviu Rebreanu – creator de destine. Catalog-bibliografie* este o lucrare pentru mîine (după cum ar fi spus ilustrul bibliolog român Ion Stoica). Nu s-a lucrat în sensul clasic (atît la Biblioteca Județeană, Casa Memorială, cît și la Biblioteca Municipală), dar catalogul-bibliografie va fi un instrument eficient pentru cei care se vor interesa de viața și activitatea literară a lui L. Rebreanu încă mulți ani înainte. După spusele dnei L. Kulikovski, noi trebuie să diversificăm colecția de opere a scriitorului. Cu toate că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a procurat toate edițiile cărților lui L. Rebreanu tipărite în Republica Moldova, mai avem nevoie să completăm fondurile de carte cu ediții din România, inclusiv cu volume de critică literară.

Poetul **Emilian-Galaicu Păun** a explicat asistenței cu lux de amănunte cum se face în prezent legătura dintre scriitorii români de pe ambele maluri ale Prutului, în special – legătura dintre scriitorii din Chișinău cu cei din Bistrița. Poetul generației anilor '70-'80 ai secolului trecut a făcut un apel ca tinerii de azi să se apropie cît mai mult de marele clasic al literaturii noastre L. Rebreanu. Și încă o chemare a fost ca noi cu toții să nu ne oprim la cele realizate pînă acum, ci să perseverăm, să-l citim pe L. Rebreanu și să-i propagăm, să-i răspîndim opera.

Ioan Pintea, luînd cuvîntul a doua oară, a expus unele planuri și proiecte pe care

intenționează să le implementeze în viitor Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud în comun cu autoritățile locale în sensul de a menține colaborarea de bun augur atît cu bibliotecile din Republica Moldova, cît și cu cele din Ucraina. Interesante au fost unele date din biografia lui L. Rebreanu, a părinților, fraților și surorilor lui (au fost 14 copii în familie).

Poetul **Nichita Danilov**, director adjunct al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, trăgînd unele concluzii referitor manifestarea culturală care ia sfîrșit, a salutat călduros cele două biblioteci și a încurajat administrațiile lor să continue această colaborare rodnică.

Dumnealui a spus că destul de importantă a devenit în ziua de azi receptarea operei lui L. Rebreanu. Scrisă după modelul german – adică foarte bine! –, ea trebuie să devină un reper, un model sau chiar un monument pentru generațiile viitoare. Dintre scriitorii contemporani cel care cel mai mult s-a apropiat de stilul lui L. Rebreanu a fost autorul *Moromeților* – Marin Preda. Se cunoaște și despre dragostea nețărmită a lui L. Rebreanu față de țărani, care stau la temelia națiunii noastre. N. Danilov a povestit cum era văzut scriitorul L. Rebreanu de alți confrați de condei în epoca proletcultistă, cum era analizată opera lui în manualele secolului XX și cu ce probleme se confruntă cercetătorii literari în prezent.

Directorul general al BM „B.P. Hasdeu” **Mariana Harjevschi** a mulțumit oaspeților bistrițeni pentru tot ce au făcut pînă în prezent întru susținerea dăinuirii spiritului românesc în Basarabia, în special aici, la Chișinău, unde talentul scriitorului Liviu Rebreanu este actual și pus de toată intelectualitatea în slujba binelui și a poporului. Dumneai a confirmat că la sigur vor urma alte activități comune, care ne vor bucura inima și sufletul nostru dornic de ceea ce este frumos și înălțător.

LANSAREA LA CHIȘINĂU A ALBUMULUI ETNOFOTOGRAFIC AL COMUNEI MIROSLĂVEȘTI DIN JUDEȚUL IAȘI

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Locuitorii multor orașe și sate, din Republica Moldova sau din România, la ora actuală se pot lăuda cu o monografie, dar iată cu un album fotografic – mai puține. Acesta din urmă necesită o muncă deosebită pentru a-l vedea gata scos la lumina tiparului. Implică, firește, și numeroase cheltuieli, deci, căutare de resurse, de sponsori, donatori... Și totuși, comuna Miroslăvești din județul Iași, România, în anul curent s-a ales cu un astfel de album, elaborat de dascălul rural Gheorghe Pârlea și care poartă titlul **Miroslăvești prin ochiul timpului nostru** (Chișinău, Editura „Serebia”, 2014). Trebuie să menționăm că oricare tipăritură amintită mai sus – de un fel sau altul – prezintă oamenilor locului, precum și celor din întreaga Țară, un adevărat certificat de strălucită identitate. Aceste cărți valoroase vor servi drept dovadă, pentru generațiile ce ne vor urma, că străbunii și părinții noștri și-au iubit Țara și

locurile natale, și-au cultivat limba și cântecetele cu care s-au născut, au respectat tradițiile populare, făcând totul ce a fost în puterile lor să avem astăzi un trai pașnic și satisfăcător din punct de vedere material.

Vorbind despre albumul menționat anterior, aducem la cunoștința cititorilor revistei noastre că pe 19 decembrie 2014 la Chișinău, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, a avut loc o importantă manifestare culturală – a fost lansat albumul monografic *Miroslăvești prin ochiul timpului nostru*, care cuprinde o tematică cultural-spirituală și este prilejuit de împlinirea a 585 de ani de la prima atestare documentară a satului Miroslăvești și 150 de ani de la înființarea comunei cu același nume. În deschiderea evenimentului cultural, care a întrunit reprezentanți de pe ambele maluri ale Prutului, conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, șefa Departamentului studii și cercetări, a menționat că avem în

față un volum extrem de valoros și extraordinar de frumos executat din punct de vedere estetic. Salutînd oaspeții, care au venit la Chișinău în frunte cu primarul comunei Ionuț Gospodaru, dumneaei a ținut să accentueze că mirosloveștenii nu se află prima oară într-o astfel de delegație și, cu siguranță, ne vor vizita și în viitor. La Chișinău de data asta au venit să ne arate, prin intermediul albumului fotografic, ce urme frumoase lasă celor ce vor veni după noi.

Pe post de moderator s-a aflat poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, redactor-șef al săptămînalului *Literatura și arta*, membru de onoare al Academiei Române, proaspăt Cetățean de Onoare al comunei Miroslovești, județul Iași, care a relatat că noi trebuie să ne cunoaștem mai profund istoria, avem o datorie sacră de a reconstitui trecutul nostru glorios, deoarece nu sîntem un popor sărac de fapte cu care putem să ne mîndrim în lume. N. Dabija a povestit cum a fost să ajungă în acest sat din inima străvechii Moldove. Venind pe aceste locuri și îngenunchind pe malul rîului Moldova, căci aici, în apropiere, la Verșeni, a copilărit clasicul literaturii române contemporane Mihail Sadoveanu, poetul de frunte al generației anilor '70-'80 ai secolului trecut a descoperit oa-

meni deosebiți, cu care întreține legătura pînă în prezent. Albumul *Miroslovești prin ochiul timpului nostru* este o oglindă a unei comune, o carte de icoane, în fine, este o istorie expusă prin fotografii și s-ar părea că-i de mică însemnătate, dar ea este fără dubii o componentă a unei istorii mai mari a Țării.

Pentru dr. în economie **Vasile Șoimaru**, conferențiar universitar la ASEM, publicist și maestru fotograf, coordonatorul și postfațatorul acestui album monografic, cel care a cercetat arhivele și și-a găsit urmele strămoșilor la Năvrăpești, sat integrat azi în componența Mirosloveștilor, oamenii din partea locului i-au devenit mai mult decît prieteni. Unii dintre ei sînt prezenți în sală: economistul Ionuț Gospodaru, primarul comunei Miroslovești; Ioan Gospodaru, talăl primarului, întreprinzător economic local, principalul susținător al ansamblului folcloric „Șezătoarea”, organizatorul Bilciului de Rusalii; preot Liviu Siminciuc, parohul Bisericii „Sfinta Treime” din Miroslovești, custodele Bisericii de lemn – monument istoric; prof. Ioan Pârlea, consilier local, coautor și coordonator al *Monografiei comunei Miroslovești*, ajunsă deja la a treia ediție; Petrică Foțsa, sociolog ieșean; Gheorghe Ghelbează, custode-

le expoziției etnografice, amenajată în casa părintească din Miroslăvești; învățător Gheorghe Pârlea ș.a. Dr. V. Șoimaru a vorbit despre cum au decurs lucrările de elaborare a albumului care se lansează, aducând la cunoștința publicului că o treime din fotografiile incluse între coperte îi aparțin. Prin tipărirea acestui album s-a realizat o mică unire a oamenilor de cultură, de știință și artă de pe ambele maluri ale Prutului.

Primarul comunei Miroslăvești, **Ionuț Gospodaru**, inițiatorul proiectului editorial, luând cuvântul la manifestare, a declarat că de fiecare dată vine cu plăcere la Chișinău. Dumnezeu socotește că animatorul și coordonatorul tuturor lucrărilor poate fi numit pe drept dr. V. Șoimaru.

Astfel, Unirea despre care s-a vorbit anterior a început să se înfăptuiască... de jos. Comunele din stînga și din dreapta Prutului trebuie să se unească, să se înfrățească, elaborînd în activitatea lor proiecte comune. La 8 noiembrie curent, albumul a fost lansat la Miroslăvești, bucurîndu-se de o apreciere binemeritată. Această bijuterie poligrafică, tipărită cu forțe comune de intelectuali și oameni simpli, este cea mai frumoasă carte despre o localitate rurală din Țară.

Autorul albumului *Miroslăvești prin ochiul timpului nostru*, învățătorul, publicistul și poetul **Gheorghe Pârlea**, care este un vechi colaborator al revistei *BiblioPolis*, în prezent pensionar, dar între prieteni numit „ministru al culturii fără portofoliu”, a istorisit că vine de acum a patra oară la Chișinău și a doua oară se află în Templul

Cărții – Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din capitala Republicii Moldova. De aceea, ca un om simplu cum se socotește, este copleșit de emoții. Dintre cei cu care s-a întâlnit cel mai des în satul lui de baștină au fost: Vasile Șoimaru, autorul volumelor *Români din jurul României. Monografie etnofotografică* și *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare*, inițiatorul deschiderii unui compartiment de literatură basarabeană în Biblioteca

din comuna Miroslăvești; Nicolae Dabija, autorul romanului *Tema pentru acasă* și o voce de susținere a românilor ce nu are contracandidat în spațiul dintre Nistru și Prut; Ninela Caranfil, care ne învață cum să citim versurile și care este așteptată în scenă cu rolurile ei formidabile în orice localitate din orice colț al lumii unde trăiesc români; Vlad Pohilă, scriitor, jurnalist, lingvist, cunoscător al cîtorva limbi străine și autorul volumului *Și totuși, limba română*; Ion Iachim, autorul romanelor *Cireșe pentru Mareșal* și *Cu jăraticul pe buze*; Aurelian Silvestru, autorul *Fărîmelor de suflet*; Ionel Căpiță, „clopotarul” Basarabiei și cîntărețul dragostei. Cu aceleași emoții firești pentru un om de bună credință, Gh. Pârlea a recitat din poeziile sale. Reproducem pentru cititorii noștri *Scrisoare către fratele basarabean*: „Îți scriu cu dor de-aici, nu de departe, / Din nou scrisoare lungă, dragă frate. / Îți scriu cu sîrg, mereu făr' să primesc / Întors la noi cuvîntul tău frățesc. / Deși de-aici aproape-mi ești în zare, / Te știu aflat stingher peste hotare. / Deși eu de te strig vîrtos, tu mă auzi, / Hotarul silnic dintre noi ne lasă surzi. / Of, dragul meu, ce îți făcu străinul / De nu îi mai

auzi mamei suspinul? / Ce strîmbătate-ți
croi, frate, soarta / De nu mai vrei deloc s-
auzi de tata? / Hai, frate, vin' să ne scăldăm
în Prut / Ca-n vremurile cele de demult! /
Și să ne tolănim în soare-apoi pe mal /
Scrutînd Carpații cu Ceahlăul tutelar. / Iar
destupînd auzul cel din veac, / Să-l auzim
pe Horea la Albac. / Și-apoi să dăm pe val
o mîndră floare, / S-o ducă Prutul veste pîn'
la Mare. / Nu-i chiar așa de aprig, frate, bie-
tul rîu, / Hai, vino de-l înfruntă grabnic pîn'
la briu! / Căci iată eu pe mal abia aștept /
Să-mi strîng cu drag iar fratele la piept. / Și-
aminte ia acuma, dragă frățioare, / Adăst
să fie asta ultima scrisoare!"

Ninela Caranfil, Artistă a Poporu-
lui, actriță la Teatrul Național „Mihai Emi-
nescu”, a îndemnat ca fiecare strănepot
al neînfricatului Decebal, al energicului și
înlăcăratului Ștefan cel Mare și Sfint să nu
vorbească despre iubire, dar să iubească...
Să iubească cu adevărat Țara, plaiul natal,
consîngeni, în mijlocul cărora el însuși își
găsește împlinirea. Actrița a adus numai
elogii tuturor celor care au contribuit la
editarea albumului fotografic și care ne-
au uns la inimă. Oamenii din Miroslăvești,
care e centrul lumii după părerea N. Caranfil,
au două suflete, deoarece iubesc România
și Basarabia, sînt frumoși la suflet și iubitori
de frumos, de aceea Dumnezeu ne-a unit.
Odată cu apariția acestui album minunat
s-a întîmplat un lucru mare.

Cunoscutul și îndrăgitul de toți scri-
tor, publicist și lingvist **Vlad Pohilă**, a
mărturisit că nu știa despre comuna Miho-
slăvești pînă cînd a vizitat-o împreună cu
dr. Vasile Șoimaru, aflîndu-se cu „Toyota”
acestui într-o călătorie prin România. De
aici au început colaborările care durează
și azi, iar apariția albumului *Miroslăvești
prin ochiul timpului nostru* este una dintre
punțile care leagă cele două maluri de
Prut. Vl. Pohilă a mai amintit despre „Hanul
Ancuței”, care se află nu departe de comu-
na Miroslăvești și despre care a scris atît

de inspirat M. Sadoveanu, despre Biserica
„Sfînta Treime”, ce poartă o aura deosebită
prin celebritatea ei, despre școala din co-
mună, vizitată deseori de personalități din
Basarabia, precum și despre alte puncte
de atracție și locuri memorabile din îm-
prejurime. Albumul, care a fost lecturat
de Vl. Pohilă, este o lucrare uimitoare, co-
pleșitoare, o capodoperă în patrimoniul
național. Se vorbește că această bijuterie a
genului a înfăptuit Unirea – cea realizată
de la om la om, în formulă spirituală. Deci,
se întrevece un simbul de adevăr, deoa-
rece albumul este dovada că putem lucra
împreună și putem realiza lucruri care să
minuneze lumea. Tinerii vor prelua ataș-
amentul nostru. Să fim uniți, buni și frumoși
la suflet în continuare.

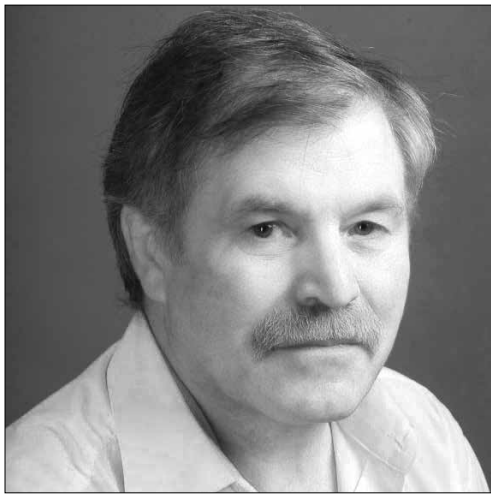
Au transmis feliicitări realizatorilor al-
bumului care se lansează scriitorul, psiho-
logul, publicistul și pedagogul **Aurelian
Silvestru**, precum și poetul **Ionel Căpiță**.
Primarul de Pănășești, Strășeni, **Valeriu
Filip**, a făcut un apel către toți să nu cău-
tăm frați, ci să ne înfrățim. Unirea se face
prin cultură, literatură și artă!

Participanții la manifestare s-au bu-
curat de o surpriză: cu un buchet de co-
linde s-a prezentat în fața lor **Ansamblul
„Ștefan Vodă”**. Conducătorul ansamblu-
lui **Tudor Ungureanu** și cantautoarea
Maria Stoianov au interpretat cîntece
patriotice despre Ștefan cel Mare și Sfînt și
Unirea cea visată, care mai întîrzie să vină.
Cu aceeași deosebită atenție a fost ascu-
tat **Ansamblul etnofolcloric „Crenguță
de iederă”**, condus de interpreta de mu-
zică populară Maria Iliuș.

La sfîrșitul programului **Mariana Har-
jevschi**, directorul general al Bibliotecii
Municipale „B.P. Hasdeu”, a mulțumit oas-
peților din România – pentru că ne-au
oferit o carte de zile mari și o prezentare
neobișnuită a ei, precum și ascultătorilor –
pentru tenacitate și perseverență în susți-
nerea idealurilor naționale.

ADMIRABILELE TĂCERI ALE LUI ALECU RENIȚĂ

Vlad POHILĂ

Una din marile probleme ale ființării noastre o constituie, neîndoios, prestația elitelor: din politică, economie, cultură, literatură, arte etc. – prea de tot diferită, marcată de penibile contradicții și antagonisme. Nu e deloc întâmplător că cei mai mulți conaționali ai noștri trăiesc cu impresia că avem o elită social-intelectuală nici pe departe solidă, ci mai curând superficială, găunoasă, nesinceră, departe de a-și merita numele în accepția lui clasică. De fapt, nu avem o elită, ci mai multe, cel puțin două. Astfel, există la noi o elită lipsită de bun-simț, dar zgomotoasă, lacomă, dar și laudăroasă; subțire ca esență, dar foarte iubitoare de publicitate ieftină, cu numeroși reprezentanți ce au devenit niște pasionați colecționari de titluri, distincții, premii, merite imaginare sau îngroșate pe seama altora. Asemenea adunătură suspectă nu poate fi percepută decât ca o elită autoproclamată, împlinirile

ei constituind rodul unei imaginații debordante, grandomane, narcisiace. Ce-i drept, oamenii ei, luptă cu încrâncenare să se impună, alții știu cum să facă pentru a fi mereu în față, doar să lase impresia, barem pe un anumit segment de timp, că ar reprezenta tot ce avem mai bun și mai valoros în comunitate. Din fericire, greșesc cei care văd numai astfel această adunătură de infami. Pentru că avem și o altă elită, poate nu prea numeroasă, dar cu certitudine merituoasă, sinceră, dedicată și... mai puțin gălăgioasă. Dimpotrivă, chiar – este alcătuită, în linii majore, din oameni discreți, personalități ce preferă în locul vorbăriei publicitare – munca, faptele, adeseori și osânda, și jertfirea de sine pentru o cauză nobilă, încât, tot dându-se, uită sau chiar devin imuni la elogi, distincții, alte recompense similare.

*Prima categorie de elitiști, cum am zis – mai mult autoproclamați, așadar, pseudoelitiști, nu merită atenția noastră. În plus, nu avem nicio plăcere să scriem despre oameni ratați, despre alte rele sociale, cât timp există atâția conaționali demni de sincere elogieri. Nu vom înșira însă liste cu nume vrednice de atenție și prețuire nici din cea de-a doua categorie, din elita veritabilă. Nu o facem din simplul motiv pentru că acum, în prima decadă a lunii lui Brumar, ținem să ne referim la o singură persoană, o personalitate demnă de cele mai alese calificative ce se pot atribui noțiunii de **spirit elitist**. Cu adevărat, Alecu Reniță este conaționalul nostru care nu numai că întregește rândurile, nu prea groase, ale adevăratei elite de la noi, dar o și favorizea-*

ză, o avantajează, consolidându-i esența, conținutul, demersul.

Cu vreo zece ani în urmă, ca redactor și coautor la *Calendarul Național (CN)*, editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, i-am făcut lui Alecu o schiță de portret. Anul trecut, când se pregătea volumul pentru 2014 al *CN*, am îngrijit o scriere similară. Și am rămas de-a dreptul impresionat, ca să nu zic uimit de câte are la activ colegul nostru, dându-mi seama că numărul celor care merită să cunoască aceste înfăptuiri trebuie să fie infim. Și e mare păcat! – căci, măcar și din punct de vedere pur cognitiv este bine să se știe ce și cum pot realiza personalități de talia lui Alecu Reniță, într-o comunitate ca a noastră, ai cărei membri se plâng că nu ar avea modele demne de urmat. Eu unul îl percep pe Alecu Reniță, mai întâi, ca pe un excelent publicist, ca pe un fericit om al scrisului. Poate și de aceea că s-a impus ca jurnalist, deosebit de talentat, energic, eficient, chiar spectaculos, în anii de neuitate trăiri și izbânzi ale renașterii naționale a basarabenilor. Tocmai atunci, dânsul era șef al secției publicistică la cea mai importantă revistă săptămânală de la noi, *Literatura și arta*. Șefii buni, de regulă, se manifestă ca niște impecabili organizatori, însă Alecu Reniță, îngrijindu-se de bunul mers al lucrurilor în secție, concomitent a realizat și scrieri memorabile, de o valoare incontestabilă pentru acele vremuri, dar și pentru anii ce urmau să vină. Doar a apăra Limba maternă, Istoria națională, meleagurile natale, Dreptatea noastră omenească și demnitatea națională, alte valori perene, înseamnă și o certă implicare în modelarea timpului, și a comunității, în egală măsură. Vom preciza că, din fericire, nu era singur, acolo: la fel acționa și mai-marele său de la revistă, Nicolae Dabija, alți câțiva colegi de redacție, dar și numeroși oameni ai

scrisului din alte părți, care înțelegeau că a colabora la *Literatura și arta* este o mare cinste și o nu mai mică responsabilitate.

Cu mai bine de 20 de ani în urmă, Alecu Reniță deschide o nouă revistă, *Natura*, deschizând, concomitent, o pagină nouă, inedită, în jurnalismul basarabeian. Căci, dacă anterior se ocupase cu precădere de problemele spiritualității naționale, de așa-numita, metaforic, „ecologie a sufletului”, din acel an se consacră în paralel și, subliniem, cu mult folos pentru semenii, de ecologia ca atare, de ocrotirea naturii, de cultivarea unei atitudini respectuoase față de mediul înconjurător, de menținerea echilibrului ecologic, grav afectate la noi, ca și în lumea largă, de altminteri. *Natura* lui Al. Reniță s-a dovedit a fi o publicație nu numai „îndărătnică” – apare cu o ritmicitate de invidiat, parcă sfidând nebulnia economiei de piață –, dar și dintre cele puține ce păstrează un număr impresionant de abonați fideli care, cu adevărat, așteaptă cu nerăbdare fiecă număr nou ca să-l citească, efectiv, „din scoarță în scoarță”. „Secretul” acestei miraculoase mențineri pe piața mediatică este relativ „simplu”: directorul-fondator are o strategie aparte, luptă cu abilitate și eficiență pentru a nu permite sucombarea Naturii – și ca revistă, și ca parte indestructibilă a existenței noastre. Aici e locul să precizăm că Al. Reniță a stat la bazele Mișcării ecologice din Basarabia, el fiind și animator de temerare expediții pentru cercetarea, dar și de salvagardare a unor valoroase monumente ale naturii și culturii noastre. Nu se știe câte sute de hectare de pădure ar fi fost tăiate fără milă, câte păsări și fiare ar fi dispărut chiar și din *Cartea Roșie*, câte guri de rai ar fi fost transformate în târâmurii ale iadului de nu era implicarea lui Al. Reniță – profesionistă și, mai ales, ghidată de o adâncă simțire omenească și civică.

Parcă dorind să-i „molipsească” și pe alți conaționali de ai săi de iubirea pentru frumusețile plaiului natal, dânsul a scris sau a elaborat mai multe cărți și albume consacrate naturii. În fond, antologia *Cartea pădurii*, alcătuită în colaborare cu colegul Boris Vieru, și care conține texte tulburătoare despre natura basarabeană, demonstrează, fără drept de tăgadă, că oamenii noștri, cel puțin scriitorii, artiștii și țărani și-au iubit dintotdeauna pământul hrănitor. Că știu a mulțumi Domnului pentru acest dar deosebit, chiar dacă legenda spune că ne-am înfățișat cu gravă întârziere, dacă nu chiar ultimii, la „împărțea” făptuită de Dumnezeu. Unele cărți despre natură, de Al. Reniță, sunt niște avertismente ecologice, altele – descifrări ale enigmelor patrimoniului natural basarabean. Are și niște ABC-uri pentru înfripirea la noi a turismului rural, a scos cărți ce spun „Bună dimineața!” – ba Mileniului III, ba spațiului european, în care autorul ar vrea ca noi, consăngenii săi, să trăim, în sfârșit, omenește. Ce mi se pare important, e că aceste scrieri (multe însoțite de fotografiile artistice ale autorului) sunt realizate în spiritul nemuritor al capodoperei *România pitorească* a lui Al. Vlahuță, astfel făcând o dovadă în plus cât suntem de uniți, românii din provinciile istorice, prin limbă, cuget, simțire și dragoste de tot ce se află între pământ și cer.

Și dacă am amintit de *Cartea Roșie a Republicii Moldova* (câteva ediții, cu tot mai multe „subiecte ale naturii” primejduite sau pe cale de dispariție), se cere de menționat că Al. Reniță este unul dintre autorii acestei și consistente, și triste, dar extrem de necesare monografii. Mai este autor sau coautor al mai multor acte legislative privind ocrotirea naturii și a mediului înconjurător de la noi, majoritatea fiind promulgate în timpul când

Al. Reniță a fost deputat în Parlamentul R. Moldova.

Iată, așadar, câteva hașuri, trase foarte fugitiv, la portretul unui contemporan – publicistul, ecologistul, fruntaș al activităților pe țărâm obștesc, Alecu Reniță. Am evitat până aici, cu bună-știință, un episod ce s-a întipărit dureros, adânc, în memoria, în sufletul, în conștiința generației mele. Nu aș fi vrut să zgândăresc, mai știi, o rană... Pe de altă parte, însă, ar fi nedrept să nu evocăm un caz rarism, de atitudine, de demnitate umană și națională ce s-a întâmplat lui Alecu în anii de studenție. Căci, până a deveni un spirit elitist, dânsul a fost un spirit militant. Cum a și rămas, de altfel. Se vede că de acasă i se trage: nu a înghițit Alecu Reniță regimul comunist, nu i-a avut la inimă pe ocupanții sovietici încă din adolescență. Student fiind la Universitatea din Chișinău, odată, după o discuție, între colegi, despre cei care ne-au adus pe tancuri tirania străină, el a smuls de pe edificiul AȘM și a aruncat la pământ un simbol al acestei tiranii: o placă zisă „comemorativă” consacrată unui „illegalist”, unui kominternist sau, în termeni actuali, unui terorist, de origine etnică incertă. Era un „memento” în granit ce elogia nelegiuirea – eforturile celor ce au demolat România Mare. Deoarece generațiile de astăzi, s-ar putea, să nu înțeleagă toată gravitatea acestei făptuiri, precizez că astfel studentul de la jurnalism A. Reniță a comis atunci un delict ce cădea sub incidența câtorva articole ale codului penal sovietic. Doar „infractorul” atentase la un simbol, la un mit al unui monstruos imperiu clădit exclusiv pe mituri și simboluri, unul mai fals și mai mincinos decât altul! Pentru această formă de protest, regimul sovietic a vrut să-l „înghiță” pe tânărul revoltat: învinuit de „atitudini antisovietice” și de „naționalism românesc”, poate cea mai primejdioasă acuzație, în acei ani, la

noi, el a fost trimis în detenție, acolo unde ocupanții încercau să-i „reeduc” pe cei care nu agreau regimul. Pe Alecu, din fericiire, nu l-au putut „reeduc”, nu l-au putut înfrânge; detenția nu a putut să-i schimbe, să-i modifice codul, nici să-i clinească opțiunile nu au fost în stare. Alții, în locul lui, după 1990, ar fi făcut mult, mereu, pretutindeni, caz de acest act de juvenilitate, dar reală disidență. Alecu Reniță a preferat să tacă, mereu, cu referire la propria persoană, inclusiv despre acest episod ieșit din comun. Nici măcar în emisiunea *Istoria în mișcare*, de la Radio *Vocea Basarabiei*, pe care o moderează cu tot mai multă îndemânare, lărgindu-i continuu audiența. Or, specificul acestei emisiuni, la care sunt invitați pentru dialog personalități din diferite sfere ale vieții noastre, e că predisune la spovedanie, la ispita de a povesti ce ai făcut mai deosebit, memorabil, ieșit din comun... Om predestinat, se vede, elitei veritabile – sincere, discrete, „tăcute”, ferite

de grandomanie și narcisism –, Al. Reniță a ales să demonstreze, cu o perseverență *in crescendo*, că rămâne ce a fost și că trebuie să fie mai mult – ca ziarist, ca intelectual, ca om al Cetății, ca fiu al unor părinți extrem de vrednici. Dar și ca fiu al Neamului nostru, perceput de unii ca o mulțime necăjită, pe care însă, personalități de talia lui Alecu Reniță îl vede ca pe o națiune mare, cu un viitor cât mai luminos și cât mai grăbit, așa cum îl merită.

De fapt, am impresia că, prin activitatea și comportamentul lui Alecu Reniță, avem la îndemână o demonstrație a adevărului conținut în înțelepciunea populară că tăcerea e de aur. Și cu adevărat de aur sunt tăcerile, mai ales dacă dincolo de ele stau gândul bun și fapta nobilă. La mulți ani, dragă coleg Alecu Reniță, om al vorbeii zgărcite și al faptei generoase! Mulți ani, cu tot atâtea proiecte frumoase și împliniri pe potrivă.

Mijloc de noiembrie 2014

MIRACOLUL IUBIRII

Ionel CĂPIȚĂ

Lui A. R.

Ah, ce dragă-mi este viața,
Liber s-o trăiesc, cum știu,
E lumina, e speranța
Ce mă cheamă, să mai fiu –
Ușa timpului... zglobiu.

Raiul vieții e aice,
E și-n ceruri undeva,
Nu-i nimic mai sfânt, mai dulce
Inima ce-ar bucura.
Ține, Doamne,-n grija Ta
Ăst eden..., nu mă uita.

NU-N ZADAR DE-O ȚARĂ E CINSTIT

Valeriu RAȚĂ

Lui Alecu Reniță

Într-o vreme straturi de uitare
S-au lăsat pe plaiul românesc,
El a fost răzbunătorul care
A purces în stilul strămoșesc.

Cînd era regimul în picioare,
Stăpînirii hîde s-a opus –
A făcut trei ani de închisoare,
Dar la lume asta nu a spus.

Ajungînd în cea deputăție,
Ce ca om politic l-a marcat,
Fără urmă de zavistnicie
În sudoarea frunții a lucrat.

Astăzi îl vedem că prelungeste
Datoria lui de patriot –
În ecologie investește,
Susținînd programele-pilot.

Șef la publicația „Natura”,
Pe deasupra maistru-fotograf,
El respinge contrafăcătura
Și deschide noul paragraf.

Spornic, tipărește cărți, albume
Despre frumusețile din jur,
Și mai roagă să-l urmăim anume
Savurînd pe-acestea în sejur.

Radioul, televiziunea
Ni-l prezintă în tumult pe viu,
Îi vedem arzîndă pasiunea
Pentru cîte lucruri nu mai știu.

Demnitatea lui națională –
Mai presus de orișice valori,
De aceea n-are pricopseală,
E și îndărătnic uneori.

Cel mai mare merit – curățarea
Sufletelor de impurități,
Mai întii de toate vrea schimbarea,
Să găsim – în verb! – afinități.

Caracterul său și-l demonstrează
Să-i devină visul împlinit,
Orice viclesug repudiază –
Nu-n zadar de-o țară e cinstit.

COTUL DONULUI, 1942 – MAREA TRAGEDIE ROMÂNEASCĂ

Ilie ȘANDRU

„S-au scurs un milion de litri din sângele unor români nevinovați!”

În 2012 ieșea de sub tipar prima ediție a cărții-document *Cotul Donului 1942...*, prin strădania unui colectiv de scriitori din Basarabia și din Țară, avându-l drept coordonator pe prof. dr. Vasile Șoimaru, din Chișinău. În anul următor, 2013, a văzut lumina tiparului cea de-a doua ediție, revăzută și completată care, la fel ca și prima ediție, a fost deja lansată într-o serie de localități din România. Tipărirea primei ediții a cărții în 2012 nu a fost deloc întâmplătoare, ea marcând împlinirea – comemorarea, mai bine zis! – a 70 de ani de la marea tragedie românească petrecută la Cotul Donului, în 1942, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, acolo unde, după aprecierea lui Vasile Șoimaru, „s-au scurs un milion de litri de sânge al unor români nevinovați!” Există, în acest moment, un semn care să amintească de această uriașă jertfă românească, petrecută departe de hotarele țării, pe pământ străin? Nu! Nici pomeneală! Ba da, există totuși unul: o cruce, „confecționată” din crengi, de către Vasile Șoimaru, de care a aninat o imagine a Tricolorului românesc, ruptă din cartea sa *Poeme în imagini!* Asta e tot!

Îngropați acolo fără cruce, fără pomeneire...

Când am citit prima ediție a cărții, dăruită de autor – între timp am primit-o și pe cea de-a doua – am privit subtitlul cărții și am stat multă vreme încercând să mă lămuresc pe mine însumi asupra sensurilor celor trei cuvinte: **eroism, jertfă, trădare**. Despre semnificația primelor două nu aveam niciun dubiu: la Cotul Donului, în 1942, ca de altfel, la Stalingrad și în Stepa Calmucă, s-au înscris pagini nemuritoare de eroism în care ostașii din Armatele a 3-a și a 4-a s-au acoperit de glorie. Dar tot acolo

jertfa de sânge pe care ei au plătit-o, odată cu viața, se apropie de toate celelalte luate la un loc! Peste două sute de mii de morți, „îngropați acolo fără o sfântă slujbă dumezeiască, fără cruce, fără pomeneire...!”

Și azi plugurile mai întorc în brazde osemintele ostașilor români

Nu mă puteam deloc lămuri asupra cuvântului „trădare”. Mă tot întrebam: cine oare o fi trădat la Cotul Donului, în 1942? Comandanții diviziilor 7, 11, 13, 14 sau 15, cele care se aflau în componența Armatei a 3-a, aproape desființate, prin uriașele pierderi pe care le-au suferit? Sau, poate, chiar generalul Ion Alecu Sion, comandantul Armatei a 3-a, cel care a dat ordin să se împartă ultimele cartușe celor vreo 3000 de ostași – atâția câți au mai rămas, din zecile de mii ale diviziilor amintite – după care a rămas să moară și el alături de ostașii săi?

Nu, aveam să mă lămuresc din paginile cărții lui Vasile Șoimaru, despre ce fel de trădare este vorba. O trădare la fel de odioasă ca și cea ce s-ar fi putut petrece acolo, pe câmpul de luptă, așa cum a fost, de exemplu, cu cea a colonelului Alexandru Sturdza, atunci când Armata Română se afla într-o situație aproape disperată, pe frontul din Moldova, în Primul Război Mondial. Este trădarea guvernanților de azi ai României față de eroii neamului românesc, ale căror trupuri au putrezit la Cotul Donului, la Stalingrad și în Stepa Calmucă! „De ce nu vin românii să adune rămășițele pământestești ale conaționalii lor, pentru că ceilalți foști aliați ai Axei au curățat solul Caucazului de Nord de aceste rămășițe. [...] Și azi plugurile mai întorc în brazde osemintele ostașilor români. Și n-am observat până azi niciun interes din partea românilor, nicăieri nu există pe aici vreun cimitir sau monument românesc.” Așa i-au spus lui Vasile Șoimaru cei cu care a stat de vorbă în timpul celor

trei călătorii făcute pe acele meleaguri pe care în urmă cu mai bine de 70 de ani curgea sânge românesc.

Numele celor 240 000 de ostași germani au fost dăltuite în zidul de granit

Și-atunci oare nu avem dreptul să ne întrebăm – și să întrebăm, ca și autorul cărții: „Să fie posibil așa ceva, să zacă în pământul din Kuban mii de ostași români morți și niciunul oficial român să nu-i dea de gândit să întreprindă ceva pentru recuperarea demnității românești?” Și mai departe. „Vizitând orașele Belaia, Kalitva, Morozovsk, Surovikino, Kalaci de pe Don, precum și stanițele căzăcești de pe aceste locuri, am găsit aceeași atitudine «patriotică» din partea oficialilor noștri față de memoria eroilor căzuți pe Frontul de Est.” Autorul a vrut să se convingă dacă și foștii noștri aliați au manifestat aceeași atitudine „patriotică” față de conașionalii lor, care își dorm somnul de veci prin stepele rusești dintre Don și Volga. Iată ce a găsit. Memorialul german, din apropierea localității Rossoški, „este unul de toată frumusețea – nimic asemănător nu mai văzusem până acum și nici nu știu dacă mai există pe lume așa ceva – a fost inaugurat pe 15 mai 1999, după doi ani de negocieri dintre guvernele Germaniei și cel al Federației Ruse. [...] Numele celor 240 de mii de ostași au fost dăltuite în zidul de granit și pe cele 107 cuburi memoriale”. Și totuși, iată, trebuie să le fim recunoscători nemților. Fiindcă „într-un colț al cimitirului vechi, în anul 2000, au fost înhumate și rămășițele pământeste ale celor 625 de ostași români”. Și tot acolo se află și o plăcuță comemorativă din marmură neagră, pe care este încrustat următorul text în limbile rusă și română: „Aici odihnesc militarii români căzuți la Stalingrad în cel de-al Doilea Război Mondial”!

Oficialii noștri nu își aduc aminte de cei ce au „suferit moarte de eroi”

Am putea să ne bucurăm, nu-i așa, că nemții s-au dovedit mai omenoși și mai generoși față de eroii noștri. Măcar față de câțiva dintre ei! După cum poate ar trebui să le fim recunoscători și ungurilor fiindcă și ei, la rândul lor, au ridicat, în localitatea Rudkino „cel mai grandios memorial unguresc din lume, care este iluminat nopți în șir, de vară și de iarnă, iar «focul memori-

ei» nu se stinge niciodată, pentru că a fost construită și o conductă specială de gaz, de zeci de kilometri...”! Spun că ar trebui să le fim recunoscători fiindcă acolo se află și osemintele a peste o sută de mii de combatanți români căzuți pe Don, mobilizați în armata ungară. Nu am putea spune că oficialii noștri de azi nu își mai aduc aminte, măcar din când în când, de cei ce au „suferit moarte de eroi”. Și-atunci se organizează câte o comemorare a acestora, prilej cu care se rostesc cuvinte frumoase, precum: „Dumnezeu să-i odihnească pe ai noștri: bunici, unchi, frați care au murit pentru țară”! Au apărat-o, bieții de ei, pentru ca cei de azi, adică nepoții lor, s-o vândă la străini, pentru un pumn de arginți!

„Nu plânge, maică Românie”

În urmă cu un an, în octombrie 2013, ambasadorul României în Federația Rusă promitea că „în cel mai scurt timp, vor începe lucrările pentru construcția primului cimitir de campanie românesc din zona Stalingrad-Cotul Donului-Stepa Calmucă”. Credeți cumva că s-a întâmplat ceva, până acum, în octombrie 1914? Nimic altceva decât din nou „praf aruncat în ochii fraierilor”, după cum bine spune Vasile Șoimaru. Îi cunoaștem prea bine pe cei care s-au cocoțat azi pe creanga cea mai de sus a puterii, le cunoaștem și năravul, pentru a-i mai putea crede. Însă, poate, odată și-odată, să putrezească și craca aceea... Și-atunci, odată cu craca putredă ce se va rupe, se va risipi definitiv și năluca rătăcitoare din capul celor care acum se cred veșnici. Până atunci, le vom aminti însă două strofe dintr-o poezie cu autor necunoscut, găsită în ranița unui ostaș mort pe frontul pătimirii noastre din toamna anului 1918, pe care o reproduce și Vasile Șoimaru în cea de-a doua ediție a cărții sale *Cotul Donului, 1942...*: „Nu plânge, maică Românie, / Că am să mor neîmpărțășit! / Un glonț pornit spre pieptul tău, / Cu pieptul meu eu l-am oprit... // Nu plânge, maică Românie! / Adună tot ce-i bun sub soare; / Ne cheamă și pe noi la praznic, / Când România va fi Mare!”

(<http://www.art-emis.ro/cronica/cronica-literara/2583-cotul-donului-1942-marea-tragedie-romaneasca.html>)

MALURI DE PRUT**MIRACOLUL SĂVÂRȘIT
DE UN STRATEG AL ROMÂNITĂȚII...**

*Radu THEODORU,
general de flotilă aeriană, veteran de război,
membru titular al Uniunii Scriitorilor din România,
premiat de Academia Română*

Pe Vasile Șoimaru mi l-a adus istoria de la Cotul Donului. Mășaluisse prin Stepa Kalmucă mai bine de o jumătate de secol, cărând în raniță ce nu se poate căra. Tragedia unei oștiri dezrobitoare.

Vasile Șoimaru este menit de ursitoare să tot care în cărcă istoria românității. Și spiritualitatea ei fabuloasă. Cum naiba să cari în cărcă, imponderabilul? Întrebați-l pe el. Care a zămislit o a doua Mare Unire, mai cuprinzătoare decât cea din 1918, trimitându-ne conștiința de sine la vremea când l-am slujit pe Burebista sub

steagul lui Balaur și când ne pritoceam în vreme din Moravia la Nipru și din Pocuția la Marea cea Mare, trăgându-ne mai apoi, veac după veac în *Doina* lui Eminescu. Ce n-au făcut regii și șefii de stat de la 1918 la zi, politicienii și diplomații, miniștrii și paraminiștrii, ce n-am făcut noi, scriitorii, istoricii și politologii, a făcut-o acest strateg al românității având în dotare un autoturism „Toyota” de 16 ani, un minuscul, dar performant aparat foto, o imensă nequantificabilă dragoste de neam, o dăruzenie de ostaș și tot o ostășească dăruire de sine.

Adică ne-a redat nouă înșine pe noi înșine cei care întregim și reîntregim neamul, dincolo de hotarele ciumpăvite al țării, veșniciți în acest album de fotografii-istorice care ne dezvăluie tainele etnicității specifice prin lucrarea ei materială și spirituală de veacuri. De la arhitectura sătească la portul poporan, de la biserici la cimitirele eroilor, de la obiceiurile străvechi la uneltele culturii naționale: dascălii, școlile, bibliotecile, emblematici la fizionomiile tipice, la așezările, locuințele românilor din jurul României sau de mai depărtător, totul patentat de cunoaștere, intuiție artistică, de un lirism copleșitor, de un har panteist care îndumnezeiește, românilizează, esențializează frântura de peisaj. O uliță de sat, un vad de apă sau o prăpastie, sau o cascadă, sau o luncă, un răsărit sau un apus de

soare, Hotinul sau Cetatea Albă, Vâlcovul sau Balcul, Moscopolea sau Apșa de Jos, polifonie a imaginilor care dincolo de valorile lor plastice, documentare, au un neașteptat potențial sugestiv. Fie populând imaginea cu istorie, adică cu Ștefan Vodă și răzeșii lui la Lipnic și Dumbrava Roșie să zicem, fie punându-ne între arii fundamentale legate de miracolul supraviețuirii în condițiile deznaționalizării planificate la scara veacurilor. Să ne întrebăm în ce măsură istoria politică zbuciumată a Maramureșului istoric a afectat sau nu etnicitatea specifică a maramureșenilor noștri? Cum am rămas noi înșine în Bugeac? Sau în Transnistria? Dar în Timoc sau în Banatul sârbesc?

Albumul lui Vasile Șoimaru ne răspunde la aceste întrebări esențiale printr-o măiestră strategie a așezării imaginilor în pagină. Prin montajul care ne trimite la factorii germinativi de rezistență la eroziune: limba, familia, credința, portul, obiceiurile.

Al doilea strat al sugestiei se adresează socioeconomicului. Vasile Șoimaru surprinde starea economică și socială a românilor de peste graniță aducând în prim-plan o *Sandra Șleampătă* pe un picior torturat de reumatism, o casă sărăcăcioasă, o îmbrăcămintă uzată și vetustă, o masă cu mușamaua scorjită, asta mai ales spre răsărit, sau cuconet îmbrăcat cochet, asta mai spre miază zi apus; sau un prânz în care vesela este sărăcăcioasă și mai mult decât banală, transformând imaginea statică într-un instrument de anchetă sociologică în spațiile românești limitrofe granițelor politice. Ce au făcut ilustrații săi înaintași Anton Golopenția și Dimitrie Gusti în anchetele lor sociologice cu impact mai restrâns vizând lumea

științifică și, să zicem cu indulgență, guvernării cărora le-au oferit argumente pentru o strategie politică pe termen lung fie aducerea la vatră a acestor mărgineni, fie obținerea drepturilor politice și culturale pentru ați păstra identitatea, a făcut Vasile Șoimaru lărgind audiența cercetării sale de la specialiști și cadrul universitar, academiile, la publicul larg și deopotrivă la clasa politică, oferindu-le o argumentație vastă în întregul spațiu al românității transfrontaliere, imposibil de investigat de echipe gen Golopenția și Gusti.

Lansarea acestui fabulos compendiu de istoria românilor de la Burebista la zilele noastre mi-a răsplătit însutit dorul de Basarabia, de noi înșine, cuvântul meu aici și acum s-a născut din tâlcurile adânci zămislite de patriotismul autorului, concretizat în acest fapt de cultură națională, educație estetică, umanizare și filozofie morală a românilor intra și extra muros.

Am plecat de la Chișinău, de la admirabila lansare a acestui album, cu sentimentul optimist al ireversibilității gestului istoric pe care l-au făcut basarabenii câștigându-și liniștea și libertatea, premise fundamentale de la care se dezvoltă și se pot realiza dezideratele și opiniile lor politice, unioniste.

Vinovat de emoția, certitudinile, încântările mele basarabene se face acest vrăjitor al românității convertită în imagini de o infinită tandrețe, imposibilă poezie și muzicalitate amintindu-i pe Enescu și Ciprian Porumbescu și, dacă-mi permiteți, pe Eminescu.

O îmbrățișare ostășească, bravului și neostenitului ostaș al nemuritorului duh național, Vasile Șoimaru.

DIALOGURI MAGISTRALE

BOGDAN CREȚU: „ALEGEREA VA CÎNTĂRI ENORM”

Bogdan Crețu, care este doctor conferențiar la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (și colegul meu de pagină, la Opinii, în Ziarul de Iași – să mă dau și eu mare, puțin) a vorbit în Sala Polivalentă a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, inaugurînd savuros și proteic – spun cei care l-au ascultat – noul an de studii. Ceva despre literatură și efectele ei formatoare. Despre literatură și identitate. Despre literatură ca reper fundamental, aproape ecleziastic, așa zice eu, într-o vreme (și lume!) debusolată. Pentru că – halal promptitudine! – am picat cam pe la spartul tîrgului, am reluat temele astea în interviul de mai jos. Interviul pentru care îi mulțumesc domnului Bogdan Crețu – un luminos și bine informat critic literar – și pe această cale. E rost, vă rog să mă credeți, să-i ascultăm și pe cei care ne vin din, cică, edenul european. Și, mai suportînd ca atare încă un șoc (sau – că tot e modă acum la turnatul de gheață în cap sub lumina reflectoarelor – încă un duș rece), să consimțim la ceea ce este cu adevărat imperativ și vital pentru noi în răsăpîntia curentă a istoriei. O discuție cu un literat despre chestii, s-ar zice, atît de terestre, dar încadrate, neașteptat, de un halo aproape metafizic. Istoria și perspectivele (bine frisonante, unele!) sînt pe aici, prin preajmă, în amănunte și silogisme la îndemîna tuturor. De la Eliade cetire!

* * *

– La ce bun studiile superioare, domnule profesor Bogdan Crețu, într-o vreme cînd, vedem la tot pasul, prosperă incultura, ranforsată rău de lipsa de scrupule?

– Păi, tocmai din pricina asta! E drept că și în România, și cred că și aici (dar e o problemă a întregii Europe), studiile su-

perioare și-au cam... Mă rog, și-au păstrat numele, dar cred că s-au dus mult în jos.

– Sînteți pe o linie bună!...

– Mă rog, sînt pe o linie pe care o simt și o simt dramatic, de zece ani încoace. De cînd s-a făcut regîndirea asta a învățămîntului superior. De asta se și numea *învățămînt superior*. Adică acolo se ajungea prin... Cred că era totuși un sistem mai bun: se ajungea prin concurs, ajungeau totuși cei mai buni...

– Se ajungea printr-o serie de filtre.

– Printr-o serie de filtre! Deci, cumva, opțiunea pe care o făceai arăta clar că te pricepi, te-ai orientat într-un domeniu în care urmează să te specializezi, dar inițiat ești. Or, problema e că acuma, cam peste tot, de cînd acest examen de admitere a dispărut, de cînd finanțarea se face de la capătul celălalt, ca în zootehnie, pe cap de student: cîți studenți ai, atîția bani iei și atunci mulți ajung într-o facultate fără să știe ce-i așteaptă sau fără să aibă măcar vreo tangență cu domeniul respectiv; pur și simplu pentru că vor o diplomă. Cred că 80 la sută din absolvenții de facultate nu profesază în domeniul pentru care s-au pregătit, așa încît lucrurile sînt din ce în ce dramatice.

– Întrebarea era despre finalitatea practică a unor astfel de studii. Pentru că, spuneam, prosperă, în chip paradoxal (eu nu mi-l explic deocamdată) tocmai cei care nu au studii, nu sînt împovărați de prea multă știință de carte...

– Da, nu pierd timpul cu asta!

– ... și care nu pierd timpul, într-adevăr. Și atunci cum ați defini spectacolul ăsta de-a studiile, de-a predarea și însușirea?

– Eu cred că, pe de o parte, aproape că e un snobism. Când am dat eu la facultate, se spunea: ești student, gata! Deja erai cineva. Era un statut, chiar social, foarte bine fixat. Pe când acuma aproape toată lumea dă la facultate. Studiile s-au banalizat. Eu știu care este cauza: cauza este politică. Pentru că sînt niște bani, și ăia puțini, care trebuie împărțiți la cît mai mulți. Și atunci s-au deschis universități peste tot – o concurență neloială, pentru că banii ăia nu merg întotdeauna pe niște criterii foarte bune, ci se duc acolo unde există cumva niște legături așa, obscure în zona politicului. În loc să meargă acolo unde în mod clar se face carte... Nu știu cum poți avea o facultate, o universitate, cînd nu ai o bibliotecă bine alimentată. Nu dau niciun nume, dar sînt foarte multe cazuri. Totuși, și tradiția, cînd există o sută și ceva de ani în urmă, obligă: unele lucruri chiar se așează în timp. Nu poți să faci un profesor universitar peste noapte, asta vreau să zic. Nu-l poți lua la patruzeci de ani, la cincizeci de ani de unde a lucrat el și îl ungi profesor universitar și el știe să-și facă meseria. E nevoie de timp. Sînt prea multe universități și, pînă la urmă, nu facem decît să împărțim firimituri dintr-un buget foarte mic, în loc să dăm totuși niște felii care ar putea sătura și care s-ar putea simți.

– **Domnule profesor, nu aveți sentimentul (eu îl am și este angoasant) că trăim într-o lume butaforică, cu fantoșe, și că dincolo de desenul exterior nu găsești, dacă forezi cît de puțin, niciun fel de consistență? Mă refer, de fapt, la sistemul nostru de învățămînt și la ceea ce produce el. Cînd spun „sistemul nostru”, cumva pun și acolada peste Prut, dacă se poate...**

– Sigur că da, e un proces care s-a extins în Europa de cînd cu Sistemul Bologna. Adevărul este că rezistă cei care nu au coborît ștacheta, adică marile universități occidentale. Au rămas tocmai cele de

mare tradiție, unde concurența e foarte mare, dar care îți oferă și garanția unei specializări atît de bune, încît după aceea nu-ți mai pui problema existenței. Da, sigur că e și multă butaforie, dar nici nu mă pot lăsa învins de toată povestea asta, pentru că altfel ar trebui să renunț: nu pot face ceva numai de dragul de a face. Nu. Am, în continuare, speranțe, entuziasm, intru cu plăcere la cursuri și, dacă media nu mai e cea pe care mi-aș dori-o, întotdeauna există totuși, să zicem, excepțiile luminoase, întotdeauna găsești studenții cu care să stai de vorbă și pe care să-i poți duce mai departe.

– **N-aș vrea să deschidem acum o paranteză, dar voci nemulțumite s-au făcut auzite și în mediul de la noi, aproape de eficiența sistemului de la Bologna; și a consecințelor pe care, iacătă, le vedem la tot pasul.**

– Nu le vedem încă. Sau începem să le vedem, pentru că abia de acum or să intre în pîine absolvenții acestui ciclu.

– **Să între? Nu sună cam optimist?**

– Au început să între. Da, o să avem de a face cu profesori formați în sistemul ăsta, cu medici formați în sistemul ăsta, cu ingineri formați în sistemul ăsta. S-ar putea să ne pară rău. Adică sînt generații care vor trebui să profeseze și să învețe de la zero o meserie. Pe cont propriu. Și pe cont propriu unele lucruri chiar nu se pot face. Adică nu poți fi autodidact în toate domeniile, ai nevoie de o anumită organizare. O să se vadă. O să avem medici care nu prea știu meseria, o să avem profesori care nu știu ce predau ș.a.m.d.

– **Vreți să spuneți că vom încerca să reparăm pe cont propriu gafele acestui sistem? Atunci, à quoi bon toată tevatura?!**

– Astăzi, cînd mi-am început conferința, am început-o exact prin asta: vedeți că totuși e anormal ca în niște țări care tot acuză criza de zeci și zeci de ani, și cultura,

și cercetarea, și educația să fie, tot timpul, ultima roată de la căruță. Cercetarea are 0,2 la sută, educația sub doi la sută. Sînt domeniile totuși esențiale, prin care se poate ridica orice țară. Unde investești, cînd ești jos? Cînd ești jos de tot? Păi, trebuie să investești exact în domeniile alea care te pot ajuta să te ridici. Or, astea sînt, în primul rînd, educația, cercetarea. Sigur că și sănătatea. Vă pot da un exemplu: gîndiți-vă ce era Coreea de Sud acum 15-20 de ani. Nu era nimic. Și au făcut exact (nu ne uităm prea atenți la ei, dar ar trebui) lucrul ăsta: au finanțat cercetarea, foarte mult, au finanțat educația, foarte mult, au trimis tineri să studieze acolo unde știu că pot studia; i-au angajat sau, prin contract, i-au obligat să se întoarcă să lucreze în țară. Și efectul e că acum au *Samsung*, că au *Hyundai*, *Kia* și mai știu eu ce și că au invadat piața europeană! Au cîștigat prim-planul!

– **Îmi vine să vă completez acum cu o sugestie pe care o recoltez dintr-un text de-al lui Cristian Tudor Popescu, care vorbea despre isihastă: cei din Coreea, aidoma isihăștilor, au reușit să-și bage mințile în cap... Ceea ce trebuie să facem și noi, în cele din urmă. În contextul acesta, că tot sînteți critic literar și predați literatura: care este rolul literaturii în formarea unei identități? Ne putem dispensa de studiul literaturii? Cum arată apocalipsa postabolire a studiului literaturii în școală?...**

– Nu ne putem dispensa. Efectul se vede. Uitați-vă la unele personaje publice, care par mult mai aproape de omul de Neanderthal decît de omul rafinat. Nu rîdeți: am ajuns aici. Omul a evoluat tot timpul prin acces la cultură, nu altfel. De asta s-a impus modelul grecesc și nu modelul traco-get sau cel patagonez... Adică, cultura întotdeauna ne-a ajutat. Ei, literatura cred eu că are un rol esențial, pentru că ea lucrează exact acolo unde oamenii se lasă formați. Din păcate, observ și eu, din pro-

gramele școlare, că se pune accent din ce în ce mai mult pe *comunicare*...

– **Aici voiam să ajungem: tocmai mediul acesta atît de nutritiv cunoaște o restrîngere din ce în ce mai inexplicabilă.**

– E o mare greșeală. Pînă la urmă, cărțile ne formează, nu sîntem inteligenți prin naștere. Inteligența ne vizitează din cînd în cînd sau o putem noi stimula. Și, iarăși, avem nevoie de un exercițiu, de o gimnastică a minții permanente.

– **De un *fitness intelectual*, cum spune Manolescu într-un editorial!**

– De un *fitness intelectual*. De o gimnastică a minții, nu numai de una a trupului. Lucrurile există, dacă noi știm să le vedem. Cred că ați citit cartea aceea foarte frumoasă a lui Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*: e temperatura la care arde hîrtia. Și e acolo un sistem care își topește cărțile și după aceea oamenii le învață pe de rost, devin oameni-cărți, pentru că nu se poate fără.

– **În aceeași ordine: cum priviți raporturile dintre un mal și celălalt sub aspectul circulației valorilor literare? Cu mai mulți ani în urmă, îi propuneam lui Ovidiu Șimonca, la *Observatorul cultural*, o rubrică săptămînală de prezentare de carte basarabeană. Nu ambiționam să fac o cronică literară în toată puterea cuvîntului; dar aveam orgoliul, poate amendabil, mă rog, de a livra cîte un text scurt despre apariția unei cărți de aici de la noi. Pentru că mi se părea (și mi se pare, în continuare) important să dăm cîte un semnal apropo de procesul literar din Basarabia. Nu ne interesează, fu răspunsul... Ei, nu vă pare ciudat faptul că ne cam dezinteresăm unii de ceilalți? Sau, într-o formulare poate mai adecvată realităților, nu vă pare straniu că cei din Țară se dezinteresează de ceea ce se întîmplă aici, privind zona asta cu un soi de, eu zic, regretabilă suficiență?**

– Ba da, ba da, ba da! Există dezinteresul. E un dezinteres sau e, cel puțin, în

cazurile bune, o întârziere de reacție. Adică un roman sau o carte, într-adevăr, bună, care apare la Chișinău, la Bălți sau în altă parte va fi primită mult mai târziu și poate și cu mai puțin entuziasm decât o carte care apare la București, la Timișoara, la Cluj, la Iași.

– **Păi, de ce?**

– Pentru că, din păcate, receptarea asta depinde nu numai de un circuit firesc al cărții în sistemul literar. Ci depinde de foarte multe alte lucruri. Adică depinde de participarea unui scriitor la viața literară, la instituțiile breslei. Sînt niște factori care nu sînt neapărat cei strict valorici, care aranjează ordinea cărților pe masa de lucru a unui cronicar.

– **Dar tocmai ăștia valorici contează!**

– Eu știu asta. Aici, în mod clar, e nevoie de o voință de ambele părți. E nevoie de o strategie foarte bine pusă la punct.

– **Au trecut douăzeci și ceva de ani și strategia asta nu s-a constituit!**

– Au avut mult mai mare succes, să spun așa, scriitorii care s-au impus pe cont propriu și nu neapărat prin proptele instituționale sau mai știu eu ce.

– **Dar nu toți scriitorii au posibilitatea să meargă la Iași, la București. Eu am scris cîndva la Ziarul de Iași (nu chiar de mult, à propos) despre o carte a Anei Rapcea. O tânără autoare care, din lipsă de mijloace, încă n-a văzut barem Iașii! Deci, a lăsa procesul acesta de osmoză a valorilor pe seama slabelor noastre posibilități particulare este un delict de ingenuitate care va fi amendat cu toată severitatea, în cele din urmă.**

– Sînt absolut de acord. Tocmai de asta există, poftim, Institutul Cultural Român de la Chișinău. Dar n-am putut să nu observ că existau unele reviste absolut necesare, care au primit ani buni finanțare și care au apărut periodic, și care apoi nu prea au mai apărut. Era *Contrafortul*, de pildă, care era o revistă foarte bună.

– **Cum vă explicați ca atare ezitări-le și figura – complet inexplicabilă, zic eu –, pe care o face în ultima perioadă Institutul Cultural Român apropo de finanțarea revistelor literare, culturale de la noi?**

– Multe s-au schimbat în Institutul Cultural Român...

– **Pentru că revistele sînt totuși un mod de a vertebra un proces...**

– Absolut de acord! Obligatoriu: e un mod de a plimba, de fapt, niște opinii necesare, de a crea, pînă la urmă, o atmosferă culturală.

– **Fiind astea evidente, de ce totuși ezitarea sau atitudinea refractară, am putea spune, a ICR-ului?**

– Din punctul meu de vedere (și o spun eu care am venit aici la invitația ICR-ului; dar asta nu mă poate face să înghit vorbele), ceea ce s-a petrecut la nivelul acestei instituții, odată cu schimbarea *politică* (și nu de alt soi), a fost un moment de o opacitate pe care doar frustrarea și ura le pot explica. Adică nu poți să ștergi cu buretele chiar tot ce a fost, cînd erau semne clare că s-au făcut lucruri foarte bune, nu poți, ești obligat moral să continui niște lucruri care presupuneau multă muncă și multă cheltuială și care aveau rezultate foarte bune. Or, din păcate, aproape nimic din ceea ce s-a făcut de către fosta echipă a ICR-ului nu a fost continuat. Și, în domeniul ăsta, care e un domeniu al diplomației, al diplomației culturale, continuitatea este foarte importantă. Adică ține de minima politețe, nu poți să întorci spatele unui partener străin, pentru că omul ăla are de a face cu o instituție, nu cu o persoană. Mai civilizată, așa se văd lucrurile. Se face foarte mult la nivelul declarațiilor, dar se face foarte puțin concret. Asta e o realitate.

– **Sînteți unul dintre intelectualii cu mintea luminată: v-am citit tabletele și nu e o laudă gratuită. În plus, mai locuiți și la Iași, adică la cițiva pași, putem spu-**

ne, de zona asta de aici. Cum vă explicați faptul că tema Basarabiei nu există ca temă publică în spațiul românesc?

– Există, dar nu e o temă centrală. Să zicem că e o temă marginală sau aproape că e vorba de reacții accidentale. Sau, dacă nu accidentale, de relații care nu se coagulează. Nu-i un discurs prioritar. Asta, în mod categoric. Nu știu care poate fi explicația. Toate lucrurile astea trebuie stîrnite de undeva, trebuie organizate de undeva. Nu ne putem aștepta ca, pur și simplu, societatea civilă sau opinia publică să pună presiune, ca ele să existe. Nu, dimpotrivă, ele trebuie stîrnite în rîndul opiniei publice și în rîndul societății civile. Adică ele trebuie organizate la nivel oficial, despre asta-i vorba. E vorba de voință politică, în primul rînd, și după aceea, sigur, de strategii culturale și de alt soi. De pildă, nu înțeleg de ce măcar aici n-a făcut niciodată, în ultimii 25 de ani, Statul Român o politică de culturalizare așa cum face statul francez prin toate institutele culturale franceze în România și în atîtea alte țări.

– O politică de culturalizare care să conțină ceva mai mult decît propoziții bine articulate, rostite de indivizi gușați, cu prezență așa, aferată, printre noi, nu?

– Repet, ăsta-i termenul-cheie: *voința politică*; pentru că de acolo se desfac și se dau dezlegările, de fapt. S-ar fi putut face mult mai mult. Mult mai mult.

– Cum vă explicați absența unei voințe politice în sensul ăsta?

– Prin incultură.

– Nu putem spune că Iliescu a fost un om incult atunci cînd...

– Există și o incultură civică. Iliescu e totuși un om format în sistemul URSS, nici nu mă așteptam de la el. Iliescu a ratat momentul-cheie, în care putea să tranșeze, dacă ar fi avut curajul. Și, iarăși, zic: voința politică. Putea să tranșeze de la bun început problema asta. Vai, sîntem frați, podul

de flori și mai știu eu ce. Nu, nici nu era nevoie de pod. Adică ăla era un moment în care se putea tranșa alipirea. Cred. Cînd a existat vreodată fișia asta dintre Prut și Nistru, independent, ca ea să fie legitimă acum ca un stat, nici măcar modern? Europa modernă s-a creat în secolele XVII-XIX, mai ales. De cînd era nevoie de așa ceva? Foarte simplu: din prudență. Plus că unele lucruri în anii '90 s-au făcut, cu siguranță, pentru un plan mult mai mare, căruia, sigur, nu-i vedem noi capetele acum.

– Sînteți, evident, un literat; dar eu am sentimentul că literații au o sensibilitate mai mare decît a comentatorilor politici, decît a oamenilor politici, cîteodată, la mișcările tectonice ale geopoliticului. Nu vă pare că, după atîta distanțare și, da, indiferență, partea (așa cum, la un moment dat, scria fostul președinte al PPCD Iurie Roșca), în cele din urmă, datorită tocmai acestei politici de dezinteresare, ar putea să devină un întreg?...

– Ba da, am impresia că, cu cît trece timpul, cu atît grefarea este mai grea. Grefarea e un implant; cu cît trece timpul, e din ce în ce mai greu de făcut. Pentru că, repet, cu cît trece timpul, cu atît fratele nostru de peste Prut – ca să reiau sintagma – oricum e simțit ca altul. Pot spune chiar ca un străin. Și e mare păcat, pentru diferențele astea se adîncesc. Și totuși, asemănările au rezistat zeci și zeci de ani în pofida unor presiuni teribile. Ceea ce-i românesc aici a supraviețuit, iar acum nu știu spre ce ne îndreptăm. Poate că nouă ni se pare că totul pornește din lipsă de interes, din lipsă de viziune. Eu mă tem că, dimpotrivă, e o viziune, și mult mai coerentă decît pare. Există un interes ca lucrurile să funcționeze așa. Rusia n-a renunțat și n-o să renunțe vreodată la ambițiile ei imperialiste. Iar dacă ambițiile astea nu se mai pot face anexînd după vechile criterii, există anexări economice, așa încît, în mod

clar, asta este o zonă care nu va fi niciodată lăsată la voia întâmplării, din păcate!

– Eu cred că chiar și literații au dreptul (și este, de fapt, și interesul lor major) să discute problema asta. Pentru că literatura se face pentru un anumit public și nu poți face literatură în golul receptării. Or, noi vorbim despre oameni a căror identitate este din ce în ce mai rarefiată, din ce în ce mai nesigură, dacă vreți. Oamenii a căror conștiință identitară este deja bulversată. Mă refer mai ales la tinerii pe care îi văd aici, venind la facultate, la cei care stau prin sate. Presa noastră de la Chișinău nu prospectează decât țarul îngust, perimetrul ăsta unde stă Guvernul și Parlamentul. Dar drama și Basarabia reală este aia din sate. Și nimeni încă n-a dat temeinic cu pasul pe-acolo. Noi avem nevoie imperioasă (am spus asta de mai multe ori), să-l clonăm pe Bogza, care să meargă acolo și să ne spună realmente ce se întâmplă. Adică e chiar treaba noastră, a celor care scriu literatură și fac critică literară, să-și pună și întrebarea apropos de publicul prezumat al eforturilor lor. Problema ne vizează în egală măsură sau poate într-o măsură mult mai dramatică decât îi vizează pe politicieni, cărora le este indiferent cine îi votează.

– Da, eu cred că asta este și o temă a literaturii de dată recentă, care se scrie aici. Întâmplarea face că chiar acum lucrez la o prefață de teatru, o culegere de piese scrise de Dumitru Crudu, de Nicoleta Esinencu; piese care aduc în prim-plan exact problema asta, a celui care se trezește într-o țară cum este Republica Moldova, cu o identitate așa... Problema derutei, adică promisiunea Europei, care, desigur, e o promisiune, dar nici acolo nu e numai lapte și miere ș.a.m.d. Dar e, pînă la urmă, o mare problemă identitară, nu altfel.

– Și, repet, și o problemă a literaturii.

– Absolut. Am o prietenă care a plecat să facă un reportaj în Transnistria. Pentru că dacă te iei după scheme și după concepte politologice, Transnistria nu e un stat care să fie recunoscut. Și totuși, el există de douăzeci de ani. Explică-i unui om care s-a născut acum douăzeci de ani că el nu trăiește într-o țară, că el n-are o țară, că, de fapt, ce trăiește nu e realitate, pentru că nu e acceptat în cancelariile europene. N-ai cum să-i explici astea; realitatea de acolo e alta. Or, de acolo sigur că ar trebui pornit. Acum, nu știu care este limita asta, marja. M-am uitat întotdeauna la ce se întâmplă pe plan politic aici în Republica Moldova: nu există o continuitate. Nu există nici măcar o marjă foarte largă de opțiuni. Sper ca direcția asta, europeană (dar e una dintre direcții, nu?), să aibă câștig de cauză. Pentru că dacă nu are, lucrurile vor fi absolut imposibil de readus. Adică eu cred că asta e o problemă de *ori-ori*, e o opțiune care nu-ți mai lasă cale de întoarcere. Ori mergi către dreapta, ori mergi către stînga. Nu vorbesc, evident, de spectre politice aici: e o orientare, fie așa, fie așa.

– Vreți să spuneți că sîntem la o răspîntie istorică definitivă?

– Eu așa cred. Jocurile n-o să le mai poți întoarce, nu. În mod clar, dacă la următoarele alegeri, prin vot, nu se va legitima voința populației de a intra în Uniunea Europeană, cu tot ce înseamnă asta... Eu nu spun că acolo e tărîmul făgăduinței, dar am impresia că într-un spațiu, cum este și cel românesc, care a stat 50 și ceva de ani sub dictatură, e imposibil să nu vezi, cu toate dezavantajele – economice etc. – care pot veni din constrîngerile astea europene, că totuși există niște lucruri esențiale, care în celălalt spectru politic nu erau posibile. Adică măcar poți spune ce gîndești, poți alege. Ai mereu a doua șansă, asta vreau să spun. Poate simplific, dar că e unul din punctele-cheie. Alegerea, de data aceasta, va cîntări enorm.

Consemnare: Ghenadie NICU

VASILE S. POPA: „CÂND INSPIRAȚIA ÎȚI DĂ GHES, GĂSEȘTI TIMP ȘI PENTRU A FACE LITERATURĂ...”

– **Stimate Vasile S. Popa, mărturisesc că, la începutul acestui an, când am primit un exemplar din romanul *Ultima noapte la Tanais*, știam prea puține lucruri despre Dumneavoastră. Dovadă că niciodată nu ne putem lăuda, ca ignoranții, că știm tot ce se poate ști. Citindu-vă romanul, am rămas plăcut impresionat de modul profesionist în care ați elaborat cartea, am apreciat atât stilul, cât și viziunea dumneavoastră, dar și atenția deosebită pentru acuratețea textului, scris într-o frumoasă și foarte îngrijită limbă românească. De când v-ați descoperit vocația literară și ce au însemnat anii petrecuți de Dumneavoastră, ca elev, la Vaslui, din acest punct de vedere?**

– Aprecierile Dumneavoastră mă onorează. Când privește momentul conștientizării disponibilității de a scrie, acesta se plasează undeva, la începutul anilor '60, când am trecut, pe neobservate, de la lectura primelor cărți (împrumutate, pentru a le prinde gustul, printr-o stratagemă care s-a dovedit infailibilă: i-am dus persoanei ce le ținea sub cheie la școala din sat, ca din partea mamei, câteva plăcinte poale-n brâu scoase atunci din cuptor și am primit „la schimb”, drept mulțumire, *Basme* de Ispirescu, *Mara* de Slavici și *Micul Prinț* de Exupéry) la lecturile nocturne exhaustive vasluiene ale ultimilor ani de școală generală – ce m-au transformat în cititorul numărul 1 al fostei Biblioteci raionale Vaslui de atunci – etapă în care un spiriduș neastâmpărat mi-a dat un ghiont scurt, punându-mă să „șes” cele dintâi epigrame, poezii, schițe. Exercițiile acestea s-au preschimbat, după ce am intrat sub îndrumarea doamnei profesoare de română Ana Potoceanu, de la Liceul „Mihail Kogălnicea-

nu” (LMK) Vaslui, în proze mai elaborate, mai bine rânduite. A urmat umplerea, pe parcursul vacanței mari a primului an de liceu, petrecute în Bahnarii copilăriei, a trei caiete de dictando cu o încercare de microroman narând o dragoste amestecată, rebreniano-camilpetresciană, întreruptă de clopotele primei conflagrații mondiale și de sacrificiile făcute de ostașii noștri pentru întregire. În acest punct, mi-au fost de un real ajutor povestirile de război și prizonierat ale bunicului patern. „Opera” respectivă am prezentat-o cu mândrie doamnei Potoceanu, la clasă, și poetului Ion Iancu Lefter, care îmi îngăduise să-l vizitez din când în când la stația de radioamplificare a urbei, al cărei șef era, după ce, prin primăvară, mă pusese să-i vorbesc despre pasiunea mea pentru citit și mă prezentase într-una din emisiunile sale culturale ca un performer al lecturii. Această proză ar putea reprezenta, tematic, germenii romanului *Ultima noapte la Tanais* de mai târziu. În mod real, însă, „Tanaisul” este rezultatul unui travaliu foarte serios, ce a beneficiat de cunoștințele de tactică și strategie căpătate de mine în Academia de Înalte Studii Militare, dar și al unei documentări vaste în arhive și biblioteci a epopeii românești din noiembrie 1942, de la Cotul Donului. Grozăviile războiului le-am atenuat oarecum prin inserția în roman a trăirilor și iubirilor mele din Vasluiul de altădată, atribuite parcimonios unuia sau mai multor personaje, pentru a nu oferi prilej inutil de bârfă spiritelor avide de cancan.

– **Vă amintiți unde și în ce împrejurări ați debutat și cine v-a îndrumat pașii spre creația literară?**

– Am numit-o mai devreme pe doamna Potoceanu, care mi-a fost un adevărat

mentor în primii doi ani de la LMK. L-aș adăuga aici, se înțelege, pe poetul Ion Iancu Lefter, cu care am conversat adesea, cum am mai spus, în anul care a precedat plecarea mea la liceul militar, despre activitățile școlare și de creație, tehnica poetică și narativă. Datorz, totodată, foarte mult altei persoane, profesorul de română și istorie – diriginte din liceul militar, regretatul Constantin Bărboi (prozatorul C. Badersca), care conducea și cenaclul literar al liceului. Le sunt recunoscător, de asemenea, profesorilor mei din Facultatea de ziaristică – marele lingvist Gh. Bulgăr, fost luptător în „Detășamentul Păuliș” și profesor la Sorbona, Lyon și Bordeaux, care mi-a sădit în suflet dorința de a-mi forma un stil literar propriu și a scrie într-o limbă curată, românească, și istoricul literar Al. Oprea, directorul Muzeului Literaturii Române, care m-a învățat să acord documentării, ca etapă premergătoare creației, un rol foarte important. Am debutat în presă, prin februarie 1972, când eram locotenent într-o unitate de artilerie antiaeriană de la Râmnicu-Sărat și am scris un reportaj-portret despre colegii mei de promoție de școală militară, cu care venisem, într-o noapte de ianuarie din urmă cu doi ani, la post (ca în poezia alecsandrină despre vasluiuanul nostru C. Țurcanu: „nouă... și cu sergentul zece!”), intitulat *Zece locotenenți – un singur drum*, material urmat – la cererea redactorului-șef de atunci al ziarului *Apărarea patriei*, care a venit, la câteva zile după primirea plicului meu, la redacție, în garnizoana noastră, spre a mă cunoaște, gest măgulitor, desigur – de alte și alte corespondențe și colaborări la publicațiile armatei, de aprobarea de a da examen de admitere la Facultatea de ziaristică și, după obținerea licenței, de intrarea mea definitivă în presa militară. Deși am scris și publicat, din acel început de an 1972, multe și de toate (schițe, eseuri, reportaje, fabule), debutul

în proză l-am făcut prin colaborarea la o carte de consemnări despre cutremurul din 1977, apoi prin publicarea unui volum de proză scurtă, la Editura Militară, în 1979. În roman, am debutat foarte târziu, dedicându-mă prioritar responsabilităților redacționale, iar cu poezie în volum, anul trecut, prin *Îngerul de seară*. Anul acesta am adunat într-un volum, intitulat *Divina tragicomedie*, pagini de satiră și umor inedite sau publicate de mine în presa militară a primilor ani postdecembriști, ceea ce s-ar putea numi un... debut editorial în proza satirică! Dacă timpul îmi va permite, voi scoate, în anii ce vin, pe piață un nou volum de versuri, *Cartea sentimentelor*, o continuare a romanului din 2012, *Ultima noapte la Tanais. Pagini regăsite*, și o selecție de memorii și interviuri, *Război și revoluție*.

– Sunteți, e clar, unul dintre cei care au avut privilegiul de a-l cunoaște pe regretatul poet al Vasluiului, Ion Iancu Lefter. Cum l-ați receptat, la anii primei tinereți, ca poet și ca om? Ce v-a impresionat în mod deosebit la el? Îi puteți schița un portret?

– Mai mare cu opt ani decât mine, minunatul poet descins din răzeșime, asemuit, chiar în anii în care l-am cunoscut, de criticul G. Călinescu, cu „o pădure de vise”, ce va fi retezată violent de un destin ingrat, forțându-l să ne părăsească la doar 49 de ani, avea – mi-l reconstitui din amintire – o statură ștefaniană și o constituție robustă, o figură blândă, visătoare, cu fruntea înaltă, eminesciană și o frumusețe bărbătească aparte, ce atrăgea femeile, cum le atrăgeau înseși poeziile sale, scrise dumnezeiește, de o clasicitate fără cusur. În scurtele vizite pe care i le făceam la serviciu, mă dăscălea: „Scrie clipă de clipă, oriunde ai fi!”, citea câte o poezie, o proză sau câteva epigrame de ale mele, le cântărea cu grijă pentru a nu mă demobiliza, apoi, pe neașteptate, mă

expedia, glumind: „Hai, bătrâne, du-te, că am o întâlnire cu o doamnă!” Oare chiar avea sau era vorba de întâlnirea lui zilnică cu doamna Poezie, căreia i s-a dăruit cu totul, până la ultima suflare? Un om mai generos, mai altruist, mai risipitor cu propriul talent și un poet cu un vers mai melodios și mai elaborat ca al lui, mai dedicat lumii satului, din care se trăgea, nu am întâlnit! Mă luase sub mantia sa de mătase, poate și pentru că eu însumi aveam aceleași origini țărănești și copilărisem pe un deal tăiat la cumpăna apelor de un „Drum al Hușului”, pe care îl străbăteam de câteva ori pe an, însoțindu-l pe tata, când ne duceam la lemne, cu carul cu boi, în pădurea de la Oltenești, înspre orizonturile Gurii Albești, din care venise poetul, și foarte aproape de meleagurile Gurii Idrici, care ni-i dăruise pe învățătorii mei din școala primară, domnul și doamna Gramaticu, ce mă învățaseră a scrie și a citi, ori poate pentru că stăteam în Vaslui, la gazdă, puțin mai sus de Podul Hușului, pe Cuza Vodă, cum i-am destăinuit eu cu mândrie, când m-a pus să... mă spovedesc! Din când în când, mai vorbesc și azi cu sufletul lui, povestindu-ne reciproc câte-n lună și în stele...

- V-ați afirmat în egală măsură ca prozator și poet. Pe de altă parte, ați ales cariera militară, în care v-ați realizat profesional cu mult succes. A existat o incompatibilitate între aspirația dumneavoastră literară, în speță cea poetică, și meseria armelor? Menționez că Liviu Rebreanu a mărturisit, într-un interviu, că era adeseori muștrat la garnizoana sa militară din Ungaria, de către comandant, că „nu se cade ca un ofițer să se ocupe cu astfel de fleacuri precum literatura”. Dumneavoastră cum ați fost privit de către camarazi și superiori, care vă știau preocupările extramilitare?

– Chiar dacă, în profesia militară, ești permanent la datorie, când inspirația, ta-

lentul îți dă ghes, găsești timp și pentru visare. Că este așa ne-o dovedește numărul mare de prozatori și poeți din armată. Rigiditatea superiorilor sau intoleranța lor față de creatorii de literatură din subordine reprezintă o falsă problemă. Admițând că lucrurile ar fi stat așa, credeți că ar mai fi apărut la Vaslui, prin 1913, *Revista militară literară*, ori în literatură scriitorii ca Gheorghe Brăescu, care, după ce a activat doi ani în Legiunea străină, s-a întors acasă și a luptat pentru țară, pierzându-și pe front brațul drept, apoi a scris opere remarcabile cu mâna stângă? Nimeni nu mi-a spus, la anii debutului, când eram comandant de pluton, că, făcând literatură în timpul liber, aș afecta cu ceva imaginea armatei. Îmi amintesc chiar că am fost antrenat în scrierea unor programe pentru brigăzile artistice din unitate, în organizarea unor activități cultural-literare. Recunosc însă că am iscat, uneori, printre colegi oarecare invidie, dar numai pentru motivul că, pe atunci, colaborările îmi aduceau lunar mandate poștale cu sume de bani consistente!

– Ce înseamnă scrisul pentru Dumneavoastră?

– Ani la rând a fost doar pasiune și obligație profesională, însă de la un timp a devenit o necesitate vitală. Ziua în care nu aștern cel puțin câteva idei pe hârtie îmi pare anostă, cenușie! Este o zi pierdută.

– Scrieți cu ușurință sau trudiți din greu? Aveți niște teme predilecte pe care le urmăriți și transpuneți în scrieri?

– Construiesc repede, însă, dintr-o pornire perfecționistă caracteristică Fecioarei, revin mereu asupra textului, îmbunătățesc, rescriu, caut exprimarea cea mai plastică. Temele pe care le frecventez în mod obișnuit sunt: istoria neamului, eroismul, iubirea, credința, morala creștină.

– Vă numărați printre cei care pun preț pe forma sau pe conținutul unei opere? Sau ambele vi se par de o ega-

lă importanță într-o creație? Liviu Rebreanu, bunăoară, declara că preferă să scrie fără stil decât să stilizeze frumos și să spună lucruri neadevărate.

– Firește că neadevărul, chiar și înzoronat, nu folosește la nimic. Rostirea adevărului trebuie să fie prima lege a scriitorului. Privite arhitectural, tema și ideea unei opere sunt la fel de importante ca și compoziția, subiectul și personajele. Toate îi conferă acesteia rotunjime, o fac viabilă. Rămâne la latitudinea autorului să se desfășoare cum vrea pe întinsul paginilor, să dea frâu liber fanteziei, cititorul acordându-i ulterior nota pe care o merită pentru marca sa rezultată din ce a scris și cum a scris.

– Ce mesaj doriți să transmiteți eventualilor Dumneavoastră cititori și ce sfat i-ați da unui tânăr vasluian care, ca și dumneavoastră, ar trebui să opteze pentru cariera militară, având în același timp și chemare pentru creația literară?

– Un mesaj de dragoste și puritate în sentimente, însoțit de îndemnul ca, oriunde s-ar afla, să continue să-și iubească și să-și ajute orașul, mai ales în timpuri neprielnice ca acestea! Tânărului care ar dori să opteze concomitent pentru cariera militară și domeniul literar i-aș sugera să încerce, dar, dacă nu e suficient de motivat, să nu aleagă nici pana, nici spada, pentru că, azi, și una, și cealaltă incumbă riscuri serioase!

Consemnare: Daniel DRAGOMIRESCU

Notă biobibliografică

Vasile S. Popa (născut la 21 septembrie 1948, în satul Bahnari, jud. Vaslui) este scriitor, ziarist militar și cercetător în domeniul strategiei de securitate. Face studii la Liceul „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui (1962-1964), Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Cîmpulung Moldovenesc (1964-1966), la Școala militară de ofițeri activi de artilerie, rachete antiaeriene și radiolocație din Brașov (1969), Facultatea de Ziaristică din București (1976), Facultatea de Comandă și Stat-Major din Academia de Înalte Studii Militare (1983) și urmează cursuri postuniversitare. Debut absolut – în *Apărarea patriei* (1972). A fost redactor-șef al ziarului *Observatorul militar* și șeful Grupului de presă al Armatei, apoi redactor-șef al revistei *Impact strategic* a Centrului de studii strategice de apărare și securitate. A publicat volume de proză, poezie, reportaje, consemnări, studii, analize și prognoze pe teme de securitate, este prezent în trei antologii de epigrame și o antologie a jurnaliștilor militari. Volume: *Cotele efortului* (proză scurtă, 1979), *Ultima noapte la Tanais* (roman, 2012), *Îngerul de seară* (versuri, 2013), *Divina tragicomedie* (satiră și umor, 2014). Este membru al Ligii Scriitorilor Români, al Societății Scriitorilor Militari și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. În 2012, Liga Scriitorilor Români i-a acordat lui V.S. Popa premiul anului la categoria roman.

Revista *BiblioPolis* a publicat în nr. 1 din 2014 o recenzie la romanul *Ultima noapte la Tanais*, intitulată *La Tanais – pe urmele celor care nu mai sunt*, autor – Valeriu Rață, secretar de redacție al revistei, iar săptămânalul *Literatura și arta* (din 11 decembrie 2014, nr. 50) – un interviu al conf. univ. dr. în economie Vasile Șoimaru cu scriitorul Vasile S. Popa: „*Basarabia este partea stîngă, infarctată de străini, a inimii mele!*”

LUMINĂ CĂLĂUZITOARE

Liuba-Drăgostița BUJOR

S-au împlinit o sută de ani de la nașterea celebrei cântărețe de muzică populară Tamara Ciobanu, personalitate distinctă a culturii noastre, una dintre marile artiste care au dus faima acestui pământ departe de marginile lui. Alături de Maria Cebotari și Maria Bieșu, Tamara Ciobanu a proslăvit Moldova prin cântecele ei simple, dar pline de suflet, interpretate de o manieră proprie doar ei.

S-a născut la 22 noiembrie 1914, în satul Berezlogi din județul Orhei, într-o familie de țărani. A cântat de mică, grație faptului că s-a născut într-o familie în care cântecul era pus în capul mesei. Datorită acestui fapt, ambele surori – Tamara și Valentina – au devenit cântărețe. În anul 1922 părinții au hotărât să treacă cu traiul la Chișinău, pentru a da posibilitate

fetelor să învețe. Absolvind gimnaziul de fete, apoi Școala de medicină, viitoarea cântăreață a lucrat la un spital dintr-o suburbie a Chișinăului.

Cântecul, așa cum nu prea des se întâmplă, a urmat-o peste tot. A cântat în corul bisericesc, avându-l ca dirijor pe renumitul compozitor, protoiereul Mihail Berezovschi, profesor la primul Conservator particular din Basarabia. Fiind conștientă că are încă multe de învățat pentru a deveni cântăreață adevărată, Tamara frecventează, după posibilități, clasa de canto condusă de Alexandru Antonovschi, absolvent al Conservatorului de la Moscova. Cu deschiderea în 1936 a Conservatorului Național, Tamara Taratanschi (numele de domnișoară) este inclusă în clasa de canto a renumitei interprete de operă Lidia Lipcovschi, absolventă a Conservatorului din Sankt Petersburg, o cântăreață de renume mondial.

Au urmat anii de studii la Chișinău, apoi la Saratov, unde s-a refugiat Conservatorul. A studiat împreună cu tineri din Moscova, Kiev, Minsk, din Țările Baltice, refugiați și ei din cauza războiului.

În anul 1944 revine la Chișinău, unde își încheie studiile, fiind angajată la Studioul de Operă, recent deschis. Aici a interpretat roluri din opere celebre, precum *Madame Butterfly* de G. Puccini, cel al Lizei din *Dama de pică* de P. Ceaikovski, cel al Santușiei din *Cavaleria rustică* de P. Mascagni.

Amintim aici că, înainte de a absolvi Conservatorul, tânăra cântăreață a fost angajată ca solistă la postul de Radio Chișinău, unde își începe cariera de interpretă

de muzică populară. La Radioul Moldovei activa o orchestră condusă de dirijorul Pavel Bacinin. Împreună cu această formațiune pleacă deseori în turnee prin republică: la început cu căruța sau carul cu boi, mai apoi li s-a distribuit o mașină. Caroseria acestei mașini le servea drept scenă atunci când susținea concerte în câmp, acolo unde lucrau țărani.

În anul 1947 Tamara Ciobanu a fost aleasă, în urma unui concurs, delegată la primul Festival mondial al tineretului, care a avut loc la Praga. Acolo artista a interpretat câteva lucrări de mare rezonanță pentru neamul nostru: *Doina*, *Leana* și *Mărioară*, cântece care i-au adus primul trofeu internațional – *Diploma de gradul I* și titlul de laureat.

Revenită la Chișinău, tânăra artistă devine solistă a Orchestrei de muzică populară „Fluieraș”. Împreună cu acest colectiv pleacă în turnee prin orașele și satele republicii, vrăjind cu vocea ei sufletele oamenilor. Având un vast repertoriu, artista interpreta fiecare cântec cu multă naturalitate, comunicând astfel cu ascultătorii. Pe parcursul anilor, grație unei instruirii vocale profesionale, maniera de interpretare a cântăreței a evoluat foarte mult. Vocea ei, bogat nuanțată, oscila, după cum considerau unii specialiști, „de la un «forte» până la un «pianissimo», fără schimbări în emisiunea sonoră” (R. Arabagiu). A cântat cu dăruire de sine, încălzind sufletele oamenilor și fiind răsplătită de fiecare dată cu admirație. Am putea afirma cu certitudine că arta interpretativă a Tamarei Ciobanu a fost un model pentru generațiile de după ea.

Aproape toți interpreții de mai târziu, începând cu Maria Bieșu, până la Nadejda Cepraga și Alexandru Lozanciu, au avut în vestita cântăreață „un suport moral și profesional”. Adevărată regină a scenei, în viață a fost un om simplu, succesul, popularitatea n-au schimbat-o. A rămas modes-

tă, comunicativă, sprijinind evoluția multor tineri interpreți...

* * *

Am prezentat, dragă cititorule, câteva date din biografia acestei cântărețe pentru a reaminti celor care au cunoscut-o, dar mai ales pentru a o face cunoscută interpreților de azi, acei care n-au cunoscut-o, nu i-au admirat vocea inegalabilă deocamdată în peisajul cântecului nostru popular. A fost o cântăreață de mare calibru, o interpretă care și-a retopit sufletul în cântec, perioadă în care și-a desfășurat activitatea constituind „un timp de aur pentru cântecul nostru popular”. Dăruită de providență cu o voce dumnezeiască, a promovat folclorul nostru, culegând din popor cântecele care ne reprezentau ca neam, cultură, tradiții. Artista a înțeles că trebuie să promoveze folclorul autentic, doina – această „cunună a cântecului nostru popular”. A înțeles că a promova folclorul înseamnă a perpetua simțirea noastră. Artista și-a retopit sufletul și simțirea în sufletul și simțirea poporului. Nu în zadar poetul Emilian Bucov, cel care i-a pus la dispoziție versurile *Doinei*, nota într-un articol, publicat în revista *Cultura* (23 noiembrie 1974), următoarele: „Tamara Ciobanu a fost, este și va rămâne un simbol viu al contopirii propriului suflet cu marele suflet al poporului...”

Supranumită „Privighetoarea Moldovei”, Tamara Ciobanu a rămas în memoria celor care au ascultat-o drept un model de consacrare cântecului popular. Niciun alt interpret n-a reușit până acum s-o egaleze, nimeni n-a reușit să interpreteze mai subtil, cu mai multă sensibilitate doina noastră, cântecul de jale, cântecul de lume. În această ordine de idei, doctorul în studiul artelor, Vasile Chiseliță, nota într-un eseu: „Voce puternică de soprână dramatică, cu un larg ambitus, bogat timbrat, sclipitoare în acut și catifelată în grav, o artă vocală distinsă, dicțiune

perfectă, nuanțare dinamică subtilă, o excelență stăpânire a procedeelelor de ornamentație și broderie, o frazare pertinentă a fluxului melodic, dublată de o naturalețe scilpitoare, de un temperament viu și o emotivitate clocotitoare, toate constituind baza unei înalte măiestrii artistice, capabilă să abordeze prin cântec cele mai variate stări și trăiri umane, de la idilă până la dramă psihologică – acești factori au constituit personalitatea artistică a Tamarei Ciobanu.” De-a dreptul copleșitoare apreciere a talentului acestei individualități artistice de la noi. Această manieră absolut originală, unică, așa zice, în contextul artei interpretative, și-a clădit-o pe parcurs de ani printr-un efort, consacrare și dedare totală cântecului popular, printr-o disciplină profesionistă. Am apreciat-o mult, atât în copilărie, cât și mai târziu, fiind studentă la Conservator. Am scris, după plecarea ei la cele veșnice, câteva pagini pentru volumul *Vin’ bădiță, vin’ diseară*, alcătuit de muzicologul Andrei Tămăzlăcaru. Pe 22 noiembrie 2014, cu ocazia zilei de naștere a celebrei cântărețe, Televiziunea Națională a pus pe post un film documentar despre Tamara Ciobanu. Vizionându-l, mi-au dat lacrimile, amintindu-mi de întâlnirile noastre, de sfaturi-le pe care mi le-a dat la început de cale...

* * *

Așa se face că atunci, când cineva pleacă pentru totdeauna dintre noi, el rămâne în memoria noastră prin amintiri. Încheindu-și crugul existenței sale pe pământ, fiecare om, trecând, cum obișnuim să spunem, în lumea celor drepți, susține un examen în fața celor care mai rămân să viețuiască pe pământ.

În anul 1975, a fost dat să se întâmple ca unul dintre drumurile vieții mele să se intersecteze cu cel al prestigioasei noastre cântărețe Tamara Ciobanu. Pe atunci creșteam pe cei doi copii ai mei, Angelica și Dorin, pe care îi iubeam la ne-

bunie și a căror educație îmi cerea foarte mult timp. Totuși, în măsura posibilităților, deseori plecam la întâlniri cu oamenii muncii de la sate. La concerte, în rând cu alte lucrări, interpretam și cântecele cunoscutului compozitor Dumitru Gheorghiuță. Erau cântece de dragoste, de dor, de glumă, dar și despre dragostea de patrie, de muncă etc. O asemenea întâlnire am avut odată în raionul Anenii Noi. Nici nu bănuiam că la concert va asista și Tamara Ciobanu, în calitate de oaspete de onoare al sătenilor. În culise, chiar înainte de a ieși în scenă, Dumitru Gheorghiuță mi-a spus, ca printre altele: „Știi că te va asculta și Tamara Ciobanu? Dumneaei te cunoaște de la Televiziune, dar așa, față în față, cred că nu ați avut ocazia să vă întâlniți...”

Într-adevăr, până atunci nu am avut prilejul s-o cunosc. După cum am spus, grijile casei și copiii îmi cereau mult timp, așa încât renunțam la multe, inclusiv la evoluarea în concertele mari. Vestea că în acea seară printre spectatori se va afla și Tamara Ciobanu mi-a înmulțit emoțiile. Cântând, o tot furam cu privirea, ca să-i văd reacția. Și cum dumneaei stătea în unul din primele rânduri, nu-mi era greu să-i surprind zâmbetul și bucuria din ochi, ceea ce mă încuraja, mă ajuta să fiu mai sigură pe sine.

Auzisem de la mulți că este o fire deschisă și sinceră, lucru de care m-am convins personal în acea seară, când dumneaei, după concert, s-a apropiat de mine și a vorbit simplu și prietenește, de parcă ne-am fi cunoscut demult. Mi-a spus: „Să știi că mi-ai plăcut foarte mult... Ai o voce de care nu am auzit până acum la noi... Îmi place că nu imiți pe nimeni, că ai stilul tău...” După care m-a îmbrățișat. Mai târziu am aflat că așa făcea de fiecare dată când cineva îi plăcea... Bucuria cea mare pentru mine urma s-o aud peste câteva clipe. Tamara Ciobanu a mai

zis: „Ți-aș propune să vii la Filarmonică, în orchestra «Flueraș»... Te voi ajuta să devii o adevărată interpretă de muzică populară... Vom pregăti împreună un repertoriu potrivit vocii și stilului tău...” Nimeni până în acea seară nu mă apreciașe atât de serios, dar mi se propună o colaborare. Tamara Ciobanu a mai zis, de parcă mi-ar fi ghicit gândul: „Să știi, până la tine nu am propus nimănui o colaborare...”

Cântam de mică, scena mare era pentru mine ca un altar... Visam să-mi fac un nume în arta interpretării cântecului popular... Vă închipuiți cum mi-au răvășit sufletul spusele mării artiste?...

Îmi dădeam foarte bine seama că sub ocrotirea și îndrumarea ei aș evolua mult ca interpretă. Dar... Aici, alături de marele meu regret, trebuie să dau și niște explicații. Vorba e că nu puteam să lipsesc mult timp de lângă copii, să plec în deplasări cu săptămânile. Eu însumi am crescut la niște părinți străini; n-am avut nici soră, nici frate, adică n-am avut nici milă, nici dragoste, nici multe altele, pe care s-ar fi convenit să le am. De aceea, eram atât de atașată de copii și ei însemnau atât de mult pentru mine, încât nu puteam să încredințez educația lor altcuiva. Pe fostul meu soț de asemenea nu mă puteam bizui. Dacă în lipsa mea s-ar fi întâmplat ceva cu ei, nu mi-aș fi iertat-o niciodată...

La ușa apartamentului ei, ridicând mâna spre sonerie, simțeam cum tremur toată de emoții... Zâmbetul cu care m-a întâmpinat parcă m-a învelit cu o lumină caldă. Aici aș vrea să ne amintim cu toții că a fost o femeie de o frumusețe și o eleganță rar întâlnite, cu un nivel de cultură demn de o regină. O regină a cântecului nostru popular.

Apartamentul în care locuia era pe potrivă personalității ei. Când i-am pășit pragul, aveam senzația că am intrat într-un muzeu. Tamara Ciobanu mi-a intuit

decizia înainte ca eu să rostesc vreun cuvânt. „Vrei să-mi spui că nu poți veni la Filarmonică, așa-i, Liuba?” I-am explicat detaliat motivul. După câteva clipe de tăcere, mi-a spus: „Să știi, Liuba, copiii vor crește și se vor duce în drumul lor. Tu cu ce vei rămâne? Astăzi scena e deschisă pentru tine, pe când mâine poate să nu te mai primească... Ea ține mai mult de tinerețe... O să-ți amintești de cuvintele mele, o să te convingi că am dreptate, dar va fi prea târziu...”

Cu regret, tocmai așa s-a și întâmplat. Deseori îmi amintesc spusele ei, regret mult că nu am ținut cont de faptul pe care mi l-a dat. Dar, totodată, îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a făcut parte și mie de ceva în această viață. Cu binecuvântarea Lui, am început să compun melodii, să le adun în volume. Am realizat albumele *Lacrimă de dor, Iubirea mea, Clipele iubirii, Gama fermecată*, CD pentru copii, *Șoapte de dor*. Am editat cărțile de poezii *Bucurați-vă de-un dor, Lacrima de dor, Clipele ierbii, Cântăm gama do-major!*, abecedar muzical pentru copii, *Țărnuț de vis*, romanul-destin *În Tine am nădăjduit, Doamne*, cărțile de eseuri *Pietre printre ierburi, Cerul necunoscut al gândului, Mama, tata și eu*, carte de cântece pentru copii, volumele de povestiri pentru copii *Dorinel la țară, Darul lui Iisus* și altele.

Bineînțeles, nu voi uita niciodată întâlnirile pe care le-am avut cu Tamara Ciobanu, una dintre interpretele noastre de mare valoare. Ea a trecut prin viața mea ca o Lumină, ca o Speranță, apreciindu-mi vocea și îndemnându-mă să cânt. Poate și azi îmi urmărește evoluția, mă apreciază și-mi luminează calea de acolo, de Sus...

Personalitățile de talia Tamarei Ciobanu ne ghidează în permanență spiritul creativ. Ele sunt pentru noi ca o Lumină Călăuzitoare...

24 noiembrie 2014

FLORI DE TEI EMINESCIAN LA MORMÂNTUL ACADEMICIANULUI CONSTANTIN POPOVICI

Vlad POHILĂ

Cei care au o cât de vagă cunoaștere a personalității lui Constantin Popovici, știu că el s-a aflat în serviciul a trei culturi: română, ucraineană, rusă. Și, fără prea multe eforturi, conchid că, prin studierea și promovarea operei lui M. Eminescu, acest fiu al Nordului Basarabiei și Bucovinei s-a apropiat, totuși, cu precădere, de spiritualitatea românească. Mai mult: oricât de ciudat ar suna, însă acesta e adevărul: bunul nume al academicianului Constantin Popovici a fost asigurat, într-o măsură covârșitoare, de Mihai Eminescu. „Lucefărul poeziei românești” îi garantează distinsului cercetător filolog și amintirea, pomenirea, evocarea în diferite contexte culturale.

Admitem că, la aniversări, cel puțin, Societatea culturală a ucrainenilor din R. Moldova, alți intelectuali ruteni de la Chișinău și de la Cernăuți, îl omagiază pe cel care a fost pentru ei acad. C. Popovici: în primul rând, un cercetător al culturii ucrainene din Basarabia (parțial, și din Nordul Bucovinei); un harnic promotor, la Chișinău, Bălți, Cahul, al literaturii și artelor rutene. Posibil, este comemorat C. Popovici și de unele grupări ale urmașilor și simpatizanților armatei sovietice. Doar, pe când era în viață, diferite organizații de veterani îl „curtau”, mai ales în deceniile din urmă, când simțeau nevoia ca cineva să confere mai multă prestație adunărilor celor omologați aproape că exclusiv cu hoardele de vandali ce băgaseră spaima în locuitorii pașnici ai Europei. Și totuși, prestigiul de cercetător și valențele de intelectual ale lui Constantin Popovici se asociază, preponderent, cu scrierile sale despre viața și opera lui Mihai Eminescu; cu eforturile

sale – incontestabil, rodnice și folositoare – de popularizare a creației eminesciene și a personalității ieșite din comun a Lucefărului, în Basarabia și în Nordul Bucovinei aflate cinci decenii lungi sub ocupație sovietică. Este întru totul semnificativ faptul că, în prestigiosul dicționar enciclopedic Mihai Eminescu (Chișinău, Ed. „Gunivas”, 2012), de acad. Mihai Cimpoi, în compartimentul Eminescologi, printre cele vreo 50 de schițe biobibliografice, este și una consacrată lui Constantin Popovici. Așadar, C. Popovici a intrat în analele culturii noastre cu un loc distinct, situat undeva în preajma măreției și veșniciei lui Mihai Eminescu. Este, de altfel, un loc meritat – după cum vom încerca să demonstrăm în evocarea biobibliografică și sentimentală de mai jos.

Istoric și critic literar, eminescolog; comparatist; romancier, memorialist; doctor habilitat în filologie, profesor universitar, academician, Constantin Popovici s-a născut la 21 mai 1924, în s. Romancăuți, județul Hotin, România Mare (regiunea Cernăuți din actuala Ucraină). S-a stins din viață la 5 decembrie 2010, la Chișinău.

Studiile liceale neterminate la Cernăuți; licențiat al Facultății de limbi române și germanice a Universității din Cernăuți (1951). În anii 1951-1954, tot acolo face și studiile de doctorat, concomitent predând studenților filologi. În 1955 se transferă la Chișinău și se angajează la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei. A fost cercetător științific, șef de sector, șef de secție (1955-1993) la acest institut, iar între 1991 și 2000 – director al Institutului de cercetări interetnice

al AȘM. Doctor habilitat în filologie (1974), membru corespondent (1989), membru titular (1995) al AȘM. A impresionat prin spiritul său laborios, lăsând peste 500 de studii și articole, circa 60 de volume de autor, culegeri, antologii. A scris în limbile română, rusă și ucraineană.

În centrul atenției de savant a lui C. Popovici s-au aflat două linii esențiale de cercetare: a) opera lui M. Eminescu, viața și receptarea lui în timp; b) relațiile literare și culturale ale românilor cu ucrainenii și cu rușii. Pe tema confluențelor literar-culturale a editat cărțile: *Ion Creangă și basmul est-slav* (1967), *Teatrul ucrainean la Chișinău în a doua jumătate a sec. XIX – începutul sec. XX* (1974), *Pagini de prietenie literară* (1978, în lb. rusă), *Schițe de folclor și literatură artistică ucraineană în Moldova* (2007, în lb. ucr.) etc.

Abordarea tematicii eminesciene i-a dus o binemeritată recunoaștere publică lui C. Popovici. Astfel, a îngrijit mai multe ediții ale operei lui M. Eminescu tipărite la Chișinău, scriind prefețe, făcând note și comentarii. În 1968 a editat volumul *Eminescu în amintirea contemporanilor*,

revăzut și completat în 1983, sub titlul *M-or troieni cu drag aducerile-aminte...* A fost coordonator și coautor (cu Teodor Magder) al unui excelent album, unic pe atunci în întreg spațiul românesc: *Mihai Eminescu: viața și opera în documente, mărturii, ilustrații* (ed. 1 – 1985; ed. a 2-a – 1990, în limbile română, franceză, engleză, rusă). Primele exegeze asupra operei eminesciene purtau amprenta epocii, nefiind ferite de îndoctrinare, după cum ne-o demonstrează și cărțile: *Motive sociale în poezia lui M. Eminescu* (1961); *M. Eminescu: studii și articole* (1966), *M. Eminescu: Viața și opera* (prima ediție – 1974). Cu toate acestea, mai ales volumul despre viața și opera lui Eminescu, a avut un rol deosebit la popularizarea creației eminesciene; la menținerea interesului, a gustului pentru literatura clasică, pentru personalitățile marcante ale culturii românești în condițiile ocupației sovietice a Basarabiei și Nordului Bucovinei. Timp îndelungat, monografia lui C. Popovici a fost și unica sursă de informare, în acest sens, pentru cei care nu aveau acces la cărțile editate la București. În plus, cu fiecare versiune nouă, autorul se

Acad. Constantin Popovici printre colegii de la Institutul de Filologie al AȘM, 2008.

Foto: Vasile Șoimaru

debarasa de balastul doctrinar, încât ultimele ediții (a 7-a apărând în 2008), au generat numeroase referințe elogioase. Într-o scrisoare particulară către C. Popovici, la începutul anilor '80 ai sec. XX, prof. Șerban Cioculescu nota: „*Monografia* [lui C. Popovici] este printre cele mai însemnate cinci-șase monografii care s-au scris despre Eminescu.” Peste un sfert de veac, în 2005, scriitoarea și traducătoarea prof. Irina Mavrodin, scria în rev. *Convorbiri literare* din Iași: „[...] Mi-aș dori ca în bibliotecile din România să se găsească această carte [...], căci văd în ea o punte de comunicare dintre românii de pe cele două maluri ale Prutului.” Mai e de menționat că, în anii '70 ai sec. XX, la Chișinău s-a tipărit și o versiune în rusă a acestei monografii care, grație sistemului centralizat de difuzare a cărților, a contribuit la popularizarea lui Eminescu în imensul spațiu al ex-URSS. Modificarea benefică a percepției lui Eminescu și a prezentării creației lui se face simțită și în volumul *Meditații și confesiuni: investigații și revelații eminesciene* (2000).

C. Popovici a scris, în limba rusă, și câteva romane (*Văpăi pe Nistru*, 1977; *Zori neliniștite*, 1984; *Destine vitrege*, 1985) – toate profund angajate, dar și schematice, insuficiente din punct de vedere estetic. A lăsat și câteva volume de memorialistică, doar câte ceva fiind publicat (*Memoria timpului: Aduceri-aminte militare*, 1986, în lb. rusă). Având în vedere faptul că autorul a cunoscut bine, la fața locului, începutul comunizării României (după 23 august 1944), a comunicat cu personalități extrem de diferite din acea epocă (Regele Mihai, Regina-mamă Elena, Mareșalul Antonescu, Iuliu Maniu, Lucrețiu Pătrășcanu, dr. Petru Groza; dar și „români” ca Ana Pauker, I. Chișinevski, Al. Nikolski; alți mari demnitari de stat și militari sovietici), desigur, merită valorificarea mai atentă dacă

nu integrală a acestor memorii. Dovadă stă și acest amănunt: un interviu intitulat *Ultimul martor la asasinarea Mareșalului*, publicat în *Evenimentul zilei*, apoi și un documentar la TVR, cu participarea aceluiași martor (C. Popovici), efectiv au bulversat opinia publică din România la mijlocul anilor '90.

Ceva timp înainte de decesul savantului, în 2008, Editura „Elan Inc.” a lansat inițiativa tipăririi *Operele alese* în 15 vol., care se deschide cu o ediție definitivată a monografiei consacrate lui Mihai Eminescu și se încheie cu biobibliografia *Academicianul C. Popovici*, de Ion Șpac. În genere, numele scriitorului și savantului C. Popovici se identifică pentru majoritatea dintre noi cu contribuțiile sale la popularizarea creației și personalității lui Eminescu. Totuși, de-a lungul vieții și activității a fost apreciat pentru mai multe merite, beneficiind de circa 20 de ordine și 40 de medalii, majoritatea ale ex-URSS, dar și din Ucraina, România, Germania, Canada, Ungaria. Distins cu titlul „Om Emerit” (1984), în 1993 i s-a acordat Ordinul Republicii; Medalia „Mihai Eminescu”, de la București (2000) și Medalia „D. Cantemir” – distincția supremă a AȘM (2000), tot atunci devenind Doctor Honoris Causa al Universității din Cernăuți și membru de onoare al Academiei de Științe a Școlii Superioare din Ucraina. A fost membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al organizației scriitoricești din Ucraina.

* * *

În 1944 (conform altor date – ceva mai înainte), C. Popovici a fost incorporat în Armata Roșie (sovietică), fiind translator pentru generalii și coloneii sovietici staționați la București. A stat – nu de bună voie, desigur – la dispoziția acestora mai mulți ani, inclusiv după terminarea războiului. În această calitate a fost martor ocular la așa-

zisul proces al „lotului Antonescu”, asistând și la execuția mareșalului Antonescu și a altor personalități (Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu, Constantin C. Vasiliu), inculpate de un ridicol „tribunal al poporului” ca criminali de război. Desfășurarea execuției, conform mărturiei lui C. Popovici, i s-a întipărit în memorie ca „o scenă de groază”, „un coșmar” ce l-a însoțit întreaga viață. Nu vorbea pe această temă decât foarte rar și, am impresia, abia în anii de relaxare politică generată de „perestroika” lui Mihail Gorbaciov, așadar, după 1986. Povestea însă cu vocea sugrumată, abia stăpânindu-și lacrimile: aceasta poate fi observată și în documentarul TVR, de care am amintit mai sus. Îi rămân mereu recunoscător lui C. Popovici că a avut bunăvoința și, mai ales, încrederea să se confeseze și mie – eram la un „subotnic” („sâmbătă de muncă patriotică / voluntară”), în septembrie 1987, când mi-a fost dat să-l aud abordând acest subiect „subversiv”. Abia terminam studiile de doctorand la AȘM, și nu eram un apropiat al lui C. Popovici, însă tocmai atunci tradusesem (din rusă), pentru revista *Femeia Moldovei*, un fragment din amintirile sale despre intrarea armatei sovietice în România. Era un text sec, dar angajat, cu accentul pe degradarea prin dezmaț ce avusese loc la Curtea regală de la București. Corect și delicat cum era, academicianul mi-a mulțumit pentru calitatea, de fapt, pentru precizia traducerii. A fost punctul de plecare pentru o discuție mai lungă, în câteva reprize, discuție soldată și cu interviul din *Evenimentul zilei*, și cu acel documentar de la TVR, care sper că va fi dat cândva în reluare. Ulterior acelor prime convorbiri confidentiale, am vorbit de mai multe ori la telefon, inclusiv în iarna lui 2008, când am publicat în ziarul *Flux* un interviu dedicat lui Eminescu, și la capitolul studierea și receptarea operei lui

Eminescu în Basarabia sovietizată, în mod firesc, i-am pus în evidență meritele, ceea ce l-a emoționat adânc: avea deja 84 de ani, era mai mult retras în apartamentul său de pe strada Academiei, și acele sincere, necesare aprecieri i-au încălzit sufletul. Generos din fire, C. Popovici nu a pregetat să-mi spună niște cuvinte frumoase referitor la felul cum am prezentat, în interviul din *Flux*, valoarea operei lui Eminescu, pentru toți românii, și pentru cei basarabeni, în special.

După cum am menționat mai sus, C. Popovici aborda timid și rar subiectul „implicării” sale în comunizarea României; mai mult scria pe această temă, iar scrierile „documentare” pe tema dată erau făcute de o manieră specifică, proprie militarilor și oficialilor sovietici; așadar, într-un „stil” cazon, prin condamnarea vehementă a „sălbaticului regim burghezo-moșieresc”, a „criminalei dictaturi carliste și antonesciene” etc. Poate și din acest motiv unii îl vedeau pe C. Popovici „în uniformă de general sovietic (r)”, cu „epoleți și alte însemne specifice trupelor NKVD”... Drept dovadă a „militarismului” și „NKVD-ismului” lui C. Popovici era citată până și relația sa cu unicul nepot, de la frate, al lui M. Eminescu – militarul și istoricul Gheorghe Eminescu (1895-1988), fiul căpitanului Matei Eminescu, participant la luptele de la Plevna, decedat la vârsta de 73 de ani la Bistrița, unde a și fost înmormântat. Însuși Gh. Eminescu era ofițer de carieră, participase, în timpul Primului Război Mondial, la lupta de la Mărășești, a avansat până la gradul de locotenent-colonel de grănicieri. După venirea la putere a comuniștilor, Gh. Eminescu a fost eliminat din Armata Română, arestat pentru aderență la Partidul Național Țărănesc, în 1947, și condamnat la șapte ani de închisoare, pe care i-a făcut în penitenciarele din Jilava, Aiud și Ocnele

Mari. A fost profesor de istorie militară și a devenit cunoscut printr-o carte despre Napoleon Bonaparte (cu două ediții în epoca lui N. Ceaușescu și una, revăzută, în 1997). A avut o fiică – Yolanda Eminescu (1921-1998), juristă, doctor al Facultății de Drept din București; specialistă în dreptul proprietății intelectuale, autoare a numeroase monografii și manuale în această problematică.

Era o legătură de corespondență, o comunicare de suflet între C. Popovici și Gh. Eminescu: locotenent-colonelul (r) de la București, uimit de faptul că în Basarabia „din nou sub ruși” se permite editarea și cercetarea operei genialului său unchi, îl încuraja pe toate căile pe colonelul (r), ulterior, cică, și generalul (r), dar, esențial – eminescologul de la Chișinău, inclusiv prin generoase elogii, dar și prin a-i pune la dispoziție unele cărți noi, studii sau chiar documente inedite vizând opera și personalitatea eminesciană. În treacăt fie spus, bogata corespondență dintre Gh. Eminescu și C. Popovici, din care destinatarul de la Chișinău a publicat doar câteva file, ar merita atenția unor exegeți și editori de la noi.

Reconstituind ținuta lui C. Popovici, din anii '70-'90 ai secolului trecut, bate la ochi o strigătoare la cer contradicție între un posibil trecut de ofițer NKVD-ist și cercetătorul de mai târziu de la Academia din Chișinău, respectiv, omul trăitor în mahalaua Telecentrului. Colegii, mai tineri, de la Institutul de Filologie al AȘM, își amintesc cu emoție de comportamentul pilduitor al savantului, de maxima sa corectitudine, de felul galant de a comunica cu doamnele și domnișoarele. Deținea o funcție la sindicatul Academiei și, de la această tribună, avea grijă să „smulgă” premii bănești colegelor mai necăjite, apăsate de problemele cotidiene. Și la Centrul Academic

Internațional Eminescu, unde venea ori de câte ori era invitat, potrivit mărturiei dnei directoare Elena Dabija, prezența academicianului C. Popovici nu numai că dăruia manifestărilor „un spor de eminescianism”, dar aducea multă căldură, multă lumină... S-au învederat virtuți ale lui C. Popovici, ca omenia și corectitudinea, și în calitatea sa de îndrumător al tinerilor cercetători. Vom aminti numele câtorva dintre cei pe care i-a îndrumat să-și elaboreze și să susțină cu succes tezele de doctorat: Sava Pânzaru, Alexandrina Matcovschi, Lucreția Bârlădeanu, Maria Șleahțișchi, Larisa Bostan, de la Cernăuți, Dumitru Apetri, Elena Murăscu, de la București; Tatiana Mitracova, Irina Suhareva, Irina Șihova, Rita Cleiman, Mihail Lemster... A fost referent la susținerea tezelor de doctor habilitat de către Sergiu Pavlicencu și Elena Prus. Mulți – inclusiv, sau în primul rând, academicianul Mihai Cimpoi – își amintesc de comportamentul extraordinar al lui C. Popovici în ziua când și-a susținut teza de doctor, la AȘM, mai tânărul eminescolog, președinte al Uniunii Scriitorilor. Atunci, contrar unei triste tradiții moldovenești (românești), C. Popovici a propus să i se acorde lui M. Cimpoi direct titlul de doctor habilitat, spunând mucalită că „la ce să mai pierdem timpul cu încă o ședință, peste un an-doi... vom folosi acel timp pentru alte lucruri bune...”

* * *

Onestitatea lui C. Popovici – de cercetător și de om, pur și simplu, a putut fi admirată și în perioada când o haită de pigmei intelectuali, supranumiți și „dilematici”, a declanșat o campanie acerbă de denigrare a lui Eminescu. Au început cu insinuări că Poetul ar fi „patriarhal”, „depășit de timp”, că „din cauza lui, nu putem intra în Europa” (sic! – era refrenul preferat al unui scriitorăș de la Chișinău, cooptat, pentru „extinderea geografiei antiemines-

ciene” de către mercenarii de la GDS)... Apoi, detractorii au trecut în ofensivă, la acuzații grave, cu jinduite efecte internaționale (a se înțelege: cu ecouri în gașca lor pseudo-occidentalizată), potrivit cărora opera eminesciană (probabil, „opera politică”, adică, mai ales publicistica lui) ar fi „naționalistă”, „xenofobă”, „antieuropeană”, „antisemită” și altele asemenea.

C. Popovici nu s-a lansat în polemici sterile cu autorii acestor perversiuni ci, în stilul propriu, marcat de calm și delicatețe, a prezentat în revista *Săptămîna* (de la Chișinău; cea de la București se scria deja cu „î din a”) o analiză a unui „cap de acuzare” – poemul *Doina*. Încă în timpul vieții lui Eminescu, *Doina* a fost subiectul unor controverse; se știe că însuși Titu Maiorescu a cenzurat-o atunci când a inclus-o în volumul *Poesii* de M. Eminescu, apărut la Crăciunul din 1883. Vom cita un fragment (din varianta gravată pe cartea deschisă din fața bustului lui Eminescu, de la Putna; căci sunt mai multe versiuni ale *Doinei*), subliniind (cu aldine cursive) rândurile ce au provocat cele mai aprinse discuții, respectiv, cele mai aberante interpretări:

**„De la Nistru pân’ la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.**
Din Hotin și pân’ la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin;
Din Boian la Vatra Dornii
Au umplut omida cornii
**Și străinul te tot paște,
De nu te mai poți cunoaște.**
Sus la munte, jos la vale
Și-au făcut dușmanii cale;
Din Sătmar până ’n Săcele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet Român săracul,

Îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se ’ndeamnă,
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vară vara lui

Și-i străin în țara lui. ”

De fapt, conform opticii strâmbă a unor „critici” de teapa celor „dilematici”, ar trebui subliniate – ca ambigui, insinuante, dacă nu chiar periculoase! – toate versurile din acest poem și, cu deosebire, „blestemul” din final:

**„Cine ține cu străinii
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia!... ”**

În temerarul studiu despre *Doina* eminesciană, C. Popovici amintește că asemenea „blesteme” („Cine-au îndrăgit străinii...”) se regăsesc și în creația altor autori din Europa; în acea epocă – a cristalizării națiunilor – unii poeți recurgând și la formulări cu mult mai dure. La fel, subliniază cercetătorul, caracterizări defel elogioase ale „muscalilor”, „jidovilor” sau „grecotelilor” apar frecvent în poezia ucraineană, la Taras Șevcenko, de exemplu; iar în creația unor corifei ai literelor ruse, ca Pușkin, Tiutcev sau Dostoievski, multe națiuni – altele decât rușii – sunt prezentate caricatural sau chiar insultător...

Mă gândesc, oare câți „dilematici”, în crâncenați, cu spume la gură, au citit acest studiu calm și convingător – pentru cine are ochi să vadă și urechi să audă?... Dar câți dintre aceștia o fi citit scrierile lui Eminescu?! Or, marele merit al lui C. Popovici e că a citit masiv, cu atenție și pioșenie Opera eminesciană, mai și prezentând-o cititorilor basarabeni și nord-bucovineni – da, în limitele impuse de epoca, de regimul sub care a trăit. La fel, a descris pentru aceiași necăjiți și viața Luceafărului. A făcut un efort demn de toată recunoștința noastră, dar și de atenția generațiilor următoare.

BIBLIOLOGI, BIBLIOFILI ȘI COLECȚIONARI

CEL MAI MARE ANIMATOR AL COOPERĂȚIEI BASARABENE ȘI BIBLIOFIL

Iurie COLESNIC

În fostul anticariat de pe str. Cosmonaștilor mi-a fost dat să țin în mână mai multe cărți ce purtau o semnătură descifrabilă – Vasile Ghenzul. Dar, cum la acel moment acest nume nu-mi spunea nimic, am parcurs rapid fragmentul de bibliotecă particulară cu pricina. Ca mai târziu să regret amarnic că n-am procurat acele cărți rare.

Vasile GHENZUL face parte dintr-o suită mai deosebită de autori, profesioniști remarcanți în multiple domenii ale vieții publice. Implicat în Mișcarea Națională de la 1917-1918, el și-a văzut misiunea în încercarea de a da țărănimii o șansă la viață nouă, pe alte temeuri economice. Și în acest scop a adunat o frumoasă bibliotecă de cărți din domeniul cooperăției. A fost poate unicul bibliofil basarabean specializat pe acest domeniu.

Reforma agrară din 1918-1923 a adus o schimbare fundamentală în viața plugarilor basarabeni, ei au primit pământ, dar pentru a face o agricultură performantă era nevoie de bani și acești bani puteau fi obținuți numai prin cooperăție. El nu numai că a creat aceste structuri, dar a fost și omul care a condus cooperăția basarabeană și a fundamentat teoretic realitățile și viitorul acestei cooperății.

Tot Vasile Ghenzul a fost omul care a colaborat cu plăcere la revista *Viața Basarabiei*, fiindcă pentru el revista era nu numai o tribună, dar și o publicație științifică în care ideea cooperării putea fi dezbătută, în jurul ei se putea polemiza și toate în scopul ajutoării țărănimii: *Lichidarea cooperăției de credit* (1934, nr. 4); *Autonomia cooperăției* (1934, nr. 6); *Țărănime nouă, însă și conducători noi* (1934, nr. 11); *Schimbările necesare în școlile cooperatiste* (1935, nr. 6); *Două mentalități...* (cu privire la reforma cooperatistă; 1936, nr. 3-4); *Moldova din Cetatea Albă* (1937, nr. 10); *Din viața cooperăției a jud. Cetatea Albă* (1938, nr. 3, 6-9); *Cooperăția și creditul mărunt* (1942, nr. 10-11).

Atragerea lui ca autor este motivată prin faptul că Pan Halippa, fiind și el un consecvent

promotor al ideii cooperăției și al rezolvării problemelor țărănimii, găsea în cele scrise de Vasile Ghenzul soluții practice, cum am spune astăzi partea managerială a acestei cooperări. De aceea, el saluta aparițiile în paginile revistei a acestui autor.

Biografia lui, în formula enciclopedică, se prezintă astfel:

Vasile Ghenzul (1885, Chișinău – 1969, București, Cimitirul „Sf. Vineri”).

Deputat în Sfatul Țării din partea primărilor orașenești, ales prin vot universal. Mandat validat de la 20.I.1918 până la 27.XI.1918. Membru al Comisiei bugetare.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

De la vârsta de 18 ani se dedică mișcării cooperatiste din Basarabia, fiind recunoscut, mai târziu, drept „apostolul cooperăției basarabene”. A fost printre cei care, până la Unire, au fondat ziarul și revista *Cuvânt moldovenesc*. În 1918, a întemeiat revista cooperăției *Furnica*, al cărei redactor a fost până în 1944. A mai colaborat la publicațiile *Cuvântul cooperatist* (Chișinău, 1922-1940), *Curierul cooperatist* (București, 1919-1940), *Viața și economia* (Chișinău, 1927-1930), *Vulturul* (București, 1924-1940), *Viața Basarabiei* (1934-1942) ș.a.

Spre apusul vieții, este animat de ideea unui bilanț al activității sale. De aici și numeroasele pagini de memorii pe care le-a lăsat posterității.

Opera: *Cooperăția de consum în Basarabia* (1913); *Din istoricul cooperăției de credit din Basarabia* (1920); *Primul congres al cooperăției din București* (1923); *Cincizeci de ani ai cooperăției de credit din Basarabia, 1874-1924*; *Cultura și propaganda cooperatistă* (1927); *Cooperăția în ascensiune* (1938).

În manuscris: *Oameni și fapte; Răscruci; Peste 25 de ani*.

Probabil la scrierile acestui autor se va reveni de nenumărate ori, deoarece destinul agriculturii din Basarabia istoria l-a înnodat din nou cu formula salvării prin cooperare.

UN PANORAMIC AL APARIȚIILOR EDITORIALE (III)

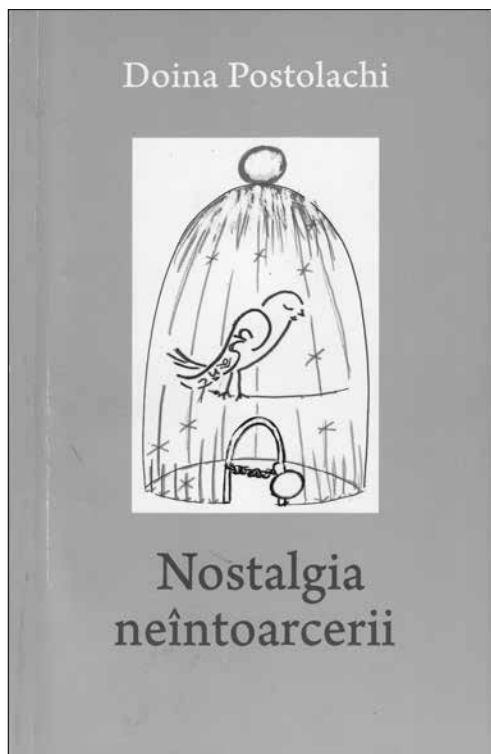
Eternul *dor de Cuvinte* al Doinei Postolachi

Îmi place mult cum scrie tânăra Doina Postolachi, fiind convins de stilul ei original ce l-am surprins și-n volumele sale anterioare.

Și recenta carte de poezie, sugestivă încă din titlu, prin care poeta declanșează reiterarea temei obsedante a destinului, volumul *Nostalgia neîntoarcerii*¹ (Chișinău, 2013), aduce poezie izvorâtă din inadecvarea structurală a creatorului ei la realitatea la care totuși din mers, își adaptează reacțiile, câtă vreme aspirația la schimbarea acestui *status quo* o percepe ca pe o utopie, fiindcă: „Singura moștenire / pe care o poți lua / cu tine, / dincolo și pe mai departe / este iubirea. / Și asta / o lume întreagă știe. / Singura avere / pe care o poți lăsa, / în urma ta, / sunt Cuvintele. / Dar asta, / numai cine scrie / (o) știe.”

Frumoasele – tristele amintiri fulgerante, dar cu o deosebită miză, punctează, în poezia acestui cuprins, fluxul existențial al celei care mărturisește: „În toată lumea, / nu există avuții / care să poată fi luate la schimb / pe timp, / cu bani, / iubire, / tăcere, / singurătate, / cu muncă fizică, / muncă intelectuală, / pe o cafea / sau pe o noapte albă – / așa cum poate fi luat la schimb, / sau cumpărat, / un Cuvânt. / Și e singurul bun / care nu poate fi amanetat.”

¹ POSTOLACHI, Doina. *Nostalgia neîntoarcerii*: versuri. Ch.: Pontos, 2013. 160 p. ISBN: 978-9975-51-489-7.

În modul dat Doina Postolachi devolează sau dă posibilitate cititorului să descopere singur, aici, rădăcinile unei atitudini îngăduitoare față de lume, care învăluie, în egală măsură, nu doar anii de viață, destinul, ci și existența sa următoare, coborâtă cu o blândețe intrinsecă a sinelui: „Deși cuvintele se schimbă / odată cu vremurile, / tăcerea rămâne / stofa clasică, / întrebată și căutată / de lumea cea bună. / O am și eu, / în garderobă. / Și trebuie să o aibă / orice femeie elegantă. / Dar / nu știu să port, elegant, tăcerea. / Nu aș ști să port tăcerea elegantă. / E ca o pereche de în-

călțări pe tocuri, / de femeie, / pe un picior de fată. / Trebuie să-mi ajustez tăcerea – / e aceeași, de la mama. / Și mamei, / i-a fost zestre. / Aș vrea / să o pot purta. / Cred că m-ar prinde bine. / I-aș pune și o broșă, / din litera „i”. / M(i)-ar prinde bine / – mi-ar prinde foarte bine, chiar – / o tăcere elegantă.”

Construite monologic, poeziile din volumul *Nostalgia neînțarcerii*, de Doina Postolachi, sunt fie confesiuni, având ca punct de plecare și întâmplări existențiale / reale, reținute secvențial sau rezumativ, fie meditații, laitmotivul cercului fiind simptomatic pentru conotațiile termenului. Însă în volumul acesta de poezie există și șansa de a ezita *Nostalgia neînțarcerii*. Să citim cu atenție aceste versuri (Lui Paul): „Monologul. / Zborul unui gând, / Cu un cuvânt / legat de picioruș, / trimis la tine. / În zborul alb, / din depărtări albastre, / gândul meu se întoarce / cu o tăcere, / legată / de celalalt picioruș.” Aceste simple-compuse imagini artistice a căror expresivitate / sugestivitate este cu atât mai mare, cu cât procedeele artistice la care apelează fără a fi excesive, concentrează sensurile întregului volum, poezia autoarei noastre este a unei poete moderne, stăpânită de predispoziția clasică pentru echilibru, pe care, pentru că, în general, nu-l găsește în afara ființei sale, încearcă să i-l inducă mediului pe care îl traversează, cedându-i lumii din afară o parte din sine, fără a-și periclita totuși armonia lăuntrică. Din acest motiv, în poezie se transpun constatări, neliniști, dar niciodată stări extreme ale celei pentru care: „Tăcerea este uitarea cuvintelor. / Orice tăcere / poartă în ea amintirea înțelesurilor. / Nu noi dăm sens cuvintelor. / Sensul e sufletul lor / și el vine odată cu ele. / Cuvintele / nu ne aparțin. / Ele, doar / – și cel mult – / ne pot alege, / ca sufletele de copii / care își cer, /

prin noi, / dreptul la naștere. / Și, prin ele, / noi – / sentința la renaștere.”

Poezia Doinei Postolachi, din volumul *Nostalgia neînțarcerii*, izvorâtă din blândețea cu care poeta contemplant lumea – deși ar putea să fie doar ca niște *Cuvinte risipitoare*, îmbinând rafinamentul cu demnitatea asemănării condiției fragile a omului, fără a fi elegiacă, reliefează, așadar, eterna dramă a singurătății, venind din neputința de a penetra *Nostalgia neînțarcerii*, din blestemul de a rămâne *nostalgică*, ca o jertfă perpetuă, ce nu visează însă neapărat mântuirea, cu toate că, eul liric, la un moment dat, calmează: „Dragele mele / Cuvinte! / Într-o zi, / vă voi părăsi. / Lumea nu vă vede. / Nu are timp pentru voi. / Nu vă recunoaște – / nimeni nu are nevoie de voi. / Îmi veți lipsi. / Cu toate poveștile voastre, / frumoase. / Păziți-vă bine / Satul de Cuvinte. / Păziți fântânile / cu apa lor limpede / și adâncă, de subînțelesuri. / Cinstiți-vă bărbatul, Cântecul. / Aveți grijă de poemele bătrâne. / Să vă educați bine / copilele – cuvinte. / Feriți-le de ochi străini. / Acum, / nu mai e nicio meserie / pentru voi, / care să vă aduc-o pâine. / Mai așteptați un veac. / Poate, atunci, / va fi mai bine.”

Ale gândurilor cuvinte și poeme

Volumul de versuri *Ale gândurilor poeme*, semnat de poeta Tatiana Afanas-Crețciun, în niciun caz nu reprezintă o simplă repetiție a cărților anterioare și nicio continuare lineară a coordonatelor din debut.

Autoarea se apropie, prin cuprinsul volumului *Ale gândurilor poeme*, de cititorul ahtiat de lirica contemplativă, cu un accentuat sentiment al răspunderii față de mesajul artistic, arătându-se profund preocupată de a redescoperi, cu aceste sin-

cere poeme, „substraturi necunoscute, ascunse” din universul spiritual al unui poet contemporan, realizând adesea o bună poezie de meditații și confesiuni (*Rugă*): „Să-mi cuprind gândurile / Cu ale tale gânduri, / Să-mi citesc rândurile / Cu ale tale rânduri. // Să-mi cuprind perna, / Cu ale tale vise / Să-mi spun noapte bună / Cu-a ta voce destinsă. // Să mă scol dimineața / Cu ai tăi ochi, / Să-mi trăiesc viața / Cu al tău noroc.” Avem de-a face cu un fenomen liric complex și după noi, reprezentativ și autentic, fără suprapuneri retorice, care a luat de la un timp amploare, depășind treptat poezia abruptă și fără psihologie a noilor veniți pe care i-a lăsat în urmă.

Așadar, modalitatea de povestire adecvată temperamentului artistic al poetei, este, cum ziceam, destăinuirea. O confesiune tristă, amară, patetică (deși cenzurat), un joc abil al gândurilor și sentimentelor, constituind nu atât o structură de tip narativ, cât mai degrabă o stare interioară sau o predispoziție, sau o poză (*Fiarele*): „Oamenii / Cu suflute pline / De sânge închegat, // Oamenii, / Ce nu se tem, / Să intre în păcat. / Oameni, / Ce strică destine, / Și-i transformă în cerșetori. / Oameni, Ce cred, că viața li-i nemuritoare, / Ei nu sunt Oameni, / ci fiare...” Aceste versuri țin de natura poetică a autoarei, dar și de un suflet măhnit și torturat de unele realități, în care vibrează coardele interiorizării umane profunde și incontrollable, caracteristice unei vocații aparte.

Labilitatea sufletului feminin „sunt desenate sigur, cu mijloace economice. Gesturile întrerupte se prelungesc în sugestii, cuvintele banale aruncate din obișnuință sau plictis se risipesc în tăceri grele, de o dureroasă reverberație (*Viața*): „Puritatea omului, / Limpezirea gândului, / Libertatea codrului, / Inocența inimii. // Dragostea copilului, / Luminarea stelelor, / Fier-

bințeala vinului, / Mireasma poiienelor. // Frunzele tomnatică, / Flori mirositoare, / Case singuratică, / Păsări călătoare. // Lună peste dealuri, / Freamăt de izvoare, / Noapte-ntunecoasă, / Viață trecătoare...” Tatiana Afanas-Creciu își construiește poezia pe o idee care reprezintă o cucerire intimă, poeta nu scrie niciodată la întâmplare. Suntem în fața unui *ars poetica* disimulată, care rezumă și prevede conținutul introspectivă, conștientă a unui stil original.

Faptele, deși comune, capătă contur și culoare prin simpla răsturnare a unghiului din care sunt privite: o femeie în vârstă, mama, bunica, copiii, care își amintesc asociativ, într-un *amurg al vârstei și al timpului* ce invită la meditație și reverie.

Poezia Tatiane Afanas-Creciu este în general contemplativ-agreabilă. Dacă rezultatele obținute nu corespund întotdeauna intențiilor, dacă vocea cu care sunt clamate ideile e prea mică, descoperim totuși multe poeme scrise cu caligrafie feminină subțire, delicată. Șoapte, tristeți neînțelese, daruri vagi, suspinuri, speranțe, o senzualitate fină, nemărturisită încă până la capăt, dar presimțită doar în aluzii confesive – iată nuanțele ce definesc în stadiul actual scrisul și stilul autoarei noastre.

Poezia este în tot și în toate

Probabil că acest imperativ l-a însoțit pe cunoscutul publicist și poet Nicolae Roșioru când a conceput cuprinsul volumului *Celebra uitare*² (Chișinău, 2013).

Cititorul de astăzi s-a obișnuit ca poezia să vină dinspre toate întâmplările de viață, dinspre toate zonele existenței, luminoase sau întunecate, banale sau rura-

² ROȘIORU, Nicolae. *Celebra uitare* : poezii. Cuvânt înainte: Ana Manole. Ch. : [S.n.], 2013. 76 p. ISBN 978-9975-77-209-9.

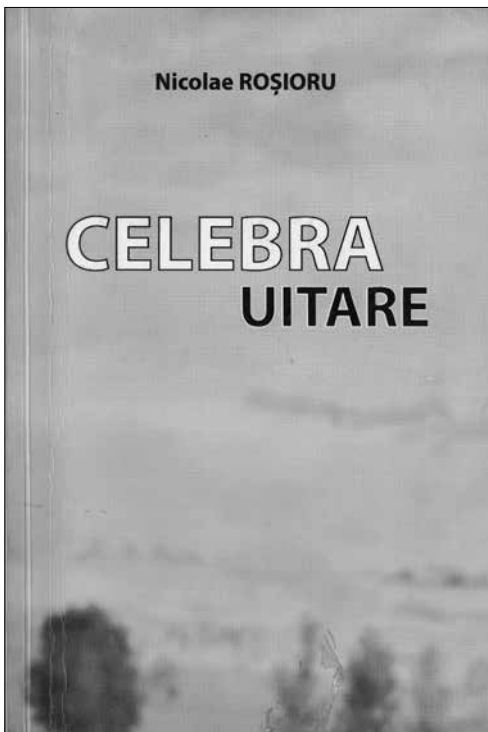
le... Consumatorul de poezie – cum altfel să-i spunem, într-o vreme în care se produce exclusiv pentru îngurgitare pe toate căile, iar plăcerea vine tot mai de jos, e tot mai puțin legată de spirit – așadar, consumatorul de poezie este adesea excedat de oferta enormă de *fructe ale reflecției* – mai mult sau mai puțin profunde – individuale, izbucnite din irepresibila nevoie de exprimare de sine pe care o civilizație împingând individual spre izolare ori socializare în spațiul virtual o induce în fiecare.

Și la laloveni se mediază o astfel de ieșire din cotidian, pe calea poeziei, Nicolae Roșioru fiind unul din experimentatorii breslei.

Melancolie și ironie, solemnitate și ludic, calofile de fațadă sub care ascunde nostalgii provinciale – iată caracteristicile unui demers poetic tratat, în aparență, cu lejeritatea prozodică, pe alocuri referen-

țial, deloc străin câștigurilor din experiențele poetice actuale. Poezia lui Nicolae Roșioru este contemporană prin structura ei, prin mesaj și sinceritate (*Viață în cerc*, p. 35): „Stau mai mult pe un loc anume, / chiar de mai fac câte-n pas, / încurc ieșirea în lume / cu o intrare-n impas. / Mă pornesc într-o zi de miercuri, / cât n-ar fi drumul de lung – / pe locul acesta – doar cercuri, / dintr-un cerc în altul ajung. / Se împletesc cercurile toate, / de vreți, vă fac și-un bilanț: / viața asta ne ține, frate, / cu legile ei într-un lanț. / Doar sufletul nu se-ncurcă / în mreaja aceasta de cercuri – / îl simt sub tălpi fierbinte / de miercuri până miercuri. / Mai mult, el poate să treacă / peste cercurile acestei vieți, / dincolo de ele apun stele în noapte / și răsar noi dimineți. / Chiar azi sunt gata-a pleca, / să scap de zilele fripte, / dar cum să plec undeva / cu tălpile-n suflet înfipte?” Aceste versuri îl fac pe autor să se situeze undeva într-un interegn, într-o dualitate care facilitează accesibilitatea.

Contrareplică despre care s-a afirmat că este adresată de poet generațiilor (fie anterioare, fie contemporane!) se arată a fi prin asimilare critică și în urma apelului la aceleași surse de expresie sau ripostă. Se desparte de trecut răsând, răsând de trecut și de eu contemporan propriu (*Al treisprezecea ceas*, p. 21): „În redacție vremea parcă stă pe loc – / cine a mai scornit / și „compurile” astea, / că acum trăim vieți paralele / cu ochii pe skype și fișiere, / și nu mai avem când ne da seama / că am devenit prada / acestora? / Parcă ne-am obișnuit, / numai că timpul / te fură și nu-ți mai aparții, / și nu mai observi lucrurile firești, / și nu mai comunică cu oamenii vii; / și-i dezordine în practici și teorii, / și-i dezordine în redacție, / pe masă și-n noi, / și nici nu observi când se apropie / al treisprezecelea ceas... / și te miri când îți trece prin

cap, / că trebuie / să te mai întorci acas'..." Autoironia este semn de inteligență artistică!

Poetul Nicolae Roșioru este și elegiac, în confesionabilul poem *Nu mă ruga...* (p. 16): „Nu mă ruga, iubito, / să accesez pe Google, / unde, cică, se vând și vise. / Totuna nu am să-ți cumpăr. / Și nu de atâta că nu aș avea bani – / poeții își pot lua orice vis pe gratis. // Pur și simplu, ar fi dureros de stupid / să-ți cumpăr un vis care, / chiar de l-ai vedea din când în când, / nu ți se va realiza niciodată. / Or, visul e o poezie, / o poveste tristă – / în realitate nu există.” Cititorul atent va savura doza timbrului necontestabil al autorului, semn de seninătate oarecum interioară – superioară.

Un alt poem remarcabil este *Copilărie* (p. 37), unde poetul virează ușor în metafizic, cu undă nostalgică, de regăsit și în aceste versuri din care răzbate amintirea copilăriei: „Iar copilăria mi s-a părut întotdeauna / o bătrână broască țestoasă, / abia mișcându-se / care purta pe ea Soarele, Pădurea și lazul, / și pe mine lungit, / cu mâinile sub cap, / învățând o poezie / sau tabla înmulțirii... / Ajuns dascăl, iar na, / când vedeam vreun copil, / ronțâind fructe la vreo recreație, / îmi aduceam aminte de mama, / de fosta mea învățătoare / și de gutuie coaptă... / Și, numai decăt, / de cel care o ducea / în ghiozdan la școală, / învelită într-o petică... // s-o mănânce, / de obicei, / după ora de aritmetică.”

Dacă spre finalul volumului nu ar scădea tensiunea lirică – poetul Nicolae Roșioru este incontestabil un liric prin excelență, sub orișicare măști s-ar ascunde! – am putea spune că *Celebra uitare* este o reușită deplină, o voce clară, distinctă într-un concert al *Poeziei contemporane* adesea dizarmonic.

Proza gândului senin

După ce i-am cunoscut poezia și stilul publicistic, Vlad Sărătilă mi-a dat să lecturez manuscrisul acestui volum.

Sincer să fiu, am avut nevoie de ceva timp pentru a-i concepe această prefață. Mie îmi plac mult scriitorii care respectă modelele, dar nu-i mai puțin adevărat că prozatorul Vlad Sărătilă caută să le depășească, dacă nu neapărat prin evitarea schematismului *oficializat* acum, cel puțin prin plasarea lui printr-o materie *românească*, de o densitate adeseori surprinzătoare cât și printr-o soluție epică mai complexă, mai personal-originală: „Nu vroiam să mă gândesc la ziua de mâine și din această cauză căutam să readuc în memorie altceva. Am ales să mă gândesc la tata. Băiat simplu de la țară, cu suflet fără ocolișuri a îndrăgit din școală șahul și acesta a devenit demnitatea lui ascunsă și necazul permanent. De altfel, șahul nu purta nicio vină. Dacă ar fi avut alt talent; acesta avea să-i fie durerea. Impulsiv, bun la glume, dar fără caracter, a fost o pradă ușoară pentru autoritara mea mamă care a știut să-l facă pentru totdeauna vinovat de toate. Pasiunea pentru șah am preluat-o, poate din compasiune, de la el, dar nu și celelalte. Tata juca impulsiv, mai mult cu «boschetarii» și era fericit, când reușea să cedeze o piesă-două pentru a-și face spațiu de atac și această vijelie era mai importantă pentru el decât victoria. Arăta tuturilor celebrul duel șahistic al lui Capablanca cu Bronstein, când primul, în endspiel, a jertfit un pion la un pas de regină apoi și regina pentru a câștiga imediat partida. Se bucura de parcă această mișcare tactică ar fi fost propria lui invenție. Eu mi-am dat degrabă seama că nu aceasta este calea pe care trebuie s-o urmez, că sunt mai aproape de școa-

la karpoviană, care lasă loc puțin pentru intuiție și hazard. Tata, chiar dacă pierdea în ultima vreme duelurile cu mine, mă numea în glumă *secătură*. Mă gândisem că acest epitet se dorea un ricoșeu spre mama în care el, nu știu din ce fel de orbeală, văzuse la începuturi o romantică. Eu am evitat, cred, greșeala lui. Aici vroiam să ajung..”

Acest revers sufletesc este rezultatul unor împrejurări concrete asupra cărora autorul revine mereu, în pagini în care parabola prozaică se infuzează adânc în fluxul realității / realului, provocând înaintări imprevizibile și dese reveniri, până la *fărămițarea narațiunii*, vizibilă și în cuprinsul volumului dat. Bucata titulară a cărții, de construcție estetică-narativă, nici nu pretinde vreo supunere la canoanele epicii actuale, fiind alcătuită mai degrabă în maniera unei viziuni confesive, preluată de proza modernă, în care realul și materia descriptivă servesc ca ilustrarea unor teze morale. Rețin atenția, în aceste proze, paginile lirice în care tinerețea este frustrată de încercările vieții.

Nanoromanul *Mânzul cu carne de berbec sau Vârtejul în deșert* redă o suită de secvențe în care este explorat sufletul protagonistilor, pare a profita cel mai mult de arta unor experiențe de viață personală:

„– Linișteeeeeeee!

– Silence!

– Рты позакрываите!

– Ъsssssssst!

În minte, în inimi și în organele interne e vamă. Altceva nimic.

Vama este biserica misterului finanțelor în particular și a guvernului în ansamblu. Vama în viziunea lor este șansa mântuirii noastre.

Lucru știut, în biserică trebuie să te închini, să crezi fără a mai pune întrebări și să speri. Dar mai mare decât credința și

speranța a fost și va fi dragostea fără rezerve... pentru vameș. Înfricoșata judecată este munca Lui de fiecare zi.

Nu respirați, judecătorul a anunțat pauză de cafea.

Popoarele adunate la o parte și de alta ale frontierei amuțiră, ridicând spre ceruri ochii înlăcrimați de puterea rugilor.

Iisus, Allah, Buddha, Vishnu, Krishna, Zarahustra, toți zeii, inclusiv istețul Hermes, protectorul de bișniță, sunt rugați să facă uz de nemărginita lor putere pentru ca să-i priască domnului vameș cafeaua.

Doar acel care nu a trecut vreodată dintr-o țară în alta (din păcate avem și din aceștia, căci noi ne-am deprins să ne mutăm pe parcursul istoriei dintr-un imperiu în altul cu tot cu grăniceri) nu știe cât de important este să-i facă bine domnului vameș cafeaua.

Buna derulare a ritualului trecerii licoirii brune prin esofagul persoanei publice ferecește națiunile, provoacă o încălzire globală în sensul politic și mai puțin politic al cuvântului.

Cafeaua bună înseamnă ploaie la vreme, fiindcă li se permite norilor să treacă frontiera.

Cafeaua proastă înseamnă agricultură fără tractoare și poezie națională fără haidu.

Liniște, vameșul servește cafeaua.

Vine ora Adevărului!

Ilie Calu, vameș-maior, pogorî din înaltul lui cer și se arată mulțimii. Privirea sa trecu ca un laser prin oameni și baloturi, micșorându-le semnificativ dimensiunile. După aceasta el binevoii să înjure scurt, fără răutate, într-o singură frază cu șase subordonate, întreprinderile textile din Turcia și se așeză pe un scauieș de contrabandă pentru a resimți gustul cafelei, amărui, ca soarta unui om împovărat de grijile țării.”

Filonul acesta va fi utilizat și în alte proze / nuvele, mai ales ca material descriptiv al unor simboluri care vorbesc de puritatea ultragiată. În nuvele, spre deosebire de romane a căror cuprindere socială este mai amplă, mai complexă, deși alcătuirea epică este tot liberă, dar cu o preocupare evidentă pentru efectele întregului, aceste proiecții subiective se transformă într-un laitmotiv social.

Întinarea realului, adevărului, în care bănuim izvoare atât de îndepărtate și adânci, îl preocupă pe autor în cuprinsul volumului dat, din care reținem *simbolul terifiant al bilelor*: „Chemat să prezinte darea de seamă privind aplicarea programului de activități în vederea... și așa mai departe, vameș maiorul Ilie Calu începu în mod tradițional:

– Onorată asistență, vama este filtrul țării...

– ...iar în filtru întotdeauna rămâne ceva, interveni, cam în zeflema, Armăsaru. Apoi continuă cu o duritate și un patetism năvalnic care întotdeauna îi înfrumusețează pe șefi, indiferent de calibrul lor:

– Prea v-ați bătut joc de țară, de străbuni, de obicei...

Noi stăm la straja intereselor Patriei, încercă să se lingusească Ilie Calu, dar mai rău făcu. Vameș-vameș, dar tot naiv; el credea că un maior are dreptul să-și iubească țara și poporul tot așa ca un colonel. Armăsaru îl anihilă cu parafraza unui vers pentru copii:

«Uite *vama* de iubește,
Ea de toate ne-a adus,
Ea ne-nvață și ne crește
Și ni-i dragă de nespus.»

Nedeprins cu poezia, Ilie Calu căzu. El pleacă rușinat cu tot cu gradul de maior pentru ca să revină mai târziu, la insistența

unui văr mai armăsar decât colonelul Armăsaru. Dar lucrul acesta pentru masele de oameni care construiesc în alte țări viitorul țării noastre contează mai puțin.

Ședința este strict secretă. Prezida colonelul Armăsaru, asistau Mitică Tretinu și, în calitate de grefier, o tânără frumușică, cu chip de școlăriță. Mai purta și cosițe scurte, probabil pentru a-i monta pe spioni pe o pistă falsă, creându-le iluzia că în țara noastră ei se pot simți în securitate. Numele conspirativ al tinerei era Lili și Liliiana și venea dintr-un hit mult îndrăgjit de către colaboratorii instituției. Între noi fie vorba, numele atribuit nu prea i se potrivea fetei, fiindcă ea era cuminte, iar procesele-verbale le scria și fără greșeli grave de ortografie.”

În acest sugestiv alineat este concentrată dorința josnică ce circulă nestingherită, înfiorătoare, fără să poată ofensa. Se conturează astfel un mod de lucru al autorului, care se fixează, în această fază, asupra unui simbol capabil să dezvăluie o sugestie satirică.

Așa cum vom observa la citirea atentă a cuprinsului dat, Vlad Sărătilă nu încearcă să-și reprime sentimentele, ci caută doar o formă epică a sa, potrivită care să le poată comunica. Autenticitatea și sinceritatea pe care autorul o pretinde de la artă își află cheia realizării aici, în aceste pagini. Frustrarea de care sufăr unele personaje ale sale se datorează inadecvării sentimentale la necesitatea conjuncturală, care le zdrobește sub compromis, le caracterizează bunele intenții și, în multe cazuri, le anulează voința.

Vlad Sărătilă este un autentic prozator și, eu sunt convins, va deveni în curând foarte citit.

*Vitalie RĂILEANU,
critic literar*

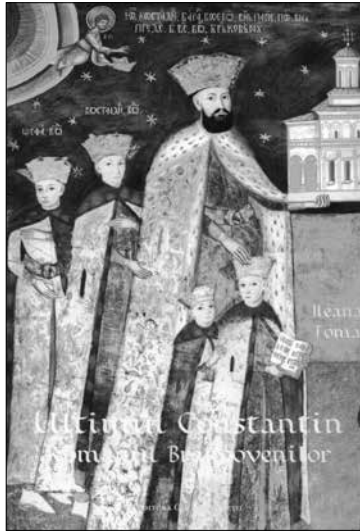
RECENZII ȘI CONSEMĂRI

FAȚA LUMINOASĂ A SFINȚILOR MARTIRI BRÎNCOVENI DINTR-UN ROMAN CONTEMPORAN

Anul curent, care pentru Sfinții Martiri Brîncoveni este un an comemorativ, scriitoarea Ileana Toma din România (născută în Basarabia, fiică de preot ortodox de naționalitate română) a scos la lumina tiparului a patra ediție a scrierii sale de proporții cu titlul *Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor**. Tipărirea cărții s-a făcut cu binecuvîntarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Trebuie să menționăm din capul locului că romanul amintit mai sus (împreună cu alt roman – *Neamul Basarabilor* – de Aurel Petrescu, cu piesele de teatru *Constantin Brîncoveanu* de Nicolae Iorga și cu *Ultimul drum al lui Constantin Brîncoveanu* de Dan Tărchilă) a stat la baza scenariului spectacolului *Plecare fără întoarcere* de Marian Ciripan, o dramaturgie care a fost pusă în scenă de actorii de la Compania de Teatru „Civic Art” din București, și prezentat – cu ocazia împlinirii a 300 de ani de la tragica și ultima zi a Sfinților Martiri Brîncoveni – în mai multe centre județene și orașe din țară.

În acest context al desfășurării evenimentelor, propunem cititorilor revistei noastre o prezentare succintă a romanului istoric *Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor* de Ileana Toma, care ne aduce în prim-plan situația social-politică a Țării Ro-

mânești de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea. Dar la început să facem cunoscută biografia autoarei, care va fi, credem, pentru mulți dintre noi o descoperire fericită.

Prozatoarea și traducătoarea Ileana (Elena) Toma s-a născut pe 14 septembrie 1935, în satul Prajila, județul Soroca, România Mare. Este fiica lui Alexie Bârcă, preot, și a Mariei Bârcă (născută Dimitriu), funcționară. A absolvit în 1957 Facultatea de Matematică și Fizică a Universității din București.

Pînă în 1991 a deținut funcția de cercetător principal la Observatorul Astronomic din București. Publică numeroase lucrări de astronomie, unele de popularizare. În 1972 i se acordă Premiul „Gheorghe Lazăr” al Academiei Române pentru *Catalogul de stele slabe* (coautoare). Debutază în literatură cu povestirea *La ceasul judecării în Dreptatea* (1990). Scrie proză scurtă care îi apare în suplimentul *Alfa și omega* al *Cotidianului* (1996-1997), în *Zig-zag* ș.a. Primul roman – *Singurătatea lui Vlad Țepeș* – îi apare în 1995, după care, rămînînd fidelă tematicii istorice, în 2000, îl tipărește pe cel de-al doilea, intitulat *Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor*. Tot în 2000 publică o culegere de „momente, schițe și mărturii” – *Coloana*, iar în 2002 biografia *Părintele Alexie, preotul lui Dumnezeu*. Romanul *Marea fugă*, din 2006, ne prezintă două povești de dragoste petrecute în atmosfera anilor '50 ai secolului trecut (una ratată, cealaltă

* TOMA, Ileana. *Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor*. Ed. a IV-a, revizuită și adăugită. București: Ed. Cuvîntul Vieții, 2014. 420 p. ISBN 978-973-7866-00-4.

împlinită), iar în 2012 autoarea revine la tema creștină scoțind la lumina tiparului noul său roman – *Marele Capadocian*, despre Sfântul Vasile cel Mare, ierarh și teolog din secolul al IV-lea. Dintre traduceri menționăm: *Doctorii* de Erich Segal (1993) și *Oamenii mozaic. Memoriile unui chirurg de transplant* de Thomas E. Starzl (1996). A primit premii literare și, din anul 2001, este membră a Uniunii Scriitorilor din România.

Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor este o frescă epică scrisă cu mult har despre tragedia creștinilor care au crezut în utopia descreșterii puterii otomane, despre răbdarea și iertarea creștină, despre încercarea de a rămâne neînfrînt și de a rezista în momentul când ești înconjurat de trădători, precum și despre compromisiuri, acceptate numai pentru a supraviețui, pentru a exista ca persoană cu demnitate și cu mare iubire pentru Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Această narațiune literar-artistică românească de factură clasică este un tablou al familiei Brîncovenilor, care – prin puterea credinței lor – rezistă tuturor nedreptăților și vitregiilor abătute asupra Țării Românești și intră cu demnitatea nepătată în veșnicie.

Constantin Brîncoveanu (1654-1714) a domnit pe tronul Țării Românești între anii 1688 și 1714. În timpul domniei sale, ce a durat mai mult de un sfert de veac, apreciind realist raporturile de forțe dintre cele patru mari puteri ale timpului din Europa Centrală și de Est – vecinii Turcia, Austria, Polonia, Rusia care îi strîngeau pe români ca în clește – a reușit să mențină libertatea de a hotărî de sine stătător soarta țării. Acest fapt a contribuit la o înflorire economică și culturală a patriei. Dar sfîrșitul vieții i-a fost tragic: în 1714 a fost decapitat de turci. În 1720, trupul său a fost adus în mare taină la București de soția sa și înmormîntat la Biserica „Sfîntul Gheorghe cel Nou”.

În prefața cărții (intitulată *Binecuvîntare*) Preafericitul Părinte Patriarh Daniel menționează: „Personajul central al volu-

mului, Sfîntul Martir Constantin Vodă Brîncoveanu, este unul dintre cei mai importanți domnitori români și se înscrie, alături de alte exemple, precum Sfîntul Voievod Neagoe Basarab, în linia conducătorilor creștini dreptmăritori care au contribuit la îmbogățirea patrimoniului bisericesc și cultural al națiunii române. De asemenea, titlul romanului este unul inspirat, deoarece ne trimite cu gîndul la ultimul împărat bizantin, Constantin al XI-lea Dragases, căzut victimă otomanilor, întru apărarea dreptei credințe, ca și Voievodul Martir Constantin Brîncoveanu. În viziunea autoarei, momentele execuției acestuia și a familiei sale transfigurează Istanbulul în Constantinopol și pe domnitorul muntean în autenticul basileu al Bizanțului de altădată. [...] Totodată, atmosfera epocii este reconstituită și prin amintirea unor personaje binecunoscute, precum Ianache Văcărescu, Alexandru și Nicolae Mavrocordat și secretarul domnesc Anton Maria Del Chiaro. Personalitățile bisericești au un spațiu privilegiat în cuprinsul romanului, iar unora le este dedicat și un capitol întreg, precum patriarhilor Ierusalimului, Dositei și Hrisant Nottara, și mitropolișilor Teodosie și Antim ai Țării Românești.”

Romanul istoric *Ultimul Constantin...* de Ileana Toma este desfășurat în 22 de capitole și începe cu descrierea unui complot al seimenilor și al dorobanților ce a avut loc la Curtea domnească pe la sfîrșitul lui februarie 1655. Urmează povestiri din viața familiilor Brîncovenilor, Cantacuzinilor, Mavrocordaților, Cantemireștilor, Bălenilor ș.a.

În centrul romanului, desigur, se află figura lui Constantin Brîncoveanu și a familiei sale: soția Marica (Maria, nepoata lui Antonie Vodă din Popești) și cei 11 copii ai lor (Stanca, Maria, Ilinca, Constantin, Ștefan, Safta, Radu, Ancuța, Bălașa, Smaranda, Matei). În dimineața zilei de 15 august 1714, domnitorul cu cei patru fii ai săi și sftenicul Ianache Văcărescu au fost executați în piața lali Kiosk din Istanbul. Pentru felul cum

au murit, cu toții sînt venerați de către Biserica Ortodoxă Română, care i-a canonizat, în 1992, sub numele de Sfinții Martiri Brîncoveni. Iată portretul – scurt, dar cuprinzător – al lui Constantin Brîncoveanu în viziunea autoarei: „Era un voievod mare, un adevărat suveran și nu putea să facă acest ultim act fără să aibă sentimentul măreției împlinite. Cît a durat execuția, el a fost adevăratul împărat al Constantinopolului, el, al doisprezecelea Constantin, ultimul basileu, murind pentru Hristos, ca în prorocie.”

În timpul în care a domnit Constantin Brîncoveanu (sfîrșitul secolului XVII – începutul secolului XVIII), Țara Românească a cunoscut o lungă perioadă de pace, de înflorire culturală și de dezvoltare a vieții spirituale, în urma sa rămînînd un mare număr de ctitorii religioase și un stil arhitectural specific ce-i poartă numele.

În paginile romanului cititorul va întîlni și alte personaje reale din istoria zburciată a românilor din epoca cînd au domnit Brîncovenii: Preda Brîncoveanu (ucis în 1658, mare vornic, căsătorit cu Păuna Greceanu, nepoată de soră a lui Matei Basarab); Papa (Pavel) Brîncoveanu (ucis în 1655, postelnic, tatăl lui Constantin Brîncoveanu, căsătorit cu Stanca, fiica lui Constantin Cantacuzino, cu care a avut trei feciori); Constantin Cantacuzino (ucis în 1663, postelnic în Țara Românească, căsătorit cu Ilinca, fiica lui Șerban Vodă Basarab, cu care a avut 11 copii); Șerban Cantacuzino (1634-1688, domn al Țării Românești, căsătorit cu Maria, cu care a avut șase copii, mezina – Casandra – a fost soția lui Dimitrie Cantemir); Mihai Cantacuzino (1640-1716, mare spătar între 1674 și 1707); Matei Cantacuzino (1649-1686, agă); Toma Cantacuzino (mare spătar la 1706 și general rus la 1711); lordache Cantacuzino, zis Coconul (1651-1692, mare spătar); Teodosie (cca 1620-1708, mitropolit al Țării Românești); Antim Ivireanu (cca 1650-1716, mitropolit al Țării Românești, de origine – georgian); Ștefan (ieromonah, duhovnicul lui Șerban-Vodă

și al Ilincăi Cantacuzino); Alexandru Mavrocordat (1641-1709, mare dragoman, medic, filosof); Nicolae Mavrocordat (domn al Moldovei și al Țării Românești în cîteva rînduri); Mihai Racoviță (domn al Moldovei de trei ori); Dimitrie Cantemir (1673-1723, domn al Moldovei); Diicu Rudeanu (mare logofăt); Antonio Maria Del Chiaro (secretar domnesc); Sevastos Kimenitul (erudit, profesor ilustru); Iacob Pylarino (doctor); Jan III Sobieski (1629-1696, rege al federației polono-lituaniene); Dositei Nottara (patriarh de Ierusalim); Hrisant Nottara (patriarh de Ierusalim); Ahmed Köprülü (mare vizir); Kuciuk Selin (imbrohor); Rami Efendi (mare vizir); Mustafa Taltaban (seraschier); Feiz Ullah (mare muftiu) și încă mulți alții.

Spațiul geografic în care se desfășoară evenimentele din roman este destul de întins: Țara Românească, Principatul Moldova, Transilvania, Imperiul Otoman, precum și un șir de state vecine din Europa de Răsărit și de Apus. Prozatoarea Ileana Toma poartă pașii eroilor săi prin Tîrgoviște, București, Cotroceni, Mogoșoaia, Mărgineni, Măgureni, Merișani, Filipești, Fundeni, Afumați, Nămăești, Giurgiu, Cîmpulung, Brîncoveni, Văcărești, Copăceni, Călugăreni, Țințăroasa, Cîlniștea, Obilești, Suceava, Iași, Viena, Istanbul (Constantinopol, Țarigrad), Adrianopol (Odrii, Edirne), Ierusalim. Putem adăuga aici încă zeci de orașe, sate, tîrguri, mănăstiri, palate, mitropolii, curți domnești, hanuri, conace, reședințe (Vlah Serai – a ambasadurilor Țărilor Române la Înalta Poartă), fortărețe, închisori (Ediculé din Istanbul) aproape că din toată Europa.

Nu putem să nu menționăm că romanul *Brîncovenilor* conține numeroase dialoguri, citate (din letopisețele cronicarilor, din documentele originale ale Curții domnești, din scrisori particulare și diverse testamente, precum și din inscripțiile pe piatră ale monumentelor funerare din epocă), peisaje, caracterizări ale personajelor surprinse în multitudine de manifestări: relații familiale (căsătorii, repartizări

de averi, amenințări, pedepse, iertări, decese, înmormântări, parastase ș.a.), sărbători religioase, întronări, luări de cuvânt, călătorii etc. Și-au găsit locul în descrieri tot felul de imobile, mobiliere, trăsuri, îmbrăcăminte, giuvaiericale, covoare persane, daruri, bani care erau în circulație pe vremea aceea și multe altele. Sînt prezentate uneori amănunțit, altelei în treacăt unele lupte, conflicte în care au fost atrași de o parte sau de alta românii din Țara Românească, Moldova și Transilvania, turcii, venețienii, austriezii, polonezii, rușii ș.a.m.d.

Cităm în continuare un fragment din romanul dat pentru a ilustra întru cîtva cele menționate mai sus: „Primăvara tîrzie a fost scurtă, mai degrabă o părere. De Paști, încă mai fulguise la București. Dîndu-și drumul toate pometurile, în inflorescențele albstălucitoare ale cireșilor, alb-palid-verzui ale prunilor, se lăsară scuturate deodată de prima boare caldă ce bătea dinspre raialele de la Dunăre. Livezile prinseră un verde strălucitor, iar lanurile mătăsoase se lăsară năpădite pe margini de galbenul florilor de rapiță. Porumbul fusese semănat în arăturile negre și-și aștepta ploile. Drumurile erau sub stăpînirea turmelor ce se trăgeau spre munte, venind dinspre Balta Brăilei, unde iernaseră. La Mogoșoaia, grădinile își revărsau prinosul de floare pînă spre lacul albit de nuferi. Mîine e praznicul Sfinților Mari Împărați Constantin și Elena, cei deopotrivă cu Apostolii, și după Sfînta Liturghie de la Mitropolie, unde este și zi de hram, și după ospățul de la curte, Constantin-Vodă, plecînd spre Tîrgoviște, va poposi spre seară pentru trei zile aici, la palat. Pentru asta, doamna Stanca și prințul Ștefan veniseră să vadă dacă toate pregătirile erau pe măsura celor așteptați. Frățiorul mai mic, beizadea Mateiaș, sperase să scape un pic din frîl profesorilor lui și să tragă chiulul pe lingă grăjdarii de la Mogoșoaia. Speranțe zadarnice, pentru că doamna Stanca luase cu ea renumita-i pungă, cu care-i învățase aritmetică pe toți copiii din neam. Așa că,

în caleașcă, avîndu-l alături pe prîslea, Stanca băga mîna adînc pînă la fundul pungii și scotea un galben, adică un ducat, un ughi unguresc sau un florin, îl așeza în poală, apoi, scuturînd punga, scotea un pumn de taleri olandezi sau imperiali, piaștri turcești, zloți polonezi, creițari, potronici și aspri turcești, monede noi, frumoase, de argint și bani vechi, cu chipuri de voievozi și acvile.”

După cum era de așteptat, autoarea volumului prezentat, pentru a descrie veridic epoca istorică pe care o abordează, folosește ca mijloc de exprimare un număr considerabil de arhaisme (cuvinte, expresii, construcții verbale, care au ieșit din uzul curent). Pentru a înțelege sensul lor, un cititor neavizat va trebui să recurgă la un dicționar explicativ, cu toate că unele dintre cele mai puțin răspîndite sînt explicate pe parcursul romanului în josul paginii. Redînd culorile locale, autoarea noastră s-a folosit din plin de farmecul deosebit al arhaismelor, care împreună cu neologismele dau scrierii contemporane o coloratură neobișnuită. Dar să explicăm și noi cîteva dintre ele, de exemplu, dintre cele ce denumesc ranguri și funcții ale demnitarilor: *bei* (gubernator al unui oraș sau al unei provincii din fostul Imperiu Otoman; titlu dat de turci domnilor Țărilor Române); *clucer* (dregător care se ocupa cu aprovizionarea Curții domnești); *mumbașir* (în Țara Românească și în Moldova, slujbaș însărcinat cu încasări și cu execuții fiscale); *cămăraș* (în Țara Românească și în Moldova, slujbaș care avea în grijă odăile domnului, în special cămara domnească); *seimen* (în Țara Românească și în Moldova, soldat din corpul de ostași mercenari pedestri înarmați cu sînețe, a căror atribuție era paza Curții domnești); *beizadea* (fiu de domn; principe); *dragoman* (interpret, tîlmaci oficial folosit în trecut în țările din Orient); *capuchehaie* (reprezentant al domnitorilor români la Poarta Otomană); *imbrohor* (persoană trimisă de sultan în Țările Române cu înalte misiuni politice); *seraschier* (comandant al armatei și ministru de război în Imperiul Otoman);

ienicer (soldat din corpul de elită al vechii infanterii turcești, recrutat la început dintre prizonierii de război, iar mai târziu dintre copiii turciți ai populațiilor creștine); *achingiu* (în Imperiul Otoman, călăreț turc care trăia din prada de război); *bostangiu* (soldat din garda sultanului care avea grijă și de grădinile seraiului); *muftiu* (căpetenie religioasă a unei comunități musulmane având competența de a da sfaturi în probleme de respectare a cultului islamic); *bazileu* (titlu purtat de regi în Grecia antică) etc.

În genere, scriitoarea Ileana Toma are un scris viu, antrenant, care te face să savurezi îndestul farmecele limbii române, pe care autoarea o stăpânește la cel mai înalt nivel.

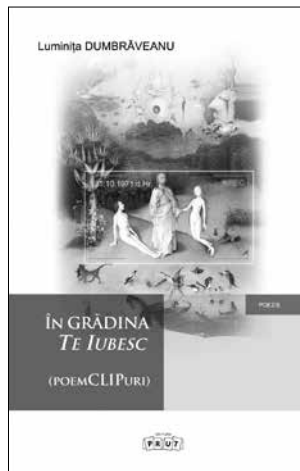
În concluzie putem spune că scrierea epică *Ultimul Constantin. Romanul Brîncovenilor* este o lucrare ce îi face cinste

prozatoarei Ileana Toma, întrucât romanul poate sta fără a intra la griji în același rînd cu romanele istorice de succes ale altor scriitori contemporani din România și Republica Moldova. E lăudabil faptul că scriitoarea a adus în atenția noastră pilda de iubire și de jertfelnicie a Sfinților Martiri Brîncoveni, arătînd că poporul român pe parcursul secolelor a avut oameni care au murit pentru credința și identitatea acestui neam. Romanul este o mărturie de credință ortodoxă, constituind o lecție de patriotism autentic. Fața luminoasă a Sfinților Martiri Brîncoveni – așa cum ea apare în acest roman contemporan – va rămîne pe vecie în memoria poporului nostru.

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

ORGOLIUL SINGULARITĂȚII

Nu știu în ce măsură pot fi contrase critic ritmurile de apariție. Scriem, dar mai ales publicăm, în funcție de un milion de factori, unii imponderabili, alții cât se poate de concreți, ba chiar rigizi; între scrisul propriu-zis și actul publicării intercalându-se uneori perioade apreciabile. Povestea e veche și recurentă, ne acroșează când de ici, când de colo, încât criteriul – dacă ar fi să ne cramponăm totuși de el – e destul de lax. Însă nu lipsit complet de relevanță: și, social vorbind, în bună parte chiar estetic. Spun asta, deși nu am în momentul acesta la îndemână nici *Clarviziunea orbului* (apărută la ARC, în 1996), nici *Moartea ca o certitudine* (Editura „Civitas”, 1999), volumele care au impus-o

pe Luminița Dumbrăveanu și între care, iată, s-au interpus tocmai 15 ani, până la *În grădina Te iubesc**, lansată de curând sub auspiciile Editurii „Prut Internațional”. Și e un termen, dacă îl raportezi la frecvența cu care alții scot carte după carte. Gândul obișnuit în asemenea cazuri e la scrupulul auctorial: publică rar ca urmare a unei exigențe de fond, copleșitoare. Mă rog! Dar nu e întotdeauna exigența în chestie, mai ales prin părțile noastre unde

scrupulul (de orice fel, apropo) e concurat rău de conjunctură, de variile nevoi, de grija zilei de mâine, de mormanul de facturi. Unii publică în fiecare an pentru

* DUMBRĂVEANU, Luminița. *În grădina Te iubesc*: versuri. Ch.: Prut Internațional, 2014.

că au prins un filon mai bun, nu-și bat capul prea tare cu demâncarea și jobul îi satisface măcar pecuniar. Alții sunt strângulați de grijile zilei de mâine, ale zilei de mâine, subliniez, fiindcă majoritatea, oameni de litere sau de târnăcop (iată cum a șters aici capitalismul diferențele), nu mai pot face proiecte barem pe termen mediu, darămite lung. Atmosfera toxică de provizorat și bunul mers al literelor, de nu cumva descreșterea lor inexorabilă (minimalismul de care s-a făcut atâta caz la noi și pe care unii l-au îmbrățișat cu o frenezie analizabilă aproape fiscal trebuie că e un fenomen colateral), iată un raport interesant cel puțin sociologic. Tranziția n-a lovit numai economia: tăvălugul a trecut direct prin neuroni, încât ratările prin zonă sunt și perfect democratice, nu doar mioritice.

De altfel, cartea te insolitează printr-un aer retro și cumva donquijotesc, obstinându-se să ne vorbească într-o limbă revolută – limba frumoșilor patetici de altă dată – și frecventând o categorie de idei de care aproape că nu ne mai aducem aminte. Riscurile de desuetudine sunt imense, dar dacă un om de talia autoarei (presar foarte bun, în treacă fie zis: meșteșug încastrat pe caracter; e de manual demisia ei în debutului primului mandat al lui Voronin) și le asumă, trebuie să vedem aici și o anume intenție polemică sau, cel puțin, un orgoliu al singularității.

Noul val ne-a obișnuit cu dezabuzarea, cu micile – ori marile – obscenități, cu bizara voluptate pentru aspectele morbide, ba chiar purulente, metafora de altădată e adesea în premisa unor zgomotoase desfășurări epice; noua poezie e un pariu întru tensiunea pe spații cât mai largi și, ca să nimerești în punctul în care focalizează, trebuie să faci câțiva pași îndărăt de la text. Aici, dimpotrivă, e o poetică de rit vechi, ca să zic așa. Am regăsit, de pildă, grandilocvența din *illo tempore*, care îți permitea să

compari zilele frumoase cu Limba Română (cu majusculele pline de patos ale epocii!) sau să vorbești de o anume *fință dacică de soare*... În fond, principiul unei ingenuități de dincolo de calcule și conjuncturi, în total dezinteres de paradigmă, care poate spune propriu, mai frust, adevărat, decât sonurile prefabricate, în schimb autentic. Luminița Dumbrăveanu n-a vrut să-și aproprieze formulele sau să participe la o viziune percepută ca fiind comună și deci alienantă. Poezia aceasta comunică în primul rând, e ascetică în măsura în care nu practică spectacolul și ostentația: „această fereastră întredeschisă / e ca o peșteră în care / luna-și ademenește victimele // sunt una dintre ele / romantică – ostatică / și nu-mi pasă deloc / dacă lumea mă crede / ruptă de lume.”

Dacă o citim în cheia unei confesiuni sincere, înțelegem că frustetea și caracterul aparent declarativ al acestei poezii sunt, de fapt, o formă a intimității și un chip, totodată, al unei sensibilități ultragiutate. Presiunea emoției e câteodată atât de mare, încît autoarea nu mai stă să aleagă *cuvântul potrivit*, ci se servește prompt de ceea ce are la îndemână. Ce pare aici clișeu sau retorică goală nu e, de fapt, decât un instrument de exprimare, înțeles în valoarea lui pragmatică, utilitară. Luminița Dumbrăveanu nu discriminează între sintagme, nu are timp de caloflie. Regimul poeziei sale e tranzitiv și poezia sa nu mulțumește doar să exprime: ea ambiționează și să persuadeze. Nu vreau să spun că e o poezie militantă. Dar ea folosește cumva discret tehnicile simplității pentru a se emancipa dintr-o prezumată captivitate a ambiguității și a accede mai repede la destinatar. Prezența acestuia e de cele mai multe ori implicită, ca aici, de pildă: „pădurea disperaiilor / stă ca o sprânceană încrunțată / peste ochiul de veghe // arbuștii sunt genele dese / care ascund lăcrimioarele / din balconul inimii // vine

ploaia cea mare / și toate aceste bijuterii / ale așteptării / se vor preface într-un colier / răsărit pe pieptul ființei noastre // să primit deci botezul naturii // azi pot spune / și păsărilor / și pădurii / și lumii / că te iubesc // ca și cum Dumnezeu / și-ar admira / propria grădină."

Dar apare și explicit, câteodată cu semnalmamente vag biografice: „mi-ai citit primele cărți de poezie / pline de tristețe și melancolie... // m-ai îmbrățișat, m-ai luat

de mână, / ai tot tăcut adânc ca o fântână.."

O poezie ce pare decupată dintr-un schimb de replici anterior și care păstrează, în mod fatal, un perceptibil aer polemic, e marcată, ca o piele de luptător, de trecute bătălii dialogice. O putem privi, la rigoare, ca pe un document imediat al unei combustii, grevat de firești însemne ale febrilității.

Ghenadie NICU

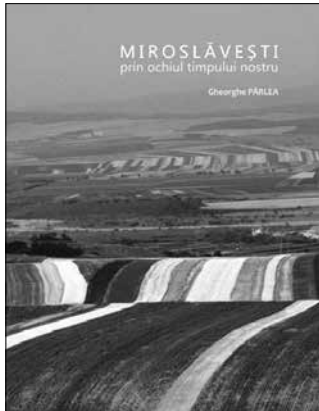
MIROSLĂVEȘTI – SAT UNIC, CU TREI MONOGRAFII

(Postfață sentimentală la albumul monografic:

Gheorghe Pârlea. Miroslăvești prin ochiul timpului nostru*)

Recunosc cu mâna pe inimă că sunt un om fericit al acestui Pământ și al acestui Neam pentru că am avut norocul să-mi descopăr strămoșii mei din ultimele 14 generații, începând cu secolul al XV-lea și terminând cu cel trecut, al XX-lea, mergând pe urmele lor, de la apa Răutului până la cea a Moldovei. Cele mai vechi atestări le-am descoperit însă în satele din comuna Miroslăvești, care, iată că, s-a învrednicit de o nouă monografie, a treia, după cele două, din 2004 și, respectiv, 2009. Este adevărat că această din urmă monografie este una în imagini, dar să nu uităm: imaginea adeseori conține mai multe informații și provoacă mai multe și mai adânci emoții decât o pagină sau chiar mai multe pagini de text.

Țin mult la acest sat, Miroslăvești, pe care nu poți să nu-l iubești. Și a fost o dragoste de la prima vedere, dar o dragos-

te... pentru o vecie, pentru totdeauna!

Într-adevăr, cum să nu iubesc un sat, a cărui moșie sau o bună parte din ea, chiar și numele acestui sat, aparțineau cândva celui mai vechi străbunic al meu, descoperit în anele istoriei de la mijlocul mileniului doi. Actuala localitate Miroslăvești a purtat, o bună perioadă din istoria sa, numele Năvrăpești, adică numele stăpânului său din secolul al XVI-lea care-i și numele celui mai vechi răstrăbunic al meu, Ioan Năvrăpescu, ispravnicul de Huși-Fălciu al Domnitorului moldovean Alexandru Lăpușneanu, ai cărui urmași, începând cu cei ai strănepotului său Savin Năvrăpescu, Mare Șoimar la curtea Domnitorului Vasile Lupu, au devenit Șoimaru. Acest nume îl port cu cinste și eu azi și-l consider unul norocos. Nu-mi este rușine nici de numele Năvrăpescu pe care-l prețuiesc la fel de mult ca pe cel de Șoimaru, pentru că le-au purtat cu cinste predecesorii mei.

* PÂRLEA, Gheorghe. *Miroslăvești prin ochiul timpului nostru*. Ch.: Ed. Serebia, 2014. 352 p.

Acea primă vedere cu Năvrăpeștii a avut loc într-o zi de sâmbătă, în data de 9 septembrie a anului 2000, cu aproape trei luni înainte de începutul celui de-al Treilea Mileniu. În acea zi urcam cu sufletul la gură dealul Inați dintre Purcelești, de pe malul drept al Siretului (un sat istoric, înglobat în actualul sat Stolniceni-Prăjescu), și Verșenii copilăriei marelui prozator român Mihail Sadoveanu, de pe malul stâng al râului Moldova. Priveștiștea deschisă după ce am trecut de coama dealului Inați spre Valea Moldovei, de unde se vede bine atât râul care a dat nume Țării lui Dragoș, Bogdan și a lui Ștefan cel Mare, cât și șirul Carpaților cu Ceahlăul în frunte, acea priveștiștea a fost una de neuitat, una fantastică și atât de fotogenică, încât nici azi n-o pot uita. Coboram la vale pe drumul Năvrăpeștiului admirând și „mitraliind” cu aparatul foto toată frumusețea din jur, cu emoție și cu o mare speranță în suflet, nădăjduind să descopăr la Verșeni o nouă ramură a arborelui genealogic șoimăresc, și anume urmașii lui lordache Șoimaru, fratele răstrăbunicului meu, Gheorghe Șoimaru, care la mijlocul secolului al XVIII-lea își împroprietărise din moșia sa de la Cornova mutându-și acolo doi fii, Ioan și Tudor, din cei șase copii ai săi: Safta, Ioan, Lupu, Tudor, Nicolae și Sandu. Uncheșul celor doi cornoveni, verșeneanul lordache Șoimaru, era o personalitate marcantă a Moldovei istorice. Făcea parte din cei 93 de membri ai Adunării Țării Moldovei care, la 1 iunie 1749, au semnat *Actul de desființare a veciniei (șerbiei)*, alături de cele mai înalte fețe bisericești ale Țării Moldovei, în frunte cu Nichifor, Mitropolitul Moldovei, de boieri de vază ai timpului, precum au fost: Ioniță Canta vel-logofăt, Sturza logofăt, Costache vel-vornic, lordache Balș vornic, lordache Cantacuzino vel-clucer, Constantin Kogălniceanu vel-clucer ș.a.

Genele lui lordache Șoimaru s-au transmis și urmașului său din Verșeni, Tu-

dor Șoimaru-Pânzaru, care la 1912 a devenit prototipul cu același nume al eroiului central din romanul istoric *Neamul Șoimăreștilor*, dar și lui Mihail Sadoveanu, cel care l-a plăsmuit în pânza sa epică pe Tudor Șoimaru, prietenul său, primar de Ciohorăni (cu Verșeniul în componență), pentru că și Sadoveanu avea atingere cu acest arbore Șoimăresc. Despre acest fapt menționează însuși autorul în finalul romanului: „Bunicii mei sunt strănepoții acelor oameni. Și această istorisire de acum trei sute de ani, din vremea când strămoșii erau încă dârji, am scris-o în liniștea unei prisăci, având în inima mea răsunetul durerii lor.”

Mai multe informații la acest capitol le-am menționat în monografia *Neamul Șoimăreștilor. 500 de ani de istorie* (Chișinău, 2003). Timpul limitat la acel moment nu mi-a permis să „cotrobăiesc” prea mult prin cartierele Miroslăveștiului. În cea de a doua vizită la Miroslăvești, într-o zi de duminică, 29 octombrie 2000, am avut posibilitatea să văd, să aud și să admir primele chipuri umane miroslăveștene: directorul școlii din sat, Ion Pârlea, și colegii săi dascăli din sat.

Mai târziu, începând cu anul 2003, 15 iunie, ziua când am venit la Miroslăvești, inclusiv la Verșeni, pentru a prezenta sătenilor monografia Șoimăreștilor, a început o nouă etapă calitativă a relației mele cu satul căruia îi închin acest elogiu. Tot atunci l-am cunoscut și pe autorul acestui album monografic, a treia monografie a locurilor atât de dragi mie, pe învățătorul Gheorghe Pârlea care mi-a devenit prieten, mie și Basarabiei noastre.

Așadar, iubite cititorule, ții în mâini un album monografic al comunei Miroslăvești, o adevărată capodoperă inițiată de un tânăr miroslăveștean, un adevărat patriot al locului și al României, al cărui rol în existența acestui sat rămâne încă să-l aprecieze la justa valoare istoria acestor meleaguri. Este

vorba de actualul primar al Miroslăveștilor, Ionuț Gospodaru, cel pe care l-am asemănat cu un erou al satelor românești pe jumătate depopulate, erou al zilelor noastre de tranziție fără de sfârșit, când sătenii pleacă pe capete în toate cele patru zări în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit. Chiar în asemenea condiții neprielnice tihnei satului, dânsul se aventurează să organizeze șezători, festivaluri folclorice, readeuce în comună datinile străbune, bălciul de Duminica Mare... Și nu numai: repară drumuri, cimitire, biserici, construiește monumente ale eroilor satului, lansează cărți, comemorează – primul și unicul primar din Țară care a făcut asta – șapte decenii (21.11.2012) de la cea mai mare tragedie din istoria Armatei Române, cea de la Cotul Donului (19.11.1942), organizează întâlniri cu importanți oameni de cultură și artă din Țară și din Basarabia, caută și găsește bani pentru aceste multiple manifestări etc. Mai mult decât atât: pune la cale tipărirea unui album monografic de anvergură cu fotografii despre toate cele enumerate mai sus, pe care nici măcar un primar din vreo orbe din Țară nu și-l putea imagina, ca să nu zic de vreunul din satele noastre.

Și-i încredințează această misiune istorică de a alcătui un astfel de album unui alt vrednic fiu al satului, talentatului dascăl al școlii din sat, Gheorghe Pârlea, pe care prietenii săi din Basarabia pe drept l-au supranumit *academicianul de Miroslăvești*, adică foarte bun la toate: la școală, în gospodărie, la istorie, publicistică și poezie...

Și ceea ce este minunat e faptul că și alți stimați intelectuali ai satului le urmează exemplul lor patriotic și de creație: Ioan Pârlea, Ioan și Alexandrina Leleu, Gelu Hoșaș, Viorica Apostol ș.a.

O stimă binemeritată presupun că poartă consătenii (și de n-ar fi așa ar fi nedrept) pentru părintele primarului, Ion Gospodaru, tot el fiind și unul din primii gospodari ai satului, și „dragomanul” băl-

ciului de Duminica Mare din sat, și inițiator și sprijinitor al multor evenimente folclorice din comună, punându-le artiștilor amatori chiar și gospodăria sa la dispoziție.

La Verșeni, vizavi de bisericuța seculară (în care se păstrează cristelnița de botez a celui ce avea să devină „Ștefan cel Mare al literaturii române” – Mihail Sadoveanu), părintele Vasile Ghindăoanu a înălțat Domnului Biserică nouă, la Miroslăvești părintele Liviu Siminciuc a ridicat clopotnița monumentală Bisericii pe care o slujește. Tot dumnealui îngrijește un odor istoric, inestimabil, anume bisericuța multiseclară, unicat între bisericile mirenilor din satele județului. La Soci părintele Romică Siminciuc s-a ridicat la înălțimea parohilor vrednici de a găzdui întruniri de anvergură ale clericilor, în frunte cu Înalt Preasfinția Sa Mitropolitul. Recent a adăugat Bisericii sale o monumentală Poartă maramureșeană și a turnat temelia unei biserici de același model cu cele cioplite pe meleagurile voievozilor descălecători, întru reabilitarea cimitirului ostașilor români, căzuți în sat.

Luând în considerare mulțimea de fapte ale acestor vrednici fii ai satului nu mă tem să-l pastişez chiar și pe Marele Eminescu menționând: „Al lor nume îl vor purta [miroslăveștenii] din gură-n gură și le vor duce mai departe, de-a pururi, pre-tutindenii...”

În ceea ce mă privește rămân același mereu îndrăgostit de Miroslăvești, prieten credincios al tuturor miroslăveștenilor vrednici. Un punct culminant al prieteniei mele cu localitatea Miroslăvești a fost acordarea de către Consiliul Local a înaltului titlu de Cetățean de Onoare al comunei. Aceasta s-a întâmplat la data de 29 aprilie 2009, la mai bine de 500 de ani de când pe aceste locuri văzuse lumina zilei cel care purta numele de Ioan Năvrăpescu...

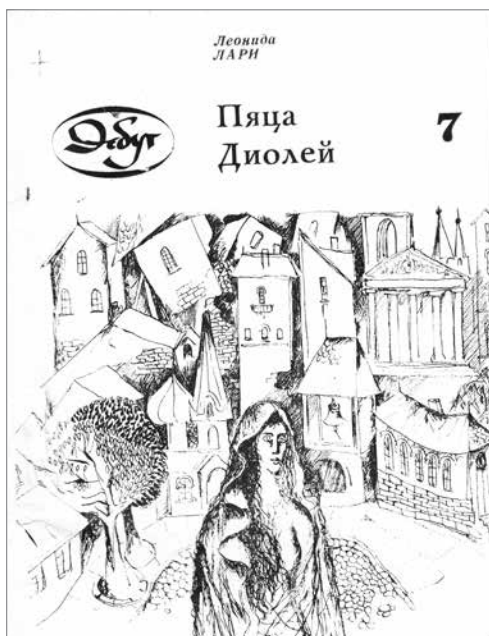
Octombrie 2014
Vasile ȘOIMARU(-NĂVRĂPESCU)

MARGINEA LACRIMEI ÎN CREAȚIA LEONIDEI LARI

Leonida Lari și-a publicat prima carte de versuri, *Piața Diolei** (Chișinău, 1974), care confirmă o poetă receptată cu înțelegere și chiar cu efuziune de debut. Buna primire peste câțiva ani își are explicația în însăși poezia cu care autoarea își făcea intrarea în arena competițiilor literare, poezie de o reală prospețime și vigoare a sentimentelor și viziunii, stând până la un punct sub steaua tutelară a lui Blaga (confesiunea îi aparține) și într-un anumit contrast cu poezia mai „chinuită” a unor tineri din colegi.

Continuând tradiția blagiană, adoptând, mai bine zis, marile sugestii pozitive din poezia de tinerețe a acestuia, Leonida Lari a descoperit de fapt propriul său suflet liric și totodată lumea de predilecție spre care se îndreaptă gândul, meditația și nostalgiile sale (*Miraj*, p. 29): „Urc mult, apoi m-ascund înfiorată / În pletele muntelui trist / Și rămân o piatră, / Încinsă-n tăcerea amurgului. / Aștept să vină necunoscutul / Pe care-l urmăresc de-atâtea zile. / E frig aici / Și-o răceală de moarte mă ia. / E rău să fii piatră, / Când asfințește soarele... / Muntele, cu mâini crâncene mă cuprind / Și-ncremenesc așa, / Până când, cu un râs diabolic, / Mă-implântă în fața lui oarbă / Să-i fiu ochiul stâng.” Ceea ce a reușit poeta să realizeze e înregistrarea acestor elemente într-un ritual liric de o blândă solemnitate, plin de vaste ecouri afective în care pătrund și rezonanțele unei discrete atmosfere de mit.

Tocmai în acest amestec de emoție personală și de transgresiune lentă într-o

zonă vizionară constă aportul original pe care îl putem sesiza în poezia Leonidei Lari (*Enigma*, p. 36): „O cunoști pe vrăjitoarea cea născută pentru sine?... / Azi era așa-mbrăcată, / Și frumoasă, și ciudată, / Și striga prin toată piața: / «Vreau o lume fără mâine!» / O cunoști pe vrăjitoarea, ce-alerga-n atâtea seri / După noi pe străzi ascunse? / Azi în piață mă ajunse / Și îmi spuse la ureche: / «Vreau o lume fără ieri...» / Eu mă duc din casa asta, că la noapte iară vine / Cică-n rochie albastră / Și-o să bată la ferăstră, / Și-o să-ntrebe: / «Unde-i lumea fără ieri și fără mâine?»” Acest deosebit poem aduce îndată ceva din „mireasma spirituală”, din zăriștea specifică a versurilor sale.

Leonidei Lari îi place să realizeze diferite portrete / tablouri, fie estompate, fie evocatoare. Tendința spre *electism* se înscrie în

* LARI, Leonida. *Piața Diolei* : poezii. Pref. Andrei Lupan. Ch.: Cartea Moldovenească, 1974. 96 p. Col. Debut, nr 7. ISBN 0743-225-47-74BI.

chiar modul său firesc de manifestare și nu e nimic *pernicios* aici atâta vreme cât autoarea urmează impulsurile emoțiilor autentice, atitudinile bine definite (*E magul... Lui Grigore Vieru*, p. 49): „În brazi, în dulcea pulbere de lună, / Pe urmele lăsate-acum o clipă, / Eliberat, ca după o furtună, / Astralul chip al lui se înfiripă. / Tot mai desprins de fruntea sa, de mâna, / De ochii care mai păstrează plânsul, / Se limpezește-aproape, căci lumina / Ca o durere-a săgetat printr-însul. [...] / E magul... cine-ar mai putea să cheme / Acea putere tainică-n cuvinte, / Și să se nască-așa, din vreme-n vreme, / Și c-a murit să nu-și aducă-aminte...”

Impactul ține de fluxul liric principal, cel care îl putem semnala la început cu însemnele distincte. Poeta e expansivă, vitalistă care de obicei își temerează elanurile prin reflexia intelectuală, prin calmul meditației, lăsând versurilor un orizont neconținut deschis (*Turn de lumină*, p. 128): „Cu o metaforă setea mea de absolut adapă, / Fața mării e verde și lucie ca metalul, / Tu nu poți fi valul, ești malul / Potopul meu de apă. / Izvorăște din înalțuri furtuna / În a sufletului meu tăcută oglindă, / Ce va fi mâine încă de azi se perindă, / Închegând viața mea una.” Poeta utilizează / aplică cel mai adesea o tehnică modernă a discontinuității, a „colajelor” de versuri disparate, șocante câteodată, realizând totuși o impresie unitară în ansamblu, însă cu iradiere spre numeroase direcții ale spațiului imaginar creat de poem (*Rugă de seară*, p. 196): „Când seara pe văi se așterne

un abur subțire, / O clipă doar, Doamne, mai dăruie-mi de fericire. / Mai lasă pe fruntea-mi plecată, pe ziua fugară / Să-ntârzie încă oleacă lumina de seară... / Lumina aceasta tăcută, și moale, și caldă, / În care-al meu suflet ca pruncul de veacuri se scaldă, / Lumina aceasta sonoră și fără cuvinte, / Care de o țară astrală mi-aduce aminte. / Mai lasă, o, Doamne, să-ntârzie lină și sfântă / Pe tot ce în juru-mi cuvântă și ce nu cuvântă.” Ruga e o metaforă favorită, mereu reluată în creația Leonidei Lari și îmbogățită cu noi reflexe, cu noi și tulburătoare sensuri.

O sensibilitate palpabilă străbate poezia Leonidei, reflectându-ne un suflu al marilor înfiorări în fața tainelor lumii și ale vieții. Poeta are gestul larg, privirea cuprinzătoare, simțirea temeinică (*Întâlnirea în cer*, p. 270): „Au înflorit salcâmi. Peste vale / Se-mprăștie miresmele cerești / Și toate, în sfârșit, ar fi la cale, / Dar tu nu ești, tu nicăieri nu ești. / O stranie dulceață-ntruna vine / Din aer și se cere în cuvânt, / Dar nici un drum nu duce către tine, / Tu nu ești pur și simplu pe pământ. / De dor, pornesc și eu pe-un gând prin spațiu, / Las casă, masă și serviciu, și scris, / Mă las într-o zburare fără sațiu, / Din închisoare într-un câmp deschis.” Probabil această *Întâlnire în cer* pe *Marginea lacrimii* conturează un deosebit profil liric, demn de un capitol aparte din *Antologia poeziei basarabene* de azi.

Vitalie RĂILEANU,
critic literar

POETUL SERAFIM BELICOV: UN PROPRIU AISBERG AL DRAMEI PROPRII

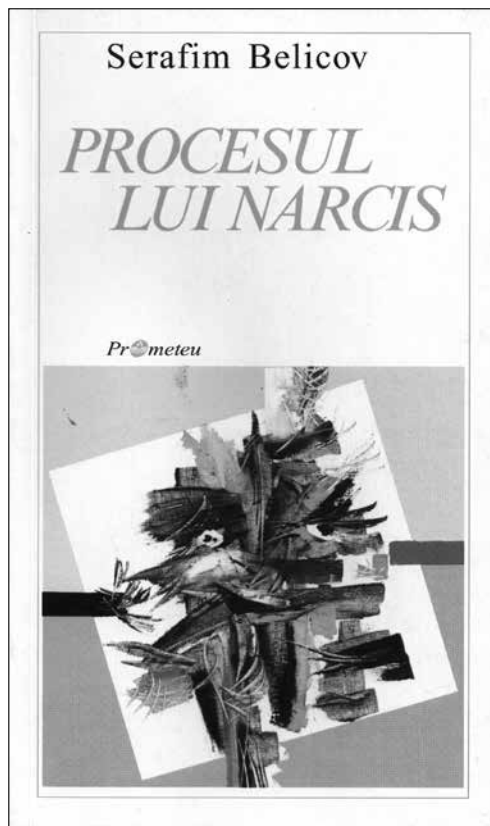
Scriitorul, poetul, publicistul Serafim Belicov intră, mult așteptat de timp și de oameni, pe ușa surzătoare a literaturii în chiar apogeul perioadei brejneviste de stagnare, cu penița îndemânică și „cu dorul frăgezimilor matinale într-un buchet de «elegii tardive»” înfruntând „tim-

pul strâmt”, fapt despre care menționa, cu un profund lirism și cu cele mai bune intenții întru a evalua un *avânt creator*, exegetul de peste Prut, scriitorul Adrian Dinu Rachieru, în esul intitulat *Un poet dedublat: Serafim Belicov*, pe care l-a publicat în revista *Crai Nou* (<http://www.>

crainou.ro/?module=displaystory&story_id=23579&format=html).

Autor al unor poeme inspirate, poetul Serafim Belicov, participant activ la *dezbrăcarea de întuneric* a societății, anunță admiterea la *școala deconservării* de ideea obsedantă a demagogului din noi prin care ne rostim sentința fără a ne da seama de trecerea vertiginoasă a timpului ce nu poate fi recuperată, de la restanță la restanță eforturile fiind cu totul altele, deosebit de costisitoare, pentru care nu ajung... vârste: „Nu ne-am achitat datoriile / la niciun paragraf, / tu urmând să-mi în-apoiezi, cel puțin, / câteva decenii de nopți polare în doi. / Când niciunul nu posedăm / cheia de la cunoașterea de noi, / dar o vom avea nu mai devreme / decât în toiul mileniului trei, / prin operațiile de înmulțire, scădere, / de ridicare la puterea «y» etc., / parcă ne-am cere sentința” („Replică mie însumi”). Desfacerea largă a aripilor cugetului și sufletului ar fi condiția de bază în asigurarea unui zbor nevătămat, întru asimilarea limbajului țărânelor, cel păstrat cu sfințenie de omul simplu („Se cuvine să recunoaștem cândva / că zborul a fost descoperit de țărani, / pe când știința de carte a lor / constă în cunoașterea numelui de botez (a se citi: identificat cu noțiunea de străbun, n.n. – L.G.) și distingerea direcției vântului...), spre deosebire de mulții „cu academii în spate” (care) „au obținut inventarea / și nu descoperirea zborului”, fapt identic cu formula „sine qua non: cea a zborului nedezlipit de pământ”, o greșeală fatală a științei.

Păstrând calmul în zdruncinările perioade spre a proteja suflul nou al epocii de destalinizare, anunțată și ca *dezgheț hrușciovian* – „Nu zic, dar și umbra, / dacă nu conține, / reflectă un dram de lumină, / face doar să n-o ignori. / Și-atunci vei resimți și lipsa / razelor din trecut, / cu care, asemuindu-le / cu cea mai poetică erupție, / te dădeai pe față / întru a preveni orice beznă” („Chiar tu”) –, fenomen prin care lupta acerbă con-

tra cultului personalității lui Stalin (și nu numai!) devine o punte spre procesul neanunțat de emancipare – în primul rând, cea lingvistică și de valorificare a patrimoniului literar clasic – autorul, cu „suflet minat” de stele întru ascultarea timpului din ele, străfulgeră mâinii întru combaterea fenomenului de denigrare, ca boală incurabilă pentru unii și... renunțarea acestora la valoare, eul pledând pentru micile, de mare importanță, deschideri întru esențiale reconsiderări: „Și mâhnit atunci Poetul de nimicul ce v-a strâns / În aceeași colivie, nu s-ar mai opri din plâns. / Nici nu și-ar strica blestemul. Prea v-ar ridica în slăvi / Prin blestemul Său Poetul – pentru mârșave isprăvi. / Lăudați deci pe străinul, pe pungașul pelerin. / Dar lăsați Poetu-n pace și tot neamul Său Român. // S-au întetit judecătorii Săi,

/ Din juni corupți, dintre perfizii scribi / Rămași ca niște umbre dintr-un trib / Și reuniți în cete de mișei. / Atât de mici, nici nu l-am meritat, / Dar străbătând lungimile de timp / Suntem datori să îl iertăm în schimb / Pentru păcatul... de-a ne fi iertat" („Iertare, lacrimi și blestem”).

De fapt, fenomenul (re)descoperirii și aflarea în vizor a procesului cultural și umanitar general românesc postbelic în stânga Prutului este remarcat și de Gh. E. Cojocaru în lucrarea *Dezghețul lui N. Hrușciov și problema Basarabiei* (Ed. „Cetatea de Scaun”, 2013, <http://www.cetateadescaun.ro/ro/magazin/produs/curs-apariE/dezghE-lui-hruE-ciov-problema-basarabiei>). Or, Eminescu, potrivit ideii poemului, rămâne un suflu mereu proaspăt al minții avansate peste un *național rătăcit*, opera constituind apa vie într-o spiritualizare.

Deși este vorba de „perioada libertății limitate” încadrată în același sistem vechi pro-bolșevic ce susținea politica de combatere a activităților considerate antisovietice, spiritul creativ se află în căutare. Aspirațiile pentru noi formule de exprimare sunt incendiare în sensul „urnirii carului din loc”, iar de cele mai multe ori calea spre regăsire a eului devine cea a cinstirii tainelor sfinte, pângărite anterior de ideologi și care, păstrate de părinți în toate timpurile, își anunță ieșirea din anonim și stabilirea în dimensiunea reconsiderării valorilor: „Amară frunză de păgân, / Ci eu la floarea casei țin / De puritate și divin / Și lui Hristos prin ea mă-nchin...” („Ave, Maria!”).

Serafim Belicov este poetul cu un spațiu individual determinant pentru ipostaza de așa-numit *prizonier al viselor frumoase*, eul pledând pentru sacrificiul în numele păstrării unor calități, dar și dezvoltării la timp a sentimentului fals de prietenie: „O stea le răsără / În cale, curat. / Ce mult mă uitară, / Ce mult i-am păstrat! / Deci nu mă mai miră: / De-am fost, le-am priit. / Ce mult mă urără, / Ce mult i-am iubit! / Prietenii...

(„Ce mult”). În final, se alege cu „distincția” rău de... educație de bun ce este și cu imaginea de victimă a acestuia în cadrul larg al disecării valorilor: „Mai inventați un visător / ce renunțând să-și aparțină, / tot suflă aur pe rutină / cu-ntregul său interior. / Când pas cu pas pe un Sisif / cu-ndemânare-l copiază, / cum să-l convingi că-i hibernează / lucrarea propriului grif? / Un blând naiv inofensiv, / uite că-i trece și sorocul, / pe-ntinsul căruia norocul / la ignorat definitiv / Ca cel mai grav accidentat / pe magistrala irosirii, / oculții l-au mai condamnat / pe termen lung la umilire...” („Un visător”). Autorul, nedezmințit în timpuri, nu sfidează tradiționalismul, dar și în plan modernist este un adept al metaforei, păstrând toate problemele și ideile enunțate în cadrul strict al categoriilor frumosului până la consumul de sine în numele unui adevăr – „Malul drept, malul stâng. / Important e să nu se risipească. / Ori și mai important / e să devenim și pentru-a treia oară” („Cumva”) –, dar și în numele păstrării ca valori a demnității de neam și a ochiului vigilent la mișcarea regresivă: „Vai de țara somnambulă, unde treaz rămase doar / Spiritul de conjunctură cu-ascuțișul proletar... / Ascultați refuzul pietrei într-o-a spune că-i de aci / Pe când bâlciurile voastre opintesc a se plodi” („Dezmoștenitori”).

Nimic nu s-a schimbat în portretul moral-psihologic al eului identificat cu autorul. De la *Procesul lui Narcis* prin *Suflet minat* spre *101 poeme*, creația lui Serafim Belicov avansează în grad de circulație sferică a unui liric ce promovează virtutea cu un mare „neajuns” – cel de a fi reformator: „E toamnă-n copii și-i iarnă-n iubire, / Apele au sub ochi cearcăne. / În grădini pomii parcă-ar bate mătâni / Și ar rosti șoptit: / Doamne, iartă-ne! / Și-n vacarmul acest al acestui tărâm / Numai durerea e-o haină ce te încape. / În poftida prezicătorilor, știm: / Prezentul se surpă, trecutu-i aproape” („Rouă minunată”). Astfel, eul operează cu termeni în care se citește definiții, descifră-

rile acestora având în fiecare caz diverse conotații.

E riscant a observa paiul în ochiul vecinului. Iar când bârna din propriul ochi zgândără vederea unei lumi întregi, soluția ar fi una pentru toate cazurile: „Să știi a ierta o greșală / este ca și cum ai descoperi / încă un eu în propriul tu” („Greșeli”). „Antrenat imaginar într-un proces de conștiință” („n-am ucis, n-am trădat, n-am furat, n-am făcut cât de cât avere”), „sentința” largului eului – marea iubire, avere fără de care viața nu ar avea sens – este pronunțată de destin și acceptată în plinătatea recunoașterii de către acesta că o altă alegere în afara trăirii respective i-ar marca nu altceva decât inutilitatea în lumea de păcat: „Nota noastră: a agonisit iubire c-ar ajunge pentru lumea întreagă, / multă iubire, / dar a depus-o pe un cont / deschis într-o bancă neidentificată / și după trecerea-i firească / e puțin probabil ca apropiații să aibă acces la moștenire.”

În doar câteva rânduri, plâsmuitorul de artificii căzătoare a redat destinul tragic al Basarabiei întregi, înrâurind, cu efectele luminescente, apariția rușinii în obrazul ce ar putea fi convertit la convalescență întru restabilirea karmei: „Blestem în veac, la vremi și la (ne)vremi, / am blestemat cruzime și pojar, / ci ricoșând, s-a-ntors blestemul iar / în noi, în autorii de blestem... / La Mehedinții cântecului plâns / ceva s-a rupt, e secolul bolnav / și neamu-i sclav la un destin concav, / încât orice sinistru l-a închis. / La Mehedinții, la Neamț, la Alba..., sus / S-a arătat Golgota lui Isus („Secol aberant”). Așadar, și a stării de alarmă, dar și a încercării de a substitui plânsul prin dorința de a ieși din sinele afectat, îndreptând coloana vertebrală – „Deocamdată însă nici nu se mai știe / unde și când am cântat: / noi am plâns și, plângând, / am șters plânsul / ca s-avem cum plânge pe curat („Pe curat”) –, dar și de a ceda rolul de „blestemător” în favoarea unui nou statut decât cel de „condamnați la pizmă și erori în secolul acesta aberant”, pentru a evita un nou calvar ce ne ține din umbră în vizorul său: „Moscul râde ca un gâde / Cum voi, tot mai abitir, / Parveniți din barbarie, / Faceți cozi la chili-pir...” („Casa”).

„Înfiat de singurătate”, atunci când „pe trupul luminii curg râni paralele / și teiul a dezertat din poeme”, senzația de mântuire apropiată pictează echilibrul, însumând doi poli în a fi unei rezistențe prin asumarea unor responsabilități în fața viitorului: „Stă răstignit poetul între file / Lăsat de neam pe grai de neam mai mare. / Adevărații sunt doar poeții care / Răspund de grai pândincolo de zile. / Stă răstignit poetul între file” („Răstignit”).

A învăța din pierderi este o cultivare prin dramatism, ne sugerează eul: „Mereu pierdem câte ceva / și pe câte cineva / până ne pierdem pe noi înșine, / până nu știm și nu ne mai doare / ce pierdem” („Pierderi”). Și nu una simplă, dar cea care te obligă să ie

atitudine atunci când de aceasta depinde supraviețuirea: „Iar vămi? iar interdicții pe hrisoave? / iar sârma cea otrăvitoare a hun-te?... / să nu ne oblojim frunte cu munte, / ci mințile obtuze și bolnave, / De-am îndrăznit să-i fugărim de-acasă, / de am ajuns să nu ne mai frământa, / că esticul sigiliu nu asfinte / pe chipul lor. Și hulpav îi apasă” („Carpații”). Și nu oricum, ci prin înălțarea deasupra sa, ar mai fi condiția de bază: „Atingeam temperaturi / dintre cele mai înalte / noaptea în recele carpatin, / încât brazii din preajmă / se tupilau și se-acopereau / cu iarbă / ca să nu ne înnegureze seninătatea / din fulgerele ce ne inelau / simțirea” („Monolog în doi”).

În încercuirile cuceritoare ale timpului acerb noaptea se face zi – „Ci ninge iar – e un popas / De fulgi ca-n vârsta precedentă, / De parcă totuși a rămas / Pe strada Creangă până azi / Iubirea noastră repetentă” („Pe strada Creangă”) –, iar văpăile sub plapuma dorului, indiferent de anotimpurile vieții – „Pe albastrele valuri de dor / cu adâncuri pustii și amare, / eu sunt ultimul tău călător, / tu ești ultima mea așteptare” („Vei afla un târziu”) – se țes din cea dintâi ca cea din urmă clocotitoare răbufnire carismatică a purtătorului de vise nobile, constituită din risipe de alint pe chipul iubitei ce nu-și dau rând să răzbată spre originea stării – „Cum nu mă satur să te-admir / Și ramu-mi cum încet se frânge, / Cu zarea ultimului sânge / Te voi picta pe-un trandafir / Pe care chipul meu va ninge. / Și-n miezul primului contur / De unde-ar încolți ideea / Picturii, te-aș feri, femeie, / De tot ce ți-i străin în jur / Și de la vise ți-aș da cheia. / Îți voi culege ochii plânși / De prin vreo așteptare-abstractă. / Păstrează-ți lacrima intactă, / Căci numai oamenii distinși / Dau sferă lacrimii, exactă. / Pe valea cântecului tău / Trecerbi cu spații vechi pe frunte / Și munți cu tâmplele cărunte / Lucrați de bunul Dumnezeu / Printre odihnele-i mărunte. / Cum nu mă satur să te-admir / Și ramul cum se și mai frânge, / Cu cel din urmă pic de sânge / Te-

oi strămuta-ntr-un trandafir / Pe care cerul meu va ninge” („Sferă”) –, întru îmblânzirea trecerii „durilor neiertători” – anii.

Prin ei mai răzbate și dorul de mamă – o intrare în permanență, un instantaneu ca o continuă duminică în care eul odihnește fiecare secundă la modul superlativ – „Și floarea aceea rămasă / Acolo, în vârfuri de tei / Și maica atât de frumoasă / Și-atât de frumoși ochii ei... / Și norii curgând peste casă / Încet, niște turme de miei / Și maica atât de frumoasă / Și-atât de frumoși anii ei... / Și pâinea – duminică nouă / Și maica – duminică Ea. / Și-atât de frumoase-amândouă / Cum n-o să mai fie cândva. / Și vântul prin iarba – mătasea / Și poarta deschisă de vânt. / Și maica atât de frumoasă / Ca steaua pe ceruri trudind. / Asfinte cu vara și floarea, / Acolo, în vârfuri de tei / Dar maica-i atât de frumoasă, / Cu-atât de frumoși anii săi!” („Secunde cu mama”) –, torturat de regretele pentru o lungă așteptare, încăpătoare pentru toate absențele într-un suflet plâpând în care o inimă zăbovește clipa într-o regăsire în esențele ce doar cu anii pot fi percepute: „Puțină umblă pe cărare, / Nici nu știu, zău, când s-a trecut. / Puțin i-i mersul și durut, / Dar inimă tot multă are. / E ca un semn de întrebare / Făcut din țărână și din lut / Și ochii, calzii, i-au scăzut, / Dar lacrimă tot multă are. / Nici crezi acum c-au fost în stare / Să ne ridice-aceste mâini, / Bătrâna maică-ntr-o bătrâni, / Dar sufletu-i la fel de mare. / Și cum se mișcă pe cărare, / Pe roua zorilor devremi, / Puțină e, încât te temi / C-ar da-o jos chiar și o floare. / Dar lacrimă tot multă are / Și sufletul i-i tot la fel, / Căci unde dacă nu în el / Încăpe-atâta așteptare?” („Portret acum”).

Acesta este poetul Serafim Belicov căruia, în meritul de a fi original, „tunurile cu zăpadă” nu-i pot cășuna vreun rău – „Nu-s repetarea nimănui / Sunt propria mea dramă / ce-și întâmplă prelungirea dintr-o viață anterioară” („Aisberg”) –, conștient de

faptul că testamentar poartă în suflet un aisberg desprins din calotele glaciale interioare, ca strămoare a cugetului, ce înainteză nu pur și simplu la întâmplare spre zona confortului și al echilibrului sufletesc, ci croindu-și calea, deloc ușoară, cu prețul marilor eforturi sfidând vicisitudinile întru savurarea libertății în actul de creație: „*Din dramă născând alte drame, / sunt propriul aisberg al dramei proprii în care rămân*” („*Aisberg*”).

Poeme inspirate de triste realități, scrise în „tăcerea (care) emite tăcere”, ele se disting printr-un limbaj ce poartă însemnele *izgonirii* „șerpilor din noi” „ce ne trag înapoi”, „supremul” pecetluindu-l pe autor cu „vlaga adâncurilor” pe care le transmite cu aceeași conștiință de sine în rol de misionar. În ipostaza respectivă, dar și în celelalte prin care distingem Omul, poetul cunoaște regularitatea aflării în posesia „sufletului cu titlul de avere”, pe care i-l ce-dează integral cititorilor de ieri, de astăzi

și de mâine, în loc de recompensă acceptând bucuria pentru fidelitatea tuturor anunțată „Patriei Limbii Române” a lui Nichita Stănescu.

Referințe bibliografice

1. RACHIERU, Adrian Dinu. *Un poet dedublat: Serafim Belicov* [online]. În: Crai nou. Disponibil: http://www.crainou.ro/?module=displaystory&story_id=23579&format=html

2. COJOCARU, Gh. E. *Dezghețul lui N. Hrușciov și problema Basarabiei*. Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun, 2013. Disponibil: <http://www.cetateadescaun.ro/ro/magazin/produs/curs-apariE/dezgheE-lui-hruE-ciov-problema-basarabiei>.

* * *

3. BELICOV, Serafim. *Procesul lui Narcis : versuri*. Ch.: Ed. Prometeu, 2000. 124 p. ISBN 9975-919-13-8.

4. BELICOV, Serafim. *Suflet minat : versuri*. Ch.: Ed. Lumina, 2011. 95 p ISBN 978-9975-65-266-7.

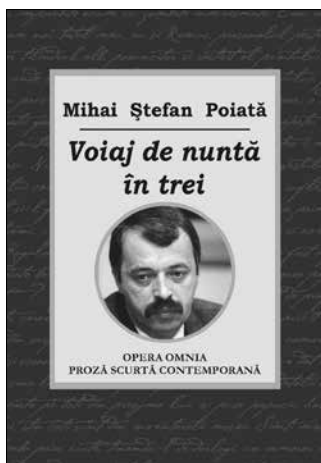
5. BELICOV, Serafim. *101 poeme*. Col. Ideal. București, 2012, ISBN 978-606-8384-15-3.

*Lidia GROSU,
poetă, cercetătoare literară*

FIREA MOLDOVEANULUI...

Să critici viciile propriului neam este un mare curaj, iar pentru ca să faci acest lucru cu umor și ironie, este nevoie de mult talent și imaginație. Scriitorul Mihai Ștefan Poiată reușește de minune să îmbine o tematică profundă cu elemente de umor și ironie.

Citind cartea *Voiaj de nuntă în trei*^{*}, am fost impresionată de subiectul captivant și succesiunea de situații dinamice. Este o carte cu o tematică actuală. Se prezintă atât problemele dintre tinerii căsătoriți –

Veronica Drăguțanu și Mircea Breazu, cât și anumite cusururi specifice poporului nostru.

Autorul cărții a scos în prim-plan aceste cusururi: tendința de a fi mereu mai buni decât alții. Cu regret, nu de a fi mai buni prin înțelepciune sau alte virtuți, ci prin avuție. Toți vor să fie mai bogați decât alții, să aibă o casă mai mare și mai frumoasă, o mașină de ultimă fabricație sau un telefon mai perfor-

mant. Nu prea există în societatea noastră dorința de a ne întrece în fapte bune, în lucruri frumoase, ci doar aceea de a ne întrece în lucruri scumpe, în fală și mândrie

* POIATĂ, Mihai Ștefan. *Voiaj de nuntă în trei*. Iași: Tipo Moldova, 2013. 170 p. (Col. *Opera omnia. Proză scurtă contemporană*). ISBN 978-606-676-272-7.

inutilă. Uneori, am impresia că trăiesc într-o societate de snobi, care nu vor nimic altceva decât să se laude cu ce au în buzunar, nu să se preocupe de ceea ce au în cap. Doar inteligența, cultura ne poate face superiori, dar poporul nostru consideră că superior te face banul și puterea.

Mihai Ștefan Poiată ilustrează foarte bine mentalitatea moldovenească „modernă”, prezentând povestea celor doi tineri însurăței. Deși ei sunt căsătoriți de un an, ei ascund taina cununiei chiar și față de părinți. Petre Drăguțanu, tatăl Veronicăi, vrea să o mărite cu Tudorică, care este din Cucuieți, are casă și mașină „Jiguli”. Ce valori are! Casă și mașină. Iată așa erau măritate fetele, nu cu un om, dar cu averea lui.

În cele din urmă, Veronica urmează să se căsătorească cu... soțul ei. Părinții află abia în final de căsătoria celor doi, dar oricum le fac o nuntă. Și ce nuntă! O nuntă cu 400 de perechi, lăutari și un fotograf despre care Petre Drăguțanu zice că e de la gazetă. Evident, nu este adevărat, dar fala este fală. Trebuie să fie cel mai mândru Petre Drăguțanu, că le-a organizat copiilor o asemenea nuntă fastuoasă. Și până la nuntă... ce-au mai tărăgănat, ba că trebuie să facă reparație, ba că mai trebuie să adune zestre pentru mireasă, ba că mai au nevoie de mai mulți bani pentru nuntă. Și să nu uităm cât de greu s-au învoit nașii să cunune tinerii. Leanca nu accepta să fie nașă, dacă nu i se punea *difițātu pe masă* – cizme italiene și covoraș cu cerbi și... mici crocodili. Chiar și când au venit Veronica cu Mircea să îi roage să le fie nași, au vrut să se laude cu ceea ce au în casă, în acest scop ei împrumută de la vecin televizorul color. Acesta însă îi dă de gol, spunând că televizorul e al lui:

„– Măi, Onaș! sare Leanca. Da' tu, când ai fost nun mare, ți-am împrumutat lustra de cristal ori nu? Scaune ți-am împrumutat

ori nu? Ne-ai zgâriat două și n-am zis nimic. Covor persan, doi pe trei metri, ți-am împrumutat ori nu? Taci? Apu să taci! Șezi la masă și fi om.”

Din toate aceste acțiuni și replici, observăm o fațetă penibilă a firii moldoveanului: fiecare vrea să pară mai bogat decât este, să își dea aere de superioritate și să-l facă pe celălalt invidios; fiecare tinde să aibă mai mult decât celălalt, să fie mai modern și mai performant. Lumea nu ține cont că mai trebuie să aibă cu ce se hrăni, cu ce se îmbrăca, să citească niște cărți, să meargă la un spectacol ș.a.m.d. Unii cheltuie sute de euro pentru nunți, alții – milioane de lei, numai ca să arate că au bani. Apoi „țin post” cu lunile că și-au cheltuit toată agoniseala pentru sărbătoarea cea mare. Strălucire, sute de invitați, sute de feluri de bucate și băuturi, cea mai mare și mai frumoasă sală, cea mai scumpă rochie de mireasă, cel mai scump costum de mire și neapărat să fie dansuri țigănești, lăutari, spectacole, manele, focuri de artificii și câte și mai câte... – toate cu foarte mulți bani. Și ne plângem că suntem săraci. Din păcate, asta e realitatea, lucrăm în Italia să câștigăm bani și să facem acasă nunți grandioase.

Recomand tuturor această carte, pentru că este o scriere despre noi, despre societatea noastră. Este necesar să corectăm aceste vicii, dar până oamenii își vor da seama cât de ridicoli sunt, vor continua să fie încrezuți. Este necesar să învățăm a pune preț pe lucruri autentice, adevărate, să încercăm să ne lărgim orizontul de cunoștințe, nu buzunarele. Să cheltuim mai mulți bani pe cărți și cursuri utile, nu pe obiecte inutile, ce sporesc doar frumusețea casei, dar nu și pe cea a sufletului.

*Veronica BURBULEA,
elevă, cl. a IX-a, Liceul Teoretic
„Ion Creangă”, cititoare a Bibliotecii
„Târgu-Mureș”*

NE-A PĂRĂSIT CERCETĂTORUL LITERAR PAVEL BALMUȘ

Cu profundă îndurerare Colectivul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” anunță că pe 12 decembrie 2014, la vârsta de 70 de ani, subit ne-a părăsit, plecând în Ceruri pe calea fără întoarcere, Pavel Balmuș, istoric și critic literar, fost director al Centrului Național de Hasdeu-logie.

Pavel Balmuș s-a născut pe 18 august 1944 în s. Sărătenii Noi, plasa Telenești (ulterior centru raional), județul Orhei, în familia lui Timofte Balmuș și Elisaveta (născută Pallady). Studiile primare le capătă la școala din satul natal, cele secundare – la cea din Zăhăncanii Vechi. În ultimele clase ale școlii medii învață la școala moldo-rusă din centrul raional Telenești. În anii 1961-1966 este student la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova. După absolvire a lucrat în redacția ziarului *Moldova socialistă*, la Televiziunea Moldovenească, în redacția de emisiuni literar-dramatice, și se manifestă din plin pe tărâmul publicisticii cultural-literare, prin scrierea și publicarea unor recenzii și prezentări (la scrieri de literatură originală contemporană, traduceri din literatura universală, ediții și monografii consacrate clasicilor noștri).

Între 1968 și 1971 lucrează la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei, neîncetând să publice în presa republicană articole, studii, recenzii etc. În anii 1971-1979 se transferă la Muzeul Republican de Literatură (de pe lângă

Uniunea Scriitorilor din Moldova), care în prezent se numește Muzeul Național de Literatură „M. Kogălniceanu”. Aici Pavel Balmuș, în calitate de custode general, secretar științific și director adjunct, a avut posibilitatea să efectueze cercetări literar-istoriografice, inclusiv în muzee, biblioteci și arhive din Moscova, Leningrad (azi Sankt Petersburg), din Lvov, Harkov, Kiev, Cernăuți, Kameneț-Podolski, Vinnița,

Odesa și din alte orașe ale fostei URSS. Așa s-a putut apropia Pavel Balmuș de studierea și interpretarea-exegeză a lui Nicolae Milescu-Spătarul, Dimitrie Cantemir, Constantin Stamati, Alexandru Donici, Miron Costin, Ion Neculce, Mihai Eminescu, Alexei Mateevici ș.a. În aceeași perioadă, a început colaborarea lui cu istoricii literari E.M. Dvoicenko-Markova (de la Moscova) și Gh. Th. Bogaciu (din Irkutsk, Rusia). Tot de atunci își au începutul și preocupările lui Pavel Balmuș de studiere a vieții și activității membrilor dinastiei de scriitor-cărturari Hâjdău-Hasdeu (cu susținerea hasdeologului N.N. Romanenco; împreună au scos câteva ediții de opere hâjdăuene-hasdeuene).

În anii 1983-1989 Pavel Balmuș este colaborator al Editurii „Literatura Artistică”, la început ca redactor, apoi ca șef al redacției de proză originală. Sub îndrumarea și participarea sa nemijlocită apar opere de Alexandru Hâjdău, Antioh și Dimitrie Cantemir, Alexandru Donici, Miron Costin, Do-

softei ș.a. Din 1989 pînă în 1999, în urma unui concurs, devine colaborator al Institutului de Istorie și Teorie Literară al AȘM, în calitate de coordonator al subsectorului de literatură veche română. În acești ani lucrează la întocmirea și editarea volumului colectiv de studii *Un veac de aur în Moldova: 1643-1743. Contribuții la studiul culturii și literaturii române vechi*; îngrijește textul, scrie nota asupra ediției, postfața și glosarul la romanul anonim *Aglaiă*. În 2000-2002 colaborează la Editura „Cartier”, scoțând la lumină scrieri (în colecția *Poesis*) ale celor mai diverși autori: Dante Alighieri, Vasile Alecsandri, Alexandru Macedonski, George Coșbuc, Ion Minulescu, Ion Pribeagu, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Ivănescu ș.a.

Pavel Balmuș a mai îngrijit apariția volumelor (unele în colaborare): *Publicistică în ziarul „Traian”: 1869-1870* de B.P. Hasdeu (1998); *Scrisori din Basarabia*, aparținând lui Z.C. Ralli-Arbore (1996, 2001); *Pro Fide et Patria: contribuții la studierea vieții și activității membrilor de familie Hâjdău-Hasdeu* (2002); *Ipostaze ale literaturii române vechi și premoderne, sec XVI-XVIII* (2007), *Dimitrie Cantemir. Dimensiuni ale universalității* (2008) ș.a.

Din 1993 pînă în 2013 Pavel Balmuș a fost angajat al Bibliotecii Municipale

„B.P. Hasdeu”. Aici a inaugurat microsimpozionul „Pro Academia Hasdeu”, iar în 1998 fondează Centrul Național de Hasdeologie.

În 2013, sub egida BM „B.P. Hasdeu”, apare volumul-biobibliografie *Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual*, redactat la Filiala „Onisifor Ghibu” (concepție și elaborare Vitalie Răileanu), în care sunt exteriorizate îndrăzneala și perseverența cercetătorului literar de a aborda anumite probleme deosebit de importante din literatura română, bazându-se pe o tratare documentată din punct de vedere științific pînă la scrupulozitate.

Pavel Balmuș a fost președinte al Societății Bibliofililor „Paul Mihail” din Republica Moldova (de pe lângă Biblioteca Națională a RM). În 1993 devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Regretăm enorm plecarea dintre noi a reductabilului istoric și critic literar Pavel Balmuș, o grea pierdere pentru întreaga comunitate culturală din republica noastră.

Suntem cu gândul și sufletul alături de familia îndurerată, dar și de toți cei care au avut prilejul să-l cunoască și să-l aibă aproape.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

**COLECTIVUL
BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”**

PAVEL BALMUȘ. PORTRET LA TRECUT

Nu este nevoie să vezi ce face cineva pentru a ști dacă își urmează vocația. Trebuie doar să îi privești ochii: are o expresie fascinantă, de absorbire în activitate. Cât de frumoasă este această privire! Am sesizat-o la Pavel Balmuș ori de câte ori l-am găsit la masa de scris, ori de câte ori l-am auzit conferențind, comunicând la vreun simpozion la care a participat sau pe care l-a organizat; povestind ceva hasdeuian studenților, liceenilor sau bibliotecarilor; ori de câte ori l-am văzut la întâlnirile cu reputați hasdeologi; ori de câte ori descoperea vreun nou volum din aria de interes

științific, literar, cultural, istoric pe care imediat căuta să împărtășească noutatea. Pavel Balmuș disemina, comunica ceea ce descoperea, ceea ce avea de spus printr-o combinație unică de profunzime, pragmatism și argumentare cu aceeași expresie fascinantă de absorbire de subiect. Pavel Balmuș a fost pasionat pînă la sacrificiu de ceea ce făcea.

Să fii pasionat de ce te preocupă nu este astăzi la modă. Pe de o parte, era un om „demodat”, în viziunea unora mai tehnologizați, pentru că și acum, în vremuri virtuale, Pavel Balmuș da câștig de cauză

cernelii în corespondența cu alții, în relația profesională – scria cu penița rapoartele, planurile de cercetare, petițiile și notele către direcțiune. Era „tradiționalist” în viziunea unor manageri ai BM pentru limbajul utilizat, „arhaic”, în documentele-cadru pe care le emitea, în aceleași rapoarte, note. Et caetera. Pentru alții, în special pentru mine, era omul original, distinct al BM pentru că prin acest limbaj, perceput de unii ca „arhaic”, rămânea în dimensiunea veacurilor prin care cobora să descopere ceva, să găsească răspuns la frământările pe marginea unor probleme literare, istorice..., să caute vreun argument la vreo neclaritate referitoare la opere, oameni, epoci...

Pe de altă parte, Pavel Balmuș era omul atotștiutor de Hasdeu, omul-document; omul-argument; omul-comentariu; omul-notă. Et caetera. Dacă cineva avea întrebări, Pavel Balmuș avea răspunsuri; dacă cineva avea nevoie de consultații, Pavel Balmuș le oferea cu plăcere, cu deschidere, cu entuziasm; dacă cineva dorea discuții, dezbateri – Pavel Balmuș le susținea, era omul care investește în dezbateri și discuții. De aceea, oamenii îl plăceau, îl respectau, îl apreciau, aveau încredere în prestația lui. În susținerea acestei afirmații vedeți volumul monografic *Pavel Balmuș și forța inepuizabilă a unui intelectual (exegeze literare completate de o biobibliografie)*; inițiat de alt împătimit de cercetare, Vitalie Răileanu, și editat de BM. Aici veți găsi reflectate toate preocupările de cercetare ale lui Pavel Balmuș, cunoașteți toate fațetele lui care-i întregesc personalitatea: *reprezintă stirpea marilor cărturari* (Vladimir Beșleagă); *erudit al cărții clasice* (Eugen Lungu); *arheolog literar, fața ascunsă a detaliului „perfect”* (Haralambie Corbu); *stă sub semnul de aur al trecutului* (Victor Prohin); *anticarul literaturii noastre* (Alexe Rău); *cărturar neîmpăcat* (Vlad Chiriac); *căutătorul de aur* (Iurie Colesnic); *hasdeulogul principal al Basarabiei, adevă-*

ratul om de știință (Andrei Vartic); *animator de evenimente științific-culturale* (Parascovia Onciu); *exegetul dominat de nonconformism* (Vitalie Răileanu).

Cercetarea este un domeniu în care rezultatele vin prea târziu și presupune multă muncă. Foarte pasionat de munca sa și suficient de perseverent pentru a obține rezultate originale și valorice, P. Balmuș, avea managementul său personalizat al muncii de cercetare, cu reguli de bază, care nu au dat greș niciodată, – mergea cu pași mici, dar hotărâți spre rezultatele pe care și le propunea. Rezultatele muncii lui nu l-au dezamăgit și nu ne-au dezamăgit. Angajamentul său responsabil față de calitatea cercetării, față de calitatea muncii sale a devenit *ștacheta Balmuș*, pentru mulți foarte ridicată.

Noi, la BM, întotdeauna căutam experiențe și bunuri capabile să confere o valoare mai mare, să stabilească o conexiune mai profundă, o experiență mai intensă care să ne schimbe în bine și să ne adauge valoare. Venirea lui Pavel Balmuș la Centrul Național de Hasdeulogie a fost achiziția unui astfel de *BUN* valoric și de *EXPERIENȚĂ* inedită pentru BM. Contribuția cercetătorului științific Pavel Balmuș se estimează prin numărul de studii realizate, prin numărul și feedbackul activităților științifice organizate (simpozioane, conferințe, mese rotunde, lecții publice) prin calitatea oamenilor (hasdeulogi) prezenți la aceste activități, prin numărul de comunicări, în afara BM, susținute la diverse evenimente științifice și culturale, prin numărul de participări la emisiuni la Radio și TV. Prin toate acțiunile sale, P. Balmuș pune în lumină opera, viața tuturor membrilor dinastiei Hasdeu, limpezea unghiurile negre, aspectele confuze și-i actualiza continuu. Pentru Pavel Balmuș o zi de lucru reprezenta o șansă de a face ceva care contează. Când o zi de muncă contează mai mult decât recom-

pensarea (modică față de efortul depus) înseamnă că la capătul zilei s-a creat o valoare, o nouă legătură, o nouă colaborare sau apropiere de un autor, de un subiect. Astfel se încheia orice zi de muncă a lui P. Balmuș. Îl ajuta pasiunea, exprimată prin dorința, insistența și disponibilitatea lui de a valoriza și a oferi altora rodul muncii sale de cercetare. De multe ori mă întrebam: slujba pe care o avea P. Balmuș la BM era pe măsura pasiunii lui?!

Cercetătorul P. Balmuș s-a caracterizat printr-o puternică integritate intelectuală. Nu se lăsa condus de indicații, de tendințe actuale, de obiective de cercetare slobozite de sus. Nu accepta dispoziții, ordine când și ce să facă. Avea nevoie și prețuia libertatea, individualitatea deciziilor. Aceste caracteristici însă nu i-au știrbit generozitatea. Nu pregeta să-și pună la dispoziție competențele și să-și răspândească cunoștințele acumulate. P. Balmuș a fost ceea ce a fost, și va rămâne, nu pentru că a fost un urmaș ascultător al unor modele preconceptuate, ci pentru că nu le-a respectat, le-a încălcat în beneficiul științei. Dânsul a fost ceea ce a fost pentru că făcea munca de cercetare cu inima, cu sufletul. L-au influențat genele, educația pe care a primit-o și imperativele culturale. Au

existat o combinație de haruri genetice și îndemnuri părintești care au creat oportunitatea perfectă pentru ca Pavel Balmuș să ocupe locul distinct în literatură, cultură, știință care au adus beneficii Centrului Național de Hasdeologie și Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

În multe cazuri, Pavel Balmuș a fost cel mai vizibil simbol al BM, având puterea de a influența potențial imaginea de instituție de cercetare și valorificare a dinastiei Hasdeu.

În calitatea-mi de conducător (perioadă care a coincis cu aflarea lui P. Balmuș la BM) mi-a plăcut întotdeauna să am în preajmă oameni care se impun prin forța ideilor, prin atitudine, prin argumentație. Pavel Balmuș a fost printre oamenii care prin personalitatea, atitudinea lor se impuneau, se poziționau ca oameni-cheie ai BM, printre oamenii cu abilități, convingeri și valori pe care le transmit BM reușind să-i ofere unicitate.

Cărturarul, eruditul, exegetul, lobbyistul dreptății și corectitudinii, nonconformistul și, în primul rând, savantul Pavel Balmuș merită aprecierea și recunoștința noastră, a bibliotecarilor, a administrației BM.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

CÂND PLEACĂ UN ASEMENEA OM...

Atunci când – în ziua de vineri, 12 decembrie a.c. – s-a stins binecunoscutul istoric literar Pavel Balmuș, lumea culturală din acest spațiu geografic și, cu deosebire, cea din domeniul academic, a realizat golul rămas; în contemporaneitatea noastră e cam dificil de găsit pe cineva, îndoctrinat de pedantismul german, care să-i semene.

Îndurerat, încerc să-mi adun gândurile... Sunt la fel de dezorientat ca și când aș fi aflat despre decesul unei rude, fiindcă simțeam întotdeauna că între noi funcționau indeniabile înrudiri de ordin cultural.

Știu că spațiul tipografic e insuficient spre a cuprinde anvergura umană și profesională a celui dispărut, dar mă simt moralmente obligat să îl evoc – măcar fugitiv emoțional – în paginile hebdomadaruului *Literatura și arta*, de care ambii vom rămâne legați afectiv.

Pentru mine, Pavel Balmuș a fost mai mult decât un eminent istoric literar. Avea, printre atâtea însușiri academice, vocația amicitiei. Era devotat trup și suflet *artei cercetologice*, dacă mi se permite să zic așa, dar refuza să se cantoneze într-un

parohialism al propriei erudiții, în iluzorii „superiorități” de castă sau clan... Însă Pavel Balmuș s-a impus pretimpuriu printr-o inteligență scânteietoare; de adolescent atrase atenția profesorilor universitari sau – cum ar fi zis N. Steinhardat – *al maturilor din Rugul aprins*, pentru că aplecarea sa spre carte să se concentreze în lucrările care probau o cercetare de minuție, în domeniul în care era refuzată afirmarea neîntemeiată pe originalitatea demersului, pe competențe informaționale, pe evidențierea elementelor de noutate: am cita doar faptul că până la 45 de ani și curând după aceea – închea așa lucrări: Al. Hâjdău. *Domnia Arnăutului* (în seria *Biblioteca școlarului*); Antioh Cantemir. *Satire și alte poetice compuneri* (ediție bilingvă); Al. Donici. *Fabule*; Miron Costin. *Opere* (în colaborare cu Sv. Korolevski; [Mitropolitul] Dosoftei. *Opere poetice* ș.a.

Mai apoi s-a impus prin inedita abordare și cercetare a istoriei și operei dinastiei Hâjdău-Hasdeu. Toate în ansamblu sunt deosebite contribuții care îl recomandă cu o riguroasă structurare a logosului, axat strict pe problema pe care și-a propus-o s-o compună: concret, concis, pe puncte – fără digresiuni inutile de verbiag înflorit.

Fiind angajat al Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, în anul 1996, în Sala Mare de lectură, pe lângă Departamentul relații cu publicul, inaugurează microsimezionul „Pro Academia Hasdeu”, fapt ce a stârnit admirația și prețuirea prin diversele manifestări, fie că era vorba de conferințe, colocvii, simpozioane etc., *custodele Pavel Balmuș*, demonstra o vocație aleasă de cercetător și istoric literar, iar memoria de invidiat, intuiția și aflarea / descoperirea surselor, perspicacitatea în selectarea celor mai demne de încredere – calități native la care a adăugat – *propriu* – o disciplinare a lucrului cu arhivele, do-

cumentele istorice și cărțile vechi, într-un exercițiu permanent ce-avea să-l „doteze” și cu remarcabilă putere de muncă, îl caracterizează perfect.

Care sau câți dintre intelectualii noștri au *scormonit* bibliotecile marilor orașe – București, Sankt Petersburg, Kiev, Moscova, Kamenetș-Podolski, Vinnița, Harkov, Lvov (Lemberg), Cernăuți, Odesa sau din alte urbi culturale europene – prin care le-a fost dat să meargă, așa precum Pavel Balmuș care a adus în Chișinăul drag inimii sale, măturii scrise despre dinastia Hâjdău-Hasdeu și nu numai.

Astăzi ne dăm bine seama, că distinsul intelectual Pavel Balmuș și-a *clădit* și o altă Casă a sa, aici, pe *stânca* – Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, peste care *au trecut râuri mari, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea*, dar Ea n-a căzut, fiindcă este întemeiată pe stâncă...

„Paradisul” său (ca la J.L. Borges) era Biblioteca, din care *îți scotea prompt o carte mai rară* să-ți folosească în tema la care lucreai. Aici inițiasă / crease și un fond aparte de Carte rară..., adunată / selectată împreună cu soția sa Clara (și limpedea! – apud P.B.) Balmuș.

Pavel Balmuș vorbea arareori despre sine și nu ca să se pună în valoare; prea modest pentru cât era de recunoscut ca istoric literar, prea stingherit când i se mulțumea pentru sprijinul acordat, și-a impus să păstreze în conduită măsura.

În vechime se spunea că din virtutea moderanței, decurge amabilitatea și politețea, iar, din aceasta din urmă, își are începutul gentilețea, ceea ce înseamnă o mare bogăție sufletească. Lui Pavel Balmuș nu se poate să nu i se recunoască această noblețe, un har neumbrit de haosul pe care i-a fost dat să-l trăiască uneori...

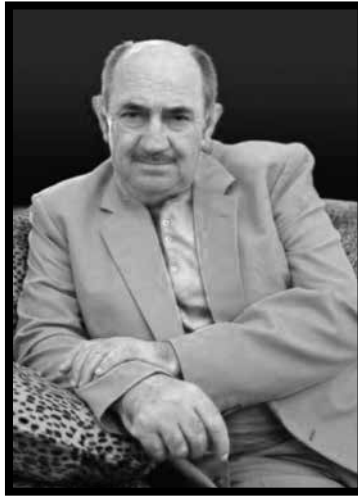
Vitalie RĂILEANU

S-A STINS DIN VIAȚĂ LIDERUL INCONTESTABIL AL PRESEI AUTOHTONE

Constantin Tănase este mai mult decât un nume cunoscut în mass-media de la Chișinău. E un brand cu renume, construit cu talent și afirmat temeinic în presa noastră. Scrierile sale, în ultimii 20-25 de ani, neîndoielnic, au avut un impact extraordinar asupra publicului cititor de la noi.

Directorul și editoria- listul publicației *Timpul de dimineață* și-a consolidat de mai mulți ani poziția de lider incontestabil al jurnalismului autohton. În 2009 a atins vârsta de 60 de ani și rămâne în continuare unul dintre cei mai laborioși și mai dinamici publiciști de la noi. A publicat mai multe comentarii decât în alți ani, a suscitad mereu respectul și admirația, a provocat, a scandalizat.

Constantin Tănase s-a născut pe data de 24 iunie 1949, în comuna Nemțeni, județul Lăpușna. A studiat la Facultatea de Litere a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, a activat în calitate de profesor și director de studii. Și-a făcut doctoratul la Academia de Științe a Moldovei, susținându-și cu succes teza de doctor în filologie. În perioada 1988-1990 a activat în calitate de secretar științific al Comisiei de terminologie de pe lângă AȘM. În anii de renaștere națională s-a impus prin articole și studii memorabile, adevărate pledoarii pentru revenirea la

Constantin Tănase
(24.VI.1949 – 30.X.2014)

alfabetul latin și instalarea în drepturi a limbii române în spațiul pruto-nistean.

În anii 1991-1993 este deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al *Declarației de Independență*. În 1994-1996 a fost director al Centrului Național de Terminologie, realizând în această calitate un vast program de editare a dicționarelor de terminologie și de punere în circulație în limba română a documentației oficiale, a actelor de identitate etc. În 1996 este consilier al președintelui Mircea Snegur.

În perioada 1997-2001, C. Tănase a fost redactor-șef adjunct, apoi redactor-șef și director al ziarului *Flux*. În 2001 a lansat ziarul *Timpul*, unde a scris editoriale până aproape în ultimele zile de viață. „*Timpul* lui Constantin Tănase”, cum era supranumită publicația, a înregistrat poate cea mai mare popularitate pe piața mediatică din Basarabia, numeroase articole fiind preluate și în ziare din București ca modele de atitudine și informare. A editat volumele de publicistică *Ochiul lui Esop* (2000), *Patria vuindă* (2001), *Hoții de mituri* (2004) și *Blestemul de a fi* (2009), precum și *Groapa cu lei*, lansată în luna iunie curent.

A fost membru în Uniunea Scriitorilor din Moldova.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu dreptii.

„CUM SĂ MOARĂ ACEST ROMÂN CU INIMA CÂT TOATĂ MOLDOVA?!”

Au trecut minute multe și rele de când cuvintele înșirate pe ecranul telefonului mobil, refuzau să se lege în mintea mea. E o glumă, o glumă îngrozitoare. Cum adică „a murit Constantin Tănase”?! Cum să moară Constantin Tănase?! Cum să moară acest moldovean român și român cu inima cât toată Moldova?!

E peste puțină! De când am cerut și primit cetățenia Republicii Moldova, îmi spunea: „frate”! Mi-a fost atunci alături, a fost mândru de gestul meu și s-a bucurat

alături de mine. Adică, am pierdut un frate de suflet și de spirit, un prieten drag. Cu ocazia uneia din venirile mele în Republica Moldova, a transmis un mesaj simbol cititorilor săi: „Lăsați-l pe Florin Piersic să vorbească”.

Dragul meu Constantin Tănase, din păcate, vestea plecării tale într-o stea, m-a lăsat fără cuvinte...

*Florin PIERSIC
(Timpul, 4 noiembrie 2014)*

foto: Liviu Dumitru

TIRASPOL

Tiraspol ucide adus de Siberia
 până-n Sibiu poate yana
 copacul o femeie dărâmandu-l
 cu tot soarele din coaja infernului
 bobul de orez fecundând Himalaia
 șoarecele sodomizând elefantul troian
 până și norul trezindu-te acoperise soarele
 nu știu dacă am avut c-am avut holeră
 mă și durea în Amazonia serii

pe somn devreme nopți tiraspe
 exact ca Dariu-al lui Istaspe
 te culci cu visul pe-mpușcate
 să te trezești oltean macate
 ferindu-te cum te aruncă
 bombardă și nu singur luncă
 la nevăzută și grădină
 poetului să te ațină

în romanul colonel
 este foaia de bordel
 el se-ncineră bătrân
 Jean jumate fără fân
 tocmai azi de împărați
 maică-sa nici la Galați
 astei Prahove țărână
 peste anima stăpână

se luminează tir pe somn Tiraspol
 Cocioarvă pe unde o fi pus cărțile
 femeie înveselită de operație
 pe legăturile cu bibliotăra
 nu te mai snobești snopești
 miaună surzenia în parte
 ieri cu meditația azi cu pagină
 dacă mai ajunge la citat

cum omoară rușii păsări înjurate
 anglic panglic dodii netelefonate
 doar războiul gluma cât că te omoară
 și se ivănește sconxul subțioară
 vii se priveghează la plecări incerte
 sfinții cu Așoka să nu se mai certe
 te gândea prin lume c-ai trecut agale
 munții te uitară sângele la vale

contaminezi mai moale
 andante ideații
 la streășină la poale
 surorile și frații
 așteaptă cine moare
 a mai trăi pomană
 aprinsă lumânare
 vecină narcomană

ți-am fost mi-ai fost prieten m-ai ucis
 copiilor le-ai spus că nu există Dumnezeu
 mărunte educații copii în locul sângelui
 regie arheologică muzică de război
 Eroica-n Berlin cartea de pace
 spre Chișinău microbuz albastru iranian
 Romulus încă etnos în sala academică
 pe cine poreclise-ți regina de cupă
 morbiditatea din lipsă de umor și caracter
 tot mergem în vorbele politrucilor
 cu neveste nevorbitoare pământului
 vârfuri verzi în plai albastru vara morți
 demult m-am dezvățat de testament
 ziseși de putsch acum încep războiului
 motivați numai de primejdie singura-ne soartă
 Dubăsari și duba noastră cu bătrâni și securiști

câte și-ale vieții și-ale morții și-ale nimicului
 ne privește comensurabilitatea caravană
 unghiuri comuniste de filmare muribundă
 octogenarii mă retrag din consilii
 în bibliotecă și greu ne ironizăm
 trei mese rotunde pe o împăcare
 în neant cu discursuri de pelin
 o bătută sciților și cine știe capul
 nu spui oricui că l-ai mai văzut

Wulfla Golful Basarabia
 haine mâncare meditație rugăciune
 ajungi pe front virgină de război
 dulgheri muzeografi
 cum să practici devoțiunea
 pământeașcă născut din
 frumusețea batjocorită
 femeii nevrotice în amurg
 urască-te în calea ucigașilor

cum dacă-ai fi trăit
ar fi avut cum să te ignore

lăudată să nu dea greș
țintuindu-te toată viața
oriunde de oriunde ca și cum
îți ești carabina sortită
spre tine îndreptată
că de ce Dubăsari
la Consiliul de Securitate

când mergi în Basarabia
îți faci o cruce
sub fulgere că de trei
zile plouă mană
vezi merele și vinul
încirezând bazarul
te năpădească semințiile
în necunoștință

de la zero azi și mâine
cu Sisif mânânci o pâine
mai străinul niciun câine
nu-nțelege azi și mâine
ci tu Doamne ne rămâne
dăruiești la câine pâine

dragostea ne e de câine
de la zero azi și mâine

a se găsi din subiecte
cămara crestei basarabe
o Indie de dialecte
pân' la Soroca Om și Babe
ce să le spun tăcere secte
armata paișpe fără roabe
abia a treișpea incorecte
stanțări de Gemina la boabe
deci imnuri urmă improviză
cântarelor de peste vreme
pe Tisa tisă marșandiză
pe Nistru sângerate creme
grâu supt în drumul către spice
de răs dușmanul să se strice

de și-a pus sub cap la moarte
traista cu țărâni departe
din toate pământurile
să nu-l bată vânturile
mormântul Sibiului
buruiana viului
mâna balomirului
verde calomfirului

George ANCA

ASCULT TIMPUL

Ascult timpul care vine;
Pașii îi încetinesc
Să-l opresc pe cel ce pleacă,
Fiindcă altul nu găsesc.
Nu pleca, timp neînflorit,
Lasă-te de vrei arar,
Lângă mine de-ai venit
Rămâi să-mi fii fidel scutar.
Rămâi precum mireasma-n pârg
Ușa inimi-i deschisă –
După tine mereu plâng
Printr-o lacrimă tot strânsă.
Vreau să-mi fii de ziua mea
Prins în păr, atins de gene,
Făr' de mult dulce amar
Dorul luminii eterne!

Constanța ABĂLAȘEI-DONOSĂ

GLASUL MIORITIC

De stai s-ascuți în taină a neamului durere,
Auzi cum din adâncuri se-nalță către noi
Strigăt de iubire de neam ce-ți dă putere,
Pământul ce ne ține ascunde mulți eroi.

De stai s-ascuți în munte a codrilor poveste,
Ai să auzi în șoaptă legende cu haiduci,
Ce stăpâneau Carpații și falnicele creste,
Și se-adunau în cete la umbra de sub nuci.

De stai s-ascuți cum marea, la Pontul Euxin,
Îmbrățișează țărml de veacuri neștiute,
Ai să auzi în valuri al neamului suspin
Și cântecul sirenei ce varsă lacrimi multe.

De stai s-ascuți adâncul din spațiul mioritic,
Auzi cum plâng străbunii în somnul zbuciumat,
Că ne-am pierdut iubirea de neam și de mirific,
Și ne-am vândut pământul și ne-am înstrăinat.

De stai s-ascuți la Țebea gorunul cum foșnește,
Ai să-l auzi pe lancu cum strigă către noi:
– Vă dușmăniți voi frații? Dușmanul vă-ncolțește!
Vorbiți aceeași limbă! Nu faceți război!

De stai s-ascuți cum Oltul la Cozia izbește,
Zidul Mănăstirii să-l scoale pe Bătrân,
Ai să-l auzi pe Mircea din somn cum ne grăiește:
– De ce vindeți pământul? E Sufletul Străbun!

De stai s-ascuți la Putna, Slujba Învierii,
Ai să auzi cum Ștefan se roagă pentru neam
Să piară pe vecie blestemul trădării,
Să nu mai fie-n țară nici urmă de orfan.

De stai s-ascuți cum vântul șuieră-n Carpați,
Ai să auzi cum Lupul lui Decebal ne cheamă,
Să-nfăptuim Unirea și pacea între frați.
Dacia Străbună la toți ne este mamă.

De stai s-ascuți văzduhul pe culmea caraimană,
Ai să auzi cum cântă Pasărea Măiastră,
Și ai s-auzi în trilu-i duios pe daca mamă,
Ce-alină de milenii toată durerea noastră.

*Ștefan SILVA,
Timișoara*

SORCOVA PENTRU BASARABIA

Sorcova, vesela,
 Până-n... Basarabia!
 Să ne-audă frații buni,
 Cei ce-și zic, ca noi, Români.
 Dar, până s-or lumina,
 Noi venim cu Sorcova
 Și la ceilalți pământeni,
 Cei ce-și zic doar *moldoveni* –
 Noi, de-aici de la Carpați,
 Știm că și ei ne sunt frați.
 Prin urmare, frați de Neam,
 la uitați-vă pe geam
 Cum se strâng colindătorii
 Să vă prevestească Zorii
 Zilei Sfinte ce-o să vină
 Pentru inima Latină,
 Când Ograda noastră Mare
 Va fi iar în vechi hotare,
 Când Prutul cel cu necaz
 Va ajunge-un biet pârliaz...
 Sorcova, vesela...
 Frați din Basarabia,

Să trăiți, să înfloriți,
 Să fim iar nedespărțiți!
 Pân' atunci, s-aveți răbdare
 Și recoltă în hambare,
 Rода să vă fie coaptă,
 Gândul bun devină faptă.
 Puneți vijeliei pieptul,
 Nu lăsați singur Poetul,
 Fiți stăpâni în băătăură
 Chiar de vremea nu vi-i bună...
 Duceți-vă demn povara –
 Va veni și... primăvara
 Cu brândușe-n cununiță,
 Cu grădina – poieniță...
 Și-om avea atuncea flori
 Pentru poduri pân' la nori!
 Sorcova, vesela,
 Până-n... Basarabia,
 Să se-audă, din Carpați,
 Dorul nostru pentru frați,
 Dorul nostru de Unire –
 LA ANUL... ȘI LA-MPLINIRE!

Gheorghe PÂRLEA

URĂRI CU OCAZIA ANULUI NOU 2015

Aho! Aho, e Anul Nou,
 Să ne oprim aici,
 La Biblioteca „B.P. Hasdeu”.
 Încă un an a fost cu noi,
 Mulți cititori ea are noi.
 Anul acesta au muncit,
 Succese mari au dobândit.
 Elevii vin cu mare drag,
 Găsesc cărți, ce mult le plac.
 Biblioteca s-a dezvoltat,
 Cărți noi, pentru ea s-au procurat.
 Merge în pas cu tehnologia,
 Computerizarea și discologia.
 Hai să facem noi o roată,
 Biblioteca să aibă, multă roadă.

Cărți noi de la scriitori,
 Cu povești și ghicitori.
 Doamnei directoare,
 Să-i dorim norocul mare.
 Sponsori buni, din cei bogați,
 Cărți noi ca să procurați.
 Iar la cei ce aici muncesc
 Și de cărți ei îngrijesc,
 Le dorim noi sănătate
 Succese mari, salarii bogate.
 Încă o dată, măi băieți!
 Strigați tare, căci glas aveți,
 Hăi! hăi! hăi! hăi!
 La anul și la mulți ani!

Vă mulțumesc de colaborare. Ați fost anul întreg cu mine. Datorită muncii dumneavoastră, m-au cunoscut mulți copii, care vor deveni cititori și ai cărților mele.

Maria OSOIANU-NICONOV

EXTRAS DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stânga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rând liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
- Funcția: în rândul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
- Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
- Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate aparține intergral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

